

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Melek Çisem ÇINAR HANEDAR

SIĞINMAEVLERİNDE KALAN KADINLARIN SIĞINMAEVİ SONRASI
YAŞAMLARINA İLİŞKİN İHTİYAÇ, BEKLENTİ VE GELECEK PLANLARI:
ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KADIN SIĞINMAEVİ ÖRNEĞİ

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Melek Çisem ÇINAR HANEDAR

SIĞINMAEVLERİNDE KALAN KADINLARIN SIĞINMAEVİ SONRASI
YAŞAMLARINA İLİŞKİN İHTİYAÇ, BEKLENTİ VE GELECEK PLANLARI:
ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KADIN SIĞINMAEVİ ÖRNEĞİ

Danışman

Prof. Dr. Nurşen ADAK

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Zerrin Sungur TAŞDEMİR (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Nurşen ADAK (İmza)

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Öznur KÖRÜKCÜ (İmza)

Tez Başlığı: Sığınmaevlerinde Kalan Kadınların Sığınmaevi Sonrası Yaşamlarına İlişkin İhtiyaç, Beklenti ve Gelecek Planları: Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi Örneği

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 19/06/2018

Mezuniyet Tarihi : 16/07/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sığınmaevlerinde Kalan Kadınların Sığınmaevi Sonrası Yaşamlarına İlişkin İhtiyaç, Beklenti ve Gelecek Planları: Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Melek Çisem ÇINAR HANEDAR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Melek Çisem ÇINAR HANEDAR
Öğrenci Numarası	20155246004
Enstitü Ana Bilim Dalı	Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Nurşen ADAK
Tez Başlığı	Sığınmaevlerinde Kalan Kadınların Sığınmaevi Sonrası Yaşamlarına İlişkin İhtiyaç, Beklenti ve Gelecek Planları: Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi Örneği
Turnitin Ödev Numarası	980523679

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 198 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 05/07/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 9

alıntılar dahil % 15'tir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

05/07/2018

(imza)
Prof. Dr. Nurşen ADAK

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vii
TEŞEKKÜR.....	ix
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE KADIN HAREKETİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

1.1. Dünyada ve Türkiye’de Kadın Hareketi.....	6
1.1.1. Kadın Hareketinin Dünyadaki Gelişimi	6
1.1.2. Aydınlanma Felsefesi ve Birinci Dalga Feminist Hareketin Ortaya Çıkışı.....	8
1.1.3. İkinci Dalga Feminist Hareketin Yükselişi: “Kadına Yönelik Şiddet”, “Devlet” ve “Özel Olan Politikadır”	9
1.1.4. Kadın Hareketinin Türkiye’de Gelişimi	12
1.2. Dünya’da ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet	14
1.2.1. Patriyarka.....	18
1.2.2. Şiddetin Normalleştirilme Süreci	21
1.2.3. Kadına Yönelik Şiddetin Ortaya Çıkışı ve Kadınların Şiddeti Değerlendirme Tarzları.....	24
1.2.4. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Kullandıkları Şiddetle Mücadele Yöntemleri.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE TEMEL ARAÇLARDAN BİRİ:

KADIN SİĞİNMAEVLERİ

2.1. Kadın Sığınmaevlerinin Ortaya Çıkışı	30
2.2. Kadın Sığınmaevlerinin Yasal Dayanakları ve Mevcut Durum	33
2.3. Kadın Sığınmaevlerinin İşleyiş Modelleri, Mekansal Özellikleri, Çalışma İlkeleri, Hizmetler	38
2.3.1. İşleyiş Modelleri ve Mekansal Özellikler.....	38
2.3.2. Kadın Sığınmaevlerinin Çalışma İlkeleri	42
2.3.3. Kadın Sığınmaevlerinde Verilen Hizmetler	44

2.4. Konu İle İlgili Yurt Dışında ve Yurt içinde Yapılmış Bazı Araştırmalar	49
2.4.1. Sığınmaevinde Kalan Şiddete Maruz Kalmış Kadınlarla İlgili Çalışmalar.....	50
2.4.2. Kadın Sığınmaevlerine İlişkin Yapılmış Bazı Araştırmalar.....	52
2.4.3. Sığınmaevi Sonrası Yaşama İlişkin Yapılmış Araştırmalar	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA DENEYİMİ, YÖNTEMİ VE VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

3.1. Araştırmanın Yeri ve Zamanı, Araştırmanın Yapıldığı Kurumun Tanıtımı.....	57
3.1.1. Araştırmanın Yer ve Zamanı	57
3.1.2. Araştırmanın Yapıldığı Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinin İşleyişi ve Özellikleri	57
3.2. Araştırmanın Problemi ve Amacı	60
3.3. Araştırmanın Etik Boyutu.....	62
3.4. Araştırmanın Yöntemi	63
3.5. Araştırmanın Örnekleme	64
3.6. Araştırmanın Tekniği, Araştırma Verilerinin Toplanması ve Çözümlemesi	65
3.7. Araştırmanın Sınırlılığı.....	67
3.8. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi	68
3.8.1. Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri	68
3.8.2. Sığınmaevine Başvurmayı Geciktiren Bariyerler.....	71
3.8.3. Sığınmaevinin Özelliklerine ve Aldığı Hizmete İlişkin Değerlendirmeleri / İhtiyaçlarının Karşılanma Düzeyi.....	82
3.8.4. Sığınmaevi Süreçlerinin Yaşamınlarına/ Güçlenmelerine Katkısı Konusundaki Değerlendirmeleri	95
3.8.5. Sığınmaevi Sonrası Hayalleri, Planları.....	102
3.8.6. Hayallerini Gerçekleştirme Konusunda Kaldığı Kuruludan, Ailesi ve Sosyal Çevresinden, Devletten Beklentileri.....	108
3.8.7. Yeni Bir Yaşam Düzeni Kurma Konusunda İhtiyaç Duyduğu Koşullar ve Destekler	125
	131
SONUÇ	
KAYNAKÇA.....	143
EK 1- Sığınmaevinde Kalan Kadınlara İlişkin Veriler	153

EK 2- Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	154
EK 3 - Aydınlatılmış Onam Formu	156
EK 4 - Örnek Görüşme Formu	159
EK 5 - Saha Çalışması İzni ve Başkanlık Olurları (12 Sayfa)	163
ÖZGEÇMİŞ	175

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	Aktaran
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme
Çev.	Çeviren/ler
DKDK	Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütünün
G	Görüşmeci
Haz.	Hazırlayan/lar
ICN	International Council of Nurses
KKE	Kadın Konukevi
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
Prof.	Profesör
TCK	Türk Ceza Kanunu
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
VAKAD	Van Kadın Derneği
Vb.	Ve benzeri
Vd.	Ve diğerleri
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
Yay.	Yayınları
yy.	Yüzyıl

ÖZET

Geçmişten beri Dünya’da ve Türkiye’de, her kültürde görülen kadına yönelik şiddet olgusu, kadın hareketinin 19. yy.’da ivme kazanmasından sonra görünür hale gelmiş, uluslararası düzeyde yasal düzenlemelerde bir insan hakları ihlali olarak tanınmasıyla birlikte, kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına ilişkin önlemler alınmaya başlanmıştır. Kadın sığınmaevleri de, aile içinde şiddete maruz kalan kadınların şiddetten uzak bir yaşam kurabilmeleri için, kadın hareketlerinin çabaları sonucu açılmış ve sonrasında devletin bu konudaki yükümlülüklerinin kabul edilmesiyle yaygınlaşmıştır. Kadınların sığınmaevine gelmesine sebep olan şiddetle başetmede geçmişte kullandığı stratejilerin, sığınmaevi deneyimlerinin ve sığınmaevinin sağladığı destek ve katkıların, geçirdiği güçlenme sürecinin, sığınmaevi sonrası gelecek planları ve hayalleri üzerinde etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, sığınmaevinde kalan kadınların, sığınmaevi sonrası gelecek planlarının, yaşam beklentilerinin, hayallerinin neler olduğunu; kalmakta olduğu süreçte ve sonrasında sığınmaevinden, diğer kurumlardan, aile ve sosyal çevresinden ve devletten barınma, iş, gelir, çocuk bakımı, eğitim, psiko-sosyal destek ve rehberlik vb. alanlarda beklentilerinin neler olduğunu ortaya konmasıdır.

Yukarıda tanımlanan çerçeve içerisinde yürütülen saha araştırmasında Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde Şubat 2017- Şubat 2018 tarihleri arasında kalan 24 kadın ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılmıştır. Kadınların, sığınmaevi sürecinden aldıkları hizmet ve destekler ile sığınmaevi sonrası planları, hayalleri ve sığınmaevinden ayrılarak yeni bir yaşam düzeni kurmakla ilgili beklentilerinin; kadınların deneyimleri, anlatıları ve algıları üzerinden anlaşılması hedeflenmiştir.

Sığınmaevinden hizmet alan kadınlar, düşük eğitim düzeyine ve düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip, çoğunlukla eşlerinden ve/veya aile üyelerinden şiddet görmeleri, bazen de sosyo-ekonomik yetersizlik nedeniyle şiddete uğrama riskiyle sokakta kalmaları sonucu sığınmaevine gelen ve birçoğu çocuklu olup okul öncesi çağda çocukları yanında olan ya da şiddetten kaçarak bırakmak zorunda kaldığı çocuklarını yanlarına almak isteyen kadınlardır. Kadınlar, sığınmaevine gelmeden önce şiddetle mücadele için farklı yöntemlere başvurmuş; genellikle aile desteğinden yoksun olmaları, ekonomik açıdan güçlü olmamaları, sığınmaevi desteğinden veya sığınmaevine çocuklarıyla başvurabileceklerinden habersiz olmaları nedeniyle şiddet ortamından ayrılamamışlardır. Sosyo-ekonomik yetersizlik içinde olan kadınların şiddetten uzak bağımsız bir yaşam kurabilmeleri için sığınmaevi sürecinde

sosyal yardımlara, ekonomik güçlenmeye ve çocuklarının bakımı konusunda desteğe ihtiyacı vardır. Aslında bütün kadınlar kendine ait bir yaşam düzeni kurmayı istemekte, bunun için gerekli desteği alamadıkları için kök aile yanına yerleşme ya da sığınmaevinde kalma süresini uzatma yollarını düşünmektedirler. Kadınlar, bir süre kiralarının ödenmesini veya ücretsiz/düşük ücretli olarak kalabilecekleri konut tahsis edilmesini, küçük yaşta çocuğu olanlar kreş veya okul sonrası çocuk bakım desteği beklemekte idiler.

Anahtar kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Kadın Sığınmaevleri, Sığınmaevinde Destek Ve Hizmetler, Güçlendirme, Şiddetten Uzakta Bir Yaşam

SUMMARY
THE POST-SHELTER NEEDS, EXPECTATIONS AND FUTURE PLANS OF
WOMEN WHO STAY IN SHELTERS: ANTALYA METROPOLITAN
MUNICIPALITY WOMEN'S SHELTER EXAMPLE

Violence against women has been present all over the world and Turkey for ages however it has become visible after the women's act gained acceleration in 19th century. Then international regulations helped violence against women to be recognised as a violation of human rights and precautions to avoid this violence started to be taken. As a result of the women's act, women's shelters were established and later following the government accepting their responsibilities became wide spread so that women facing violence within the family may take shelter and set up a new life away from violence. It is considered that the strategies the women had used to cope with the violence that caused them to come to women's shelter, their experience in the shelters and the support given by the shelters and the time during which the women gain their strength have an influence on the women's future plans and dreams.

The aim of this study is to set forth the women's expectations who stay in women's shelters in terms of their future plans after leaving the shelters, their life expectations and their dreams; their expectations from the shelters during their stay and after they leave the shelters, from other institutions, their families and social surroundings and the government in areas such as housing, job, income, child care, education, psycho-social support and guidance.

During the field research done within the frame stated above, semi structured in-depth interviews were made with 24 women residing in Antalya Metropolitan Municipality Women's Shelter. The aim was to understand the service and support they receive during their stay in the shelter and their future plans after the shelter, their dreams and their expectations about starting a new life after they leave the shelter in terms of their experiences, their stories and their perceptions.

The women residing in the shelter are of lesser education level with lower social-economical levels. Majority experienced violence from spouse and/or family members and sometimes some faced the risk of violence due to insufficient income hence were homeless. Most of them have pre-school children whom they have with them at the shelter and some had to leave their children when they escaped the violence and they want to get children to the shelter. The women tried different methods to cope with the violence they faced however they

were not able to leave the violent environment because they lacked family support and economic potential, they didn't know about the existence of the shelter or that they could reside in the shelter with their children. The women who lack the economic potential need social support, gain economic strength and support to take care of their children so that they may be able to start a new independent life away from violence. Actually all women want to start a new life of their own but because they lack the necessary support to make this real, they think of either returning to their root family or try extending their stay at the shelter. The women demand their rents to be paid for a certain period or have a resident allocated for free or with a low rent. The women with younger kids demand a nursery school or a support to take care of their children after school.

Keywords: Violence Against Women, Women's Shelter, Strength, Service And Support In The Shelter, A Life Away From Violence.

TEŞEKKÜR

Tez çalışması boyunca sağladığı motivasyon, destekleri ve katkıları ile hep yanımda olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Nurşen ADAK’a,

Toplumsal cinsiyet konusunda sağladıkları kazanımlarımdan dolayı tüm Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim dalı Programı hocalarıma,

Kadın sığınmaevindeki çalışma hayatımdan itibaren ve eğitim dönemim boyunca da, kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki bakış açısıyla bana her zaman ilham veren ve ayrıca tez konumun fikir annesi değerli hocam Prof. Dr. Gülser ÖZTUNALI KAYIR’a,

Aydınlık fikirleri, farklı deneyim ve bakış açıları, samimiyetleri ile dersleri çok severek geçirmemi sağlayan yüksek lisans sınıfımdaki tüm arkadaşlarıma, bugüne gelmemi sağlayan ve tez sürecim boyunca beni destekleyen canım aileme, özellikle benimle oynamaktan fedakarlık eden küçük oğluma ve ev işlerini her zaman benimle paylaşan canım eşime teşekkür ediyorum.

Melek Çisem ÇINAR HANEDAR

Antalya, 2018

ÖNSÖZ

Bu çalışma, sığınmaevlerinde kalan kadınların, şiddetten uzak bir yaşam kurabilmek için, gelecek planlarının ve hayallerinin neler olduğunu, Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi üzerinden incelemeyi amaçlamıştır.

Kadınların şiddet deneyimleri ve şiddetin kadınlar üzerinde yarattığı etkiler, şiddetle baş etmede farklı stratejiler geliştirmelerine sebep olmaktadır. Şiddet döngüsü içinde sıkışan kadınlar, şiddetten kurtulabilmek için şiddetsiz bir yaşamın da mümkün olduğunu fark edebilmeye ve bunun için de destek hizmetlerinden yararlanmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Şiddetle mücadelenin en önemli araçlarından biri olan kadın sığınmaevleri; kadınların, şiddetsiz yaşamın varlığına ve kendilerine olan inancı geliştirebilmelerine, özgüvenlerini yeniden kazanarak kendi yaşamları üzerinde kararlar alabilmeleri için güçlenmelerini sağlamaya dönük hedefler doğrultusunda kadınlarla çalışmalıdır. Şiddetten uzak yeni bir yaşam kurmada bir araç olan kadın sığınmaevlerinde geçirilen süreçte; kadınların aldıkları hizmetlerin, sağladıkları destek ve kazanımların, kadınların geçirdiği güçlenme sürecinde önemli bir işlevi vardır. Kadınların sığınmaevi sonrası gelecek planları ve hayalleri üzerinde sığınmaevi deneyimlerinin etkili olduğu varsayımından hareket edilerek; kadınlarla derinlemesine görüşmeler yapmak suretiyle, kadınların sığınmaevi sürecinde aile, sosyal çevre, sığınmaevi, kurumlar, toplum ve devletten; iş ve meslek edinme, çocuk bakımı, konut-eşya vb. sosyal yardımlar gibi konularda neler beklediklerine ilişkin anlatıları, araştırmaya yansıtılmıştır.

Melek Çisem ÇINAR HANEDAR

Antalya, 2018

GİRİŞ

Kadın ölümlerinin en başta gelen sebebi hastalık veya kazalar değil; kadına yönelik şiddettir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) raporuna göre Dünya'da her üç kadından biri şiddete maruz kalmaktadır (WHO, 2002). Türkiye'de ise 10 kadından 4'ü fiziksel şiddete maruz kalmaktadır (KSGM, 2008). Toplumun temeli olarak görülen, birliğine ve korunmasına büyük önem atfedilen aile, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayan bir huzur ve güven ortamı olması beklenirken şiddeti besleyen ve kadınlar için acının ve ezilmenin yaşandığı mücadele ortamına dönüşebilmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddet, dünyanın her yerinde gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerde dil, din, ırk, sosyo-ekonomik konum, kültürel farklılık gözetmeksizin toplumun her kesiminden kadınların yaşadığı toplumsal bir sorundur.

Kadınların sosyal ve ekonomik yaşama katılımını engelleyen ve sağlıklarını olumsuz etkileyen kadına yönelik şiddet, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1993'te kabul edilen Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesinde; "İster kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem, uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma" (BM, 1993) şeklinde tanımlanmıştır. Kadınları en temel özgürlüklerinden mahrum eden kadına yönelik şiddet ilk kez 1993'te Viyana BM İnsan Hakları Konferansınca tanınmış ve insan haklarının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmiştir.

Kadına yönelik şiddetin bir insan hakları ihlali olarak kabul edilmesi ve uluslararası sözleşmelerde kadına yönelik şiddetin tanımlanması, şiddetin önlenmesi ve bu önleme ilişkin somut adımların atılmasından devletin yükümlü olduğunun kabul edilmesi, ikinci dalga kadın hareketinin kazanımıdır. İkinci dalga kadın hareketi, toplumsal yapı içinde erkeğin egemen olduğu cinsiyet rollerinin olağanlaşmasının, erkekten kadına yönelen şiddeti de normalleştirdiğini, bu eşitsiz güç ilişkilerine dayalı toplumsal cinsiyetin kurulması ve sürdürülmesi için şiddetin bir araç haline dönüştüğünü savunmuştur. Bu haliyle kadına yönelik şiddetin belli bir grup kadın tarafından yaşanan ve aile içinde kalması gereken özel bir sorun olmaktan çıkarılarak toplumsal bir sorun olarak kabul edilmesi ve kamusal alana taşınması, kadın hareketlerinin sonucudur. Sığınak fikri de kadınların uğradığı şiddete karşı devletin herhangi bir koruma politikası oluşturmaması sonucunda ortaya çıkmıştır. Dünyada 1970'lerde ikinci dalga kadın hareketlerinin yükselişi sonucunda ilk sığınmevi 1968'de Norveç'te ardından Chiswick Women's Aid 1972'de İngiltere'de kurulmuştur (Sallan Gül,

2013:48). Türkiye’de ise 1980’li yıllarda yükselen kadın hareketi 1987 yılında Dayaa Karşı Dayanışma kampanyası ile ivme kazanmış, şiddetin kadınlık ve erkeklığe ilişkin kalıp yargılara ve erkek egemen toplumsal yapı içinde kadınların ikincil ve tabi konumuna, toplumsal cinsiyete ve eşitsiz güç-iktidar ilişkilerine dayalı olduğu ortaya konmuştur. Nitekim ‘Dayaa Karşı Dayanışma Kampanyası’nın ‘Şimdi Sığınak İçin’ adlı kitapçığında; kadın sığınmaevlerinin kurulmasındaki amacın “erkeklerin egemenliğinin her an şiddete dönüşebildiğı ve kadınların dayaağı kabullenmeye zorlandığı bu toplumda, dövülen kadına yalnız olmadığını göstermek, direnmesine yardımcı olmak, dayak sorunun birimizin değil hepimizin sorunu olduğunu ortaya koymak” olduğu ve sığınmaevinin bu yolla atılacak en önemli adım olduğu belirtilmektedir (Mor Çatı, 2012: 6). İkinci dalga kadın hareketlerinin farklı illerde yürüttüğü kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmaları sonucunda Türkiye’de kadın sığınmaevleri farklı adlar altında açılmaya başlanmıştır. Türkiye’de, 1990 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Bakırköy ve Şişli Belediyeleri tarafından; 1993 yılında Kadın Dayanışma Vakfı, 1995 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından sığınmaevleri açılmıştır (Tosun ve Öztürk, 2010: 8).

Şiddete uğrayan ve risk altında bulunan kadınların ve çocukların “sığınma” ihtiyacını karşılayacak yerler (Karataş vd., 2008) olan kadın sığınmaevleri, şiddete maruz kalan kadınlar ve çocukları için hayati öneme sahip kuruluşlardır. Bu kuruluşların öncelikli görevi kadınları şiddet ortamından uzaklaştırıp can güvenliklerini sağlamak; sonrasında ise yaşamlarının sonraki bölümleri için onlara destek olmaktır (İçağasıoğlu Çoban, 2013: 77). Buna karşın uygulamada sığınmaevlerinin, kadınların güçlenmesi ve şiddetten uzak yeni bir yaşam kurmasında etkili olduğunu söylemek zordur. Nitekim KSGM (2008) araştırma sonuçlarına göre şiddete maruz kalmış kadınlardan, hizmet talep eden az sayıda kadının çoğunluğu, verilen hizmetten memnun kalmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada görüşlerine başvurulmuş meslek elemanları da şiddete maruz kalmış kadınların daha iyi koşullarda barınma, şiddet maruz kalan kadın ve çocukların rehabilitasyonu, kadınları güçlendirmeye dönük eğitim- istihdam koşulları yaratılması önerilerinde bulunmuştur (KSGM, 2008).

Kadınlar, şiddetin birçok biçimini iç içe geçmiş biçimde yaşıyor olmakla birlikte; şiddetin katlanılamaz hale gelmesi, can güvenliğinin riske girmesi, kalacak yerinin olmaması, evlilik dışı gebelik, şiddetin çocuklara yansması veya aileden aradığı desteğı bulamaması gibi sebeplerle sığınmaevine gelmektedirler (Sallan Gül, 2013). Kadın sığınmaevleri, kadınların maruz kaldıkları şiddete son vermek ve yaşadığı acıdan kurtulmak için başvurduğu son yerdir. Sığınmaevine gelmeden önce kadınlar, şiddetle baş etmede birçok yola başvurmakta, şiddet

davranışını durdurmak için şiddet uygulayana boyun eğme ya da polise müracaat etme gibi yollar denemektedirler (Mor Çatı, 1996; Yüksel, 1996; DKDK, 1988; Yılmaz, 2015). Uzun süre şiddete maruz kalmış, yaşamını erkeğe bağımlı olarak ve yalnızca o erkeğin beklentilerine uyum sağlayarak geçirmek zorunda kalmış, ev işleri ve çocuk bakımı sorumlulukları dışında kamusal alanda var olamamış bir kadının, yaşadıklarını anlamlandırması ve şiddet uygulayan kişiden ayrılması kolay olmamaktadır. Kadınlar genellikle şiddetin yarattığı etkilerle baş edebilmek için doktora/tedaviye başvurma, intihar girişimi gibi yollara başvurmaktadır (Yüksel, 1996, DKDK, 1988, Yılmaz, 2015). Bu aşamada şiddeti yaşadığı evden ayrılabilmiş ve çare aramak için sığınmaevine gelmiş kadının özgüvenini kazanması, erkek tahakkümü barındırmayan şiddetsiz başka bir yaşam biçiminin de mümkün olduğuna dair farkındalık kazanarak güçlenmesi, sığınmaevinden kendisine yeni bir yaşam kurarak ayrılmasında hayati önem taşımakta; bu anlamda sığınmaevi sürecinde aldığı destek ve kazanımlar, yaşam planlarının oluşumu ve beklentilerinde etkili olmaktadır.

Şiddete maruz kalan kadınların sığındığı son liman olan sığınmaevlerinde kadınların en büyük kaygıları sığınmaevinden ayrıldıktan sonra ne yapacağıdır. Sığınmaevi sürecinde gerekli psikolojik, yasal, eğitimsel, ekonomik desteği alan ve güçlenen kadınların gelecek beklentilerinin bu sığınmaevi deneyimi ve güçlendirme süreci ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Aksi yönde patriyarkal düzenin etkisi altında yapılanan; korumacı, kadın bakış açısından uzak aile odaklı hizmet modeli kadın sığınmaevleri, kadınların kendi kararlarını verecek şekilde güçlenmesini sağlamamakta, hizmetteki bu büyük eksiklik, kadın sığınmaevlerinin, kadınların geçici olarak şiddetten uzaklaşıp dinlendikleri bir misafirhane olmaktan öteye geçememekte; bu durum da kadınların sığınmaevinden kendi ayaklarının üzerinde duracak şekilde, yeni bir yaşam düzeni kurarak ayrılmalarını ve dolayısıyla şiddetten kurtulmalarını engellemektedir. Ayrıca mevcut sosyal politikaların yetersizliği, sığınmaevi sürecinde ve sonrasında verilen desteklerin her kadının ihtiyacına uygun olmaması, şiddete maruz kalmış kadınların güçlendirilmesine yönelik pozitif ayrımcılık içeren uygulamalardan yoksunluk da, kadınların sığınmaevi sonrası yaşam planlarını olumsuz etkilemektedir. Nitekim Sallan Gül'ün (2013) 28 kadın sığınmaevinde yaptığı araştırmasında; Türkiye'de STK'lara bağlı 2 kadın sığınmaevi haricinde; kadın ve çocukların özgüvenlerini ve kontrollerini kazanmalarını, şiddetten arınmış yeni bir yaşam kurmalarını amaçlayan bireysel ve grup terapileri ile eğitim programlarını içeren rehabilitasyon ve güçlendirme çalışmalarının yapılmadığını; ayrıca sığınmaevlerinin kadınlar için 'barınılacak güvenli bir yer' olmaktan öteye gidemediğini ortaya koymuştur. Araştırma; birçok kadının, sığınmaevi sonrasında ne

yapacağı konusunda umutsuz ya da bilgisiz olduğunu, sığınmaevi sonrası evlerine dönmek isteyen kadınların yaklaşık % 70'inin gidecek yerlerinin olmaması nedeniyle şiddeti yaşadıkları eve dönmeyi düşündüklerini ortaya koymuştur (Sallan Gül, 2013).

Yukarıdaki tartışmalar çerçevesinde bu yüksek lisans tezinin ilk bölümünde, tarihsel süreçte kadın hareketi ve kadına yönelik şiddet ele alınmıştır. Bu bağlamda kadına yönelik şiddetle mücadelede konusunda birinci ve ikinci dalga kadın hareketinin kazanımları değerlendirilmiştir. “Özel olan politiktir” sloganıyla özel alan sorunu olarak görülen aile içinde kadına yönelik şiddetin kamusal alana taşınmasının sonucu ortaya çıkan sığınak fikri ve sonrasında tarihsel süreçte Dünyada ve Türkiye’de sığınmaevlerinin açılışı ele alınmıştır. Uluslararası ve ulusal düzenlemelerle kadına yönelik şiddetle mücadelede mevcut durum değerlendirilmeye çalışılmıştır. Birinci bölümde ayrıca, kadına yönelik şiddete ilişkin kavramsal çerçeve aktarılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ele alınmış ve şiddet patriyarka kavramı üzerinden açıklanarak, toplumsal cinsiyet rollerine dayalı olarak erkeklerin kadınlara egemen olduğu ve kadınları üreme ve çocuk bakımı işlevleri üzerinden bağımlı hale getirip, ekonomik bakımdan gerekli üretken kaynaklara ulaşmalarını engelleyerek kadını ikincilleştiren patriyarkal yapının, iktidarı elinde tutmak için şiddeti araç olarak kullandığı ve tarihsel süreçte kültüre egemen olduğu tartışılmıştır. Aynı zamanda patriyarkanın kültüre egemen olmasıyla kadınların şiddeti normalleştirdiği Eva Lundgren’nin Şiddetin Normalleşme Süreci ile açıklanmaya çalışılmıştır. Kadına yönelik şiddetin ortaya çıkış biçimi, kadınların yaşadığı şiddetin döngüsü ve süreci ele alınarak, bu doğrultuda şiddeti içselleştiren kadınların şiddeti değerlendirme biçimleri ve şiddetle mücadelede geliştirdikleri farklı stratejiler de değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde kadına yönelik şiddetle mücadelenin etkin aracı olan kadın sığınmaevleri ele alınmıştır. Kadın sığınmaevlerinin, tarihsel süreçte işleyiş modelleri açısından farklılıkları ve gelişimleri, uluslararası standartlarda sığınmaevinin taşınması gereken özellikler ve verilmesi gereken hizmetler değerlendirilmiştir. Son olarak yurt içinde ve yurt dışında konuyla ilgili olarak yapılmış araştırmalara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde; araştırmanın yapılmasında izlenen yol, araştırmanın yöntemi ve kullanılan araştırma teknikleri tanıtılarak araştırmadan elde edilen veriler çözümlenmiştir. Verilerin analizinde öncelikle araştırma kapsamındaki kadınların sosyo demografik özellikleri betimlenerek; şiddet deneyimleri ve şiddetle mücadele stratejileri; sığınmaevin özelliklerine ve aldığı hizmete ilişkin değerlendirmeleri/ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi; sığınmaevi süreçlerinin yaşamlarına/ güçlenmelerine katkısı konusundaki değerlendirmeleri; sığınmaevi

sonrası hayallerinin, planlarının ve bu doğrultuda kaldığı kuruluştan, ailesi ve sosyal çevresinden, devletten beklentilerinin neler olduğu, yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda ihtiyaç duyduğu koşulların ve desteklerin neler olduğu değerlendirilmiştir.

Son olarak, yapılan araştırmada görüşmecilerden elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmanın genel değerlendirilmesi yapılarak öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE KADIN HAREKETİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Kadına yönelik şiddet olgusunun, sosyal bilimlerin araştırma konusu olmaya başlanmasından bugüne, konuyu inceleyen birçok araştırmacı ve kuramcı kadına yönelik şiddeti farklı boyutlarıyla ele almıştır. Böylelikle kadına yönelik şiddet yazınında şiddeti açıklamak için farklı yaklaşımlar ortaya çıkmış ve birçok kuram geliştirilmiştir. Şiddetin kaynağını belirlemeye çalışan bireysel yaklaşımlarda şiddet olgusu psikopatolojik açıdan ele alınıp, şiddet uygulayanın ve şiddete maruz kalanın özellikleri üzerinde durulurken; aile odaklı yaklaşımlarda şiddet psikososyal açıdan ele alınarak, aile bireyleri arasındaki ilişki-iletişim odağında açıklanmaya çalışılmıştır. Feminist teori ise, şiddeti açıklarken sosyokültürel kaynaklara odaklanmış, erkek egemen toplumsal yapıyı ve erkek şiddetini vurgulamıştır. Yeni dalga feminizmin ortaya çıkması ile birlikte özellikle radikal feministler kadına yönelik erkek şiddetini açıklarken patriyarka kavramını kullanmaktadırlar.

1.1. Dünyada ve Türkiye’de Kadın Hareketi

Kadınların bir sınıf olarak ezilmişliği ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik hak talepleri temelinde feminizm bir hareket olarak doğmuştur. Feminist hareket, dayatılan toplumsal cinsiyet rolleri aracılığıyla kabul ettirilen cinsiyete dayalı iş bölümü sonucunda kadınların ikincil konuma getirildiklerini ortaya koyarak, kadın erkek arasında bir cinsin diğerine hükmettiği, güç ilişkisine dayalı erkek egemen düzene karşı çıkar. Kadınların özgürlüğü ve birey olarak var olma mücadelesini verirken, ikincil konumunu değiştirmeyi hedefler.

1.1.1. Kadın Hareketinin Dünyadaki Gelişimi

18. yüzyılda İngiltere’de doğan, cinsler arası eşitliği kadın haklarının genişletilmesiyle sağlamaya çalışan bir toplumsal hareket olan feminizm (Marshall, 1999:240), kadınların kendilerini baskı altına alan düzeni algılama, politik olarak tanımlama ve ona karşı mücadele yöntemleri geliştirme olarak tanımlanabilir (Çakır, 2007:26 <http://www.jmo.org.tr/> (erişim tarihi: 17.03.2016). Cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürüyü ve baskıyı sona erdirmeyi amaçlayan (Hooks, 2014:12) feminist hareketin temel özelliği; farklı ortamlar, ilişkiler ve yaşam alanları

boyunca kadınların mücadelelerinin genelleştirilmesi teması taşıyan bir tasarının inşa edilmesidir (Connell, 2016: 383).

Feminist hareketin gelişim sürecinin tarihine bakılacak olursa, içinde bulunulan toplumsal ve siyasi ortamın etkisiyle, pratikte, söylemde ve kuramsal yaklaşımlarda farklı görüşlerin ortaya çıktığı görülmekle beraber feminizmin odaklandığı temel noktanın kadınların ezilmişliği olduğu görülür. Farklı feminist söylemlerin ortak yanı; toplumsal cinsiyet politikaları ve iktidar ilişkilerinin patriyarkal bir sistem içinde yeniden üretildiği; bu bağlamda patriyarkal toplumu ve kadının erkeğe göre ikinciliğini sorgulamalarıdır (Lynne, 1990). Bu bağlamda modernizmin en önemli vaatlerinden biri de kadınların geleneksel ilişkiler dünyasındaki ikincillikten kurtarılması ve kadın-erkek arasında eşitliğin sağlanmasıdır (Demir, 1997: 26-27).

Feminist hareket; liberal feminizm, kültürel feminizm, varoluşçu feminizm, sosyalist ve Marksist feminizmler, radikal feminizm ve postmodern feminizm olarak kuramsal yaklaşımlara ya da tarihsel süreçte birinci dalga, ikinci dalga ve üçüncü dalga feminist hareket olarak ayrımlaştırılabilmektedir. Bu çalışmada feminist hareketin kadına yönelik şiddetin önlenmesinin bir aracı olan kadın sığınmaevlerinin açılmasındaki işlevi ve öneminin konuyla bağlantısı nedeniyle, feminist hareketin birinci ve ikinci dalgada kadına yönelik şiddet açısından kazanımları ve özellikle kadına yönelik şiddet konusunda kuramlar geliştirmesinin yanı sıra feminist hareketi kurumsallaştıran radikal feminizm üzerinde durulacaktır.

Erkeklerle eşit haklar hedefi doğrultusunda başlayan birinci dalga feminist hareket modernleşmenin beklentilerini gerçekleştirilemeye ve (Aktaş, 2013: 68) patriyarkal öğreti ve toplumsallaşma alt yapısına yeterince işleyemese de, siyasal, ekonomik ve hukuki kurumlara saldırıları sonucu vatandaşlık ve kadın hakları ile eğitim ve çalışma alanlarında sağladığı reformlarla feminist hareket için çalışacaklara sağlam bir temel ortaya koymuştur (Millett, 2011: 110). Zamanla farklılık bilincine erişen kadınların, dünyaya ve sosyal yaşama erkeklerin gözlerinden ve onların çıkarları doğrultusunda değil, kendi gözlerinden, kendi bakış açılarına sahip olarak bakmalarını getirmiştir (Aktaş, 2013: 69). İkinci dalga feminist harekette erkek şiddetine maruz kalan kadınlar için kendi kendine yardım grupları şeklinde destek hizmetleri ile kadınlar örgütlenmişler ve feminist kurumları oluşturmuşlardır (Walby, 2016: 231).

1.1.2. Aydınlanma Felsefesi ve Birinci Dalga Feminist Hareketin Ortaya Çıkışı

Fransız devriminin eski güç hiyerarşilerini yıkması ve hükümetlerinin yasallığının yönetilenlerin isteklerine bağlı olduğuna ve yok edilemez insan haklarına inancı (Millet, 2011: 111); buna karşın Aydınlanma Çağı felsefesinde kadının yerini alamaması, cinsel devrimin yani feminist hareketlerin başlangıç noktası olmuştur (Öztürk, 2011: 33).

Doğal haklar temelinde oy hakkı talebi üzerine oturan 19. yy. feminist hareket (Donovan, 2015: 29-30), kadınların oy hakkı ve mülk sahibi olabilmesini sağlayan reformlarla sınırlı görülmesine karşın; tüm kadınların çıkarlarıyla ilgilenen geniş çaplı hak taleplerini içermektedir (Walby, 2016: 292-293). İş, eğitim ve evli kadınların mülk sahibi olma hakkı, tecavüz-taciz gibi cinsel saldırıların durdurulması, kadının isteğiyle boşanma hakkına kavuşması için geniş çaplı kampanyalar yürütülmüştür. Birinci dalga feminist hareket kadının ev içi emeğinin sömürüsü ve kamusal alandan dışlanmasına, eve bağlanmasına sebep olan faktörlerin ele alınması, yükseköğretime ulaşma mücadelesi gibi bir dizi farklı ve geniş çaplı örgütlenmeleri içeren çok boyutlu, güçlü, politik bir hareketti. Patriyarkanın kadını özel alana kapatma stratejisi karşısında, kamusal alana erişim ve vatandaşlık hakları kazanarak kadınların babalarının ve kocalarının bir uzantısı olmaktan sıyrılmaları önemli kazanımlardı. Erkeklerin karılarını dövmesinin hak olduğu ve eve kapatılabilecekleri fikrinin yaygın olduğu, boşanmanın veya kocayı terk etmenin yasal yollarının olmadığı 19. yy. ortasında birinci dalga feminizmde amaç; kocalarının dövdüğü kadınların kaçmasını sağlamak ve alkol gibi, kadınların dayak yemesiyle ilgili faktörlerle mücadele idi. Kadınların dövülmesi sorununa dikkat çeken, boşanma ve ayrı yaşama kampanyası ve feminist baskılar sonucunda 1878’de ‘Evlilik Davaları Yasası’nın kabulüyle şiddet nedeniyle ayrılma ve nafaka alabilme mümkün hale geldi. 1857’de zina, 1937’de ise şiddet nedeniyle boşanma hakkı elde edilmesiyle, birinci dalga feminist hareket sonucu erkeklerin karılarını dövme hakkı kalkmış, kaçmanın yasal olanakları ortaya çıkmıştır. Birinci dalga feminizm kampanyaları sonucunda devletin erkek şiddetine göz yummasına bir son verilerek özel alanda erkek şiddetinin meşruiyetini yitirmesi ve erkeklerin kadınlar üzerindeki iktidar biçimlerinden birinin sınırlandırılması sağlandı. Karşılıklı rızaya dayanan cinsel ilişki yaşının 16’ya yükseltilmesi, bugün hala geçerli olan kazanımlardandır (Walby, 2016: 228-233).

1.1.3. İkinci Dalga Feminist Hareketin Yükselişi: “Kadına Yönelik Şiddet”, “Devlet” ve “Özel Olan Politikadır”

1960’lı yılların sonlarında ve 1970’li yılların başlarında yükselişe geçen ikinci dalga feminizm, birinci dalga feminist hareketle elde edilen haklara dayanarak taleplerini sürdürmüştür. İkinci dalga feminizm toplumsal cinsiyet, ataerkillik ve cinsiyet rolleri gibi kavramlardan yararlanarak, cinsiyetlerin eşitsizliği hakkında kuramlar geliştirmiştir (Öztürk, 2011: 20). İkinci dalga feminizmin ciddiye alınan toplumsal ilişkiler kavrayışı haline gelmesi, radikal feminist kuramla sağlanmıştır. Radikal feministler, kadınların erkeklerle olan ilişkisini politik olarak sorunlu görüp, kadınların erkekler tarafından ezilmesine yol açan her türlü toplumsal düzenin meşruluğunu sorgulamışlar, erkek egemen toplumun tümüne savaş açmışlardır (Ramazanoğlu, 1998: 30-32). Erkek egemenliğinin ve kadınlara hükmetmenin toplumdaki baskının kökü ve modeli olduğunu, patriyarkanın kadınları baskı altına almanın kökeninde yer aldığını savunan (Donovan, 2015: 266) ikinci dalga radikal feministler, erkeklerin kadınlar üzerindeki iktidarının ve kadının, erkeğin hizmetinde olduğuna dair geleneksel inancın, patriyarkaya dayandığını ortaya koymuşlardır. Kadınların baskı altına alınmasının sınıf sisteminin başlangıcı olup kadınların ilk sömürülen sınıf olduğunu söyleyen Atkinson (1969; akt: Donovan, 2015: 283) tarafından kurulan bir grup radikal feminist 1969’da, yayınladığı yazı dizisinde; politik olarak baskıcı olan erkek-dişil roller sisteminin bütün baskıların ilk ve özgün modeli olduğu tezini ortaya koyarak, kadınları ezmenin bir formüleştirilmesi olan evlilik kurumunu da reddetmişlerdir (Akt: Donovan, 2015: 269-270). Dunbar (1970), kadınların şikayetlerinin küçük ve kişisel olmadığını, cinsiyet ayrımcılığına dayalı, kadınlar ve toprak üzerindeki erkek egemenliğinin uzantısı olduğunu, kadınların tüm dünyada erkekler tarafından sömürgeleştirilmiş bir kast olarak mevcut toplumsal düzeni yıkıp feminist ilkelere dayalı toplum kurmak için örgütlenmeleri ve dayanışmaları gerektiğini savunmuştur. Burris vd. (1971), Dördüncü Dünya Manifestosunda; “...Gerçek bir insan toplumunun oluşması, uzun zamandır baskı altında olan ve aşağılanan dişil prensibin öne sürülmesiyle mümkündür...” (Akt: Donovan, 2015: 267, 271, 272) diyerek patriyarkanın baskısı altında kalan kadın gücünün ve değerinin ortaya çıkarılmasını, yaratılmasını sağlamak için kadınların erkeklerden ayrı alanlar yaratmaları gerektiğini (Daly, 1978, 1984; akt: Walby, 2016: 191); kendi kültürlerini özgürleştirebilmeleri için örgütlenmeleri gerektiğini savunmuştur.

İkinci dalga feminist harekette kadına yönelik şiddeti merkezine alan ve şiddetin toplumsal karakterine odaklanan erkek şiddetine ilişkin radikal feminist yaklaşımlar, diğer

yaklaşımların yakalayamadığı şekilde; kadına yönelik erkek şiddetini toplumsal yapıyla bağlantılı, cinsiyete dayalı bir olgu olarak analiz edip; erkeklerin eylemini, kadınların tepkisini ve devletin ataletini içeren bir yaklaşım ortaya koymuşlardır (Walby, 2016: 223-224). Radikal feministler, erkeklerin üstün konumlanmalarının ve denetimlerinin, erkek şiddetine yol açtığını ve kadınlar üzerindeki erkek şiddetinin, psikolojik sorunları olan birkaç adamın neden olduğu münferit örnekler değil, kadınları denetim altına alan ve ezen bir sistemin parçası olduğunu (Walby, 2016: 201, 211); ruhsal dengesizliklere ya da kişisel davranışlara değil, acil durumlarda veya sürekli, kadınları yerinde tutmak ve patriyarkal düzeni sürdürmek için kullanılan bir araç olduğunu ortaya koymuşlardır.

Walby (2016), tanıdıkları erkekler tarafından tekrarlayan bir süreç halinde kadınlara uygulanan yaygın şiddete devletin neden müdahale etmediği ve kadınları erkek şiddetinden koruyamadığını, kadınların evdeki şiddetten kaçmak için gereken maddi koşullarının neden sınırlı olduğunu sorgulayan radikal feministlerin; erkeklerin kadınlara herhangi bir ceza söz konusu olmaksızın şiddet uygulayabilmesini, devletin herhangi bir önlem geliştirmeyerek bu şiddeti meşrulaştırdığı, devletin şiddeti engellemek için müdahale etmeyişi, devletin işbirlikçiliğinin göstergesi olduğu üzerine odaklandıklarını vurgulamaktadır. Yaygın ve yoğun şiddete karşı korumanın olmayışı, kadınların şiddetten korunmaya ihtiyaç duydukları kişilerin bağımlı oldukları tanıdık erkekler olması, kısır döngüye sebep olmaktadır. Devletin ceza yargılama sistemi ya da sosyal güvenlik mekanizmalarıyla müdahalesi olmadığında, kadınlar, şiddetin kaynağı olan erkekler tarafından tahakküm altına alınmaya devam etmektedir. Ayrıca patriyarkal sistemi sürdürmenin bir aracı olan şiddete devletin müdahale etmeyişi de, patriyarkal sistemin mantığıdır (Hammer ve Saunders, 1984; akt: Walby, 2016: 245-246). Radikal feministler, kadınların şiddete ilişkin şikayetleri hakkında devletin tutumunu değiştirmek için bir dizi eleştiri getirdi. Radikal feministlerin odağında ‘kişisel olan politiktir’ en temel unsur olarak yer aldı (Walby, 2016: 244). “Kişisel olan politiktir” sloganı ile 1970’lerdeki feminizm Amerika’daki ve Britanya’daki milyonlarca kadın için anlamlı hale gelmiştir (Somerville, 2000: 209). Politika kavramını güçlülük temeline dayanan ilişkilerden, bir grup insanın başka grup insan tarafından yönetildiği düzenler (Millet, 2011: 47) anlamında kullanan radikal feministler, özel ve kişisel davranış olarak görülen kimi şeylerin, yapısal iktidar ilişkileri dizisinin bir parçası olduğunu ve politik olarak değerlendirilmesi gerektiğini (Walby, 2016: 244); cinselliğin özel olmayıp kadınlar ile erkekler, birey ile devlet, kabul edilebilir ile suç sayılan arasındaki ilişkileri kapsayan politik bir konu olduğunu, erkeklerin kadınlara geniş çapta şiddet uygulamasının toplumsal bir sorun olduğunu (Ramazanoğlu,

1998: 205-206) savundular. “Özel olan politiktir! Bu sloganın uzantısı olan iki ilke vardır: (a) hiçbir kişi, eylem ya da pratik, önsel olarak kamusal tartışma ve ifadenin dışında tutulmamalıdır; (b) hiçbir kişi, eylem, ya da hiç kimsenin yaşamının herhangi bir yönü mahremiyete mahkûm edilmemelidir.” (Young 1998: 441; akt: Acar Savran, 2012: 148-149).

Küçük, hiyerarşiden yoksun bilinç yükseltme gruplarında; kadınlar kendi yaşamlarını erkek egemenliği altındaki toplumlarda yaşanan ortak deneyimlerin bir parçası olduğunu (Ramazanoğlu, 1998: 31), sorunlarının kendilerine özel acılar değil, kamusal olgular olduğunu gördüler. Bu çerçevede, bireysel çözümün mümkün olmadığı, her şeyin cinsiyetli ve politik olduğunu ifade eden ‘kişisel olan politiktir’ tespiti, radikal feminist analizin temelinde yer aldı (Walby, 2016: 244). En mahrem ilişkileri bile özel değil politik olarak değerlendirerek, politikayı en kişisel olandan en genel olana kadar, kadınların üzerindeki patriyarkal baskılara odakladılar ve cinselliği politikleştirdiler; erkeklerin yaygın davranışlarının toplumsal bir sorun olduğunu ortaya koyarak cinsel tecavüz ve erkek şiddetinin diğer biçimlerinin kamusal politikalara dönüşmesini sağladılar (Ramazanoğlu, 1998: 31-32). Kadına yönelik erkek şiddetinin farklı biçimlerinin milliyet, sınıf, ırk ve din sınırlarını aşması ve şiddet tehdidi yoluyla kadınların baskı altına alınmasının yaygınlığının, erkek şiddetini örnekleyen olaylarda bu şiddetin kullanılmasındaki mekanizmaların çözümlenmesine ve kadınların kendilerini koruma yollarına odaklanan yeni dalga feminizmde, şiddet kadınların özel olanın politik olduğunu açıkça görebildikleri alanlardandı. Kendilerine en yakın kişi tarafından dövülüp tecavüz edilmenin kişisel sınırlar değil, kadınların ortak dertleri olduğu ortaya koyuldu (Ramazanoğlu, 1998: 98-101).

Feminizme geçiş, kitlesel tabanlı bir feminist hareket inşa etmek için ihtiyaç duyulan örgütlenme, bilinç yükseltme gruplarıyla sağlandı. Kiralanan ya da bağışlanan evlerde gerçekleştirilen bilinç yükseltme oturumlarında feminist düşünür ve aktivistler bir araya gelerek hiyerarşik olmayan bir iletişim içinde toplumsal cinsiyet sömürüsüne ve toplumsal cinsiyet baskısına dair bakış açısı geliştirmek için yapılan bu buluşmalarda (Hooks, 2014: 20-21) odak, duygusal ilişkiler ve kişilik konularına ilişkin sorunlardı (Connell, 2016: 385). Patriyarkal tahakküm sisteminin nasıl kurumsallaştırıldığının, yürütüldüğünün ve idame ettirildiğinin, erkek egemenliğinin ve cinsiyetçiliğin gündelik yaşamdaki ifadesinin, kadınların nasıl sömürüldüğünün ve zulme uğratıldığının farkına varıldığı devrimci feminist bilinç yükseltme gruplarında kadınlar (Hooks, 2014: 19-20), kendi yaşamlarının, erkek egemenliği altındaki toplumlarda yaşanan ortak deneyimlerin bir parçası olduğunu gördüler (Ramazanoğlu, 1998: 31) ve patriyarkal güçlerle mücadele gücü kazandılar. Böylelikle cinsel

politikanın üretilmesinin yanı sıra feminist hareket, bilinç yükseltme grupları, protesto gösterileri, adaletsizliklere karşı kampanyalar gibi uygulamalarla kurumsallaştırılmıştı (Connell, 2016: 385).

1.1.4. Kadın Hareketinin Türkiye’de Gelişimi

Türkiye’de kökleri 19. yy.’ın ikinci yarısına kadar inen Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlayan kadın hareketi sonrası, Cumhuriyet’le birlikte Batılı tarzda yaşam ve üretimi gerçekleştirme ekseninde laik düzene geçiş, kadının mesleklere girme ve seçme seçilme hakkı ile birlikte sağlanan kamu yaşamına dahil olma süreci kadınları güçlendirmiştir. 1970’lerde Batı’da gerçekleşen ikinci dalga feminizmin düşünsel ve pratik birikimlerinden yararlanan (Işık, 2016: 43-44) feminist hareket, 1980 darbesine karşı ilk muhalefet hareketi olarak ortaya çıkmıştır (Çakır, 2007:28 <http://www.jmo.org.tr/> (erişim tarihi: 17.03.2016).

Türkiye’de 1980’lerde yükselen ikinci dalga kadın hareketi sosyalist, liberal, radikal, etnik, İslamcı, kültürel feminist akımlar ve Kemalist kadın hakları savunucuları birlikte kadın meselesi üzerinde odaklanmışlardır (Çaha, 1996: 140). Kimsenin kimseyi kurtarmaya kalkmadığı, kendini bilinçlendirmeyi merkeze alan, özel olanın politikasını yapan, iktidarın gündelik pratiklerdeki sonuçlarını değiştirmeye çalışan, yeni örgütlenme ve mücadele yolları arayan ve kadınların kendi deneyimlerinden yola çıkan (Altınay, 2016: 341) kadın meselesi ve kadın hareketi, kadınlara özgü bir sorun olmaktan çıkıp, görece erkeklerin desteğini kazanan bir toplumsal soruna dönüşmesiyle, sivil toplum kuruluşlarının yeniden düzenlenmesinden, kadın hareketinin takip edeceği stratejilerin belirlenmeye başlanmasına, özel alan içine hapsedilen farklılıkların kamusal alana sızmaya başlamasına dek uzanmaktadır. 1960’larda Batı’daki “özel olan politiktir” sloganı, 1980’lerde Türkiye’ye taşınmış, ev toplantılarından sokak eylemlerine uzanan direniş süreci başlamıştır (Karagöz, 2008 :178).

Batı’da 1960’lar ve 1970’lerde yükseliş halinde olan ve dünyaya yayılan kadın hareketinin sonucu olarak, Birleşmiş Milletler’in 1975’te “Kadın On Yılı”nı ilan etmesinin de etkisiyle Türkiye’de 1982 ile 1990 yılları arasındaki bilinç yükseltme toplantılarında kadınlar bir araya gelmeye başlamışlardır. Bu toplantılarda paylaşılan deneyimlerle ezme ezilme ilişkilerini sorgulamışlar; kadının ikincil ve bağımlı kılınarak özel alana hapsedildiği ve sömürüldüğü erkek egemen cinsiyetçi düzeni, erkek baskısına ve ataerkil yapıya karşı tüm söylemleri sorgulayarak, kadınların kadın olmaktan kaynaklanan sorunlarını tartışmışlardır (Çakır, 2007 :28 <http://www.jmo.org.tr/> (erişim tarihi: 17.03.2016). Toplumsal cinsiyete ilişkin varoluş problemlerini kadınlığın anlamlarının tartışıldığı bu dönem “bilinç yükseltme”,

“güçlenme” “duyarlılık yaratma” dönemi olmuştur (Timisi ve Gevrek, 2016: 15). Bilinç yükseltme gruplarında kadınlığa dair sorgulananlar arasında en önemli yer tutan konu “şiddet”ti (Işık, 2016: 44).

“İstanbul ve Ankara’daki bazı evlerde birtakım kadınlar toplanmaya başlamışlardı. Kadınlar bu toplantılarda, politika yaptıklarını ileri sürüyorlar, buralarda tartıştıkları “özel” meselelerin, “politik” olduğunu savunuyorlardı. Özel alanla kamusal alanın birbirinden koparılıp, birbiriyle karşılık içinde tanımlanmasını sorgulayan “feminist eleştiri” ışığında, kendi hayatlarını anlamaya ve tahlil etmeye girişmişlerdi.” (Acar Savran, 2013: 97).

Özel alanda yaşanan ve belli kişilerin psikolojik-duygusal durumlarından kaynaklanan kişisel sorunları olarak görülen konuların, erkek egemenliği ve patriyarkal baskının sonucu olduğu, normalleştirilmiş olan patriyarkal sistemin ve erkek egemen yapıların doğallıktan arındırılarak kavramsallaştırılmasına odaklanılmıştır. Feminist politikanın belirleyici özelliği olarak özel alana ait görünen sorunlar, kamusal alanın içine çekilmiştir (Acar Savran, 2013: 97).

“Hep birileri bulaşık yıkarken diğerleri gazete okuyup televizyon seyrediyor, hep birileri vururken diğerleri dayak yiyor. Kısacası ortada birden çok insanın paylaştığı toplumsal bir sorun var” (DKDK, 1988: 23) vurgusuyla aile içinde özel olarak görülen şiddet, kadınların ortak deneyimi olduğu vurgusuyla kamusal alana taşınmıştır.

80’lerden itibaren kadına yönelik şiddetin gündemde tutulmasını sağlayan kadın kuruluşlarının ve gruplarının mücadelesinin sonucunda, Türkiye’de kadına yönelik şiddet ile ilgili olarak Türk Medeni Kanunu (TMK, 2011) ve Türk Ceza Kanunu (TCK, 2004) içerdiğinde, bazı hükümlerle aile hukuku çerçevesinde kadının haklarının ve statüsünün belirlemesi, yasal düzenlemelerin temelini oluşturmaktadır. Anayasada ve Medeni Kanun’da mevcut eşitsiz ve cinsiyetçi ögelerin ortadan kaldırılması için Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne yapılan öneriler sonucunda, 2001 yılında değişikliklere gidilmiştir. Cana kast veya fena muamele nedeniyle boşanma davası açılması durumunda şiddete uğrayan eşin evi terk edememesi gibi kadını zor durumda bırakan hükümler ortadan kaldırılmış, eşlere ayrılık istemiyle dava açabilme hakkı verilmiştir. Şiddetin bütün çeşitleri doğal bir boşanma sebebi sayılmış, böylelikle kadına maruz kaldığı şiddetinin boyutunu belirtme ve şiddet ortamından kurtulabilmek için eşinden ayrılabilme olanağı sağlanmıştır (Doğan, 2013 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/280/2540.pdf> erişim tarihi: 29.05.2018).

Türk Ceza Kanununda, feminist değerleri yansıtan en önemli değişiklik; vücut bütünlüğüne yönelmiş tecavüz, taciz gibi cinsel şiddet içeren suçların ve aile içi şiddet konusunun; topluma, aileye ve genel ahlak ve adaba karşı değil de, kadına yöneltilmiş eylemler olarak “kişilere karşı işlenmiş suçlar” başlığında düzenlenmiş olmasıdır. Ayrıca beden bütünlüğüne veya kişisel hürriyetine yönelik olarak suçun evlilik süresince eşler arasında işlenmesi, durumu cezayı ağırlaştırır bir fiil olarak sayılmıştır. Kaçırılan veya alıkonulan ile suçlunun evlenmesi koşulunda ceza indirimi, erteleme ve silinmesinin mümkün olmayacağı etkin pişmanlıktan yararlanamayacağı; cinsel saldırıya uğrayan kadını namus gerekçesiyle öldüren aile bireylerinin haksız tahrik indiriminden yararlanamayacağı hükme bağlanmış, töre cinayetlerinin faillerinin en yüksek ceza ile cezalandırılması kabul edilmiştir. Mağdur olduğu suç sonucu gebe kalınması halinde gebeliğin sona erdirilmesinin cezasının olmadığına hükmedilmiştir. “İşkence ve Eziyet” başlığı altında işkence fiilleri bağımsız bir suç olarak tanımlanmış; kasten yaralama suçunun aile üyelerine karşı işlenmesi, suçun nitelikli hali sayılmıştır. Yapılan bu düzenlemelerle, aile içinde şiddete maruz kalan kadınların şikayetçi olma hakları doğmuş ve aile içinde kadına yönelik şiddet içeren eylemler suç kapsamında değerlendirilerek cezai işlemler belirlenmiştir (TCK, 2004).

1.2. Dünya’da ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet

Kadınlara yönelik bir ayrımcılık biçimi olan kadına yönelik şiddet, tüm dünyada sınırları aşan biçimde yaygın olarak görülmektedir. Toplumsal cinsiyete dayanan bu şiddet biçiminin yaygınlığının temeli patriyakaya (ataerkil sistem) dayanmaktadır. Kadın ve erkek ilişkilerinin eşit olmayan güç ilişkisine dayandığı ataerkil toplumlarda, kadın ve erkeğin farklı sosyalleşmeleriyle üretilen bir davranış biçimi olarak (Doyran, 1996: 72), tarih boyunca kadın ve erkek arasındaki iş bölümünü sürdürebilmenin, yeniden üretim sürecinde kadın bedeni üzerinde denetim kurabilmenin bir aracı olan kadına yönelik şiddet, aile ve evlilik kurumu içinde kadını sevgi ve baskı çemberine bağımlı kılarak yerinde tutmak için kullanılır (Ertürk, 2015: 32-33).

Dünya Sağlık Örgütü (2002) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçları da bu yaklaşımı doğrular niteliktedir. Araştırma sonuçlarına göre erkekler, eşleri kadından beklenen toplumsal cinsiyet rolleri dışına çıktıkları zaman, kocanın kurallarına uymama, sözle karşılık verme, yemeğin zamanında hazır olmaması, çocuk veya ev ile yeterince ilgilenmeme, para ya da kız arkadaşları hakkında kocayı sorgulama, erkeğin izni olmadan bir yere gitme,

cinsel ilişkiyi reddetme, karısının aldattığından şüphe etme (WHO, 2002) gibi nedenlerle eşlerine şiddet uygulayabilmektedir.

Türkiye’de kadınlarla yapılan araştırmalarda da benzer gerekçelerle karşılaşılmaktadır. Kadının kocasına karşılık vermesi, lüzumsuz para harcaması, cinsel ilişkiyi reddetmesi, (TNSA, 2003); ev içinde kadının görevi olarak görülen ev işlerini yapmaması (Kocacık, 2004), kocaya itaat etmeme, izinsiz dışarı çıkma, eve geç gelme, ev içi sorumlulukları çocukların bakımını yerine getirmeme, ailesi ve arkadaşlarıyla görüşme (Vakad, 2005); itaatsizlik (Altınay ve Arat, 2007) kadına yönelik şiddetin gerekçeleri olmaktadır. Kadınlar, aile, komşu, akraba, arkadaş ziyaretlerine ve alışverişe gitmeden önce kocasından izin almak durumunda kalmakta, (Altınay ve Arat, 2007) aksi takdirde şiddetle karşılaşmaktadırlar. Şiddetin gerekçelerine bakıldığında kadının erkeğin beklentilerine uygun davranışları göstermemesi, erkeğin isteğine göre hareket etmemesi ya da erkeğin gözünde yanlış veya sınırı aşan bir tutumu, bazen kadının işi olarak görülen ev işi ve çocuk bakımının erkeğin gözünde aksaması, bazen de yalnızca erkeğin ekonomik veya psikolojik açıdan kötü durumda olması şiddete gerekçe olabilmektedir (DKDK,1988; Mor Çatı, 1996). 1987 yılında başlatılan Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyasına katılan kadınlar ile Mor Çatı’ya başvuran kadınların şiddete maruz kalma nedenleri incelendiğinde de benzer gerekçeler karşımıza çıkmaktadır (Doyran, 1996).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesinde de kadına yönelik şiddetin; “ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem, uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma” (BM, 1993) şeklinde tanımlanmasıyla, “Erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğine ve kadınlara yönelik ayrımcılığa sebep olan ve kadınların tam gelişimini engelleyen, kadınlar ve erkekler arasındaki tarihsel ve eşitsiz güç ilişkilerinin bir göstergesi” olduğu kabul edilmiş oldu.

Viyana’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Dünya İnsan Hakları Konferansı’nda (1993), ilk defa kadına yönelik şiddet “insan hakları ihlali” olarak tanınmış ve ortadan kaldırılmasının gereği vurgulanmıştır. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge (1993) ise, kadınlara yönelik şiddetin, kadınların haklarının ve temel özgürlüklerinin ihlali oluşturduğunu ve bu hak ve özgürlüklerini kullanmalarını zedelediğini veya geçersiz kıldığını kabul etmektedir. Ayrıca kadınlara yönelik şiddetin kadınlar ve erkekler arasındaki tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkisinin sonucu olarak ve

kadınların üzerinde erkek egemenliğini vurgulamıştır. Bildirgede kadınlara yönelik şiddet; “ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi” olarak tanımlanmıştır. Pekin’de düzenlenen Dördüncü Kadın Konferansında kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995) ile kadına yönelik şiddetin bir insan hakları ihlali olduğu benimsenmiş; kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet temelli olduğu kabul edilerek eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşmada acil tedbir alınması gereken alanlardan biri olarak belirlenmiştir (<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>, erişim tarihi: 26.05.2016).

Kaynağında, kadın bedenini ve emeğini denetim altında tutabilme amacını taşıyan kadına yönelik şiddet, farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Şiddetin en açık biçimi olan ve kaba kuvvetin korkutma ve sindirme aracı olarak kullanıldığı fiziksel şiddet, duyguların ve duygusal ihtiyaçların, baskı ve tehdit aracı olarak sömürüldüğü duygusal şiddet, cinselliğin bir sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanıldığı cinsel şiddet; ekonomik kaynakların kadın üzerinde yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılması olarak tanımlanan ekonomik şiddet biçiminde görülmektedir (Güneri, 1996: 87-89). Mor Çatı Kadın Sığınağı, kadınların çoğunlukla adlandırmakta güçlük çektikleri, göremedikleri ya da normalleştirdikleri bir diğer şiddet türünün, erkeklerin kadınları kontrol altında tutmak, şiddet ilişkisinden çıkmalarını engellemek, hareket alanlarını kısıtlamak için uyguladıkları ekonomik şiddet olduğunu bildirmiştir (Mor Çatı, 2017: 6 <https://www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/faaliyet-raporlari> erişim tarihi: 29.05.2018).

Türkiye’de Altınay ve Arat’ın 2007’de yaptığı araştırma sonucuna göre her 3 kadından biri fiziksel şiddete maruz kalmaktadır ve “hayatı boyunca” eşinden en az bir kez fiziksel şiddet görmüş kadınların oranı Türkiye örnekleminde %35, Doğu örnekleminde ise %40’tır (Altınay ve Arat, 2007). 2009’da yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet” araştırmasına göre ise, ülke genelindeki kadınların %39’unun fiziksel şiddet, %15’inin de cinsel şiddet yaşadığı, kadınların %42’sinin iki şiddetten en az birini yaşadığı bulunmuştur (KSGM, 2008). Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın 2013 yılı faaliyet raporuna göre şiddet nedeniyle Dayanışma Merkezi’ne başvuran kadınlar en çok psikolojik şiddete maruz kalmışlar; kadınlar evlilikleri içerisinde kocalarından fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet gördükleri, boşandıkları eşlerinden, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet gördükleri, ağabeyi ve babasından fiziksel ve psikolojik şiddet gördüğü, sevgilisinin psikolojik ve cinsel

şiddetine maruz kaldığı, çocuğu ile birlikte evden kovulduğu ve bir süre sokakta yaşamak zorunda kaldıkları için Mor Çatı'ya başvurmuşlardır (Mor Çatı, 2013: <https://www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/faaliyet-raporlari> erişim tarihi: 29.05.2018).

Kadınlara şiddet uygulayan kişiler aile üyeleri ve tanıdık kişilerdir (baba, ağabey, koca, eski eş ve yakın akrabalar) (KSGM, 2008). Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın 2017 yıllı faaliyet raporuna göre, yapılan görüşmelerde şiddet uygulayana dair bilgi alınabilen 1026 kadının çoğunlukla koca, eski koca, partner, eski partner, nişanlı/sözlü, baba gibi yakınlarından şiddet gördüğü ve 491 kadının kocasından şiddet gördüğüne dair bilgi verdiği, kadınların kocanın akrabası, kadının akrabası, çocuğu, babası ve erkek arkadaşları tarafından da çoklu şiddete maruz bırakıldıkları bildirilmiştir (Mor Çatı, 2017:3 <https://www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/faaliyet-raporlari> erişim tarihi: 29.05.2018).

Gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalar da kadınların 1/3'ü ile 2/3'ünün eşi tarafından şiddete maruz kaldığını (Arın, Heisse, ICN. Nurses; akt: Güler vd., 2005), gelişmekte olan ülkelerde ise bu oranın %20-50 civarında olduğunu göstermektedir (ICN. Nurses, Shea CA 11; akt: Güler vd., 2005). Dünya'da kadınların yaklaşık yüzde 47'si ilk cinsel ilişkilerinin zorla olduğunu belirtmiştir. Kadın cinayet mağdurlarının yaklaşık yüzde 70'i erkek partnerleri tarafından öldürülmüştür (WHO, 2002). Acil servislere başvuran kadınların % 11 ila %30'unun eş/birlikte yaşanan kişi tarafından yaralandığı bildirilmektedir (WHO, 2005). Ev içi şiddet vakalarının yüzde 90'ı erkekler tarafından kadınlara karşı işlenmekte, dünyadaki kadınların ve kızların yaklaşık yarısının bir sevgili ya da aile üyesinin fiziksel şiddetine maruz kaldığı tahmin edilmektedir (UNICEF, 2001 https://www.unicef.org/publications/index_4285.html erişim tarihi: 18.03.2016).

Tüm bu veriler gösteriyor ki, insanlığın varoluşundan beri ve günümüzde de yaygın biçimde görülmeye devam eden kadına yönelik şiddet olgusu; dünyanın her yerinde, her kültürde, her sosyoekonomik düzeyden kadının karşı karşıya kaldığı bir sorundur. Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı; psikopatolojik kuramların şiddetin bir grup sorunlu erkek tarafından uygulandığı görüşünün ya da yoksulluk vb. sosyal sorunlara bağlı olarak ortaya çıktığını savunan yaklaşımların aksine, kadının ne yapacağını ve nasıl yaşayacağını belirlemek, kadını baskı yoluyla egemenlik altında tutmak ve kadının bireyselliğini, bedenini, tüm yaşamını denetlemek suretiyle toplumsal cinsiyete dayalı rolleri ve kadın üzerinde ataerkil iktidarı sürdürmek için kullanılan bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

1.2.1. Patriyarka

Yeni dalga feminizm ile birlikte radikal feministler erkek egemen toplumsal yapı ve erkek şiddetinin doğrudan kadına yönelik şiddetin kaynağı olduğuna odaklanarak patriyarka kavramına vurgu yapmaya başlamışlardır. Toplumsal cinsiyet rollerine dayalı kurulan patriyarkal yapı, dört bin yıldır var olan iktidar yapılanmasıdır (Lerner, 1986: 217). Radikal feminist kuramın önde gelen isimlerinden olan Kate Millett (2011), kadınlarla erkeklerin karşılaştığı tüm toplumsal kurumlarda cinsel politikanın işleyişini ortaya koyduğu cinsel politika kuramında, bir siyasal kurum olarak nitelendirdiği patriyarkanın tarihsel olarak kültüre nasıl egemen hale geldiğini gözler önüne sermektedir. Sylvia Walby (2016), de erkek egemenliği üzerine temel kuramsal yaklaşımları ele aldığı “Patriyarka Kuramı” adlı çalışmasında, patriyarkanın kadınların hayatlarındaki değişimlere gösterdiği uyumu tartışmaktadır.

Erkek ile kadın arasındaki iktidar ilişkilerinin kamusal alanda ve aile- ev yaşamı ile cinsel ilişkilerde var olduğunu ortaya koyan patriyarka teorileri, kadınların ezilip ikincilleştirilmesini görünür kılmış, politik eylemin yolunu açmış; erkeklerin toplumsal, ideolojik, cinsel, politik ve ekonomik egemenliğini açıklamıştır (Ramazanoğlu, 1998: 56-58).

Patriyarkal sistem, kadınların ekonomik bakımdan gerekli üretken kaynaklara ulaşmalarını engelleyip, cinselliklerini kısıtlayarak emek gücü üzerinde denetim kurarken (Hartman, 2016: 174-175); kadınların erkeklere bağımlı olmasını, erkeklerin kadınlara egemen olma mekanizmalarını ve erkek iktidarının hiyerarşik yapısını doğal ve arzulanır olarak sunarak meşrulaştırır (Ramazanoğlu, 1998: 57). Evrensel ve sürekli yasaklamalar yoluyla kadın ve çocukları toplumsal ve ekonomik yönden erkeğe bağımlı kılan patriyarka, kök salmış bir düzen olmasıyla bir düşünce ve yaşam tarzı durumundadır. Bu anlamda evrenseldir ve sürekliliğe sahiptir; kendini ‘doğal’ olarak kabul ettirme alışkanlığı yüzünden, toplumlar üzerinde yaygın ve güçlü bir egemenliğe sahiptir. Bu anlamda, kadının bağımlılığı ekonomik ve siyasal olmasının yanı sıra ruhsal ve toplumsal bir olgudur. Bu sistemde kadınlar sistematik olarak bilgisiz bırakılmakta, eğitimleri erkekleri hoşnut etme, onlara yararlı olma, erkeğe ve aileye en iyi hizmeti sağlama ve kendilerini feda etmeyi öğrenmeleri yönünde verilerek bağımlı hale getirilmektedirler. Böylelikle cinsel politika, her iki cinsiyetin ataerkil tutuma göre toplumsallaştırılması yoluyla gönüllü destek kazanır. Kadın, sürekli gözetim altında tutulması nedeniyle, gücü elinde tutan erkeğin onayını alarak ilerlemek zorunda kalır. Sürekli olarak davranış, çalışma, eğitim alanlarında karşılaştığı ayrımcılıklara boyun eğmek zorunda kalır (Millett, 2011: 64, 71, 96-103, 109, 126, 199). Patriyarkal değerler

bu yönüyle kadınların bağımsızlıklarını elde etmelerinde ve toplumda erkeklerle eşit konuma ulaşma çabası göstermelerinde engel oluşturmaktadır (Smith ve Douglas, 1990: 43).

Her iki cins için de erkeğin kadına üstünlüğü ve tahakkümünün kabul edildiği patriyarkal sistemde, kadınlar erkeklerle eşitlik mücadelesi verme ve bağımsız bir birey olarak yaşamlarını sürdürmede engellenmekte; kadın erkeğin taleplerini yerine getirmeyi yerleşik toplumsal cinsiyet rollerine uygun biçimde bir zorunluluk olarak görmektedir. İhtiyaçların karşılanmasında kadının bir araç oluşunu da doğal bir süreç olarak algılamakta ve toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünden doğan görevlerini en iyi biçimde gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Cinsiyet ilişkilerini toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kavramlaştıran işlevsel aile yaklaşımında (Parsons ve Bales, 1956), çocuk yetiştirme ve ev işlerinin kadına yüklenmesi; erkekleri dış dünyada görevlendirir, kadınları aile üyelerinin ev içindeki ihtiyaçlarını karşılamakla ve aileyi bir arada tutmakla yükümlü kılar (Walby, 2016: 101-104). Bu aile ideolojisi ile kadınların yerinin ev yaşamı olduğunu yayarak, kadınlar erkeklerin denetiminde evle sınırlandırılır ve kamusal alan yerine aile içinde kalmaları sağlanır (Ramazanoğlu, 1998: 198-199); böylelikle kadınların kamusal alanda var olarak güçlenmeleri engellenir ve erkeklere ekonomik bağımlılığı artar. Kadının üreme işlevi kadınları erkeklere bağımlı ve savunmasız hale getirir (Firestone, 2013: 18-20). Annelik ve çocuk bakımı da sadece kadınlara özgü doğal yetiler olarak toplumsal açıdan kurgulanmaktadır (Ramazanoğlu, 1998: 103).

Varoluşunu ‘annelik’ ve iyi bir ‘eş’ olma üzerinden gerçekleştirebilen kadın, bu cinsiyet rollerinden kaynaklanan sorumluluklara kendini adanmakta ve tüm yaşam hedeflerini aile bireylerinin ihtiyaçlarının karşılanması, yuvasını yapma ve yürütme odağında oluşturmakta ve yuvasını yıkmamak için her ne pahasına olursa olsun mücadele etmektedir. Dış dünya ile de ancak eş ve annelik rolleriyle bağlantılı olarak ilişki kuran kadın, kamusal alanda bireysel bir varoluş gerçekleştirememektedir. Her yönden erkeğe bağımlı hale getirilen, kocasından izinsiz hareket edemeyen, kararlara katılım hakkı tanınmayan kadın; tek başına yaşamını yönlendirme, kararlar alma ve kendi yaşamına sahip olma hakkından yoksundur. Çoğunlukla yaşamında bir erkeğin varlığı ve desteği olmaksızın tek başına yaşamını kurma ve sürdürme düşüncesinden uzaktır. Yalnızca ailenin bir parçası olarak varlığını sürdüren kadın, erkeğin egemenliğini arttırmak ve sürdürmek için kullandığı şiddetine maruz kaldığında da boyun eğmesi gerektiğini kabullenmektedir.

Kadınların ezilmesine yol açan ataerkil aile ve evlilik, erkek egemen cinsellik, kadın doğurganlığının denetimi ve kadınların erkeklerden daha aşağı konumda olduğunu meşrulaştıran patriyarkal ideoloji, başlı başına kadına yönelik şiddetin kaynağıdır (Ramazanoğlu, 1998: 241) ve aile ortamı, kadınlara yönelik erkek şiddetinin uygulandığı başlıca alan haline gelmiştir.

Patriyarkada kadını tanımlayan simgeler erkeğin yarattığı ve erkeğin gereksinimlerine cevap veren biçimde şekillendiği için, cinsellik de erkeklerin arzularına göre toplumsal olarak inşa edilmekte (Millet, 2011: 84), kadınlar cinsellik aracılığıyla erkekler tarafından baskı altına alınmaktadır. Buna göre cinsellik bireysel bir tercih değil toplumsal bir inşadır ve kadınlara baskı ve erkek şiddetinin uygulandığı erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini sürdürdüğü başlıca alandır (Ramazanoğlu, 1998: 96-97, 205-217). Patriyarkal toplumlarda zorbalık ve işkence duyguları cinsellikle, cinsellik de kötülük ve güçle ilişkilendirilmektedir ve bu bağlamda şiddetin en uç noktası olarak ortaya çıkan ırza geçme olayı, saldırganlık, nefret, kişiliği yıpratma özlemi gibi duyguların cinsel politikaya uygun biçimde hayata geçmesidir (Millet, 2011: 79-80). “Medyada sürekli sapkınlık olarak sunulan tecavüz, iktidar eşitsizlikleri ve erkek üstünlüğü ideolojilerine köklü biçimde yerleşmiş bir kişiden kişiye şiddet biçimidir. Toplumsal düzenden sapmak bir yana dursun, en açık anlamda bu düzenin bir uygulamasıdır” (Connell, 2016: 164). Erkeklerin kadınlar üzerindeki denetiminin temelini oluşturan erkek şiddeti (Brownmiller, 1976, akt: Walby, 2016: 211) patriyarkal toplumsal yapıdan beklenecek tüm özellikleri taşır. Bu bağlamda, süreklilik dahilinde sayısız biçimde gerçekleşen tecavüz ve koca dayağı patriyarkal toplumsal yapılar bağlamındaki sosyal gerçekliklerdir. Kadına yönelik erkek şiddeti, kadınlar üzerindeki patriyarkal denetimin sonucu olarak şekillenen bir iktidar biçimidir. Erkek şiddeti bireysel ve farklılaşmış türlerde görülse de kadınların hareketlerine verilen rutin tepki ve davranışlardan oluşan bir yapı oluşturur (Walby, 2016: 41, 201-202). Hooks, erkeklerin kadınlardan üstün olduğu ve kadınlara hükmetmesi gerektiği varsayımı ile bir grup olarak patriyarkanın sefasını en çok süren erkekleri, patriyarkanın nimetleri karşılığında patriyarkanın zarar görmemesi için şiddet kullanarak kadınları sömürmek ve bastırmakla ‘yükümlü’ kıldığını söyler (Hooks, 2014: 9). Cinsiyetçi düşüncenin erkek tahakkümünü ve onun sonucu olan şiddeti desteklediğini, kadını yönetme hakkını içeren cinsiyetçi düşüncenin kadına yönelik şiddeti norm haline getirdiğini, toplumsal cinsiyet hakkındaki temel düşünme biçimleri değiştirilmediği sürece ev içi şiddetin cinsiyetçiliğin doğal bir sonucu olduğunun anlaşılmayacağını ve cinsiyetçilik sona ermeden de ev içi şiddetin sona ermeyeceğini savunur (Hooks, 2014: 79-82). Sonuç olarak

patriyarkanın tarihinde erkek buyurganlığının zorla kabul ettiriliş aracı olarak uygulanan kadına yönelik şiddetin çeşitli biçimleri, belirli kişilere özgü ruhsal dengesizliklerin ya da kişisel tavırların sonucunda veya ilkel bir töre olarak değil; mutlak bir yönetim biçimi olan patriyarkanın yürütülmesi için kullanılmaktadır (Millet, 2011: 77-83).

Kadınların erkeklerden daha aşağı, erkeklerin ise hükmetme hakkına sahip olduğunun kabul edildiği patriyarkal düzende erkeğin ihtiyaç ve beklentilerinin gerçekleştirilmesi ve kadının da kabullenici ve boyun eğici rolünü sürdürmesi için ev içi tecavüz dahil şiddetin her türlü biçiminin araç olarak kullanılması normalleşerek süreklilik kazanmaktadır. Böyle bir düzende kadın şiddetle karşılaşmamak için tüm boyun eğiciliğini sürdürmekte, şiddetle karşılaştığında kendisini sorgulamakta ve patriyarkal sistemin kendisinden beklediklerini yerine getirmek için çabalamaktadır. Böylelikle şiddeti de kendisinin sisteme uyumlanması için gerekli bir araç olarak görmeye başlayarak şiddeti normalleştirmektedir.

1.2.2. Şiddetin Normalleştirilme Süreci

Eva Lundgren (2009)'ın, şiddeti bir süreç olarak ele aldığı 'Şiddetin Normalleştirilme Süreci' adlı eseri, şiddete maruz kalan kadınlar ve şiddet uygulayan erkeklerin deneyiminden şiddetin normalleştirilme sürecinin nasıl gerçekleştiğini kavramsallaştırmaktadır. Lundgren, şiddetin nedenleri üzerinde durmanın, şiddet uygulayan erkeklerin psikolojik ya da sosyal sorunları olan kişiler, bu bağlamda şiddet olaylarının da bireysel ve özel olaylar olduğunun düşünülmesine yol açtığını, şiddete uğrayan kadınların da yaşadıklarını anlamlandırmalarını zorlaştırdığını savunur. Şiddet uygulayan erkekler de şiddete uğrayan kadınlar da benimsedikleri normal kabul edilen toplumsal cinsiyet normları doğrultusunda şiddeti normalleştirip, içselleştirmektedirler; yani sapkın ya da anormal değildirler. Şiddet, iktidar ve normallik birbiriyle iç içedir. “Normal” olarak algılanan toplumsal cinsiyet rollerinde erkeklik üstün olanı, statü ve iktidarı simgeler; şiddet, iktidar kurmada araçtır. İktidar ve toplumsal cinsiyet ilişkisinde normallik, erkekler ve kadınlar arasında zaten var olan güç eşitsizliğine dayanmaktadır (2009: 21-26).

Lundgren (2009)'ın yaklaşık 60 kadın ve eşleriyle yaptığı görüşmelerden yola çıkarak geliştirdiği kavramsallaştırmasında, kadının yaşadığı şiddeti normalleştirme süreci bir bakıma şiddetle *mücadele etme* stratejisidir. Kadın dayak yiyerek aşağılandığını kabul etmektense, şiddet gösteren erkeğin davranışlarına kendini suçlayan bahaneler üretmeye çalışır. Erkek de kadın üzerinde kontrol sağlamak ve iktidarını sürdürmek için şiddeti araç olarak kullanmaktadır. Nitekim Lundgren, erkeklerle yaptığı görüşmelerin sonucunda, erkeklerin

şiddeti bir anlık öfke anında değil, kontrollü bir biçimde ve kadınları ‘yerine oturtmak’, kafalarındaki ‘kadınlık normlarına uymaları’ nı sağlamak, kendilerince eşlerinin davranışlarını olumsuz buldukları konularda eşlerine “sınır koymak” ve itaat beklentisinin gerçekleştirilmesi amacıyla uyguladıklarını ortaya koymuştur. Erkek olabilmek, kadının kadınlık normlarına uygun davranmasına, bu davranışların da kendi kontrolü ve yönetiminde olması koşuluna bağlıdır. Kontrol altında tutmak, yönetmek, hükmetmek, güçlü olmak erkeğe atfedilen ‘normal’ görülen toplumsal cinsiyet normlarıyla uyumludur; yani erkekler ‘erkek olmak’ için şiddet uygular. Ayrıca erkekler, kadınlara şiddet uyguladıklarında kendilerini güçlü hissetmekte ve bundan erotik haz almakta ve bu durum da çoğu kez tecavüz olarak ortaya çıkmaktadır. Şiddet uygulayan erkekler kadınlar üzerindeki kontrollerinden ve şiddet uygulama deneyimden güç ve zafer duygusu hissetmekte, böylelikle erkekliklerini kurmaktadırlar. Bunu erotik hazla birleştirerek bu hazzı yaşamayı arzularlar. Tam bu noktada erkek, şiddet kullanarak erkekliğini kurma noktasında kadına bağımlıdır, bu nedenle partnerinin kendisini terk etmek istemesi karşısında da şiddet gösterir (2009: 29-52).

Mor Çatı Kadın Sığınağına başvuran kadınlarla yapılan görüşmeler, kadınların şiddet uygulayan eşten ayrılmaya karar verdiğinde, şiddet uygulayanın; peşini bırakmayacağı, çocukları göstermeyeceği, kadına ya da ailesinden birilerine zarar vereceği, öldüreceği tehditleriyle karşılaştığını ortaya koymaktadır (Mor Çatı, 2017: 5).

Lundgren’in kavramsallaştırmasında şiddetin normalleştirilmesi süreci nasıl gerçekleşmektedir sorusuna cevap arandığında; şiddet deneyimleri, huzurlu ve güzel deneyimlerle eşzamanlı gerçekleşmekte; sevgi ile şiddet iç içe geçmekte, ilişkiler huzurlu ilişkiden şiddet içeren bir ilişkiye kaymaktadır. İyi ile kötü, şiddet ile şefkatin dönüşümlü kullanımına erkeğin karar vermesi sonucu, erkeğin gerçeklik algısı kadının gerçeklik algısına dönüşmektedir. Erkek, kadına davranışsal, düşünsel, duygusal sınırlar koyarak yaşam alanı içerisinde kadını kontrol eder ve sonrasında tecrit etme, şiddetin türünü, zamanını, yerini belirleme ve şiddetle şefkati birlikte kullanma stratejisi ile kadının tüm yaşamını kontrol eder. Erkeğin şiddet uygulamasında kadının kendisini ve davranışlarını (kadınlık/annelik normlarına uymayan davranışlarını) neden olarak göstermesi, kadının kendisini suçlu, yetersiz bulmaya başlamasına ve kendini değersizleştirmesine, özgüvenini kaybetmesine, erkeğin kendisinden beklenti ve taleplerini ve bu talepler için kullandığı şiddeti içselleştirmesine sebep olmaktadır. Böylelikle kendi gerçeğini kaybederek erkeğin gerçekliğini özümseyen kadın, erkeğin kafasındaki kadın temsili ile kendini özdeşleştirir ve kendini değiştirmeye çalışır. Sonuçta, kadın erkeğin davranışlarının şiddet değil, kendisini düzeltmek/egitmek için

gösterdiği tutumlar olarak görmeye; ilgi, yakınlık ve şefkatle şiddet dönüşümlü kullanıldığında, şiddeti sevgi olarak deneyimlemeye başlar ve aşkın ifadesi olarak algıladığı şiddeti savunmaya başlar. İyi/kötü, şiddet/sevgi, ölüm/yaşam arasındaki sınırların ortadan kalkmasıyla süreç normalleşir ve kadın şiddeti içselleştirir. Fiziksel ve zihinsel anlamda (kendisinin onaylamadığı kişilerle kadının görüşmemesi, ev dışında çalışmasını engelleme, ev yaşantılarından başkalarına bahsedilmemesi) tecrit edilen kadının çevresinde şiddet uygulayan erkekten başka tutunacak kimse ve şiddet uygulayan erkekle yaşadığı mutlu anlardan başka mutluluk kaynağı da kalmadığından kadın, erkeğe daha da bağlanmaktadır. Kadınlığı ve hayatı sürekli kontrol edilen kadının uğradığı şiddet, süreklilik gösteren bir süreç halinde yaşanmasıyla, erkeklerin normal erkeklik rolleri ile şiddet içeren davranışları arasındaki ayrım, süreç içinde ortadan kalkar ve kadınlar da şiddet sürecine alışırlar. Erkeğin algısı kendi algısına dönüşen ve şiddet görmesinden kendisini sorumlu gören kadın, tamamen erkeğin yönetimindeki şiddet sürecinde, erkek yok edici şiddet kullandığında da, yaşamının erkeğin ellerinde olduğu algısında hayatta kalmak için erkeğin beklentilerini yerine getirmeye ve erkeğin istediği gibi olmaya çalışır. Böylelikle tamamen yok olur. Şiddetin erotik deneyiminin etkisindeki erkek, kadını ya yaşam alanının tamamını ele geçirerek öldürür ya da istediği ideal kadına dönüştürerek yok eder (2009: 53-71).

Kadınların şiddet içeren ilişkiden çıkmasında ekonomik güce sahip olmak belirleyici iken; şiddet uygulayan erkek, kadını denetlemek ve şiddet ilişkisi içinde tutmak için çalışmasını engelleme, parasına el koyma ya da borçlandırma gibi yollarla kadının adlandırmakta güçlük çektiği ekonomik şiddeti uygulamaktadır (Mor Çatı, 2017: 6).

Şiddet ve sevginin sınırların ortadan kalktığı ilişki biçiminde artık yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması noktasında da şiddet uygulayanın yardımına muhtaç hale gelen kadın, varoluşunu yalnızca erkeğin varlığında gerçekleştirebilmektedir. Kendi gerçekliğini kaybeden ve erkeğe tamamen bağımlı hale gelen kadın şiddet döngüsünden kurtulamaz. Şiddeti normalleştirip içselleştirdiği oranda yaşadığı acıyla başa çıkabilen kadının, şiddetin etkilerinden kurtulması zordur. Bu döngüyü kırmak için kendilik algısının güçlenmesine ve desteğe ihtiyacı vardır.

Kadınların yaşadığı şiddetin mekanizmalarını tanımasını ve maruz kaldığı şiddetin kendi suçu olmadığını fark etmesine yönelik psikolojik destek ile şiddetten uzak bir yaşam kurabilmek için hedeflerini belirleme ve bu hedefleri hayata geçirebilmek, karşılaştıkları zorlukları aşabilmek için güçlendirici mesleki çalışmalar büyük önem taşır (Mor Çatı, 2017:15).

1.2.3. Kadına Yönelik Şiddetin Ortaya Çıkışı ve Kadınların Şiddeti Değerlendirme Tarzları

Hepimiz cinsiyetli bir dünyaya doğarız ve kültürel olarak kadınlık ve erkeklikle ilgili uymamız beklenen bir takım kavramlar; erkek ve kadınların nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili normlar vardır. Erkeklik üstün olanı, yorumlama hakkını, iktidarı; kadınlık ise ulaşılabilir olmayı temsil eder (Lundgren, 2009: 21, 23, 26). Çocukluğumuzdan itibaren aile içinde ailenin reisi ve karar merkezi baba, bakım vericilik ve zorlukları idare etme rolü anneye biçilmiştir. Kadın tek başına sorumluluk ve karar alma yetkisine sahip değildir (Yüksel, 1996: 97). Bu noktada kadına yönelik şiddetin, cinsiyetler arası eşit olmayan güç ilişkilerine dayandığı patriyarkal toplumlarda, sosyalleşme ile öğrenilen ve yeniden üretilen bir davranış olduğu (Doyran, 1996: 72) gerçeğinden yola çıkıldığında, toplumsal cinsiyet normlarını benimseyen ve iktidarını kurmak için şiddeti kullanan erkek karşısında, kadınlık normlarına uyan kadının boyun eğici tutum göstermesi, şiddeti görememesi ve şiddet içeren ilişkiyi normalleştirilmesi kaçınılmazdır. Kadın, erkeğin kendisi üzerindeki üstünlüğünü kabul ettiği oranda, kendisine uygulanan şiddet davranışlarını şiddet olarak göremez.

Yerleşik olarak şiddetin ayırım söylemiyle açıklanması da şiddet uygulayan erkekler ile şiddete uğrayan kadınların normallikten sapma (alkolizm, tahrik edicilik, kötü çocukluk vb.) gösteren kişiler olarak ele alınmasına neden olmakta (Lundgren, 2009: 95); bu durum da şiddet içeren ilişkilerde kadının, günlük hayatta normal olan eşinin dayak atan eş olduğunu, normal olan kendisinin de dayak yiyen kadın olduğunu görmesini engellemektedir. Şiddetin sonuçları korkutucudur, bu nedenle iyi, düşünceli eşinin “öyle olmadığını düşünmek” daha cazip gelir (Lundgren, 2009: 20). Bunun sonucunda günlük yaşantısında genellikle eşi tarafından talepleri yerine getirilen ve eşiyle sıcak ilişkiler içinde olan kendisi de eşi de herhangi bir anomaliye sahip olmayan kadın, eşi kendisine şiddet uyguladığında bu davranışa bahaneler üretmekte, eşinin aslında kendisine böyle davranacak biri olmaması nedeniyle davranışının altında dışsal kaynaklar aramaktadır. Bu durum da kadının yaşadığı şiddeti görmezden gelmesine ve şiddet döngüsü içine girmesine neden olur.

Şiddet üç aşamalı bir döngüde gerçekleşir: Patlamaların yaşandığı gerginlik aşamasında, kadın ortalığı sakinleştirmeye çalışır. İkinci aşamada şiddet gerçekleşir. Balayı aşaması denilen üçüncü aşamada, şiddetten sonra, şiddet uygulayan kişi zarar verici tutumlarına ilişkin özür dileyen yumuşak, sevgi dolu bir tutum sergiler ve bu aşama kadının şiddetin düzelebileceğine dair inancını geliştirir ve şiddet içeren ilişkiden kopmasını zorlaştırır (Güneri, 1996: 90, 91).

Kadın şiddeti ilk kez yaşadığında inanamaz, kabul edemez, şok yaşar. Şiddet içeren davranışlara bahaneler bulunur. Şiddet ve baskının boyutları giderek artar ve bir süreç halini alır (Yüksel, 1996: 101). Şiddet davranışının amacı kadının özgüvenini yok edip, direncini kırmak, kadının hayatında denetim kurarak kadını köleleştirmek (Herman, 1992; akt: Aydın, 2010: 8, 9), erkeğin oluşturduğu toplumsal cinsiyet normlarına; hakimiyet/ tabi olmaya dayalı ilişkiyi yaratmaktır (Lundgren, 2009: 76). Böyle bir aşamada eşinin uyguladığı şiddeti durdurmak amacıyla sığınmaevlerine başvuran kadınların eşlerinin yine af dileme davranışı gösterebileceği, kadınların da yaşadıklarını anlamlandırma noktasında yeterli destek alamazsa eşlerine yeniden güvenme ve şiddet döngüsünü tekrar tekrar yaşadıkları evlerine dönme ihtimali olduğu söylenebilir. Bu bağlamda şiddete uğrayan kadınların şiddet çemberinden kurtulabilmelerinde, sığınmaevindeki deneyimi oldukça önemli hale gelir. Nitekim Mor Çatı Kadın Sığınağına başvuran kadınların deneyimlerinden şiddet uygulayan erkeklerin, şiddet uyguladıktan sonra bunu bir daha yapmayacağına dair söz verip ilerleyen zamanlarda tekrarladıkları görülmektedir. İlişki içerisinde şiddet uygulayanın kadına yalan söylemesi, kandırması, manipüle etmesi, verdiği sözü tutmaması ve kadının sahip olduğu kişisel özellikleri, hassasiyetlerini kullanarak istediğini yaptırması kadınların güvenlerini kırmaktadır (2017: 5).

Korku, güçsüzlük, yabancılaşma utanç ve suçluluk duygularına, şiddete uğrayan kadınla şiddet uygulayan arasındaki aşk ve şefkat duygularının yoğunluğu, iç içe geçmişliği ve karmaşıklığı eklenince kadının kafası ve duyguları karmakarışık hale gelir (Öztunalı Kayır, 1996: 93- 94; Lundgren, 2009: 60, 68). Bunun sonucunda kadın bir hayatta kalma stratejisi olarak saldırganla özdeşleşmeye (Stockholm Sendromu) başlar. Bu durumdaki kadın şiddet uygulayan erkeği kızdıracak bir şey yapmaktan korkar ve onun takdirini kazanabilmek için onun tarafında davranır. Şiddet uygulayanın kontrolü ve tecridi altındaki kadın, ihtiyaçlarının karşılanması için eşine bağımlı olduğunu hisseder. Şiddetle sevginin iç içe geçmesi nedeniyle kadın şiddet uygulayan erkeğin iyi yönlerini abartmaya, iyi olana kötünden daha fazla önem vererek olaylara pozitif bakmaya, şiddet davranışlarına hak vermeye ve hatta savunmaya başlar. Böylelikle şiddeti göremez, reddeder. Tecrit altındaki kadının tek olumlu ilişkisi de şiddet uygulayan eşiyle olduğundan bu ilişkiyi de kaybetmek istemez ve ayrılması zorlaşır (Aydın, 2010: 9, Lundgren, 2009: 58, 62; Öztunalı Kayır, 1996: 94; Yüksel, 1996: 106-107). Çektiği bedensel ve duygusal acıları yok sayan, yaşadığı şiddeti görmezden gelen kadın, hayatına eşiyle birlikte devam etmekten başka bir yol olmadığını düşünür ve erdemli bir kadın olarak yaşadığı zorluklara katlanması gerektiğini düşünür (Yüksel, 1996: 106-107).

Sonuç olarak, sürekli şiddete uğrayan ve şiddeti içselleştiren kadın acı, kaygı, karar verme güçlüğü, kayıtsızlık, depresyon, intihar teşebbüsü, erkeği savunma/koruma gibi belirtiler gösterir (Lundgren, 2009: 68). Sürekli şiddete uğrama korkusu, yalnız kalma, çocuklarından ayrı kalma, parasızlık, bağımsız hareket edememe gibi korkular ve uğradığı şiddet sürecinin sonucu olarak suçluluk ve kızgınlık duyguları yaşayan kadının durumuna (Öztunalı Kayır, 1996: 94) şiddet uygulayana ekonomik ve toplumsal bağımlılığı, evliliğin yıkılmaması gerektiğine dair inanç ve bununla ilgili sosyal baskılara sosyal destekten yoksunluk (Yüksel, 1996: 97, 98) eklenince kadının dışarıdan yardım alması daha da zorlaşır. Şiddet içeren ilişkiye devam eden ve şiddeti engelleyebilmek için önlemler alan ve bu doğrultuda şiddet uygulayanın taleplerini yerine getiren, onun gözündeki kişi olmaya çalışan kadın ne yaparsa yapsın, değişen talepler nedeniyle şiddeti engelleyemez ve güçsüzlük hisseder, öğrenilmiş çaresizlik yaşayarak durumu değiştirebileceğine ve kendine olan inancını kaybeder. Aşk ve nefreti birlikte yaşadığı için çelişkili duygularını denetleyemez, olaylara uzun vadeli ve geniş açıdan bakma yetisini kaybeder (Güneri, 1996: 91; Öztunalı Kayır, 1996: 94), fiziksel ve psikolojik açıdan tamamen yok olmuş duruma gelir.

Şiddetle mücadele edebilmenin bir yolu olarak şiddeti normalleştiren ve içselleştiren kadın, bu aşamada yaşadığı şiddetin psikolojik veya fiziksel etkilerinden dolayı yardım için başvurabilir. Bu aşamada kadının içinde bulunduğu durumun farkına varabilmesini ve maruz kaldığı şiddeti adlandırabilmesini, duygularını ifade etmesini, kendisine sağlanabilecek olanakları ve haklarını öğrenmesini sağlayacak destek mekanizmalarına ihtiyacı vardır.

1.2.4. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Kullandıkları Şiddetle Mücadele Yöntemleri

Şiddete uğrayan kadınlar şiddetle mücadelede farklı stratejileri benimsemektedirler. Kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan çalışmalar, kadınların şiddetle baş etmek için ‘aktif’ davranışsal çabalar (gözlemlenebilen) (Yüksel, 1996; Yılmaz, 2015) veya ‘pasif’ bilişsel (Yıldız vd., 2015; Erdoğan vd., 2009) ya da duygusal çabalar (gözlemlenemeyen) gösterebildiklerini ortaya koymaktadır.

Uzun süre şiddete maruz kalan kadın, erkeğin şiddet içeren davranışlarının gerekçelerine odaklanarak, kendi tutum ve davranışlarını değiştirirse, erkeğin şiddet göstermeyi bırakacağını ummakta, aile ve evlilik toplumun temel kurumu olarak görüldüğü için ilişkiyi değil, şiddeti sonlandırmak istediklerinden genellikle şiddetin kendi üzerlerinde yarattığı sonuçlarla baş etmek için (tedavi, psikolojik destek) yardım talep etmektedirler.

Literatürde kadınların bu tip şiddetle mücadele stratejileri duygusal odaklı baş etme (Folkman ve Moskowitz, 2004; akt: Erdoğan vd., 2009) ya da kaçınma odaklı baş etme (Snyder ve Pulvers, 2001; akt: Erdoğan vd. 2009: 811) olarak geçmektedir. Bu pasif mücadele yöntemi stresörle ilgili duygusal stresin yönetimine odaklıdır, stresörle ilişkili duygusal destek arama ve duygusal rahatlama stresörden kaçma, uzak durma, stresörün varlığını yok sayma gibi davranışları içerir (Erdoğan vd., 2009:811). Kadınların şiddet deneyimlerine dayanan çalışmalar, şiddete maruz kalan kadınların doktora/tedaviye başvurma, intihar girişimi gibi yollara başvurduğunu (Yüksel, 1996; DKDK, 1988; Yılmaz, 2015) da göstermektedir.

Genel olarak şiddete uğrayan kadınlar, şiddete karşı pasif tepkiler vermektedir. Sessiz kalarak, ağlayarak, ilaç ya da alkol alarak, eşinin yardım almasına yardımcı olarak, şiddeti minimize ederek, ilişkinin olumlu yanlarını düşünerek, eşini kızdıracak hareketleri yapmamaya çalışarak şiddete tepki göstermeyi tercih etmekte, olanlardan kendini suçlamaktadır (Yıldız vd., 2015). Kadınlar, yaşadıkları krize bağlı duygularını kontrol etmek için durumu kabullenmeye çalışmakta ve düzeleceği umuduyla sabretmektedirler (Erdoğan vd., 2009: 819). Bazı kadınlar, şiddeti sonlandırmak ve normal bir aile hayatına dönmek için, şiddeti uygulayan erkeğin her dediğini yaparak onu memnun etmeye çalışma eğilimindedir (Mor Çatı, 1996: 105). Çoğu kadın evi terk etme ya da boşanma ihtimalini düşünmemekte, şiddete çocukları için ya da aile çatısının bozulmaması için, ekonomik bağımsızlığı ve gidecek yeri olmadığı için katlanmaktadır (AAK, 1995). Böyle durumlarda kadınların şiddet ortamından kurtulması çok daha zor olmaktadır. Bu durumda kadınların yardım alabilmesi için şiddetin yarattığı sonuçlarla ilgili destek arama çabaları sırasında, içinde bulunduğu durumun şiddet olduğunun farkına varabilmesi konusunda bilinç uyandırılması, şiddet ve şiddet döngüsünden kurtulabileceği konusunda desteklenmesi; yasal sorumluluklar, hakları ve sağlayabileceği sosyo-ekonomik yardım ve destekler konusunda bilgilendirilmesi çok önemlidir.

Şiddetle mücadele etmek için pasif mücadele stratejilerinin yanı sıra, Folkman & Moskowitz (2004), pek çok kadının problem odaklı aktif baş etme yöntemi kullandığını; Snyder ve Pulvers (2001) ise, yaklaşma/yüzleşme odaklı baş etme (akt: Erdoğan vd., 2009: 811) yöntemine başvurdıklarını ortaya koymuştur. Problem odaklı baş etme doğrudan strese neden olan faktöre odaklı yardım/destek arama, planlı problem çözme, eylem planı oluşturma içeren davranışları kapsamaktadır. Kadınlar şiddetle başetmek için, şiddete maruz kalma nedenlerini ortaya koymak ve durumu düzeltmek için eş/ şiddet gösteren kişi ile karşılıklı görüşme yüzleşme, ikna etmeye çalışma, para kazanma, evden uzaklaşma, aile bireylerine

sığınma, arkadaş/komşudan destek arama, devlet kurumlarına başvurma, gibi planlı çabalar da göstermektedir (Erdoğan vd. 2009; Yıldız vd. 2015); evi terk etme/ terk etmekle tehdit etme ya da polise başvurma yollarını denemektedirler (Yüksel, 1996; DKDK, 1988; Yılmaz, 2015).

Bu noktada kadının yeterli destek mekanizmalarına ulaşması hayati önem taşımaktadır. Hakları konusunda bilgilendirilen ve şiddetsiz bir yaşamın da mümkün olduğu, içinde bulunduğu durumu değiştirebileceği, ekonomik kaynaklarla desteklenerek kendi başına bağımsız bir yaşam kurabileceği konusunda güven sağlanan kadın, şiddetle mücadeleyi sürdürebilecektir. Çünkü çoğu zaman şiddetten kurtulmak isteyen kadınlar, ekonomik nedenlerle şiddeti barındıran evden ayrılamamaktadırlar. Anderson ve Saunder (2003)'ın çalışmasında, ekonomik kaynakların yetersizliğinin kadınların şiddet ortamından uzaklaşamamasında, sosyal nedenlerden daha güçlü bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda, kadınların çoğunluğunun evde şiddeti deneyimlediklerinde bir gelir sahibi olmamalarından kaynaklı olarak şiddete boyun eğdikleri belirlenmiştir (<https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/90017/Anderson-DKSaunders> erişim tarihi: 04.03.2016).

Kadının şiddet kısır döngüsünden kurtulması bağlamında, devletin desteği ve sağladığı olanaklar büyük önem taşır. Nitekim kadının yerinin kocasının yanı olduğu inancının sürdürüldüğü patriyarkal sistemde, aileye verilen önem kadının bireysel sağlık ve mutluluğunun üstünde tutulmakta, bu bakış açısında kadın sosyal destek sistemlerinden yoksun kalarak şiddetle mücadelesinde yalnız kalmaktadır.

Yoshihama'nın (2002) çalışmasında, kadınların çoğunlukla arkadaşlarından (%73.6) ve ailelerinden (%46.5) yardım istedikleri görülmüştür. Khosla vd. (2005) tarafından yapılan başka bir çalışmada, kadınlar evden kaçıp gitmek istediklerini, sıklıkla kendi ailelerine ve arkadaşlarına gittiklerini; ancak her seferinde geri döndüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında, pek çok araştırmada; şiddet mağduru kadınların şiddet gördükleri ortamdan birçok kez uzaklaşmayı denedikleri, şiddete uğradıktan sonra ilk başvurdukları kişinin öncelikle anneleri olduğu, ancak özellikle ailelerinden bu konuda yeterli destek görmedikleri, ailelerin ilgisiz kaldığı veya destek vermediği, hatta bazılarının evlilikleri bitirme konusunda engel oldukları; görmüş olduğu şiddete tanık olmalarına ya da şiddeti anlatmalarına karşın şiddeti bilen kişilerin kadına hiç bir şekilde yardımcı ol(a)madıkları ortaya konmaktadır (Mor Çatı, 1996: 42; Çiftçi, 2007; Yıldız vd., 2015; Yılmaz, 2015).

Sığınmaevlerinde yapılan çalışmalar da, benzer şekilde, kadınların kaçış yeri olarak, genelde ailelerini, komşularını ya da başka şehirlerde yaşayan tanıdıklarını tercih ettiklerini,

ekonomik ve duygusal desteği ailelerinden aradıklarını; ancak aileleri tarafından şiddet öykülerine inanılmadığı ve aile desteği alamadıkları, şiddetten uzaklaşmada başka bir alternatif bulamadıkları ve gidecek yerleri olmadığı için sığınmaevlerine başvurdıklarını göstermektedir (Erdoğan vd., 2009; Sallan Gül, 2013; Yıldız vd., 2015).

Toplumun temel kurumu olan, huzur ve güvenin sağlanması gereken aile ortamında, kendilerine en yakın kişiler tarafından sürekli şiddete maruz kalan ve şiddete maruz kalma tehdidi ile yaşayan kadınların beden ve ruh sağlıkları olumsuz etkilenmekte, yaşanan travmanın izlerini silmek kolay olmamaktadır. Sürekli davranışları eleştirilip, suçlanarak, kadınlıkları ve annelikleriyle yargılanan ve kişiliklerine saldırılan kadınların benlik saygısı zedelenmekte, öz güvenleri sarsılmakta, korku, kaygı ve çaresizlik duyguları yaşamaktadırlar. Bu durum da, yaşamlarına sahip çıkmalarını ve kendi hayatları hakkında bağımsız karar vermelerini zorlaştırmaktadır. Patriyarkal sistemde geleneksel olarak ailenin devamlılığının sağlanmasına olan inanç, kadının sosyal destek sistemlerinden yoksun kalmasında da etkili olmakta; kadınlar genellikle şiddetsiz bir yaşam kurabilmek için ailelerinden yeterli ya da hiç destek görmemektedirler. Bu anlamda şiddete maruz kalan kadınların şiddet ortamından uzaklaşarak yeni bir hayat kurabilmeleri için güçlenmelerinde, feminist ilkeler doğrultusunda çalışan sığınmaevleri dönüştürücü rol oynamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE TEMEL ARAÇLARDAN BİRİ: KADIN SİĞİNMAEVLERİ

2.1. Kadın Sığınmaevlerinin Ortaya Çıkışı

İkinci dalga feminist harekette radikal feministler erkek şiddetine karşı, şiddete maruz kalan kadınlar için, destek hizmetleri ve sığınmaevleri, tecavüz kriz merkezleri, ensestten sonra ayakta kalanlar gruplarıyla örgütlendiler ve kurumsallaştılar. Feminist kurumları yaratmak için kendi kendine yardım grupları şeklinde oluşturulan bu gruplar daha sonra yerel düzeyde devletten fonlar aldı (Walby, 2016: 231). Feministlerin erkek şiddetini politikleştirerek şiddete maruz kalan kadınlara yönelik kriz merkezleri ve sığınmaevlerini yaygınlaştırmaları, erkek şiddetinin ve özellikle aile içi tecavüzlerin yaygınlığını ortaya çıkardı. Kadınların birlikte yaşadıkları erkekler tarafından tecavüze ve saldırıya uğraması, işyerinde cinsel taciz, çocuk cinsel istismarı ve çocuk fahişeliğine yönelik kamuoyu ve resmi makamların tavrı feminist eylemler sonucu değişmeye başladı (Ramazanoğlu, 1998: 100). Feminist sığınmaevlerinin direnişle karşılaşmayarak devlet desteği görmesi, feminist hareketin kabulünün göstergesidir (Connell, 2016: 386). Radikal feministlerce ‘kişisel olan politiktir’ sloganıyla en özelden kadının yaşadığı her türlü şiddet, kamusal alana taşınmış; bu da tecavüz ve erkek şiddetinin diğer biçimlerinin kamusal politik olaylara dönüştürülmesine yol açmıştır (Ramazanoğlu, 1998: 31). Sığınmaevlerin ortaya çıkışı, kadınların özel olarak kabul edilen sorunlarının politikleştirilerek kamusal alana taşınması sonucunda, kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik geliştirilen politikaların maddi temeli ve kurumsallaşmasıdır.

Sığınmaevlerinin açılmasından önceki süreçte kadınlar, 1960’lı yılların ortasından başlayarak, feminist hareketin yeniden yükselişiyle birlikte, yeni kurulan merkezleri, yeni tanıştıkları kadın arkadaşlarının evlerini ve kadın komünlerini acil durumlarda kullanmışlardır (DKDK, 1988: 104). 1970’li yıllardan itibaren çeşitli ülkelerde kadın danışma merkezleri ve sığınmaevleri kurulmuş, 1980’lerde dünyada kadına yönelik şiddetle mücadele eden kuruluşlar arasında deneyim paylaşım ağları oluşturulmuş, bu ağlardan bazıları organizasyonlara dönüşmüş, ulusal federasyonlar kurulmuştur. Gelişmiş ülkelerde kadına yönelik şiddetle mücadelede kadın danışma merkezleri ve sığınma evlerinin, devletin sosyal hizmet yükümlülüğü olarak görülmeye başlanmasıyla kurumsallaşma sağlanmış, gelişmekte olan ülkelerde ise feminist hareket kendi danışma merkezlerini ve sığınmaevlerini kurmuştur.

BM Kadın Konferansının ve 1990'larda kadın hareketlerinde gelişmelerin etkisiyle kadına yönelik şiddetle mücadele yeni boyutlara taşınmıştır (Işık, 2001: 185). Kadınlar arası dayanışmanın etkisiyle Avrupa, ABD, Kanada ve Avustralya'da da sığınmaevleri kısa sürede açılmaya başlanmıştır (Dobash ve Dobash, 1992: 12).

İlk feminist sığınmaevi 1968'de Norveç'te açılmış, ardından 1972'de İngiltere'de kadın danışma merkezi olarak kurulan (Sallan Gül, 2013: 48) Chiswick Women's Aid 1974'te sığınmaevi olarak faaliyete geçmiş, yine 1974'te Berlin'de 1. Kadınevi, Paris'te Flora Tristan sığınmaevi açılmıştır (Işık, 2001: 184).

İskoçya'da da 1973'te Glasgow Kadınların Kurtuluşu Atölyelerinden ve bilinç yükseltme gruplarından 16 kadın, Glasgow Kadına Destek'i kurarak, kadınların sığınmaevlerine ihtiyaçları olduğunu, şiddeti hak etmediklerini kanıtlamayı ve sığınmaevlerini yaygınlaştırmayı amaçlamışlar; Eylül 1974'te yürütülen kampanyalardan elde ettikleri gelirlerle sığınmaevini açmışlardır. Amerika'da ilk sığınmaevi Minnesota eyaletinde bir bilinç yükseltme grubu olan Kadın Yandaşları Kolektifi (Women's Advocates Collective) tarafından önce telefon servisi olarak sonra küçük bir sığınmaevi olarak 1974'te Kadın Evi (Women's House) olarak açılmıştır (Dobash ve Dobash, 1992: 64).

Doğu ve Orta Avrupa'da yer alan sosyalist ülkelerde ise 1990'ların başında feminist hareketin gündemi kadına yönelik şiddet olmuş, bu bağlamda Çekoslovakya, Romanya, Macaristan, Polonya ve Rusya gibi ülkelerde aile içi şiddete yönelik kurumsal hizmetler oluşmaya başlamıştır (Yıldırım, 1996:46). 1978'de ilk sığınmaevi Viyana'da açan Avusturya'nın ise 2002 itibari ile 423 kadın sığınmaevi vardır. 1999 yılında da Avusturya sığınmaevleri ağı oluşturulmuştur (Sallan Gül, 2013: 54-55).

1992'de ABD'de şiddete uğrayan kadınların ve çocuklarının sığınabilecekleri birçok kadın sığınmaevi ve danışma merkezinin sayısı 1500'e ulaşmış; Kanada'da ise neredeyse tüm belediyelerin sınırları içinde bulunan bağımsız sığınmaevlerine Kadının Eşitliği Bakanlığı her yıl düzenli kaynak aktarmaktadır (İlkkaracan, 1996: 80).

Bugün 44 Avrupa ülkesinin (Belarus ve Monoko hariç) tamamında kadın sığınmaevi mevcuttur. Malta, 43 sığınmaevi, Lüksemburg 9 sığınmaevi, Hollanda, sakinler başına düşen 'aile barınağı' sayısına göre Avrupa Parlamentosu'nun öngördüğü sayıyı tamamlayabilen ülkelerdendir. Hollanda, birçok sığınmaevi işleten 32 organizasyon ve 100 sığınmaevi ile şiddet mağduru kadınlar ve çocukları için 2430 sığınma yerine sahiptir (Sallan Gül, 2013; 50-52).

Türkiye’de ise kadına yönelik şiddetle mücadelenin en önemli aracı olan kadın sığınmaevleri sayısı gelişmiş ülke örneklerine kıyasla yetersizdir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı 102 kadın konukevi, Yerel Yönetimlere bağlı 33, STK'lara bağlı 1, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne ait 1 sığınmaevi bulunmaktadır. Bakanlığa bağlı 68 Şiddet Önleme ve İzleme Merkez bulunmaktadır (ASPB, 2017).

Dünya’da feminist mücadelenin başlangıcından itibaren açılmaya başlayan sığınmaevlerinin ülkemizde ortaya çıkışı yakın bir tarihe dayanmaktadır. Kurumsallaşma süreci de feminist hareketin mücadelesi sonucundadır.

“Özel olan politiktir” vurgusuyla aile içinde kadına yönelik şiddetin açığa çıkarılması ve 1987’de “Dayağa Karşı Kampanya”sı sonucunda kadınlar kamuoyuna seslerini duyurdular ve kadın danışma merkezleri ile sığınak fikri gelişti. Mor Çatı’nın açtığı ilk bağımsız kadın danışma derneğinin oluşum süreci başladı ve kampanyanın bir ürünü olarak “Bağır Herkes Duysun” kitabı yayınlandı. Başka siyasi ideolojilerden bağımsızlaşarak kadına özgü bir temelde feminist düzlemde gerçekleşen ikinci dalga kadın hareketi, “Dayağa Hayır” kampanyasıyla aile içinde kadına yönelik şiddeti kamusal alana taşıyarak şiddete karşı mücadeleyi ön plana çıkarmış ve kadın bilincini yükseltmek, cinsiyetçiliği ortaya çıkararak çözüm yolları oluşturmak için kadınlar, kadın dernekleri ve vakıflarla örgütlenerek (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı) kurumsallaşmış; sığınak fikri ortaya çıkmıştır (Işık, 2016: 46; Çakır, 2007: 28 <http://www.jmo.org.tr/erisim> tarihi: 17.03.2016). Sığınak fikri kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelenin sonucunda kadınların uğradığı şiddete karşı devletin herhangi bir koruma politikası oluşturmaması nedeniyle ortaya çıkmıştır. Kadın sığınmaevlerinin kurulmasındaki amaç “erkeklerin egemenliğinin her an şiddete dönüşebildiği ve kadınların dayağı kabullenmeye zorlandığı bu toplumda, dövülen kadına yalnız olmadığını göstermek, direnmesine yardımcı olmak, dayak sorunun birimizin değil hepimizin sorunu olduğunu ortaya koymak”tır ve sığınmaevi bu yolla atılacak en önemli adımdır (Mor Çatı, 2012: 6). Kadın sığınmaevleri, kadına yönelik şiddeti kabul edilemez kamusal bir sorun olarak gören anlayışın somut kazanımlarındandır (Bayrakçı Tüzel ve Gediz Gelegen, 2010: 44).

Kadınlar, özel alandan kamusala ve ülke gündemine taşıdıkları aile içi şiddeti gündemden düşürmemek, kadına yönelik şiddetle mücadele hareketinin sürekliliğini sağlamak için kendi kurumlarını yaratarak kurumsallaşmışlardır. Kurumsallaşmada çalışma ilke ve hedefleri de belirlenmiş, hiyerarşisizlik, eşitlik ve kadınlar arası birlikte çalışma ilkeleri benimsenmiştir. Şiddete maruz kalan kadınlarla “Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası” ile

oluşturulan dayanışmayı kalıcılaştırmak ve çözüm üretmek için kadın danışma merkezleri ve sığınmaevleri açmak üzere çalışmaya başlamışlardır (Işık, 2016: 43-48).

Türkiye’de 1987 yılında Dayağa Karşı Dayanışma kampanyası sonrası 1990’da İstanbul’da Mor Çatı Sığınağı Vakfı (1995’te sığınmaevi açılabilmiştir); 1991’de de Ankara Kadın Dayanışma Vakfı’nın kurulmasından sonra (1993’te sığınmaevi açmıştır), 1990 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), Bakırköy ve Şişli Belediyeleri tarafından ilk kadın misafirhaneleri açılmıştır (Işık, 2001: 185-186).

Kadın hareketinin sonucu olarak kurumsallaşmanın yanı sıra, dışarıdaki oluşum ve değişimler ve Türkiye’nin taraf olduğu sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülükleri de kadına yönelik şiddet konusunda kurumsallaşmaya önemli katkılar sağlamıştır (Işık, 2016: 59). Kadın hareketlerinin çabaları ve kadına yönelik şiddetin engellenmesi ve ortadan kaldırılması amacıyla yürütülen uluslararası çalışmalar sonucunda, Dünyada ilk kez kadına yönelik şiddet 1975’te Uluslararası Kadın Yılı Konferansında dile getirilmiştir.

Viyana’da ilk kez Birleşmiş Milletler İnsan Hakları konferansında toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve cinsel saldırının insan hakları ihlali olarak tanımlanarak, bunun ortadan kaldırılması sorumluluğunu devlete yüklemesi (Bayrakçı Tüzel ve Gediz Gelegen, 2010: 44) “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”nin (CEDAW), BM tarafından 1979’da kabul edilmesi, 1995 yılı 4. Kadın Konferansı ve Birleşmiş Milletler zirveleri ile Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadele için yasal düzenlemelerin (Aileyi Koruma Kanunu ve nüfusu 50 bini geçen yerleşimlerde yerel yönetimlerin kadın sığınmaevi açma zorunluluğu, mevzuat değişiklikleri ile nüfusu 100 bini geçen belediyeler olarak kabul edilmiştir) gerçekleştirilmesi ve kurumsallaşmanın (SHÇEK kadın misafirhanelerinin ve toplum merkezlerinin açılması, Belediyelerce kadın danışma merkezlerinin açılması, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün kurulması), sağlanmasıyla sonuçlanmıştır (Işık,2016: 60-61).

2.2. Kadın Sığınmaevlerinin Yasal Dayanakları ve Mevcut Durum

Uluslararası düzenlemelerde kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı yönünün vurgulanması, bir insan hakları ihlali ve toplumsal bir sorun olarak kabulü, en fazla ev içinde yaşandığına dikkat çekilmesi, kadına yönelik şiddete karşı mücadelede yöntemlerin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Nitekim BM Genel Kurulu (2003) kararında, aile içi şiddetin engellenmesi ve şiddete maruz kalanların korunmasında önlemler alma konusunda devletlere sorumluluklar yüklemiş, şiddete maruz kalanlara sağlanacak hukuki, sağlık ve

sosyal destek ve yardımların sağlamasını içeren danışma merkezleri ve sığınmaevlerinin kurulmasını öngörmüştür (KSGM, 2008).

2011 yılında Avrupa Konseyi (Council of Europe) Parlamenterler Meclisi'nde imzalanmış olan İstanbul Sözleşmesi'nde (Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi) de; “kadına yönelik şiddet” toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrımcılık biçimi ve bir insan hakkı ihlali olarak ele alınmış, ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, baskı veya rastgele özgürlüğü engelleme de dahil, kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zararı veya ızdırabı ile sonuçlanan veya sonuçlanma ihtimali olan tüm eylemlerin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak tanımlanmasıyla da “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”, kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet anlamında kullanılmıştır. Sözleşmede “aile içi şiddet” kavramı yerine “ev içi şiddet” tanımına yer verilmesiyle, “ev içi şiddet” aile içerisinde, ev içinde veya daha önceki veya şu anki eşler veya partnerler arasında meydana gelen, failin aynı evi şu an veya daha önce şiddet mağduruyla paylaşp paylaşmadığına bakılmaksızın, fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin bütün türleri; çocuk, genç, yetişkin, yaşlı, kadın ve erkek herkesi kapsamıştır. Sözleşme ile kadınları her türlü şiddetten korumak ve kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı ve şiddeti ve ev içi şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak, kadınların güçlendirilmesi, şiddet mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politika ve önlemler geliştirmek amaçlanmaktadır. Sözleşmenin en önemli yönü, taraf olan devletlerin belirlenen ilkeleri uygulamakla yükümlü kılınmış olmasıdır: Taraf devletler, Sözleşme kapsamında yer alan tüm şiddet biçimleriyle mücadele ve şiddetin önlenmesine ilişkin bütüncül politika, önlem ve programların uygulanması için, hükümet dışı ve sivil toplum örgütlerini de dahil ederek yeterli finansal kaynak ve insan kaynağı tahsis etmekten sorumlu tutulmaktadır. Devletler şiddete maruz kalan kadınların korunması ve desteklenmesine ilişkin olarak kadınların güçlendirilmesi ve ekonomik bağımsızlığını kazanmasını hedefleyen çeşitli koruma ve destek hizmetlerinin bir arada sunulmasına olanak tanınmasını ve ayrıca savunmasız durumdaki kişilerin destek hizmetlerinin ulaşılabilirliğini güvence altına almasını sağlamaktan; şiddete maruz kalanların şiddet sonrası toparlanmalarını kolaylaştıracak sağlık ve sosyal hizmetlere erişimlerini sağlamak üzere, gerektiğinde, yasal ve psikolojik danışmanlık, mali yardım, konut, eğitim, öğretim ve iş bulma desteği gibi hizmetleri içeren hukuki veya diğer önlemleri almaktan yükümlüdür. Kadınlara yönelik uzman destek hizmetlerini, şiddete maruz kalmış tüm kadınlara ve bunların çocuklarına sağlamaktan veya

buna yönelik düzenlemeleri yapmaktan; kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere, şiddete maruz kalanlara güvenli barınma sunmak ve yeterli sayıda, kolay erişilebilir ve uygun sığınmaevleri kurmak için gereken yasal ve diğer önlemleri almaktan yükümlüdür (İstanbul Sözleşmesi, 2011).

İstanbul Sözleşmesinin getirdiği yükümlülükle birlikte kadına yönelik şiddetle mücadele sürecinin en önemli yasal kazanımlarından biri, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun kabul edilmesidir. Daha sonra kanunun kapsamı genişletilmiş yerine 20 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair kanun yürürlüğe girmiştir.

6284 sayılı kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında Türkiye'nin taraf olduğu, uluslararası sözleşmeler ve Kadınlara Yönelik Şiddet ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin esas alınacağı belirtilmiştir. 6284 sayılı kanun, feminist hareketin uzun soluklu mücadelesinin en önemli kazanımlarındandır. Böylelikle, korunan kişi hakkında verilebilecek koruyucu tedbir kararları ile birlikte şiddete maruz kalan kadınlar ve çocuklarının sığınmaevinden hizmet alması ve yasal haklarının takibi; hukuki, psikolojik, sosyal, ekonomik destek almaları; kanunla düzenlenerek yasal hak haline getirilmiştir.

Kanunla birlikte şiddetin önlenmesi ve koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin yürütüleceği Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)'nin kurulması ve verilecek destek hizmetleri düzenlenmiş; Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik 17 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. ŞÖNİM'ler, belirlenen yönetmelik çerçevesinde şiddete maruz kalanların ilk başvuru mercii durumundadır ve kadınlara dışarıdan danışmanlık, sığınmaevi sürecinde ve sığınmaevi sonrasında danışmanlık verme işlevi yüklenmiştir. Buna karşılık, alınan tedbir kararlarının sayısı ve bu kararların takibinin de ŞÖNİM'ler tarafından yapıldığı düşünüldüğünde, bu hizmetin kadınlara ulaşılabilirliği ve yeterliliği tartışmalıdır. Ayrıca her ilde henüz ŞÖNİM kurulmadığı düşünüldüğünde, İstanbul Sözleşmesinde belirtilen “Şiddete maruz kalmış herkese yeterli coğrafi dağılımla acil ve kısa ve uzun dönem destek hizmetlerini sağlama” (M.22/2) hükmünün uygulanmasına ilişkin gerekli tedbirlerin uygulanabildiğini söylemek zordur. Yönetmelikte ‘güçlendirme’ çalışmalarından söz edilmesine karşın nasıl ve kim tarafından sağlanacağı, mesleki müdahale ve çalışmaların belirlenmesinde izlenecek yol belirtilmemiştir.

Yönetmelikle ilgili önemli bir sakınca da,

“Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında Ceza Hukuku kapsamında uzlaşma ya da hukuki uyumsuzlıklarda arabuluculuk önerilemez. Ancak, çatışma çözme yöntemlerine ilişkin danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilebilir.”

maddesidir. Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan arasında ceza hukuku kapsamında arabuluculuk yapılmaz diyerek uzlaşma uygulanmayacağı belirtilmesine karşın, çatışma çözme yöntemleri konusunda rehberlikten söz ederek ifade kendi içinde çelişmekte; hangi durumlarda ve kimlere çatışma çözme yöntemleri konusunda rehberlik verileceği de belirtilmemektedir. Ayrıca çatışma çözme yöntemlerine ilişkin rehberlikten aynı madde içinde bahsedilerek şiddetin oluşumunda şiddet mağdurunun (kadının) katkısı, suçu, iletişim eksikliği olabileceği, şiddetin iletişim eksikliğine bağlı aile içi çatışmalardan kaynaklandığına vurgu yapıldığı ileri sürülebilir. Patriyarkal sisteme dayalı erkek şiddetinin vurgulanmamasının, toplumda hali hazırda var olan, kadına yönelik şiddetin tek tek bazı ‘sorunlu’ ailelerin ve kadınların özel sorunları ve bireysel vakalar olduğu algısını pekiştireceği, şiddete maruz kalan kadınlar ve şiddet uygulayan erkeklerin patolojik bir durumun içine sokularak marjinalleştirilmesini ve ötekileştirilmesini arttırmada etkili olacağı düşünülmektedir.

6284 sayılı kanunla belirlenen geçici maddi yardımların kadınların şiddetten uzak yeni bir yaşam kurabilmesi için yeterli olmadığı ve sığınmaevi sonrasında ise yardımların devam etmesine yönelik bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir. Harçlıkla ilgili yasal düzenleme; kadınlar sığınmaevinde kalırken verilmesi şeklinde düzenlenmiştir. Kanunun 15. Maddesi (2) bendinde şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından korunan kişilere verilecek ‘Destek Hizmetleri’ başlığında hakları destek alabileceği kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak, psiko sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümünde yardım ve danışmanlık yapmak şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca hali hazırda sığınmaevinde kalırken kreş imkanından faydalanması hükmü bulunmakla birlikte, bu imkanın kreşten faydalanmanın tedbir kararı olarak verilmesi koşulunda sağlanacağı belirlenmiştir. 6284 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde “Korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek

kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması” hükmü yer almaktadır (6284 sayılı kanun, 2012). Yasayla belirlenen sürelerin (2 ila 4 ay) çok kısıtlı olup, kadının iş yaşamını sürdürebilmesi ya da iş bulabilmesi için yeterli olacağını söylemek zordur. Ayrıca çalışan kadınların çocukları için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik’in 50 inci maddesinde “İl Müdürlüğü kuruluşların kapasitelerine göre % 3’ü il müdürlüğünce tespit edilecek çocukların ücretsiz yararlanması için ayrılır.” hükmüne göre ücretsiz kreş imkanı sağlamaktadır (Özel Kreş ve Çocuk Kulüpleri Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150430-4.htm>, erişim tarihi: 15 Mart 2016). Buna karşın %3 çok sınırlı bir kontenjan olup, 0-3 yaş grubu çocuklar uygulamada bu kapsama alınmamaktadır.

6284 sayılı yasanın 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra, kanun kapsamında Konukevleri Yönetmeliğinin yeniden düzenlenmesi gerekmiş ve 5 Ocak 2013 tarihinde “Kadın Konukevleri Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir (KKE Yönetmeliği, 2013). 6284 sayılı yasanın Destek Hizmetleri başlığında ŞÖNİM tarafından verilmesi öngörülen destek hizmetleri yönetmeliğin “Konukevinde sunulacak hizmetler” başlığında danışmanlık, yönlendirme, psikolojik destek, grup çalışmaları, geçici maddi yardım, iş bulma konusunda destek, kreş, mesleki eğitim kursu, çocuklar için burs desteği şeklinde belirtilmektedir.

Yalçın (2014:163-165)’ın Ankara’da Bakanlık ve yerel yönetimlere bağlı toplam 6 kadın konukevinden hizmet alan 107 şiddet mağduru kadın ile bu konukevlerinde görev yapan 10 meslek elemanının kuruluşta verilen hizmetlere ilişkin değerlendirmelerinin neler olduğunu saptadığı ve mevcut hizmetlerin yeterliliğinin hem hizmet alanlar hem de hizmeti sunanlar açısından değerlendirdiği araştırmasında; sığınmaevlerinde meslek elemanı eksikliğine bağlı olarak kadınları güçlendirme yönünde yapılacak psikolojik destek ve grup çalışmalarının yeterli düzeye ulaşamadığı ortaya konmuştur. Kreş desteği konusunda da sığınmaevlerinde kalan kadınlar yeterince destek alamamakta, sığınmaevlerinin hepsinin bünyesinde kreş bulunmamakta bazı sığınmaevlerinde çalışan kadınlar, çocuklarını diğer kadınlara emanet etmektedirler.

Kadın Konukevleri Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelikte (KKE Yönetmeliği, 2013) “Harçlık” başlığında konukevi hizmetlerinden yararlanan ve geliri bulunmayan kadınlara ve çocuklara kanunla belirtilen oranda harçlık ödeneceğine hükmedilmektedir. Buna karşın Yalçın (2014:164-165)’ın Bakanlığa bağlı konukevlerinde

harçlıklar kadınlara düzenli ve yeterli miktarda verilirken, yerel yönetimlere bağlı sığınmaevlerinde harçlık uygulaması bulunmadığı; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ya da bağış yoluyla kadınlara harçlık sağlanmaya çalışıldığı belirlenmiştir. Mevzuatta belirtilen çocuklar için burs desteği de uygulama konulamamıştır.

6284 sayılı yasa yürürlüğe girmeden ve Kadın Konukevleri Yönetmeliği düzenlenmeden önce Sallan Gül'ün 2009 ve 2010 yıllarında 10 ilde 24 kadın sığınmaevinde kadınlarla ve yöneticilerle yürüttüğü görüşmeler doğrultusunda yaptığı araştırmada, meslek edindirme kurslarına katıldığını beyan eden kadınların %70'inin Bakanlık kadın konukevlerinde kalan kadınlar olduğu; buna karşın işe yerleştirme desteği oranının %5'te kaldığı ortaya konmuştur (2013:163-164). Yasanın yürürlüğe girmesi ve yönetmelikteki düzenlemeden sonra mevcut durumda değişikliğin olmadığı, iş bulma ve meslek edinme konusunda, sığınmaevlerinde iş bulmaya destek hizmetinin İŞ-KUR ya da Halk Eğitim Merkezlerinin meslek edindirme kurslarından sağlandığı; buna karşın her sığınmaevinde yeterli destek sağlanamadığı; bazı sığınmaevlerinde iş bulmaya destek hizmeti yeterli bulunurken, bazılarında böyle bir hizmetin alınmıyor olması, bazı kuruluşlarda söz konusu hizmetin yerine getirilmediğini ortaya çıkarmaktadır. Herhangi bir eğitimi ya da mesleği olmayan kadınların istihdama katılmaları için önem taşıyan mesleki eğitimi sığınmaevlerindeki bütün kadınlar alamamaktadırlar (Yalçın, 2014: 164-166).

Şiddete maruz kalan kadınların çocuklarıyla birlikte sığındıkları kadın sığınmaevleri; işleyiş biçimi, fiziksel özellikleri, verilmesi gereken hizmetler ve bu hizmetlerde uyulması gereken ilkeler açısından, kadınların özsayıgılarını ve özgüvenlerini kazanmalarını, haklarını öğrenmelerini ve sosyoekonomik açıdan bağımsız hale gelmelerini, güçlenerek şiddetten uzak bir yaşam kurmalarını sağlayan kurumlar olmalıdır.

Bir sonraki başlıkta, kadın sığınmaevlerinin tarihsel süreçte işleyiş modelleri açısından farklılıkları ve gelişimleri, uluslararası standartlarda sığınmaevlerinin taşıması gereken özellikler ve verilmesi gereken hizmetler ele alınmıştır.

2.3. Kadın Sığınmaevlerinin İşleyiş Modelleri, Mekansal Özellikleri, Çalışma İlkeleri, Hizmetler

2.3.1. İşleyiş Modelleri ve Mekansal Özellikler

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde en önemli kurumsal mekanizmalardan biri olan kadın sığınmaevlerinin tek amacı kadınlar ve çocuklarına geçici bir barınma hizmeti sunmak değildir. Kadınlar ve çocuklarına şiddetten uzaklaşmaları için kurulan sığınmaevlerinde

kadınları, çocuklarıyla birlikte şiddetten uzak yeni bir yaşam kurabilmeleri için güçlendirmek esastır. Güçlendirmenin sağlanabilmesi için de sığınmaevlerinin belli standartlara göre kurulup işletilmesi gerekmektedir. Dünya’da kadın hareketine önderlik eden sivil toplum örgütlerinin çalışmaları ve baskıları sonucu uluslararası alanda sağlanan gelişmeler ve atılan adımlar, sığınmaevlerinin standartlarının geliştirilmesinde somut çaba ve sonuçları ortaya koymaktadır.

Bazı ülkelerde önemli kazanımlar sağlanmış ve model uygulamalar geliştirilmiştir. Örneğin 1986 Avrupa Parlamentosu tavsiye kararlarına Lichtenstein, Lüksemburg, Malta, Hollanda ve Norveç tam uymaktadır (Sallan Gül, 2013: 49-50).

Dünya’da ve ülkemizde kuruluş amaçları, verilen hizmet türü, örgütlenme biçimi, finansal özellikleri ve işleyiş modellerine göre farklı kadın sığınmaevi modelleri görülmektedir. Kadın sığınmaevleri, bugüne kadar farklı bakış açılarıyla, farklı amaç ve beklentilere yönelik olarak ortaya çıkmış, kadına yönelik şiddetin toplumsal bir sorun olarak kabul edilmesiyle birlikte, toplumsal değişimin sağlanmasına ve kadının bağımsızlaşma mücadelesinin bir aracı olma amacına hizmet etmede işlevi ve önemi ivme kazanmıştır.

Başlangıçta kadın sığınmaevleri, alkolik erkeklerle yaşayan ve ruhsal açıdan hasta kabul edilen kadınların tedavi edilmesine yönelik, yardımseverler tarafından evsiz ve yoksul kadınlara yönelik, kamu kuruluşları tarafından polis kayıtlarına geçen şiddet olaylarından zarar gören kadınlara yönelik açılmış, toplumsal değişimin sağlanmasına dönük bir amaç taşımamışlardır. “Aktivist Sığınaklar” ise feminist ilkeler doğrultusunda örgütlenen kadınların daha bağımsız olmalarına yardımcı olma amacı taşıyan sığınmaevleridir (Dobash ve Dobash, 1992: 80).

Dünya’da birçok ülkede 1960’lı yıllardan itibaren feminist hareketin yükselişiyle birlikte şiddete maruz kalan kadınların sorununun çözümü için bilinç yükseltme gruplarıyla başlayan örgütlenmede, kadınlar kendi evlerini zor durumda olan kadınları korumak için kullanmış ve bağışa dayalı gönüllü çalışmalarla ilk sığınmaevleri kurulmuştur. Aktivistlerin yanı sıra hükümetler, belediyeler ve kiliseler de sığınmaevi kurup işletmişler, ancak bu sığınmaevleri pratik çözümler sunmasına karşın, ideolojik sorunlara yol açmıştır (DKDK, 1988: 105). 1980’li ve 1990’lı yıllarda sığınmaevlerini kimin işleteceği tartışılmış, kadın kuruluşları bu konudaki öncülüklerini sürdürürken, uluslararası örgütleri devreye sokarak kamunun da sürece dahil olması konusunda mücadele vermişlerdir (Sallan Gül, 2013: 59-71).

Devlet, yerel, özel kamu kurum ve kuruluşlardan bağımsız olarak kurulup işletilen, özerkliği savunan, kendi iç politika ve anlayışlarına karışılmaması koşuluyla finansal

yardımlara ulaşmaya açık olan, kadın hareketinin içinden gelen ve kendi iç dinamikleriyle sığınmaevi hizmeti sürdürmek için bir araya gelen kadınların feminist ilkeler gözeterek yürüttüğü sığınmaevi modeli bağımsız yapıda sığınmaevleridir. Türkiye’deki ilk ve tek örneği, 1995 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı’dır.

Bağımsız sığınmevleri, kadınların sadece canlarını kurtarmaktan öte, kadın dayanışması içinde kadınları bağımsızlaştıran, kendi ücretli emekleriyle yeni bir yaşam kurmanın ve kendi ayakları üstünde durmanın mümkün olduğunu gösteren yerlerdir (Ovadia, 1996: 177-178). Feminist bakış açısına sahip çalışanlarca yürütülen bağımsız yapıdaki sığınmaevleri, kadınların aile içinde yaşadıkları şiddeti tek tek bireylerin yaşadığı bireysel sorunlar olarak görmek yerine toplumsal bir sorun olarak gören bakış açısından hareket eder. Bu bağlamda demokratik bir yapı içinde kadınların kendi kararlarını almalarına imkan vererek, kadınların kendi yaşamlarında söz sahibi olma cesaretine kavuşmalarını ve yaşadıkları şiddetin yarattığı örselenmeyi telafi edecek desteği sağlar; böylelikle şiddete maruz kalmış kadınların şiddetten uzak yeni bir yaşam kurmanın yollarını bulmasına yardımcı olarak değişim sağlar.

Sığınmaevlerine başvuran kadınların ortak dertleri, aile içinde aile üyeleri tarafından şiddete maruz kalmış olmaları ve bu nedenle iyileştirici ve güçlendirici destek mekanizmalarına ihtiyaç duymalarıdır. Buna karşın farklı kültürel değerlere sahip, farklı eğitim düzeylerinde, evli veya bekar, çocuklu ya da çocuksuz farklı sosyo-kültürel ve sosyo-demografik özelliklere sahip olmaları bağlamında farklı ihtiyaçları olabilmektedir. Bu bağlamda kadına yönelik şiddetle mücadele etmek, şiddete maruz kalan kadınların ve çocuklarının ihtiyaçları doğrultusunda farklı müdahaleler geliştirmeyi gerektirir.

Farklı ihtiyaçlara cevap vermek üzere Dünya’da Sığınmaevleri istasyon, geçiş evleri, uzun süreli sığınmaevleri, bağımsız evler gibi modellerle veya birkaç model bir arada hizmet verebilmektedir (Sallan Gül, 2013: 49). Dünya’nın birçok ülkesinde ve Türkiye’de kadınların 6 ay ve daha uzun süre kalabildiği kadın ve çocuklara uzun süre destekleyecek programlara ve bu programları yürütecek nitelikte çalışan ve gönüllülere sahip sığınmaevleri ile kadınların bu tip uzun süreli sığınmaevlerine yerleştirilinceye kadar olan süreyi güvenli bir biçimde geçirmeleri için yapılandırılmış İstasyon tipi sığınmaevleri mevcuttur. Sığınmaevinden ayrılan kadın ve varsa çocuklarının 1-2 yıl süre ile ücretsiz ya da düşük ücret ödeyerek kalabildiği, ihtiyaç duymaları halinde kadın danışma merkezinden destek almaya devam edebildikleri “Geçiş Evleri” (Tosun ve Öztürk, 2010: 15) ise Türkiye’de henüz kurulmamıştır.

Şiddete maruz kalan kadınların yeni bir hayat kurabilmeleri için ihtiyaç duydukları güçlenmenin sağlanması için kadın sığınmaevlerinin, şiddetsiz bir yaşamın mümkün olduğu fikri ve güven duygusunu yaratacak mekansal özelliklere sahip olması ve feminist ilkeler doğrultusunda kurulup işletilmesi gerekmektedir.

Sığınmaevlerinin mekânsal tercihlerinde kentsel olanaklara erişimi kolaylaştırıcı, ev gibi döşenmiş, kadınların ve çocuklarının travmayı atlatabilecekleri, kendi kendine kalma ihtiyacını karşılayabilecek sessiz ve huzurlu bir ortamın olmasının yanı sıra sosyal yaşamı güçlendirecek olanaklar (hobi ve oyun odaları) da sunmalıdır. Kadınların yaşadığı eş şiddetinin toplumsal bir sorun olduğunu farkına varmaları ve deneyimlerini paylaşımlarına imkan verecek ortak alanların olması kadınlar arası dayanışmanın sağlanmasında da önemlidir (Eyüboğlu, 2007: 43-44; Karataş vd., 2008: 67). Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik'e göre sığınmaevleri, gizliliğin sağlanabileceği, kent dokusu içinde kadınlar ve çocuklarının toplumdan soyutlanmadan yaşayabilecekleri, sosyal alışverişlerini sürdürebilecekleri, sakin, ilgi çekmeyen bir konumda bulunmalı, bölümlerin ev ortamına benzer bir şekilde döşenmesine özen gösterilmelidir (KKE Yönetmeliği, 2013). Geniş kapasiteli sığınmaevlerinin otelde yaşadığı duygusu yaratması ve topluluk duygusu yaratmanın zorluğu nedeniyle hayatı paylaşımlarının zor olduğu dikkate alınmalı (Eyüboğlu, 2007:42), çok sayıda kadına hizmet verilecekse, mimari açıdan küçük gruplar bir arada olacak şekilde üniteler şeklinde planlanmalıdır (Karataş vd., 2008: 67).

Sığınmaevlerinin çocuk ve gençlerin de evi olduğu dikkate alınmalı, mekansal özellikler ona göre düzenlenmelidir. Sığınmaevlerinde kadınların çocukları için kreş desteği alması, çalışmaları ya da çalışmak istemeleri durumunda hem kendileri için hem de çocukların yaşadığı şiddetin etkilerinin azaltılması için büyük önem taşımaktadır (Tosun ve Öztürk, 2010: 56).

Şiddete maruz kalan kadınların ve çocuklarının şiddetin olmadığı bir yaşamın da mümkün olduğunu fark etmeleri ve maruz kaldıkları şiddetin etkilerinden kurtulmaları, kendi ayaklarının üzerinde yeni bir yaşam kurabilmesi, bireyselleşmesi ve bağımsızlaşması, aynı zamanda sosyalleşerek toplum kaynaklarına erişmesi bağlamında kadın sığınmaevlerinin işleyiş modelleri ve mekânsal özelliklerinin yanı sıra; sunduğu ortam, yaklaşımlar, tutumlar ve hizmetler de büyük önem taşımaktadır.

2.3.2. Kadın Sığınmaevlerinin Çalışma İlkeleri

Ataerkil sistemin baskı biçimlerine ve şiddete maruz kalmış ve bu baskı ve şiddet biçimleriyle mücadele etmekte ihtiyaç duyulan koşulları yaratamayan ve risk altında bulunan kadınların çocukları ile birlikte sığındıkları bir liman olan kadın sığınmaevlerinin; kadınların ve çocuklarının yalnızca can güvenliklerini sağlayarak şiddet gördükleri evden uzaklaştırması işlevi bulunmamaktadır. Aynı zamanda yaşamlarının sonraki bölümleri için onlara destek olmak, şiddetsiz bir yaşamın da mümkün olduğu inancını geliştirecek fiziksel ve sosyal ortamı kurum içinde yaratmanın yanı sıra, özgüven geliştirici ve bilgilendirici çalışmalarla kadını donatarak yaşama yeniden tutunabileceği inancını oluşturmak da en önemli işlevi olmalıdır. Bu nedenle sığınmaevlerinde feminist çalışma ilkelerinin benimsenmesi büyük önem taşır.

Kadın sığınmaevlerinin, kadına karşı şiddetle mücadelede işlevleri; kalacak güvenli barınak sağlamaktan öte, sığınmaevinde yaşayan kadınlarla çocuklarının, travmatik deneyimleriyle baş etmeleri, şiddeti sonlandırmaları, özgüvenlerini kazanmaları ve bağımsız bir hayatın temellerini atmaları konusunda destek danışmanlık olarak güçlenmeyi sağlamaktır (Eyüboğlu, 2007: 30). Kadına yaşadıklarını adlandırma, yalıtılmışlıktan, sosyal desteksizlikten kurtulma ve şiddete maruz kalan tek kadın olmadığını fark edebilme olanağı sağlayan kadın sığınmaevlerinin temel amacı, kadınların kendi hayatları üzerinde bağımsız karar verebilmeleri ve yeni bir yaşam planı yapabilmeleri için onların güçlenmesini desteklemektir. Sığınmaevlerinde kalan kadınların güçlenmesi, şiddetsiz bir hayat sürmenin temel adımlarından biridir. Sığınmaevlerinin amaçlarına ulaşabilmesi, bu mekanlarda etkili bir hizmet sunulabilmesi için; hizmetlerin kapsamlı olarak, eğitilmiş uzmanlar tarafından profesyonel biçimde sunulması ve kadınların güçlendirilmesi, kararlarına saygı duyulması, devletin kadınlara sunulan hizmetleri yeterli düzeyde finanse etmesi ve bu hizmetleri sunarken deneyimli bağımsız kadın örgütlerinin, devlet kurumlarının işbirliği halinde olması gerekir (www.wave-network.org, erişim tarihi:14.04.2016).

Sığınmaevlerinde kadınlara destek çalışması; erkek şiddetinin toplumsal bir sorun olduğunu, şiddete maruz kalan kadının mağdur, danışmanın kurtarıcı olmadığını görebilmekle başlamalı; kadından taraf olan ve kadınla önyargısız yargılama, suçlama, ayrımcılık ve hiyerarşiden uzak; kadının kendi kararlarını alabildiği ilişki kurulmalıdır. Kadına ihtiyaç duyduğu bilgiler aktarılmalı, kadının kendine has özellikleri dikkate alınmalı ve gizliliğe özen gösterilmelidir (Mor Çatı, 2017:147-148).

Sığınmaevlerinde, kadınlara yönelik erkek şiddetinin toplumsal ve politik olduğu kabulünden yola çıkarak farkındalık çalışmaları yürütülmeli, kadınlara ve çocuklara kendilerini özgürleştirme yolları öğretilmeli (Eyüboğlu, 2007:34), bireysel patolojilere ve sorunlara odaklanmak yerine sosyopolitik bağlamın göz önüne alınması, kadının güçlerinin ön plana çıkarılması, güçlendirmenin tüm boyutlarıyla yaşama geçmesi ve kadınların sosyal ilişki ağlarına ulaşmalarının sağlanması odağında eşitlikçi feminist müdahalenin kullanılması gerekmektedir (Buz, 2009: 63). Şiddete maruz kalmış kadınlarla çalışma yapacak olan meslek elemanı, kendi benimsediği düşünce ve değer sisteminin farkında olmalı, kadının şiddeti kışkırttığını ya da hak ettiğini düşünmemeli, kadının şiddet ortamında kalmasına neden olan erkeğin kararlarına kadının itaatini vurgulayan değer sistemini sorgulama sorumluluğunu almalıdır (Mavili Aktaş, 2014: 61). Kadınla çalışanların toplumda kadın ile erkek arasında var olan eşitsiz güç ilişkilerini onaylayan bireysel değerlere sahip olması, mesleki uygulamaların kadının aleyhine olmasına ve kadını şiddet gördüğü ortama geri döndürmesine sebep olabilmektedir. Bu nedenle çalışanların feminist etik yaklaşımı (Özateş, 2009: 99-107) önem taşımaktadır. Sığınmaevlerinde, şiddet döngüsünün evrelerinde kendini üzgün, suçlu, değersiz hisseden ve kendini istismar eden kişiden ayrılmakta zorlanan kadının, şiddet içeren ilişkilerden uzaklaşmasını sağlayacak, kendi yaşamını belirlemesi, kendi bütünlüğünü koruma ve yaşamını belirleme hakkını ve bağımsızlığına yönelik mesleki uygulamaları içeren feminist müdahale, diğer kadınlar ve çocuklarıyla şiddetsiz yaşamın mümkün olduğunu keşfetmelerini sağlayacaktır. Sığınmaevi müdahalesi kadının kendisine saygısını ve özgüvenini geri kazandırmaya yöneliktir (Sallan Gül, 2013: 109).

Yardım sürecinde; kadının yaşadığı sorunları tanımlaması, kadının kendi öz saygınlığı ve değerini kazanması odağında yapılacak bilinçlendirme çalışması; ‘kadının, erkeğin metası olduğu ve erkeğin her türlü ihtiyacını karşılaması gerektiği’ düşüncesine dayanan toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ve cinsiyete ilişkin kalıp yargılar hakkında bir farkındalık kazandırma sürecini içermelidir (Özateş, 2009: 103). Kadınlarla bireysel ve grupla yapılacak uygulamalarda, kadınların şiddet içeren ilişkilerinden uzaklaşabilme becerisini kazanması ve bağımsızlaşması hedef alınmalıdır.

Kadının gücünün ön plana çıkarılması, yaşamında aktif karar alarak güçlendirmenin tüm boyutlarıyla yaşama geçmesi feminist müdahalede önem taşır (Buz, 2009: 63). Birilerinin onun yerine kararlar alarak yapması gerekenleri söylediği, kontroller ve sınırlandırmalarla tahakküm, denetleme ve yönetme eğilimindeki bir ortam, kadının kendini gerçekleştirme olanağı bulmasına engel olmakta; güçlenmenin karşıtı olan kontrol, kadınların güçlenmeleri

ve kendi hayatlarının kontrolünü kendi ellerine alabilmeleri temel amacına hizmet etmemektedir (Bayrakçeken Tüzel ve Gediz Gelegen, 2010: 50). Sığınmaevinde güçlendirme ve danışma hizmeti veren uzman, bir bilirkişi ya da otoriter bir figür olmaktan çok, kadının ortağı ya da arkadaşı olarak kabul edilir (Buz, 2009: 60).

2007 yılındaki 10. Sığınaklar ve Dayanışma/Danışma Merkezleri Kurultayında; “Şiddete maruz kalmak kişisel bir zayıflık değil, yaşadığımız erkek egemen sistemin sonucudur. Bu nedenle başvuru alan ve başvuran kadın arasında hiyerarşik bir ilişki kurulmamalıdır” diyerek hiyerarşik ve ön yargılı olmayan ilişki geliştirmenin gerekliliği vurgulanmıştır (Mor Çatı, 2012: 93) Kadınların sığınmaevi yaşantısına katılımı sağlanmalı (Karataş vd., 2008: 59), sığınmaevleri kadınların yaşamını kontrol altına alan yapılara dönüştürülmemeli, kurallar kadınların bireysel özgürlüğüne sınır koymamalıdır (Eyüboğlu, 2007: 36).

Sığınmaevleri kadınların, çocukların ve çalışanların güvenliği sağlanacak şekilde işletilmeli, güvenlik konusundaki riskler belirlenmeli, acil güvenlik planları hazırlanmalı ve emniyet kuruluşları ile işbirliği içinde çalışılmalı (Karataş vd., 2008: 58, Tosun ve Öztürk, 2010: 18); sağlanan hizmetlerde kadının haklarını koruyabilmek için gizlilik haklarına saygı gösterilmeli, hiçbir bilgi kadının onayı olmadan başkalarıyla paylaşılmamalıdır (Tosun ve Öztürk, 2010: 18, Karataş vd., 2008: 58, Eyüboğlu, 2007: 36).

Sığınmaevlerinde verilecek hizmetler de belirlenen çalışma ilkeleri doğrultusunda şekillendirilen destekleyici ve güçlendirici hizmetler bütünüdür.

2.3.3. Kadın Sığınmaevlerinde Verilen Hizmetler

Sığınmaevlerinde kalan kadınların çoğu, uzun süre maruz kaldıkları şiddetin ve yaşadıkları şiddet ortamının yarattığı travmanın sonucunda korku, kaygı çaresizlik, suçluluk duyguları içinde sığınmaevine gelmekte, içinde bulunduğu durumdan kurtulabilmesi ve değişim sağlayabilmesi, sığınmaevinden ayrılarak yeni bir yaşam kurabilmesi için psikolojik destek, danışmanlık ve güçlendirme hizmetine ihtiyaç duymaktadırlar.

Kadın sığınmaevleri, şiddete maruz kalan ve güçlerini, kontrollerini ve kendilerine saygılarını yitirme duygusu yaşayan kadınlara ve çocuklarına, şiddetten uzak güvenli bir yaşam kurabilmeleri ve güçlerini yeniden kazanabilmeleri, fiziksel, psikolojik ve sosyal sağlıklarını iyileştirebilmeleri için baskıyı sona erdiren güçlendirici çalışmalar yürütür ve bu amaçla sosyal, psikolojik ve hukuksal destek verir, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimini sağlar (Sallan Gül, 2013: 110). Sığınmaevinde verilen hizmetler; kadınla güven ilişkisinin

kurulduğu ve kadına barınma-beslenme-güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının karşılanacağı ve alacağı hizmetler, hakları ve sorumlulukları ile ilgili bilgi ve güvenin verildiği, kadının ihtiyaçlarını belirlemesini ve sığınmaevi olanaklarından yararlanmasını içeren değerlendirilmenin yapıldığı ilk kabul hizmeti ve bireysel müdahale planı sürecini; bireysel danışmanlık ve grup çalışmalarının uygulandığı psikolojik desteği ve hukuki desteği içeren profesyonel danışmanlık hizmetlerinin yanı sıra; güvenlik planlaması ve kendini ve çocuklarını savunma stratejilerini öğrenmelerine yönelik desteği, kadınların mali hak taleplerine erişebilmelerine ve sosyal yardımlardan yararlanabilmelerine ilişkin mali desteği; kadınların başetme kapasitelerini arttırmaya yönelik mesleki çalışmaları ve yaşama aktif katılımında hayati önem taşıyan mesleki eğitim ve iş bulmayı içeren istihdama yönelik desteği ve toplumsal yaşama katılımını artırma desteğini içeren güçlendirme çalışmaları ile çocuk bakımını da içeren sağlık desteğini (tıbbi destek) ve sığınmaevinden ayrılmaya hazırlık desteği ile sığınmaevi sonrası hizmetleri içermektedir (Karataş vd. 2008: 80-85; Eyüboğlu, 2007: 52-63).

Danışmanlık, şiddetin kadın üzerindeki etkilerini en aza indirmek ve kadının güçlenmesini destekleyerek kendi kararlarını vermesini sağlamak üzere sunulan, kadını ve ihtiyaçlarını genel olarak tanımayı ve sığınmaevi olanaklarını kadına tanıtmayı amaçlayan profesyonel bir hizmettir (Karataş vd. 2008: 80). Danışmanlık süreci, kadının giriş işlemleri ve kadınla ilk görüşmeyi sağlayan sosyal hizmet uzmanı tarafından; kadınların ihtiyaçlarının ve hedeflerinin belirlenerek, sorunlarına çözümler üretmede, güçlü yönlerini açığa çıkararak, hedeflerini gerçekleştirmede kadının desteklendiği ve ayrıca sığınmaevi yaşantısında kolaylaştırıcılık rolünün yürütüldüğü bir çalışmadır. Sığınmaevinde çalışan sosyal hizmet uzmanının, psikolojik destek için kadınları psikologa yönlendirmesi gerekir. Kadına, bireysel ve grup çalışması şeklinde verilecek psikolojik desteğin, hayati tehlikesi olmayan kadınlara sığınmaevi dışında danışma merkezinde verilmesi, sığınmaevi sonrası desteğin devam etmesinde ve kadının sığınmaevi dışına çıkmak suretiyle güçlenmesinde etkilidir (Tosun, 2010: 22). Bireysel danışmanlık süreci; kadının kaygılarının anlaşıldığı, ihtiyaçlarının ve mümkün olan tüm seçeneklerin önceliklerinin belirlenerek, müdahale planının oluşturulduğu ve kadının amaçlarına ulaşabilmesi için desteklendiği güçlendirme esaslı bir süreçtir (Karataş vd., 2008: 80-81, Eyüboğlu, 2007: 56). Grup çalışmaları ise sığınmaevlerinde, kadınların güçlenmesi amacıyla; kadınların kendi kendilerinin ve çevrelerinin farkına varmalarını, yalnızlık duygusundan kurtulmalarını ve diğer kadınlar ile dayanışma içine girmesini, kendi sesini duymasını ve duyurmasını, sorunlarla başetme kapasitelerini geliştirmelerini ve

özgüvenlerini yeniden kazanmalarını sağlar. Kadının, eşinin kendisi üzerinde kurduğu iktidar ve denetimi sorgulaması, kadınların toplumdaki rolü, toplumsal cinsiyet kalıpları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve benzer konularda farkındalığının arttırılması, şiddete karşı direniş pratiklerinin geliştirilmesi ve kadının güçlenmesinin sağlanmasında önemlidir (Eyüboğlu, 2007: 56-57). Cinsel şiddet, boşanma, kadın hakları, anne-çocuk ilişkileri gibi konularda grup çalışma programlarının, alanında uzman kişilerce hazırlanıp uygulanması; bu gruplarda kadınların kendilerini ve deneyimlerini ifade etmeleri, duygusal boşalımları, güçsüzleşmelerine sebep olan faktörleri ve güçlü yönlerini fark etmeleri, sosyal hizmet uzmanları ve psikologların kolaylaştırıcılık rolleri aracılığıyla sağlanır (Tosun, 2010: 22-23).

Kadının psikolojik destekle güçlendirilmesinin yanı sıra, kadınlara şiddetsiz ilişki ve iletişim vb. beceri eğitimleri, okuma yazma, mesleki eğitim, iş bulma/iş kurma eğitimleri ile kadınların bilgi düzeylerinin ve donanımlarının arttırılması da güçlenmelerinde önemlidir. Kadına uygun işlerin belirlendiği ve iş başvurularının sağlandığı iş danışmanlığını da içeren ‘eğitim ve istihdam’ destekleri de, özellikle sığınmaevine gelmeden önce çalışma yaşamının içinde yer almamış kadınlar için büyük önem taşımaktadır (Karataş vd. 2008: 82-83). Ekonomik bağımlılık ve yoksulluğun, kadınların şiddete maruz kalma riskini arttırdığı ve şiddetin kadınların istihdamı ve eşitliği önünde bir engel teşkil ettiği noktasında, kadınlara iş bulma, sığınmaevinin güçlendirici bir işlevidir (Eyüboğlu, 2007: 141, Karataş vd., 2008: 82). Kadınların bağımsız hayatlarını devam ettirebilmek için ekonomik destek bulamamalarının tekrar sığınmaevi desteğine ihtiyaç duymalarına neden olduğu bilinmektedir (Mor Çatı, 2017: 18). Nitekim yapılan çalışmalar kadınların, yeterli maddi imkana ve bağımsız bir ekonomik kaynağa sahip olmadıkları için ücretsiz barınma ve psiko-sosyal destek sağlayan sığınmaevlerine başvurduklarını ortaya koymaktadır (Bybee ve Sullivan, 2005). Kadın Sığınakları 3. Kurultayı’nda (2000); şiddete uğrayan ve özellikle kadın danışma merkezleri ve sığınmaevlerine başvuran kadınlara, yeni bir yaşam düzeni kurmaları için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından kaynak ayrılarak Kadın Destek Fonu oluşturulması önerilmiştir (Mor Çatı, 2012: 28). Fakat bugüne kadar bu öneriyle bağlantılı bir proje hayata geçmemiştir.

Sığınmaevleri; kadınların mesleki eğitim alması, işini kurması, iş bulması ya da çalışması için gerekli eğitimleri verebilmeli, bireysel düzeyde veya gruplar halinde eğitimleri planlamalıdır. Her kadının ihtiyacına ve koşullarına uygun eğitimin verilmesi, kadının güçlenmesi açısından önemlidir (Karataş vd., 2008: 82). Kadınların temel yasal haklarını öğrenmeleri konusunda kadın danışma merkezi ve sığınmaevi çalışanları ile gönüllü avukatlar

tarafından bilgilendirilmesi, yasal bilgilendirme amaçlı toplantılara yönlendirilmeleri, baroların adli yardım birimlerinden destek sağlanarak dava süreçlerinde refakat edilmeleri gerekmektedir (Tosun, 2010: 23). Sığınmaevlerinde kadınlara hukuki danışmanlık hizmeti verilmesi, yasal süreçlerde sığınmaevi çalışanlarınca kadına eşlik/refakat edilmesi de, kadınların güçlenmesi açısından büyük yarar sağlamaktadır (Tosun ve Öztürk, 2010: 37).

Ülke örneklerinde kadınların ekonomik olarak güçlenmeleri ve bağımsız bir yaşam kurabilmeleri için iş yaşamına katılmalarına yönelik meslek kursu, iş aramaya yardımcı olma gibi çalışmalar önem kazanmaktadır. Türkiye’de, sığınmaevlerinde iş bulmayı kolaylaştıracak mekanizmalar sınırlıdır. Halk Eğitim Merkezleri ile işbirliği sağlanmakta, meslek kurslarına yönlendirmekte, kurs projeleri geliştirilmekte, AB bağlamı istihdam amaçlı meslek kurslarıyla, İşkur’la işbirliği yürütülmekte, Belediyeler de meslek edindirmeye yönelik kurslar açmakta, belediyelerin iş bulma ofisleri sığınmaevindeki kadınlara iş sağlamaya çalışmaktadır (Tosun ve Öztürk, 2010: 38; Sallan Gül, 2013: 163). Bunun dışında kadınlar temizlik, hasta ve çocuk bakımı gibi işlere yönlendirilmekte, çocuksuz kadınlar bu işlerden yatılı olanları tercih ederek barınma sorununu da çözmeye çalışmaktadır (Tosun ve Öztürk, 2010: 37).

Kadın Sığınakları ve Danışma/Dayanışma Merkezleri 3. Kurultay Sonuç Bildirgesinde; iş ve beceri eğitimlerinden ücretsiz olarak yararlanmalarının sağlanması ve işe yerleştirmede kota ayrılması, çocukların geçim giderlerine destek verilmesi için İş-Kur’un gerekli düzenlemeleri yapması önerilmiştir; 11. Kurultayda ise özellikle sığınmaevinde kalan ve şiddetten uzak yeni bir yaşam kurmaya çalışan kadınlar için kamu kurumlarından başlanarak istihdamda kadın kotası uygulanmasının önemi vurgulanmıştır (Mor Çatı, 2012: 28, 98).

Kadınların sığınmaevinden ayrılabilmesi için, sığınmaevinden ayrılma sürecinde ve sonrasında desteğe ihtiyacı vardır. Düzenli bir gelire (maaş ve/veya sosyal yardım) kavuşması, kadına güvenli bir ev, kadının yeniden şiddete uğramasını engelleyecek bir plan oluşturulması, çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerin (okul, kreş, yurt, yatılı bölge okulu vb.) planlanması, sığınmaevinden ayrıldıktan sonra verilecek izleme, destek ve danışmanlık hizmetleri için bilgilendirme ve plan yapılması koşullarının sağlanması sığınmaevi çalışanlarının bu hususlarda yardımcı olması önem taşımaktadır (Eyüboğlu, 2007: 63; Karataş vd., 2008: 84; Binar, 2011: 38). Sığınmaevinden ayrılan kadının yeni hayatına uyum sağlayabilmesi, kadının güçlenmesini sağlayıcı bir işe sahip olması, kendi ayaklarının üzerinde durabileceğine dair güven kazanması yönünde desteğin devam etmesi ve izlenmesi, gerekli durumlarda yeniden planlama yapılması önemlidir. Kadının kendi ayakları üstünde

durmasını ve yaşamını yönlendirmesini sağlamak amacıyla toplum kaynakları harekete geçirilmeli, ev tutan kadına ev kirası ve ev eşyası yardımı yapılmalıdır (Karataş vd.,2008: 85).

Sığınmaevi sonrası izleme ve destek çalışmalarını sürdüren Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, kadınların ev tutarak sığınmaevinden ayrılabilmelerine karşın, psiko-sosyal, hukuki ve ekonomik desteklere olan ihtiyaçlarının devam ettiğini kaydetmektedir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın 2017 verilerine göre; bağımsız bir yaşam kurmak üzere ev tutarak sığınmaevinden ayrılmak isteyen kadınlar, maddi bir birikime sahip olmamaları (kira, emlakçı ve depozito ücreti vb.) nedeniyle kira, eşya yardımı ve maddi destek için ASPB'nin Sosyal Hizmet Merkezlerine, Kaymakamlıkların Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına ve Belediyelerin Sosyal İşler Müdürlüklerine başvurmalarına karşın; bu desteği her zaman alamamakta; başvuru sonuçları memurların inisiyatifine ve anlayışlarına bağlı olmaktadır (Mor Çatı, 2017: 18).

Kadının sığınmaevinden çıktıktan sonra toplumsal ve ekonomik olarak yaşamını devam ettirebilmesi için desteklenmeye ve kadını güçlendirmeyi sağlayıcı sosyal politikalara ihtiyaç vardır. Mevcut sistemde sosyal politikalar, yalnızca çocukların korunmaya muhtaç duruma düşmesini önlemek için çocuk yardımı adı altında yalnız ebeveyn olarak kadınlara yapılan yardımlarla sınırlı olup, sığınmaevinden ayrılan kadınlara yönelik güçlendirici sosyal ekonomik destek sistemi bulunmamaktadır. Hali hazırda zaten yetersiz olan bu yardımların kadına ve kadın için yapılmadığı ve ayrıca çocuksuz kadınların yararlanabileceği bir destek mekanizmasının da bulunmadığı göz önüne alındığında, yine kadını annelik üzerinden değerlendirilen ataerkil sistemin sosyal politikalara yansıdığı ve kadına yönelik şiddetin görünmezliği dikkat çekmektedir. Çocuklu kadınların çalışması evi geçindirmekte bir yol gibi görülse de, çocuklarını bırakılabileceği kreşlerin (ücretsiz) olmaması, kreş saatlerinin ise kadının çalışma saatleri ile uyumlu olmayışı sonucu kreşten yararlanamamaları, kadınların iş yaşamına katılımını engellemektedir.

Sığınmaevlerindeki kadınların güvenli bir işe yerleşmek, ekonomik yönden destek almak temel ihtiyaçları kapsamında yer almaktadır. Eğer bu ihtiyaçları karşılanmazsa ve bu kadınların ekonomik gücü, ailesi ve arkadaş çevresi gibi sosyal destek sistemleri zayıfsa şiddet ortamına dönme riskleri artmaktadır (Murray, 1988: 78-79.)

Uluslararası standartlar doğrultusunda çalışma ilkeleri belirlenen sığınmaevlerinde sağlanması beklenen tüm bu danışmanlık ve güçlendirme hizmetleri, kadınların geçmişte maruz kaldıkları şiddetin etkilerini azaltmak ve yeni bir yaşam kurma konusunda kadını hazırlamaktan oluşmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınların varsa çocuklarıyla birlikte

şiddetten uzakta bir yaşam düzeni kurabilmesinin koşulu sığınmaevlerinden güçlendirilerek çıkmalarıdır. Nitekim sığınmaevlerine müracaat etmeden önce kadınlar, şiddetle baş etmek için pek çok yönteme başvurmakta, mevcut koşullarında şiddetsiz bir yaşam kuramadıkları için sığınmaevine başvurmakta ve koşullarını değiştirmek için destek beklemektedirler. Sığınmaevi sürecinde kadına yönelik bireysel düzeyde yapılan güçlendirici mesleki çalışmaların yanı sıra, kadının toplumsal yaşamda güçlendirilebilmesi için sosyal politikaların uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kadının toplumsal ve ekonomik yaşama katılımının önündeki engellerin ortadan kaldırılması ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi yönünde düzenlenen uluslararası belgeleri imzalayan ülkeler de, iç hukukunda bu sözleşme ve kararlara uyan düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür.

2.4. Konu İle İlgili Yurt Dışında ve Yurt İçinde Yapılmış Bazı Araştırmalar

Kadın sığınmaevleri (Krane ve Davies, 2002; Sallan Gül, 2013; Taşdemir Afşar vd., 2015), sığınmaevlerinde kalan kadınların uğradığı şiddetin boyutları (Yıldırım, 1996) şiddete maruz kalan ve sığınmaevinden yararlanan kadınların yaşadığı şiddet ile psikolojik özellikleri arasındaki ilişki (Yoshihama, 2002; Kazancı, 2010; Güler, 2012; Ermiş, 2013; Kılınç Salman, 2015) şiddetin sağlık durumları üzerindeki etkisi (Çiftçi, 2007), şiddet ve şiddetle başa çıkma deneyimleri (Erdoğan vd., 2009; Sezgin, 2007) sosyal hizmet, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, psikolojik danışmanlık, tıp, adli tıp, hemşirelik, halkla ilişkiler gibi farklı disiplinlerin akademik olarak ilgi odağında olmasına karşın; sığınmaevinde kalan kadınların sığınmaevi sonrası yaşamlarına ilişkin ihtiyaç, beklenti ve gelecek planlarına doğrudan odaklanmış pek fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Kadınların şiddetten uzak yaşam beklentilerine, kadına yönelik şiddet veya kadın sığınmaevleri odağında yapılmış araştırmalarda yer verildiği (Çiftçi, 2007, Sallan Gül, 2013, Yılmaz, 2015), özellikle kadın sığınmaevlerinin değerlendirilmesine ilişkin çalışmalarda, kadınların sığınmaevi sürecindeki kazanımlarının, sığınmaevi sürecinde aldıkları desteklerin ve sığınmaevi sonrası gelecek planlarının ve beklentilerinin değerlendirildiği (Yıldırım, 1996; Sallan Gül, 2013; Yılmaz, 2015; Şahin, 2013) görülmektedir.

Bu kısımda, konu ile ilgili yurt dışında ve yurt içinde yapılan bazı araştırmalar sığınmaevinde kalan şiddete maruz kalmış kadınlarla ilgili araştırmalar, sığınmaevleriyle ilgili yapılmış bazı araştırmalar ve sığınmaevi sonrası sürece ilişkin yapılmış araştırmalar olmak üzere üç başlık altında verilmiştir.

2.4.1. Sığınmaevinde Kalan Şiddete Maruz Kalmış Kadınlarla İlgili Çalışmalar

Sığınmaevinde kalan şiddete maruz kalmış kadınlarla ilgili yapılan çalışmaların, çoğunlukla; kadınların kaygı ve depresyon durumunun, şiddet deneyimleri ile psikolojik durumları arasındaki ilişkinin ölçülmesine, şiddetle baş etme yaklaşımlarının belirlenmesine ve şiddetin sağlık üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesine yönelik olduğu dikkat çekmektedir.

Yıldırım (1996)'ın, aile içi şiddete maruz kalma sonucu sığınmaevlerinde kalan kadınların maruz kaldığı şiddetin boyutlarına ilişkin olarak yaptığı araştırma, Türkiye'de sığınmaevlerinde kalan kadınlarla ilgili olarak yapılmış en geniş çaplı araştırmalardan biridir. İstanbul, Ankara, Bursa, İzmir ve Eskişehir'de bulunan SHÇEK Kadın Konukevleri ile Altındağ Kadın Sığınağında kalan 112 kadın ile yaptığı araştırmada; kadınların ve şiddet uygulayan erkeklerin sosyo-demografik özelliklerini, şiddetle başa çıkma ve sonlandırma yollarını, evi terk etme kararı ve bu kararı etkileyen faktörleri, uğradığı şiddeti türü ile kişisel özellikleri arasındaki ilişkiyi, depresyon düzeyleri ile uğradığı şiddet arasındaki ilişkiyi ve ayrıca sığınmaevindeki ilişkileri, sığınmaevi yaşantısını, sığınmaevi hizmetine ve sosyal hizmet müdahalesine ilişkin değerlendirmelerini, geleceğe ilişkin plan ve beklentilerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda kadınların tamamı sığınmaevleri faydalı bulmuş, çoğunluğu kendilerini daha güçlü ve mutlu hissettiklerini belirtmiş, evi terk ettiğinde olumsuz duygular içinde olanların sığınmaevine yerleştikten sonra duygularının olumluya dönüştüğü, kadınların çoğunluğunun şiddet uygulayan eşe dönmeye düşünmediği kadınların sığınak hizmetlerini yeterli bulmalarına karşın iş, para, sağlık, sığınmağın fiziksel koşullarının iyileştirilmesi yönündeki hizmetlerin geliştirilmesini talep ettikleri ortaya çıkmıştır.

Sığınmaevlerinde kalan kadınların psikolojik durumlarının ölçülmesine ilişkin olarak; Bınar (2011) sığınmaevinde kalan kadınların algıladıkları sosyal destek ile stresle başa çıkma tarzları ve umut düzeyleri arasındaki ilişkiyi; Kılınç Salman (2015) kadın sığınmaevlerinde kalan ve şiddete uğramış kadınların ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtma düzeylerinin travmatik stres, depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkiyi; Kazancı (2010), evliliklerinde maruz kaldıkları şiddet nedeniyle kadın sığınmaevlerinde barınan kadınların kaygı ve depresyon düzeylerini; Tortamış (2009) sığınmaevinde kalan kadınlarda şiddet öyküsü açısından travma sonrası stres bozukluğu, benlik saygısı ve beden algısını; Güler (2012), sığınmaevinde kalan kadınların yaşadıkları şiddet ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir.

Gökmen (2009), Yeniocak (2011) ve Ermiş (2013), ise şiddete maruz kalarak sığınmaevinde barınan kadınlarla sığınmaevinde kalmayan ve şiddete maruz kalan kadınların

psikolojik durumlarına ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar yürütmüşlerdir. Gökmen (2009) kadın sığınmaevlerinde yaşayan şiddet görmüş kadınlar ile eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş kadınlar arasındaki psikolojik dayanıklılık ve bağlanma durumları karşılaştırılmalı olarak değerlendirmiş; Yeniocak (2011), sığınmaevinde kalan, sığınmaevi dışında olup şiddet gören ve görmeyen kadınların, problem çözme yöntemleri, stresle başa çıkma tarzları, şiddet puanları ve çocuklarının yaşadıkları güçlükler arasında fark olup olmadığını; Ermiş (2013), Bursa’da kadın sığınmaevinde kalan ve kalmayan kadınlarda benlik saygısı, depresyon düzeyi ve psikosomatik belirtilerini incelemiştir.

Şahin (2013) şiddet mağdurlarının şiddete bakış açıları ile suçluluk utanç duygularını cezaevindeki şiddet failleri ile sığınmaevinde kalan kadınlar arasında karşılaştırmıştır. Ömek (2013) ise, Ankara’daki kadın sığınmaevlerinde yaptığı çalışmada kadına yönelik şiddet ve din ilişkisine sosyolojik bir yaklaşım ile aile içi şiddette, şiddet uygulayanın ve şiddete uğrayan kadının din anlayışının etkisini ortaya koymaya çalışmıştır.

Şiddete maruz kalan kadınların başetme yaklaşımlarına ilişkin çalışmalarda ise; Yoshihama (2002), şiddete maruz kalan kadınların başetme stratejileri ve psikolojik sıkıntılarını göçmenler arası farklılıkları karşılaştırarak incelemiştir; Anderson ve Saunder (2003) kadınların şiddet deneyimleri karşısında ekonomik kaynaklar ve sosyal/psikososyal sebepten ötürü evi terk edemediklerini, fakat ekonomik kaynakların yetersizliğinin kadınları evde tutmak için sosyal nedenlerden daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Kadınlar bir gelir sahibi olmamalarından kaynaklı olarak şiddete boyun eğdiklerini belirtmiştir. Sezgin (2007) partneri tarafından şiddet görmüş ve kadın sığınmaevlerinde barınan kadınların kullandıkları başetme yöntemleri ile algıladıkları sosyal desteğin ruhsal sağlıkları ile ilişkisini; Erdoğan, Aktaş ve Onat (2009) yaptıkları niteliksel bir çalışmayla derinlemesine görüşme tekniklerini kullanarak sığınmaevinde yaşayan kadınların şiddet deneyimleri ve başetme yaklaşımlarını incelemiştir. Yıldız, Bal ve Binbir (2015), bir sığınmaevinde yaşayan şiddet mağduru 5 kadınla İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi’nde yüz yüze görüşme (odak grup-yarı yapılandırılmış) tekniğiyle odak grup yöntemiyle gerçekleştirdikleri çalışmada; kadınların şiddetle baş etme yöntemleri ve şiddetin önlenmesine yönelik gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ve sosyal sorumluluk kampanyaları hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Çiftçi (2007), Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim dalı bünyesinde, yaşadıkları şiddet nedeniyle sığınmaevine başvuran kadınların umutsuzluk, depresyon ve üreme sağlığı durumlarını araştırmıştır. Bu araştırma kapsamında kadınların sığınmaevine

geliş nedenlerini “Çocuğuna ve kendine yatacak bir yer verilmesi (%67.7), eşinden uzak kalmak (%58.5), dayaktan kurtulmak (%43.1), eşinin ailesinden uzak kalmak (%43.1), kendisine iş bulunması (%30.8), eş ve ailesinin nerede olduğunu bilmemesi (%29.2), çocuğunun aç kalmaması (%27.7), sağlık sorunlarının kolayca halledilmesi (%24.6), doğum yapabilmek (%18.5), cinsel istismardan kurtulmak (%16.9) olarak belirlemiştir. Araştırmamızla bağlantılı olarak, kadınların sığınmaevinden uzun vadede gelecek planlarını etkileyecek beklentilerinin olduğu (dayaktan kurtulmak, cinsel istismardan kurtulmak, kendisine iş bulunması) söylenebilir.

Taşdemir Afşar, Görgün Baran ve Koca Arıtan'ın (2017), Ankara'da dört ayrı yerel yönetime bağlı bulunan sığınmaevlerinde kalan toplam 43 şiddet gören kadınla derinlemesine görüşmeler yaparak, şiddet gören kadınların sığınmaevine erişimdeki sorunlarını ortaya koydukları araştırmada; kadınların özel yaşamda karşılaştığı şiddete ses çıkaramadığı ve kadının gördüğü şiddete katlanmasının sebeplerinden birinin, kadının şiddet ortamını terkettiğinde gidecek başka bir yerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.2. Kadın Sığınmaevlerine İlişkin Yapılmış Bazı Araştırmalar

Kadın sığınmaevlerine ilişkin olarak yapılmış çalışmalar, kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarından en önemlisi olan sığınmaevlerinin şiddetsiz bir yaşam kurma aracı olma anlamında etkinliğini ve işlevselliğini feminist bakış açısıyla değerlendirmeye yönelik araştırmalardan oluşmaktadır.

Susan B. Murray (1988) (The Unhappy Marriage of Theory and Practice: An Analysis of a Battered Women 's Shelter); Amerika'da, kadınlara yönelik şiddet sorununa bir çözüm olarak açılan kadın sığınmaevlerinin rolüne odaklandığı çalışmada; kadın yönelik şiddet ve kadın hareketinin ve hareketin ortaya çıkardığı sığınmaevlerini incelemiştir. Çalışmada feminist ideoloji ve gerçeklik arasındaki çelişkiler; sığınmaevlerinin sosyal bir dünya olarak rolü değerlendirilmiştir.

Türkiye'de kadın sığınmaevlerinin değerlendirildiği ve şiddete maruz kalan kadınların değerlendirmeleri ile gelecek beklentilerini içeren en geniş çaplı araştırma Sallan Gül (2013)'ün Türkiye'de 10 ilde 24 kadın sığınmaevinde, kadınlarla ve yöneticilerle derinlemesine görüşmeler yaptığı çalışmasıdır. Araştırmada Sallan Gül, Türkiye'deki sığınmaevlerinin mekansal ve yönetsel yapı ve yeterliliklerini değerlendirmiş, sığınmaevinde kalan kadınların şiddetle mücadelesinde ürettikleri çözümlere ve güçlenme deneyimlerine katkılarını incelemiştir. Araştırma sonucunda; kadınların yarısının (%52'si) sığınmaevi

sonrasında iş bularak çocuklarıyla birlikte kendi hayatlarını kurmak istedikleri, çalışmak isteyen, fakat okul öncesi ve okul çağında çocuğu olan kadınlardan aile ve akraba desteğinden yoksun olanların, kreş desteği olsa dahi kendisi çalışırken okul sonrasında çocuklarıyla kimin ilgileneceği konusunda çaresizlik yaşadıklarını, bazı kadınların da aynı sebeplerden ötürü çocuklarıyla birlikte çalışabileceği bir iş arayışında olduklarını, kadınların %11'inin çocuklarıyla birlikte ailesinin yanına taşınmayı istediklerini, meslek edinme ve iş bulma konusunda sığınmaevinden destek bekleyen kadınların devlet kurumlarında çalışanların kendilerine karşı daha anlayışlı ve ilgili olmalarını da beklediklerini, birçok kadının kendini çaresiz hissettiği ve kaygı içinde olduğu, hayata karşı negatif düşünceler içinde oldukları, %30'unun ise ne yapmak istediklerini bilmedikleri ve sığınmaevi sonrasında ne yapacağı konusunda ümitsiz ya da bilgisiz olduklarını; aslında kadınların büyük çoğunluğunun şiddetsiz bir ortamda çalışarak çocuklarıyla birlikte yaşamak istediklerini; eğitim düzeylerinin düşük oluşu ve iş deneyimlerinin olmayışı nedeniyle, kendi ayakları üzerinde durmanın kolay olmadığını farkında olmaları ve destek mekanizmalarının da yetersizliği sonucu başka barınma alternatifleri olmadığı için evlerine geri dönmeye zorlandıklarını belirlemiştir. Yasal düzenlemeler ve uluslararası sözleşmelerde yer alan düzenlemelerin uygulanmasında yetersizliklerin olduğunu, özellikle kadınların çocuklarıyla birlikte barınma sorununun en temel gereksinim olmasından dolayı sığınmaevlerinde kalan kadınların sığınmaevi sonrası düşük ücretler ödeyerek kalacakları evler için Toplu Konut İdaresi tarafından yapılacak konut projelerinin gerçekleştirilmesine duyulan ihtiyacı ve şiddetle mücadeledeki önceliğini vurgulamıştır.

Açıkel (2009), kadına yönelik şiddetle mücadelede etkili bir araç olarak kadın sığınmaevi önlemini Türkiye örneği üzerinden değerlendirilmiş, kadın sığınmaevlerinin ortaya çıkması ve kurumsallaşması sürecinde kadın hareketinin etkisini, konuya ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemeler ve devletin yükümlülüklerini, sığınmaevlerinin yapısı ve örgütlenmesine ilişkin sorunları, devletin sorumluluklarını ele almıştır. Erdem (2009), kadın sığınmaevleri politikalarını SHÇEK kurumları üzerinden incelemiş; Korkmaz (2012) ise kadın sığınmaevlerini feminist bakış açısıyla değerlendirmiştir.

Yılmaz (2015) da, kadın sığınmaevlerini muhafazakar politikalar ve feminist perspektif üzerinden değerlendirdiği araştırmasını, Çankaya Belediyesi Kadın Sığınmaevi üzerinden yürütmüştür. Araştırmada, kadınla muhatap olan kadın bakış açısından uzak, kültürel kodlar, ahlaki değerler ile kadına hizmet sunan kuruluş ve görevlilerin, kadını şiddet döngüsü içerisine geri döndürme ve yaşadıklarını normalleştirme sürecini pekiştirme, şiddete

razı gelme ve kabullenmesine aracı olmaktan öteye geçemediği sonucuna ulaşmıştır. Bir diğer sonuç da kadınların da özgürlük anlamında kendilerini kısıtladıkları, dolayısıyla kadınlığa sınır çizdikleri; içselleştirdikleri mevcut toplumsal normların dışına fazla çıkmadıkları ve de çıkılmaması gerektiğine inandıklarıdır. Ortaya çıkan dikkat çekici bir sonuç, kök aileden itibaren erkeğin kadına uygulamış olduğu şiddetin normalleştirildiği; fakat kadınların sığınmaevinde şiddetin sorunlu bir durum olduğunun farkına vardıkları, normal kabul etmemeye başladıkları; kadının ailesinden şiddet görmeyi normalleştirmesine karşın; kurumların veya dışarıdan kişilerin şiddet uygulayabilmesi kabulünün söz konusu olmadığı, bu nedenle de kadınların sığınmaevlerinde yaşamış oldukları psikolojik şiddetin farkına varmalarıdır.

Yalçın (2014), Ankara'da Bakanlık ve yerel yönetimlere bağlı toplam altı kadın konukevinden hizmet alan 107 kadın ile bu konukevlerinde görev yapan 10 meslek elemanının kuruluştaki verilen hizmetlere ilişkin değerlendirmelerinin neler olduğunu nitel ve nicel yöntemler kullanılarak saptamaya çalıştığı araştırmasında; mevcut hizmetlerin neler olduğu ve verilen hizmetlerin yeterliliğinin hem hizmet alanlar hem de hizmeti sunanlar açısından ele alınıp değerlendirmiştir. Araştırmanın sonucunda; konukevinden ayrılan kadınların pek çoğunun ya eşi ile yeniden barıştığını ya da kendi ailesinin yanına döndüğünü, kuruluştaki güçlenme sürecini tamamlayarak ayrılan kadın sayısının ise oldukça az olduğunu; mükerrer defa konukevlerine giriş-çıkış yapan kadınların, yeterli hizmet alamaması nedeniyle bunu bir yaşam tarzı haline getirdiği, çalışmayan, eğitimi ya da mesleği olmayan kadınların çalışma yaşamına katılabilmeleri için gereken mesleki eğitimi almalarına yönelik hizmetin gerektiği gibi sağlanmadığını ve profesyonel grup çalışmalarının da yapılamadığını, mevzuatta belirtilen çocuklar için burs destek hizmetinin verilmediğini belirlemiştir.

Sığınmaevinde yürüttüğü araştırmada Türkiye'de insan ticaretini değerlendiren Atasü Topçuoğlu (2007), insan ticaretine yönelik kriminoloji, enformel sektör ve insan hakları yaklaşımlarını incelemiş ve konu hakkında feminist sosyal hizmet yaklaşımı oluşturmuştur. Çalışma, geliştirilen feminist sosyal hizmet yaklaşımıyla, Türkiye'de insan ticaretine maruz kalıp, daha sonra sığınmaevinden hizmet alan kadınların ihtiyaçlarını ve bunların karşılanma durumunu araştırmıştır.

Küçükçekmece Kadın Sığınmaevinin antropolojik açıdan incelediği çalışmasında Usta (2006), feminist bakış açısından farklı olarak kadına yönelik şiddetin nedenlerini kültürel yapı ve erkeklik/kadınlık rollerinin kentleşen bir toplumun ihtiyaçlarına göre henüz şekillenmemesi sonucu ilişki çatışmalarına dayandırmıştır. Çalışmada araştırmacının vardığı

önemli bir sonuç da kurumsal ve yasal düzenlemeler açısından ihtiyaçların giderilmesinde gecikmenin sorunları arttırdığıdır (Usta 2006). Kadın sığınmaevlerinde Uçar (2002) işbirliği içinde bulundukları diğer kurum, kuruluş ve gönüllülerin de desteğiyle başta iş bulmaya rehberlik, beceri ve meslek edindirme eğitimleri, kamuoyu oluşturma olmak üzere yapılan çalışmaların çeşitli halkla ilişkiler yöntem ve tekniklerinden de yararlanan halkla ilişkiler uygulamaları olması bakış açısıyla bu uygulamalara ilişkin sorunları incelemiştir.

2.4.3. Sığınmaevi Sonrası Yaşama İlişkin Yapılmış Araştırmalar

Sığınmaevinden çıkan kadınlar üzerine yapılan çalışmaların, onların depresyon düzeylerinin ölçülmesine, eş veya partnerleriyle barışma durumlarına, tekrar şiddete maruz kalma riskine, sosyal yaşama uyum ile sığınmaevi sonrası destek hizmetlerinden yararlanma durumlarının değerlendirilmesine yönelik olduğu dikkat çekmektedir.

Campbell, Sullivan, Davidson II (1995)'ın, kadınların depresyon düzeylerinin ölçülmesine yönelik yaptıkları çalışmada, kadınların sığınmaevinden ayrıldıktan sonra güçsüzlük ve azalan sosyal destek nedeniyle depresyon yaşadıklarını belirlemiştir (Campbell vd., 1995). Şiddete maruz kalan kadınların eşi/partneri ile barışma düşüncesine ilişkin Coop, Burton ve Porter (2004)'ın yaptıkları araştırma sonucunda; kadının yaşam düzenini bozmak istememesi ile partnerini affederek barışma kararında etkili olduğu belirlenmiştir (Coop Gordon ve diğerleri 2004). Eşine dönen kadınlarla sığınmaevinde kalan kadınların yaşam memnuniyeti karşılaştırmalı olarak ele aldıkları çalışmada Ben Porat ve Ithazky (2008), sığınmaevinde kalan kadınların özsaygı, güçlenme ve sığınmaevinde edindiği örgütsel kaynaklar yaşam memnuniyetini arttırmada belirleyici olmuştur. Bybee ve Sullivan (2005), şiddete maruz kalmış kadınların sığınmaevinden çıktıktan sonra yeniden şiddete maruz kalma durumlarını değerlendirdikleri çalışmada, sığınmaevinden ayrılan kadınlardan istihdam edilenlerin şiddete uğrama risklerinin azaldığını ve yaşam kalitelerinin yükseldiğini, bir grup kadının ise sığınmaevinden ayrıldıktan bir süre sonra yeniden şiddete maruz kaldığını belirlemiştir. Sığınmaevinden güçlenmeden ayrılan kadınların sosyal yaşama uyum sağlama durumuna ilişkin Grossman, George ve Crabtree-Nelson (2010)'ın yaptıkları çalışma sonucunda; sığınmaevinden hali hazırda hizmet alan kadınların sığınmaevinden çıkmış kadınlara göre ulaşım, eğitim, sağlık, ekonomik ve hukuki destekten, koruyucu tedbir kararlarından ve danışma hizmetlerinden yararlanmalarının daha fazla olduğu belirlemiştir (Grossman vd., 2010).

Maybek (2017) yaptığı niteliksel bir çalışma ile şiddet mağduru kadınların, sığınmaevi sonrası deneyimlerini; sığınmaevinden faydalanıp kendine yeni bir yaşam kuran kadınların, sığınmaevinden hizmet aldıkları süre, sığınmaevinden ne zaman çıktıkları, sığınmaevinden çıkarken ne hissettikleri, sığınmaevinden neden ayrıldıkları, sığınmaevinden ayrıldıktan sonra nasıl bir hayat kurdukları, kadının meslek elemanları tarafından takip edilmesi durumu, sığınmaevi deneyimini çevresiyle paylaşma durumu, sığınmaevinde kurduğu arkadaşlık ilişkilerini sürdürmesi ve sığınmaevinin yeni hayatına olan olumlu ve olumsuz etkilerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda, kadınların ağırlıklı olarak üzüntü, korku ve endişe gibi duygularla sığınmaevinden ayrıldıklarını, sığınmaevi sürecinin sığınmaevi sonrasındaki hayatlarında en büyük katkısının güven duygusu ve yeni bir yaşam olanağı sunması olduğunu, sığınmaevi sonrasındaki yaşamlarındaki en büyük sorunun ise ekonomik olarak destekten yoksun olmaları olduğunu tespit etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA DENEYİMİ, YÖNTEMİ VE VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın yapıldığı Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi kısaca tanıtıldıktan sonra çalışmanın problemi, amacı, kapsamı, örnekleme, sınırlılıkları ile araştırmada faydalanılan araştırma teknikleri tanıtılacak, son olarak toplanan verilerin çözümlenmesi yapılarak elde edilen veriler değerlendirilecektir.

3.1. Araştırmanın Yeri ve Zamanı, Araştırmanın Yapıldığı Kurumun Tanıtımı

3.1.1. Araştırmanın Yer ve Zamanı

Sığınmaevinde kalan kadınların sığınmaevi sonrası yaşamlarına ilişkin ihtiyaç, beklenti ve gelecek planlarının incelendiği bu tez çalışması Şubat 2017- Şubat 2018 tarihleri arasındaki bir yıllık süre içinde Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde gerçekleştirilmiştir. Kadınlarla yapılacak görüşmelerin gün ve saatleri sığınmaevinin bağlı olduğu Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı izniyle belirlenmiştir. Hafta içi mesai saatleri içinde yürütülen görüşmeler, sığınmaevi yönetimi tarafından gösterilen yerde, genellikle birim sorumlusu odasında veya psikolog odasında gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşmeci ile görüşme süresi 25 dakika ila 60 dakika arasında sürmüştür.

3.1.2. Araştırmanın Yapıldığı Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinin İşleyişi ve Özellikleri

Şiddete maruz kalan veya risk altında bulunan kadınlara çocuklarıyla birlikte sunulan hizmetlerden biri olarak, 100 bin nüfuslu belediyelere sığınmaevi açma yükümlülüğü getiren 5393 sayılı Belediye Yasası ile açılan Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi, Antalya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü'ne bağlı olarak yürütülmektedir. Sığınmaevi, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ve Avrupa Birliği'nin mali; Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)'nın teknik desteğiyle, kadın sığınmaevi olarak inşa edilerek, 25 Nisan 2011 tarihinde ilk kadın kabulü ile hizmete girmiştir. 20 kadın ve 20 çocuk kapasitesine sahip olan sığınmaevinde, açıldığı günden bu yana 270 kadına hizmet verilmiştir.

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair 6284 sayılı kanunun 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin

açılmasıyla birlikte, sığınmaevine kadın kabulü ŞÖNİM kanalıyla yapılmaya başlanmıştır. Bu nedenle doğrudan Kadın Danışma Merkezine başvuru yapılsa bile kadınlar ŞÖNİM'e yönlendirilmekte, gerekli işlemleri tamamlandıktan ve gerekirse koruyucu/önleyici tedbir kararları aldırıldıktan sonra sığınmaevine kabulü yapılmaktadır. Şiddete maruz kalmış 18 yaş üzeri kadınlara, çocuklarıyla birlikte hizmet vermek üzere açılmış olan kadın sığınmaevine, 12 yaşından büyük erkek çocuklar kabul edilmemekte, ŞÖNİM tarafından gerekli işlemleri yapılarak erkek çocuk yetiştirme yurduna yerleştirilmektedirler. Kız çocukları ise, 18 yaşına kadar anne yanında çocuk müracaatçı, 18 yaşından büyükse anneden bağımsız kadın müracaatçı olarak kabul edilerek ayrıca kaydı yapılmaktadır. Sığınmaevine kabul edilen kadınların kalış süresi 6 ay olup; kadının içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar, hayati tehlikesinin devam etme durumu, risk faktörleri göz önüne alınarak, sığınmaevi yönetim kurulu önerisi ve ŞÖNİM onayı ile kalış süresi uzatılabilmektedir.

Sığınmaevi olarak işletilmek üzere inşa edilmiş olan hizmet binası 3 kattan oluşmaktadır. İdari odalar ve nöbetçi personel odası giriş bölümünde, personel odaları (doktor ve hemşire odası, psikolog odası, sosyal hizmet uzmanı odası) birinci katta bulunmaktadır. Giriş katta bulunan geniş bir yemekhaneden bahçeye çıkılmakta; bahçede kadınlar için geniş dolaşma ve oturma alanları ile çocuklar için oyun ve park alanı yer almaktadır. Bireysel odalar olarak düzenlenmiş, mutfak ve banyo-WC'si içinde olan yatak odalarında, tek kişilik bir adet yatak, bir adet açılabilir kanepa, bir adet elbise dolabı, bir adet buzdolabı, bir adet TV bulunmaktadır. Gerekli olduğunda bebeklik dönemindeki çocuklar için portatif bebek yatağı verilebilmektedir. Ayrıca, bedensel engelli bireyler için çift kişilik olarak düzenlenmiş bir oda da yer almaktadır. Birinci katta, kadınların çocukları ve birbirleriyle vakit geçirebilecekleri aktivite odası (oturma salonu), ayrıca grup odası, çocukların ders çalışabileceği etüt odası ve 0-6 yaş grubu çocuklara çocuk eğiticisi eşliğinde hizmet veren oyun odası yer almakta, burada çocuklara yönelik kreş etkinlikleri yürütülmektedir. Katlarda, kadınların özel eşyalarını temizlemeleri için, çamaşır makineleri ve kurutmalıkların yer aldığı çamaşır odaları ve banyolar yer almaktadır. Sığınmaevinde kullanılan malzemelerin, kişisel temizlik malzemelerinin, kadın ve çocuklar için giysilerin saklanması için kullanılan depolar, kuru ve beklemeye uygun gıdalar için depo ve kiler ile soğuk hava deposu yer almaktadır. Ayrıca, gerekli güvenlik önlemleri için dış ve iç mekan kamera sistemi ile acil durumlarda kullanılmak üzere polis merkezine çağrı yapan alarm sistemi bulunmaktadır.

Sığınmaevinde kahvaltı, öğle yemeği, ikindi kahvaltısı ve akşam yemeği olmak üzere dört öğün yemek çıkmaktadır. Kahvaltı, kuruluşa daire başkanlığı bütçesinden alınan

malzemelerle, sığınmaevinde mutfak personeline kadınlarla birlikte hazırlanmaktadır. Öğle ve akşam yemeği belediyenin kendisine ait aşevinden gelmekte; bunun yanı sıra günlük çorba, yoğurt ve salata ilavesi ile bebek ve çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak yiyecekler hazırlanmaktadır. İkinci kahvaltısında da, kadınların taleplerine göre kendilerinin de katılımıyla, yiyecekler hazırlanmaktadır.

Aile ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü'ne bağlı olan sığınmaevinin iç yönetiminden birim sorumlusu olarak görevlendirilmiş sosyolog sorumludur. Ayrıca bir psikolog da sosyal servis olarak sürekli hizmet vermektedir. Oyun odasından sorumlu olan ve çocukların durumunu takip eden bir çocuk eğitimcisi de 08.00-17:00 mesai saatleri arasında görev yapmakta, kreş etkinliklerini yürütmekte, anne-çocuk ilişkileri konusunda gerekli gözlem ve takipleri sağlamakta, gerektiğinde psikologa bilgi aktarmaktadır. 7 gün 24 saat nöbet hizmeti ise sığınmaevinde görevli 4 hemşire tarafından yürütülmektedir. Ayrıca 4 kadın güvenlik görevlisi, nöbetli olarak sürekli görev yapmaktadır. Sabah 8:00 akşam 20:00 saatleri arasında hizmet veren iki yardımcı personel dönüşümlü olarak çalışmaktadır. Kadınların kuruluşa kabulünden, çıkış aşamasına kadarki süreçte ve kuruluşun genel işleyişinde takip, denetim, koordinasyon ve organizasyon ile resmi yazışmalar birim sorumlusu tarafından yürütülmektedir. Kadınların maruz kaldığı şiddetle başetme ve yeni yaşam düzeni kurma konusunda güçlendirme çalışmaları ile ŞÖNİM'le ilgili iş ve işlemlerin, raporlamaların yürütülmesinden sosyal servis sorumlusu olarak görevlendirilmiş bir psikolog sorumludur. Ayrıca çocukların psikolojik takibi ve desteklenmesinde de görevli olan psikolog, 0-6 yaş grubu çocukları belediyeye bağlı Aile Eğitim Merkezinde görev yapan çocuk gelişim ve eğitim uzmanına yönlendirmektedir. Kuruluşun gelen/giden evrak, dosyalama, kayıt ve veri girişi işlemlerini yürüten büro elemanı da görev yapmaktadır. Nöbetli olarak çalışan 4 hemşire de, kadın ve çocukların sağlık yardım ve takipleri ile hastaneye refakat işlemlerinden, kadınların ihtiyaç duydukları malzeme ve giysi tesliminden, ayrıca mesai saatleri dışında nöbetçi amir görevinin yürütülmesinden sorumludur. Hizmetli olarak görevli iki yardımcı personel de, kuruluşun temizliğinden, mutfak servisinden, çalışanlara servisten ve kadınlara ihtiyaç duydukları malzemelerin (temizlik ve kişisel hijyen malzemeleri, giysi, bebek mama ve bezi vb.) kadınlara tesliminde hemşirelere yardım etmekten sorumludur.

3.2. Araştırmanın Problemi ve Amacı

Dünya’da her 5 kadından biri şiddete maruz kalmaktadır ve kadınlar en çok aile içinde şiddete maruz kalmaktadır. Kadına yönelik aile içi/ev içi şiddet¹, dünyanın her yerinde gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerde dil, din, ırk, sosyo-ekonomik konum, kültürel farklılık gözetmeksizin toplumun her kesiminden kadınların yaşadığı toplumsal bir sorundur ve kadın ölümlerinin en başta gelen sebebidir. Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kadına yönelik şiddetle mücadeleyi gündeme getirmiştir. Kadın hareketinin ivme kazandığı döneme kadar kadının özel bir sorunu olarak görülen kadına yönelik şiddet, kadın hareketi sonucu kamusal alana taşınmasıyla birlikte görünür hale gelmiş, kadına yönelik şiddeti önleme çabaları sonucu, şiddete maruz kalan kadınlar ve kadın aktivistlerin çabalarıyla ilk kadın sığınmaevleri kurulmuştur. Ev içinde şiddete maruz kalan kadınların şiddetten uzak bir yaşam kurabilmeleri için açılan ve sonrasında devletin bu konudaki yükümlülüklerinin kabul edilmesiyle yaygınlaşan sığınmaevleri, şiddete maruz kalan kadınlar ve çocukları için hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda sığınmaevlerinde verilen hizmetlerin niteliğinin, sığınmaevi sonrası sağlanan olanakların ve verilen desteğin de kadınların şiddetsiz bir yaşam planı oluşturmada belirleyici olduğu varsayılmaktadır. Bu yüksek lisans tez çalışmasının temel problemi; sığınmaevinde kalan kadınların sığınmaevi sürecinde ve sığınmaevi sonrasında kurumsal mekanizmalardan sağlayacağı destek sonucu gelecek beklentileri ve yaşam planlarının nasıl şekilleneceğinin; sığınmaevi sonrası hayallerinin ve bu hayalleri gerçekleştirme noktasında aile, sosyal çevre, toplum, kurumlar ve devletten beklentilerinin neler olduğunu saptamaya çalışmaktır.

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

- Sığınmaevlerinde kalan kadınların beklentileri neye/nelere göre şekillenmektedir?
- Mevcut durumda sığınmaevi sonrası planları ve beklentileri nelerdir?
- Daha geniş seçenekleri olsaydı neler yapmayı hayal edebilirler?

Bu çalışma, sığınmaevlerinde kalan kadınların, sığınmaevi sonrası gelecek planlarının, yaşam beklentilerinin ve ihtiyaçlarının neler olduğunu araştırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, ayrıca kadınların sığınmaevinde kaldıkları süreçte ve sonrasında sığınmaevinden, diğer kurumlardan, aile ve sosyal çevresinden barınma, iş, gelir, çocuk bakımı, eğitim, psiko-

¹ İstanbul Sözleşmesi’nde “aile içi şiddet” kavramı yerine “ev içi şiddet” kavramı kullanılmış olduğundan, bu çalışmada da “ev içi şiddet” kavramı kullanılmıştır.

sosyal destek ve rehberlik vb. alanlarda beklentilerinin neler olduğunun belirlenmesi hedeflenmektedir.

Tez için yapılan ön incelemelerde şiddete maruz kalan ve sığınmaevlerinden yararlanan kadınlara ilişkin tıp, hemşirelik, psikoloji, sosyal hizmet ve sosyoloji alanlarında geniş bir literatüre ulaşılmasına karşın sığınmaevi sonrası planlara yer verilen literatürün sınırlı olduğu görülmüştür. Sığınmaevlerinde kalan kadınların şiddet deneyimlerine, maruz kaldığı şiddetin boyutlarına, şiddet ile psikolojik durumu veya sağlık durumu arasındaki ilişkiye, şiddetle baş etme yaklaşımlarına odaklanan çok sayıda araştırma mevcuttur. Ayrıca sığınmaevlerinin ve sığınmaevlerinde verilen hizmetlerin, kadınların ve çalışanların bakış açılarından değerlendirildiği çalışmalar ile sığınmaevinden ayrılan kadınların psikolojik durumunun, sürdürdükleri yaşam, sığınmaevi sonrası şiddet ortamına dönme ve yeniden şiddete maruz kalma durumlarının incelendiği araştırmalar olmasına karşın; sığınmaevlerinde kalan kadınların yaşam planlarının, hayallerinin, beklentilerinin neler olduğuna feminist metodolojiyle doğrudan odaklanan geniş kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Her geçen gün kadına yönelik şiddetin artması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik kanun ve koruyucu/ önleyici tedbirlere rağmen şiddetin önlenememesi, kadına yönelik şiddetle mücadelenin etkin araçlarından biri olan kadın sığınmaevlerinde kalan kadınlarla yapılacak çalışmaları önemli hale getirmektedir. Aterkil aile yapısında, uzun bir sürece dayanan biçimde şiddete maruz kalan ve genellikle şiddeti normalleştiren kadınların, şiddet ortamından kurtulması zor bir süreçken, kadınların yeniden şiddet ortamına dönmesini önleyici ve şiddetten uzak bir yaşam kurabilmesini sağlayacak güçlendirici sığınmaevi çalışmalarından yararlanabilmeleri önemlidir. Kadınların sığınmaevlerine gelmesine sebep olan şiddet biçiminin, geçmişte kullandığı şiddetle başetme yollarının, sığınmaevi sürecini nasıl deneyimlediklerinin ve sığınmaevinde sağlanan desteğin güçlenme sürecine katkılarının, kadınların kendi yaşamına ilişkin hayalleri ve planlarına odaklanabilmelerinde doğrudan etkili olduğu; bu bağlamda sığınmaevlerinde verilen hizmetlerin niteliğinin, kadınların şiddetsiz bir yaşam planı oluşturmada ya da şiddet ortamına geri dönmesinde belirleyici olduğu varsayılmaktadır.

Şiddete maruz kalan kadınların son çare olarak başvurdukları sığınmaevlerinde en büyük kaygıları, sığınmaevinden ayrıldıktan sonra ne yapacakları konusunda yoğunlaşmaktadır. Sığınmaevi sürecinde gerekli psikolojik, yasal, eğitimsel, ekonomik destek alan ve güçlenen kadınların gelecek beklentilerinin sığınmaevi yaşam deneyimi ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Sığınmaevlerinde güçlendirme çalışmaları ve sığınmaevi sonrasında

sosyal yardım, çocuk bakımı, konut, istihdam alanlarında kadınların ihtiyaç duyduğu destek düzeyi ile kadınların yaşam planları ve beklentileri arasında ilişki olduğu varsayımından hareketle, şiddete maruz kalarak sığınmaevlerine yerleşen kadınların sığınmaevlerinin ve sığınmaevi sonrası kurumların sağlayacağı destek mekanizmaları karşısında toplumsal yaşama ilişkin ihtiyaç ve beklentilerinin neler olduğunun saptanması, kadınlara sunulan hizmet ve desteklerin verimlilik ve niteliğinin artırılması açısından önem taşımaktadır. Yapılacak çalışmayla şiddete maruz kalarak kadın sığınmaevlerine gelen kadınların şiddetten uzak yeni bir yaşam kurabilmesi için ihtiyaç duydukları koşulların, desteklerin ve hizmetlerin neler olduğuna ve bu yolla oluşturulacak sosyal politika ve düzenlemelere ışık tutacağı beklenmektedir.

3.3. Araştırmanın Etik Boyutu

Yüksek lisans tez çalışmasının alan araştırmasına başlanmadan önce, İç İşleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'ne gönderilen resmi yazı ile Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde kalan kadınlarla görüşme yapmak üzere izin istenmiştir. Alınan izine ilişkin resmi yazılar Ek- 5'te verilmiştir. Ayrıca Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. Başlangıçta istenen süre içinde yeterli görüşmeciye ulaşılamaması ve veri doygunluğu sağlanamaması üzerine, araştırmanın saha çalışmasının yapıldığı sığınmaevinin bağlı olduğu Antalya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına verilen dilekçeler ile uzatma süreleri istenerek, çalışmanın alan araştırması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın alan araştırması kısmında kadınlarla bire bir yüz yüze görüşme yapılmadan önce, kadınlardan onam alınmış, aydınlatılmış onam formu hem kendilerine okunmuş, hem de kendilerinin okumaları sağlanmıştır. Görüşmeye başlamadan önce, araştırmanın konusu ve amacı, verdikleri cevapların yüksek lisans tezinde kullanılacağı, gizliliklerinin sağlanacağı, isim kullanılmayacağı ve rahatsız oldukları soruları cevaplandırmayabilecekleri konusunda kadınların her birine gerekli açıklamalar yapılarak kadınlar bilgilendirilmiş, yaklaşık görüşme süresi belirtilmiş, katılım konusunda onay alınarak bilgilendirilmiş onam formu imzalatıldıktan sonra görüşmeler sağlanmıştır. Çalışmaya katılan kadınların kimlik bilgilerinin gizliliği ve yüksek can güvenliği riski altında olmaları sebebiyle, onam formunda iletişim bilgilerine yer verilmemiştir. Görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanılmış, görüşme öncesi görüşmeleri kaydedebilmek için görüşmecilerden izin istenmiştir.

Katılımcılara, gizliliklerinin sağlanması için görüşmeler 1'den 24'e kadar numaralandırılmıştır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Türkiye ve diğer ülkelerde kadın sığınmaevleri ve şiddete maruz kalan kadınlara ilişkin çalışmalar incelenerek bir literatür taraması yapılmasının devamında, Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde saha çalışmasına başlanmıştır. Kadın sığınmaevlerinden yararlanan kadınların içinde bulundukları durumu, ihtiyaçlarını, ihtiyaçlarını karşılama noktasındaki beklentilerini ve planlarını ortaya koymak nitel araştırma yöntemini kullanmayı gerektirmektedir. Bu nedenle araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma, insanların olaylara ne tür anlamlar yükledikleri, diğer bir deyişle olayları nasıl niteledikleri sorusuna cevap aramaktadır (Dey, 1993). Kadın araştırmalarında kadınların yaşam deneyimleri başlangıç noktası olarak ele alınmalıdır. Çünkü içselleştirdikleri ve normalleştirdikleri deneyimlerini ifade ederler (Creswel 1982). Böylelikle kadınların deneyimleri hakkında bütüncül ve derin bir kavrayışa ulaşılabilir (Shneidman, 2004). Bu bağlamda şiddete maruz kalan ve şiddetsiz bir yaşam için evlerini terk ederek sığınmaevinde kalmaya başlayan kadınların konuya ilişkin deneyimlerinin, ihtiyaç ve beklentilerinin anlaşılabilmesi için sınırlı sayıda görüşmecinin öznel deneyimlerine odaklanılmıştır. Kadınların kendi anlatı ve ifadelerinin olduğu gibi aktarılması ve kendi deneyimlerini anlatmalarına, içinde bulundukları durumu ve bu duruma ilişkin kaygılarını, beklentilerini ifade etmelerine, sığınmaevi sürecini ve sığınmaevinde sağlanan destekleri nasıl yorumladıklarını, beklentilerini, planlarını ve hatta önerilerini çalışmaya aktarabilmek amacıyla niteliksel yöntem tercih edilmiştir.

Nitel araştırma tekniğinin benimsendiği çalışmada sonuçları genelleme kaygısı taşınmadığı için niceliksel bilgi sunulmaya çalışılmamış, veriler derinlemesine irdelenmeye çalışılmıştır. Yalnızca, sığınmaevlerinde verilmesi gereken hizmetlerin (psikolojik destek, ekonomik destek, çocuk bakım desteği vb) kadınlara ne oranda verildiğine, tüm kadınların kendilerine ait bir ev düzenine sahip olmak istediğine ve şiddetten uzak bir yaşam kurmada engellerine ilişkin genel sonuçlara ulaşılmıştır.

3.5. Araştırmanın Örnekleme

Kadın Sığınmaevlerinde kalan kadınların sığınmaevi sonrası planlarının ve beklentilerinin araştırılması, şiddetle mücadelede alınacak önlemler noktasında önem taşımaktadır. Ancak, sığınmaevlerinde kalan tüm kadınları içeren bir araştırmayı yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirmen zor olması nedeniyle araştırmanın örnekleme Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi ile sınırlandırılmış; bu sığınmaevinde kalan kadınlardan, belli bir süre sığınmaevinde kalarak sığınmaevi hizmetlerinden yararlanmış ve yeni yaşam düzeni kurabilme amacına yönelme odağında olan kadınlar araştırma kapsamına alınmıştır. Kadınlara araştırmanın amacı ve önemi ile verecekleri bilgilerin araştırma için değeri anlatılarak görüşme teklif edilmiş, kabul edenlerle görüşmeler yapılmıştır. Toplam 28 kadınla görüşme yapılmış; kadınlardan ikisi aydınlatılmış onam formunu imzalamakta çekince gösterdiği için görüşmeden elde edilen veriler araştırmaya dahil edilmemiştir. Kadınlardan ikisinin ise, araştırmanın odağı ve amacı doğrultusunda görüşmeye odaklanamaması ve araştırmanın sorularına uygun yanıtlar verememesi sonucu görüşme verileri araştırma dışında bırakılmıştır.

Araştırmada, nitel araştırmalarda kullanılan, olasılığa dayalı olmayan (yargısal) örneklem tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, bulguların genellenmesi amacı taşımadığı ve örnekleme girecek insanlardan detaylı ve derinlemesine bilgi edinilmeye çalışıldığı için, örneklemdaki her bireyin araştırma konusuna uygun olması gerekliliğine dayanarak bu yöntem kullanılmıştır. Örneklem seçilirken araştırma konusuyla ilgili kapsamlı ve derin bir anlayışa ulaşmayı sağlayacak örneklerle ulaşmak amaçlandığı için araştırmanın örnekleme, araştırmanın probleminde aranan yanıtları verecek özelliklere sahip olan örnekleme seçilerek belirlenmiştir.

Bir sosyal kurumun, grubun ya da küçük bir sosyal sistemin araştırıldığı durumlarda teorik olarak evrenin tamamı sonucu belirleyecek kadar önemlidir. Bu nedenle bazı durumlarda araştırma sonuçlarının daha geniş bir evrene genellenmesi amaçlanmaz. Bazı grupların tam olarak kaç kişiden oluştuğunun ya da özelliklerinin bilinmesinin olanaklı olmadığı evrenler için örneklem çerçevesi oluşturmanın mümkün olmadığı durumlarda olasılığa dayalı ya da temsili bir örneklem seçilemez. Bu gibi durumlarda olasılığa dayalı olmayan (yargısal) örneklem seçim teknikleri kullanılır (Lin, 1976:157). Bu araştırmada örneklemede belirli özelliklerin varlığı arandığı için, araştırmanın amacına göre olasılığa dayalı olmayan örnekleme seçilmiştir. Bu tip örnekleme amaçsal örnekleme adı verilir. Amaçsal örneklemede araştırmacı, evreni temsil ettiğini, evrenin tipik bir örneği olduğunu düşündüğü

bir alt grubu örneklem olarak seçer. Özellikle örneklem çerçevesinin belirli olmadığı ve araştırmacının evren hakkında bilgili olduğu durumlarda kullanılır (Lin, 1976:158; Sencer ve Sencer, 1978:481-4).

Araştırmanın örnekleme olasılığa dayalı olmayan (yargısal) örneklem tekniklerinden amaca yönelik örneklem tekniği ile belirlenmiştir. Post pozitivist bilim anlayışına göre her insan kendi içinde biriciktir. Onları evrene genellemek, herkesi belirli bir kalıba sokmak doğru değildir. Nitel araştırma geleneği örneklem seçimi yönüyle nicel araştırmaya göre farklılık gösterir. Nitel araştırmalarda amaçlı örnekleme yöntem kullanılır (Abbak, A. C., <https://www.slideshare.net/canabbak/ntel-aratirma-yntemlerinde-rneklem-sem> (erişim tarihi: 08.06.2018) Bu çalışmada da evrenin özelliklerini bilmeye dayalı örneklem seçiminin yapıldığı amaçlı örneklem seçme tekniği kullanılmıştır.

Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde Şubat 2017- Şubat 2018 tarihleri arasında kalan kadınlardan, belli bir süre sığınmaevi hizmetlerinden yararlanarak, sığınmaevi sonrası yaşam planları belirleme odağında olan kadınlar, araştırmanın saha çalışmasındaki hedef kitle olarak belirlenmiştir. Hedef kitle içinde çalışmaya katılmayı kabul ederek, araştırmanın amacı kapsamında sorulan sorular doğrultusunda görüşmenin yapılabildiği 24 kadın araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın saha çalışması sırasında kadınların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin elde edilen veriler Ek-1’de tablo halinde gösterilmiştir.

3.6. Araştırmanın Tekniği, Araştırma Verilerinin Toplanması ve Çözümlemesi

Veri toplama tekniği olarak, sorun alanındaki kişilerin görüş, düşünce ve deneyimlerinin araştırmaya dahil edilmesini sağlayan “derinlemesine görüşme” tekniği tercih edilmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinden Şubat 2017- Şubat 2018 tarihleri arasında yararlanan 24 kadınla bir yıllık süre içinde “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, kendi hayatları hakkında verilerin yorumlanmasında yanıtlayıcıların aktif katılımı sağlamak isteyen feministlerin kullandıkları temel araçlar haline gelmiştir. Feminist araştırma, ayrıca görüşmeyi belirli bir biçimde yeniden tanımlar (Punch, 2005: 169). Yarı yapılandırılmış sorular, katılımcıların hayatları ile ilgili bilgilerin inşasında aktif bir ilişki içinde olmasını sağladığından feministler tarafından temel bir araç olarak kabul edilir (Reinharz, 1992: 18). 24 kadınla görüştüktan sonra yeterli veri doygunluğuna ulaşıldığı için veri toplama süreci tamamlanmıştır. Görüşmeler sırasında kadınlara tarafsız yaklaşılmaya çalışılmış, uygulama

esnasında toplumsal cinsiyet rolleri dikkate alınarak, patriyarkal bakış açısını, söylemlerini pekiştirmeyen kavramların kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Her bir görüşme araştırmaya katılmak isteyen kadınlar ile bulundukları sığınmaevinde, mesai saatlerinde 20 dakika ila 60 dakika arasında, yüz yüze görüşme yapılarak bilgiler elde edilmiştir. Görüşme formunda kadınların, şiddet deneyimleri ve mücadele stratejilerine, sığınmaevi özelliklerine ve aldıkları hizmetlere, sığınmaevi süreçlerine yönelik değerlendirmelerinde, sığınmaevi sonrası hayalleri ve planları ile hayallerini gerçekleştirme konusundaki beklenti ve ihtiyaçlarına yönelik cevaplarında, kendi ifadelerinin önemli olduğu düşünülmüş, kadınların ifadeleri ayrıntılı olarak alınmıştır.

Görüşme sırasında ses kayıtları alınmış, sonrasında transkript çıkarılmış ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı, elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasını amaçlamaktadır. Görüştüğü bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara yer vermektedir. Betimsel analiz aşamalarında araştırmacı, araştırma sorularından ve görüşmelerde yer alan boyutlardan yola çıkarak verilerin çözümlenmesi için bir çerçeve oluşturur, bu çerçeveye göre verilerin hangi temalar altında düzenleneceğini belirler. Belirlenen tematik çerçeveye göre elde edilen veriler işlenerek, doğrudan alıntılarla yorumlanır. Yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Görüşme sonuçlarının değerlendirilmesi sırasında, kadınların vermiş olduğu cevaplar kategorize edilerek temalar, ortak başlıklar oluşturulmuştur. Tematik analiz yöntemi kullanılarak veriler işlenmiştir. Bulgular açıklanarak kavramsal çerçeve ile ilişkilendirilmiş ve araştırmanın problemi bağlamında anlamlandırılmıştır.

Niteliksel araştırmalar için kullanılan tematik analiz, araştırmacı tarafından araştırma problemine cevap bulmak için betimleyici verileri toplar. Veriler toplandıktan sonra, araştırmacı ortaya çıkan temaları, alt temaları bulma niyetiyle defalarca veriyi inceler ve veriyi farklı bölümler altında kategorilere ayırır. Araştırmacının nihai analizinde kullandığı ana temaların birbirine bağlı olduğu tematik bir analizde vurgulanır. Tematik analiz, araştırmacıların veri toplama aşamasında topladığı zengin verileri ortaya çıkarır (<https://tr.esdifferent.com/difference-between-content-and-thematic-analysis>).

Veriler feminist metodoloji yardımıyla yorumlanmıştır. Nitel araştırma feminist ve post feminist bakış açılarına göre politik bir süreçtir. Araştırmacı ile araştırılan arasında var olan hiyerarşik ilişkide iktidarın rolünü vurgular (Punch, 2005:132-133).

3.7. Araştırmanın Sınırlılığı

Kadına yönelik şiddet olgusu ve kadına yönelik şiddetle mücadelenin bir aracı olan sığınmaevleri, akademik çevrelerde sağlık ve sosyal bilimlerin birçok dalının araştırma konusu olmuş ve sığınmaevlerinde kalan kadınlara yönelik pek çok araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada ise kadınların şiddet deneyimlerine veya sığınmaevinden memnuniyetlerine odaklanmak yerine; şiddetle mücadele ve sığınmaevi deneyimlerinin sığınmaevi sonrası hayallerine etkisi bağlamında kadınların beklenti ve planları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın verilerini ve verilerin değerlendirilmesini etkileyen sınırlılıklar şunlardır:

1. Bu tezin, Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde Şubat 2017- Şubat 2018 tarihleri arasında kalan ve uzun süreli olarak buralardan yararlanan kadınları kapsamı araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

2. Araştırmanın tek sığınmaevinde yapılmış olması, farklı kurumlara bağlı (Bakanlık, Belediye, STK) kadın sığınmaevlerinden örneklerle çalışılmamış olması, sığınmaevlerinde verilen hizmetler, yapılan çalışmalar ve kadınların sağladığı destekler arasında karşılaştırma yapma imkanı bulunmaması açısından araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

3. Araştırma kapsamındaki kadınların farklı koşullara ve farklı deneyimlere sahip olmaları, sığınmaevi deneyimini değerlendirmelerinde ve beklentilerinde farklılıklara yol açması bakımından araştırma sonuçlarında genelleme yapılamamaktadır.

4. Araştırma kapsamında, şiddet gördüğü evden ilk kez ayrılarak sığınmaevine gelen kadınların, hakları ve alabilecekleri destekler konusunda sınırlı bilgiye sahip olmaları; ihtiyaçları ile mevcut destekleri ilişkilendirip, güçlendirmenin yeterliği konusunu değerlendirmelerinde engelleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Çünkü kadınlar, kendilerine bir yaşam kurma sürecinde kira ve eşya yardımı gibi sosyal yardımlardan yararlanacakları konusunda bilgilendirilmiş olmasına karşın, bu desteklerin yaşamlarını kurmada yeterliliğini değerlendirecek deneyime sahip değildirler.

5. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların birçoğunun sosyal devlet anlayışının bilincinde olmamaları ve vatandaşlıktan kaynaklanan haklarını bilmemeleri, tek başına bir yaşam kurabilecek talepleri oluşturmalarında da engelleyici olmaktadır.

6. Araştırma kapsamında görüşülen kadınlardan bazılarının ise şiddetin etkisinden uzaklaşarak yeni bir yaşam kurma odağına ulaşmamış olmaları, şiddetten uzak bir yaşamın hayallerini kurmada ve beklenti oluşturmalarında engelleyici olarak karşımıza çıkmıştır.

3.8. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Bu çalışmada Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde kalan ve kendine yeni bir yaşam kurmak isteyen kadınların, sosyo demografik özellikleri; şiddet deneyimleri ve şiddetle mücadele stratejileri; sığınmaevinin özelliklerine ve aldığı hizmete ilişkin değerlendirmeleri/ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi; sığınmaevi süreçlerinin yaşamlarına/güçlenmelerine katkısı konusundaki değerlendirmeleri; sığınmaevi sonrası hayallerinin, planlarının ve bu doğrultuda kaldığı kuruluştan, ailesi ve sosyal çevresinden, devletten beklentilerinin neler olduğu, yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda ihtiyaç duyduğu koşulların ve desteklerin neler olduğu araştırılmıştır.

3.8.1. Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırmada kadınların yaş, eğitim durumu, çocuk durumu, çalışma ve gelir durumu, iş deneyimi göz önüne alınarak sosyo-demografik özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Sığınmaevinde kalan kadınlara ilişkin veriler Ek-1'deki tabloda gösterilmiştir. Araştırma çerçevesinde, Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi'nde görüşülen 24 kadının yaşları incelendiğinde, kadınların yaşlarının 20 ila 56 yaş aralığında geniş bir yelpzede dağılım gösterdiği ve yaş ortalamasının 35,7 olduğu ortaya çıkmıştır. İki kadının 20 yaşında, 12 kadının 20-40 yaş arasında, 9 kadının 40 yaş ve üstü olduğu belirlenmiştir. Kadınların çoğunluğunu genç ve orta yaş aralığındaki kadınlar oluşturmaktadır. KSGM'nin Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (2008) araştırmasında kadınlar 15-59 yaş aralığında; Sallan Gül (2013)'ün, 2009 yılında 24 kadın sığınmaevinde 103 kadınla görüşerek yaptığı araştırmada; 14-61 yaş aralığında; Taşdemir Afşar, Görgün Baran ve Koca Arıtan (2017)'in, 2014-2015 yılında Ankara'da 4 ayrı yerel yönetime bağlı bulunan sığınmaevlerinde kalan toplam 43 şiddet gören kadınla yürüttükleri saha çalışmasında kadınlar 19-58 yaş aralığında dağılım göstermektedir.

Görüşülen kadınların eğitim durumları incelendiğinde; her eğitim düzeyinden kadının şiddete maruz kalarak sığınağa başvurduğu görülmektedir. Kadınların şiddete uğrama durumlarının eğitim durumları açısından farklılık göstermediği, kadınların 8 tanesi ilköğretim, 6 tanesi ortaokul, 9 tanesi lise mezunu iken 1 kadının üniversite mezunu olduğu anlaşılmıştır.

Görüşülen 24 kadından 2'si hiç evlenmemiştir. Kadınlardan 3'ü imam nikahlı evlilik geçirmiş, 5 kadın boşanmış ve 1 kadının eşi ölmüştür. 13 kadın resmi olarak halen evlidir.

Görüşülen kadınların çocuk sahibi olup olmadıkları, çocuk sayısı ve çocukların yaşları açısından ele alınmıştır. Çünkü kadınların çocuğunun olup olmaması, şiddetle mücadele sürecinde önemli görülmektedir. Çocuksuz bir kadının şiddeti yaşadığı evi terk etmesinin de, şiddetten uzak yeni bir yaşam düzeni kurabilmek için engelleri aşabilmesinin de çocuklu kadınlara göre daha farklı süreçler içerdiği söylenebilir. Kadınların önemli bir çoğunluğunun (%83,3) çocuğu varken, sadece 4 kadının çocuğu yoktur. Beş kadının 1 çocuğu, 9 kadının 2 çocuğu, 6 kadının ise 3 veya daha fazla çocuğu olduğu gözlenmiştir.

13 kadın, sığınmaevinde çocuklarıyla beraber kalırken 11 kadının çocuğu yanında değildir. Sığınmaevlerinde anneleriyle beraber kalan çocukların yaşları incelendiğinde 9 çocuk 0- 3 yaş, 11 çocuk 3-6 yaş aralığında ve 9 çocuk ise 7 yaşın üstündedir.

Görüşülen kadınların çoğunluğunun çocuklu kadınlar olup çocuklarının okul öncesi ve ilkokul çağlarında oldukları, 4'ünün çocuğunun olmadığı, çocuğu olmayanlardan 1'nin hamile olduğu 1 kadının da hem hamile hem de yanında küçük çocuğunun olduğu belirlenmiştir. Kadınların durumu hem çocuklarının yaşları hem de sığınmaevine çocuğuyla birlikte gelme veya çocuğunu bırakıp gelme açısından incelenmiş; yanında çocuğu olmayan 7 kadından 2'sinin çocuklarının yaşlarının 18'den büyük olduğu, yanında çocuğu olmayan 5 kadının ise çocuklarını baba veya anneanneye bırakmak zorunda kaldığı, geri kalan 13 kadının 9 yaşın altında ve çoğunlukla da 0-6 yaş döneminde çocuklarının olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmada kadınların bazılarının sığınmaevlerinden, bazılarının ise sığınmaevinde çocuklarıyla kalabileceğinden haberdar olmadığı ve çocuklarının yaşının küçük olması nedeniyle çocuklarını tek başına büyütmeyle ilgili kaygılar (ekonomik yoksunluk/çocuğa bakacak kimse olmaması) nedeniyle şiddet ortamını terk edemediği, bazı kadınların ise ailesi çocuklarıyla birlikte kabul etmediği için evden ayrılamadığı ortaya çıkmıştır.

Görüşülen kadınların çocuklarının olması, çocuk sayısı ve çocuklarının okul öncesi veya ilkokul çağında olması, gelecek planlarında belirleyici olmaktadır. İlerleyen bölümlerde kadınların yaşam planları ve beklentileri değerlendirildiğinde görüleceği gibi çoğu kadın için çocukları motivasyon aracı olmakta ve yaşam planlarının odağında çocukları yer almaktadır. Buna karşın, çocuklarının bakıcı/kreş sorununa çözüm bulamamaları da, çocuk sayısının fazla olmasından kaynaklı asgari ücretin üzerinde işe ihtiyaç duymaları da yaşam planları oluşturmalarında ve sığınmaevinden ayrılarak yeni yaşam düzeni kurmalarında engellere yol

açmaktadır. Bu noktada engellerin kaldırılması konusunda özellikle kurumlardan ve devletten beklentileri doğrudan çocukları ile ilgili (iş, çocuk bakımı ve ekonomik destek) olmaktadır.

Araştırma kapsamında kadınların çalışma durumu, sığınmaevinde kalma sürecinde iş sahibi olma ve sığınmaevine gelmeden öncesinde çalışma deneyimine sahip olma açısından incelenmiştir. Görüşülen kadınlardan yalnızca küçük yaşta çocuğu olmayan veya çocukları yanında olmayan 3 kadının çalışabildiği, 21 kadının çalışmadığı, çalışamayan kadınların da 17'sinin daha önceden çalışma yaşamının olduğu belirlenmiştir. Daha önceden hiç çalışmamış kadınların, kendisini ev hanımı olarak tanımladığı ve çalışma deneyimi olanlardan da yalnızca üniversite mezunu olan 1 kadının meslek sahibi olduğu, diğerlerinin asgari ücretli veya geçici/sezonluk işlerde çalışan işçi statüsünde olduğu belirlenmiştir.

Daha önce çalışan kadınlardan 15'inin; hamilelik, yaşı küçük çocuğunun olması ve bakıcı sorunu vb. nedenlerle iş arayamadıkları veya işten ayrılmak zorunda kaldıkları belirlenmiştir. Bu veri, araştırmanın yapıldığı sığınmaevinde kalan kadınların, sığınmaevi sürecinde çocuk bakımına ilişkin sorunlarının çözülmediğini ortaya çıkarmaktadır.

Bu veriler, Firestone (2013)'un, gebelik, çocuk doğumu, emzirme ve çocuk bakımı gibi kadını savunmasız bırakan biyolojik süreçlerin, kadınların ezilmesinde merkezi role sahip olduğuna ilişkin iddiasını doğrular niteliktedir (Firestone, 2013: 18-20).

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların gelir durumları incelendiğinde, ebeveynen yetim maaşı ve 3 ayda 1 engelli maaşı alan 3 kadın dışında hiç birinin gelirinin olmadığı ve henüz boşanmadığı eşinden veya babadan SGK'lı olan 2 kişi dışında hiç kimsenin sosyal güvencesinin olmadığı anlaşılmıştır.

Kadınların gelir konusundaki bu bağımlılıkları Orloff (1993)'un, kadınların istihdama katılımlarının ve kendi adlarına sosyal güvenlik sistemi içinde yer almalarının düşük olması sonucu eşleri veya babaları üzerinden erkeklere bağımlı biçimde sosyal güvenlik çatısı altında olabildikleri görüşünü desteklemektedir (Orloff, 1993; akt: Özar ve Yakut Çakar, 2015: 303).

Özar ve Yakut Çakar (2015: 310) belirttiği üzere eşten ayrılma kararı sonrasında, gelir getirici bir işte çalışma tecrübesi olmayan kadınların çocuk bakım ile aile geçimini sağlama sorumluluğunu birlikte yürütme sorununu çözememesi, Türkiye'deki aile temelli refah rejiminde çocuk bakımının kamu hizmeti olarak sunulmaması nedeniyle, kadınların istihdamın dışına çıkarılmasından kaynaklanmakta, bu durum erkeksiz kadınları yoksulluğa sürüklemektedir.

Kadınlar, cinsiyete dayalı olarak kurulan bağımlılık ilişkileri içerisinde sıkışıp kalmakta ve bu nedenle kendi potansiyelini gerçekleştirmekten yoksun kalmaktadırlar (Atasu Topçuoğlu, 2017: 203).

3.8.2. Sığınmaevine Başvurmayı Geciktiren Bariyerler

Kadınlar, aile içinde şiddete evlilik süreci boyunca ve sistematik olarak maruz kalmaktadır. Araştırma kapsamındaki kadınların, sığınmaevine geliş nedenleri değerlendirildiğinde; fiziksel, duygusal-sözel-psikolojik, ekonomik şiddet türlerinden, fiziksel şiddetin kadınlar tarafından ifade edilişi öne çıkmakla birlikte, kadınların anlatılarından şiddet türlerinin hemen hepsini iç içe geçmiş biçimde yaşadıkları ve bu şiddet biçimlerine sistematik olarak sıklıkla maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

Görüşülen kadınlardan ikisinin baba, ikisinin de kök aile üyelerinin (anne-baba-abi), birinin uzun yıllar eşinin ve eşi öldükten sonra da kök ailedeki erkek üyelerin şiddetine maruz kaldığı, 2 kadının ise evlilik dışı gebelik nedeniyle sığınmaevine yerleştiği (kendileri şiddet olarak adlandırmamakla birlikte psikolojik şiddete maruz kalarak), boşanmış kadınlardan birinin eski eşin, evli olan 13 kadının da eşinin şiddetine maruz kaldığı belirlenmiştir. Bu veriler kadınların aile üyeleri ve tanıdık kişiler (baba, ağabey, koca, eski eş ve yakın akrabalar) tarafından şiddete maruz kaldığına ilişkin verilerle (KSGM, 2008; Mor Çatı, 2017: 3; Arın, Heisse, ICN. Nurses, Shea CA 11, akt: Güler vd., 2005) örtüşmektedir.

Şiddet deneyimleri genellikle uzun bir sürece dayanan kadınların, şiddeti yaşadıkları eşten ve evden ilk anda ayrılması her zaman mümkün olmamaktadır. Nitekim, araştırma kapsamındaki 24 kadından 18'i daha önce de şiddete maruz kalmış olmasına rağmen, biri haricinde, sığınmaevine ilk kez başvurmuştur. 9 kadın daha önce sığınmaevinden yardım aldığını belirtirken, 17 kadın sığınmaevinde kalmayı ilk kez deneyimlemektedir. Sığınmaevine başvuran kadınlar, genellikle sığınmaevine gelmeden önce şiddeti durdurmak için farklı yöntemlere başvurmakta, son çare olarak sığınmaevine gelmektedirler. Araştırma kapsamında görüşülen kadınlardan, daha önce destek almadığı belirlenen 17 kadının, şiddetle mücadele etmek için duygusal odaklı ve problem odaklı başetme yöntemlerine başvurdukları belirlenmiştir. Duygusal odaklı başetme yöntemi olarak kadınlar, şiddet uygulayana boyun eğip, onu kızdıracak hareketlerden kaçınarak şiddet eylemini durdurmayı denemişlerdir. Problem odaklı başetme yöntemi olarak ise, polis çağırma, evden uzaklaştırma kararı çıkartma gibi yollara başvurmuşlardır.

Araştırma kapsamında görüşülen kadınlardan yaşadığı şiddetin farkında olan ve sığınmaevine gelmeden önce şiddet davranışı gösteren erkeklerle mücadele için birçok yönteme başvuran kadınların, evden ayrılmasındaki engeller nedeniyle şiddet ortamını terk edemedikleri belirlenmiştir.

Kadınların şiddet ortamından ayrılamamasında, sosyo-ekonomik faktörler belirleyici olmaktadır. Kadınların aile ve sosyal çevreleri şiddete maruz kaldıklarını bilmekte; ataerkil aile yapısında kadından toplumsal cinsiyet rollerine uyma ve boyun eğme görevinin beklenmesi, kadına yönelik şiddetin normalleştirilmesine sebep olmakta; aile birliğinin devamı, yuvanın bozulmaması, çocukların anne ve babanın olduğu ideal çekirdek aile ortamında büyümesine dair sosyal değerler, kadının yaşadığı şiddetten daha öncelikli olmakta, patriyarkal sisteme uygun biçimde birey olarak değil yalnızca erkeğe ait ve ailenin bir parçası olarak görülen kadın, şiddete uğradığında destek bulamamaktadır. Kadının toplum içinde yalnız başına bir yaşam kurmasına yönelik olumsuz önyargılar da, kadınların ailelerinden destek alamamasında etkili olmaktadır. Aile ve evliliğin mahremiyeti inancından dolayı, ailede kadına yönelen şiddetin özel alan meselesi olarak görülmesi, kadını yaşadığı şiddet karşısında desteksiz ve yalnız bırakmaktadır:

Aile birliğinin korunmasına yönelik kültürel değerlerle ekonomik yetersizliğin eklemlenmesi:

Uzun süre şiddete maruz kalan ve daha önce de sığınmaevinde kalan görüşmecilerden, küçük yaşta çocuklarıyla birlikte yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda çözüm sağlanamadığı için eşine dönen ve yeniden 1 yıllık süre boyunca şiddete maruz kalarak sığınmaevine yeniden gelen görüşmeci (G15)'in; şiddet deneyimleri, şiddetle mücadele yöntemleri ve önceki sığınmaevi deneyimleri aşağıdaki gibidir.

“Eşimden boşandım ve tekrar gidecek kalacak yerim olmadığı için, eşim de bizi hiç boş bırakmadığı için yeniden eşimle evlenmek zorunda kaldım. Yine aynı şiddet olayları oldu ve burada 45 gün kaldım. Çocuklarım küçük olduğu için çalışacak durumum yoktu. Çocukları babasına vermek istemiyordum, avukatlar, okul müdürü herkes yeniden dene, diye söylediler, tekrar barıştım eşimle. Gittiğim aynı gün şiddete başladı ve yine karakoldan uzaklaştırma istedim. Yine aynı şekilde. Ekonomik şiddet vardı, işe girersen bu eve giremezsin kapıyı kilitlerim diyordu. Kayınvalidem de zaten beni istemiyordu; yurttan büyüdüm diye sürekli aşağılıyordu beni. Zaten 6 aylık süre içinde tekrardan buraya geldim.”(G15)

Yapılan araştırmada görüşülen kadınlardan G15'in; yaşadığı şiddet davranışlarını engellemek üzere polise başvurma, uzaklaştırma kararı aldırma ve sığınmaevine başvurma gibi yolları denediği görülmektedir.

Yukarıda deneyimine başvurulmuş görüşmeci G15'in şiddet döngüsünden kurtulma çabaları sırasında, toplumdan eşine dönmesi yönünde baskı gördüğü de dikkat çekmektedir. Görüşmecinin (G15) eşine dönmesine yönelik toplumsal baskılar, Parla (1996)'nın "Egemen Anlatı Olarak Aile Söylemi"ni tartıştığı makalesinde, ailenin bir sığınak, korunak olduğu, kültürel olarak kutsal aile anlayışının devamı ve kalıcılığının sürdürülmesi gereğine ilişkin egemen söylemlerin kadınların ezilmesini desteklediği görüşüyle örtüşmektedir (Parla, 1996: 55-56). Nitekim toplumda hakim olan, iki ebeveynli ailenin ideal olduğuna ilişkin değer yargısı, ailenin her ne pahasına olursa olsun devam etmesi gerektiği mesajını vererek, kadının şiddet ortamına geri dönmesine yol açmaktadır (Mavili Aktaş, 2014: 43).

Yukarıdaki anlatıya sahip görüşmecinin (G15) yaşadığı şiddetin farkında olmasına karşın şiddete maruz kaldığı eşten, sosyo-ekonomik destek yoksunluğu nedeniyle ayrılamadığı, karakola şikayet etme ve uzaklaştırma kararı aldırma yöntemleriyle eşinin şiddet davranışlarını engellemeye çalıştığı, uzun bir süre bu şekilde mücadele ettikten sonra sığınmaevine yeniden müracaat ettiği görülmektedir.

Ataerkil sistemde, aile bütünlüğüne verilen önemin yanı sıra, kadın sığınmaevlerinin kadının aile ve erkeğe bağımlılığı nedeniyle geçici barınma yerleri olarak işletilmesi, sığınmaevlerinin uluslararası standartlarla belirlenen amaçlarına uygun biçimde kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanarak güçlenmelerini sağlayan mekanizmalar olarak işlev görmesi önünde engel teşkil etmektedir. Oysa kadının aile içinde yaşadığı şiddetin önlenmesi, kadınların birey olarak güçlendirilmesine ve ekonomik bağımlılıklarının ortadan kaldırılmasına bağlıdır (Sallan Gül, 2015: 355-356). Şiddete maruz kalmış kadınların mağduriyetlerinin giderilmesi ve sosyoekonomik koşullarının iyileştirilmesi de sosyal refah hizmetlerindeki ve istihdam politikalarındaki sorunların giderilmesine (Mavili Aktaş, 2016: 45-46). Mevcut ataerkil yapıyı oluşturan cinsiyet rollerinden kaynaklanan eşitsizliğin dönüşümünü sağlayıcı, kadınların seçeneklerini ve seçenekleri kullanabilme becerilerini artırıcı güçlendirme projelerinin hayata geçmesine (Kümbetoğlu, 2016: 169) bağlıdır.

Ekonomik yoksuluk nedeniyle evden ayrılamama

Bunun yanı sıra kadınların geçerli bir mesleğe ve güvenilir bir işe sahip olmaması, geçim kaynaklarının yetersizliği, kalacak yer ve giderlerini çocukların bakım ve eğitim

masraflarını tek başlarına karşılamakta yüz yüze kalacağı zorlukların bilincinde olması kadının şiddet ortamından ayrılma kararını zorlaştırmaktadır.

“...Eziyet çektim çocuklarımı bırakmadığım için....Asgari ücretle çocuklara bakamayacağım için, çocukları yalnız bırakıp işe gidemeyeceğim için onları bırakmak zorunda kaldım.” (G11)

“Benim iki küçük çocuğum var. Ben ilkokul mezunuyum, bir işe girsem bir memur maaşı alamayacağım asgari ücret alacağım, asgari ücretle 2 çocuğa nasıl bakacağım? İki çocuğa 1000 TL bakıcı para istiyor, 1400 TL asgari ücretle nasıl karşılarım...” (G15)

Nitekim Özar ve Yakut Çakar (2015)’ın, 2010 yılında Türkiye genelinde eşinden boşanmış, terk edilmiş, eşi cezaevine girmiş veya eşi vefa etmiş kadınlarla yaptığı araştırmanın sonuçları da, erkeksiz kadınların kira ve faturalarını ödeyememe, geçim sıkıntısı çekme gibi birçok sıkıntıyla karşı karşıya olduklarını ve çok azının (1/3) kendi adına veya erkeğe bağımlı sosyal güvenlik şemsiyesi altında olduklarını ortaya çıkarmıştır (2015: 310-314).

Araştırma kapsamında görüşmeye katılan kadınlardan, daha önce şiddete maruz kalmadığını belirten 8 kadından ikisi, aile içi şiddete maruz kalmadıklarını, sokakta kalarak şiddete maruz kalma riski nedeniyle kadın sığınmaevine geldiklerini, bu görüşmecilerden biri ise sosyal destek sistemlerinden yoksun olup hamileliği nedeniyle çalışamaması sonucu sığınmaevine başvurduğunu belirtmiştir. Hamile olduğu dönemde eşi cezaevine giren ve hali hazırda gündelik ev temizliği yaparak gelir sağlayan (G20), beden işçisi olup güvencesiz çalışması nedeniyle hamilelik döneminde çalışamaz duruma geldiğinde, oğluyla birlikte kirasını ödeyemediği için evden atılarak karakola sığınmıştır. Şiddete maruz kalmadığını belirten (G10)’un ise madde bağımlısı oğluyla ilgili sorunlarla mücadelesi sırasında sokakta yaşamak durumunda kaldığı ve sokakta birçok kez sözlü şiddete/ tacize maruz kaldığı öyküsünden anlaşılmıştır. Bu veriler, sığınmaevinin yalnızca aile içi şiddetten kaçmak üzere değil, sosyo-ekonomik yoksunluk nedeniyle sokakta kalmaktan dolayı şiddete maruz kalma ve şiddete maruz kalma riski nedeniyle de kullanıldığını ortaya çıkarmaktadır. Bu bulguya göre ülkemizde kadının statüsünden kaynaklı olarak şiddete maruz kalma riskiyle de karşı karşıya olduğu söylenebilir.

Tecritin evi terk edememede rolü:

Uzun süre şiddete maruz kalan ve ilk kez sığınağa başvuran (G6) yaşadıklarını şöyle anlatmıştır:

“Zaten 6 yıldan beri, evlendiğimizden beri üzerimde sürekli bir baskı vardı. Kendime ait özel bir hayatım, özgürlüğüm yoktu, her şeye karışıyordu, komşularıma, akşam belli bir saatte balkona çıksam, ona bile niye çıktın diyordu....Ne yaparsam yapayım onu memnun edemiyordum. Çok huzursuzluk yaşadım, çok sorun yaşadım, ama her defasında kendi içimde onu haklı çıkarttım. Sürekli ‘Acaba şunu yaparsam bana nasıl bir tepki verir? Veya toplum içinde konuşursam bana kızar mı? Şöyle söylersem onu sinirlendirir miyim?’ diye sürekli düşünerek yaşıyordum. Sürekli kendimi hiç düşünmeden başka birinin isteklerini düşünerek yaşamak. Buna (evden ayrılmaya) cesaret etmek de çok zordu. Daha önce de defalarca ayrılmayı düşündüm, ama beni sürekli tehdit etti; ayrılamazsın, gidemezsin, gidersen çocuklarını göremezsin. ”(G6)

Lundgren, erkeklerin fiziksel şiddetin yanı sıra; kadınları, fiziksel ve zihinsel anlamda tecrit ettiklerini, bunun için de kendisinin onaylamadığı kişilerle kadını görüştürmeyerek ve çalışmasını engelleyerek kadını duygusal ve sosyal alanlarda da kontrol altında tuttuğunu ortaya koymuştur (2009: 34). Yukarıdaki görüşmecinin anlatılarından görülmektedir ki, görüşmecinin şiddet uygulayan eşinin kendisinin görüştüğü kişilere ve tüm davranışlarına (balkona çıkmak gibi) karışmak dahil olmak üzere, kadının kendisine ait bir yaşamının olmasına izin vermeyişi, Lundgren’in tecrit kavramsallaştırmasını desteklemektedir.

Aşağılanmaya maruz kalan, tüm hareketleri denetlenen, boyun eğmesi beklenen ve kendisinden beklentileri yerine getiremezse şiddete uğrama tehdidi ile karşı karşıya kalan kadın, şiddet uygulayan erkeği kızdıracak bir şey yapmaktan korkarak, onun takdirini kazanabilmek için, onun tarafında davranmaktadır (Herman, 1992; akt: Aydın, 2010: 8-9). Yukarıdaki görüşmecinin anlatılarından görülmektedir ki, uzun süre psikolojik şiddete maruz kalan (G6), yaşadıklarını anlamlandıramamış, sürekli olarak maruz kaldığı şiddetten kendi davranışlarını sorumlu tutmuş ve şiddete maruz kalmamak için şiddet uygulayanın davranışlarına boyun eğme ve onun sözünden çıkmama stratejisini şiddetle mücadele yöntemi olarak kullanmıştır:

“En son beni tehdit etti: Defolun gidin diye kovdu ya; gitmezseniz sizi öldüreceğim diye: O şekilde geldik. Daha önce de oluyordu, eşyalara vuruyordu, bağırıp çağırıyordu, ama bize dokunmuyordu. Bu sefer doğrudan bizi tehdit edince, elinde tabancayla ‘öldüreceğim’ diye bağırmaya başlayınca, ben bu sefer herhalde bizi öldürecek dedim. Eğer o gün de biz oradan çıkmasaydık, bizi öldürecekti. Ben şuna

inanıyorum: Bir şeyi bir insan sürekli sürekli tekrar ediyorsa, artık onu yapacaktır. Ben o yüzden hala bizi öldüreceğini düşünüyorum. Şu anda bile hala bizi öldürmek istediğini düşünüyorum.” (G6)

Uzun süre tehditlere maruz kalan kadın (G6), şiddet uygulayanın tehditlerini hayata geçirmesinden korktuğu için, onun söylediklerini uygulamış ve şiddet ortamından kurtulmaya cesaret gösterememiştir. Evden çıkışını da şiddet uygulayan eşin kendisinin evi terk etmemesi durumunda öldürmekle tehdit etmesi üzerine gerçekleştirdiği görülmektedir.

Şiddete uğrayan kadınların evden ayrılarak sığınmaevlerine başvurularında etkili olan bir neden de, kendileriyle birlikte çocuklarının da şiddete maruz kalmaları ya da şiddete tanık olmalarıdır. Aşağıdaki örnekte sığınmaevinde kalan G6 çocuklarına da şiddet uygulanması ve çocuklarının bu durumdan olumsuz etkilenmesi nedeniyle evden kaçmayı göze alabilmiştir:

“Bu son olayda, artık sadece bana değil, çocuklara da saldırmaya başlamıştı. Büyük oğlum zaten şu anda konuşma güçlüğü yaşıyor, kekemelik yaşıyor. Bu patlamalardan dolayı korkularından dolayı. Artık çocuklara da yansıtmaya başlamıştı, sinir anında bir şey söylediklerinde alıp fırlatmaya başlamıştı. Kızım çok severdi babasını, bu olaylardan sonra babasından uzaklaşmaya başladı. Onlar çok etkili oldu benim bu kararında. Bu son olayda artık onu kabul edip sussaydım, bunun tekrarlanmayacağı garantisi yoktu. Çünkü ne zaman yaptığına sessiz kalsam, kabullensem daha fazlasını daha şiddetlisini yapıyordu. Son olayda bizi öldüreceğini söylemişti. Şimdi kaçtık belki bir dahaki sefere kaçamayacaktık. Bu yüzden karar verdim ve evden çıktım.” (G6)

Uzun süre şiddetten kurtulabilmek ve eşinden ayrılabilmek için yardım arayan şiddet mağdurunun (G4) evden ayrılışında da şiddetin çocuklara yansıyan yönünün etkili olduğu görülmektedir:

“Daha önce fiziksel şiddete maruz kaldığımda, çocuklarımın bunu görmemesine çalıştım, görmelerini engellemeye çalıştım. Ama başarılı olduğum kadar başarılı olamadığım yönleri de oldu. Söylediği şeyleri duyuyorlardı. Çocuklar her şeyi aklında tutuyorlar. Onun söylediklerini çocukların duyması beni çok kötü etkiliyordu. Ben her ağladığımda, ‘ne oldu seni yine mi üzdü?’ diye soruyordu çocuklarım.” (G4)

Ailede aranan desteğin karşılık bulmaması:

Araştıma kapsamında görüşülen kadınlardan 4’ünün, ilk kez şiddete maruz kalma durumunda şiddetle mücadele stratejisi olarak sığınmaevine başvurdıkları ortaya çıkmıştır. Bu görüşmecilerden birinin ise, hamileyken şiddete maruz kalarak sığınmaevine başvurduğu

ve 4 yıldır sürekli olarak yer değiştirerek (nakil) sığınmaevlerinde kaldığı, ailesinden destek aramasına karşın; şimdiye kadar destek bulamadığı, babasına (ailenin erkek üyeleri) karşı öfkeli olduğu, annesinin kendisine destek olmasının da babası tarafından engellendiği, görüşmecinin yaşadığı eril şiddet ve şiddetle mücadele konusunda sosyal destek yoksunluğu anlatılarına yansımıştır:

“Eşimle imam nikahı kıydık. 3 yıldır beraberdik, hamile kaldıktan sonra beni kürtaja zorladı. Kalp atışlarını duyunca yapamadım. Eşim çocuk sorumluluğu almak istemediği için baskı kurdu. Çocukları aldurmamak için kaçtım. Beni öldürmekle tehdit etti. Çünkü çocukları düşürmek istedi ... Ailemden, çocuklarıyla buralarda kalmasın diye düşünmesini isterdim. Babamı zaten Allah bildiği gibi yapsın. Kardeşlerimin de huzurunu bozmak istemiyorum.”(G12)

Görüşmecilerden 3'ünün ise aile, akraba ve çevresinden yardım aramasına karşın yardım bulamadığı, ailelerinin çocuklarını istemediği ya da çocukları babaya verme koşuluyla yardım etmeyi kabul ettikleri belirlenmiştir. Daha önce yaşadığı şiddet ortamından kurtulabilmek için çeşitli yollara başvuran ve aile desteği arayan (G4), ailesi tarafından eşine döndürülüşünü ve destek arayışının boşa çıkmasını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Herkesten yardım istedim. Aslında ben daha önce eşimden boşanmak istedim. Ama her defasında bana ortada iki çocuk olduğunu, bunun için çok geç olduğunu söylediler”(G4)

Başka bir görüşmeci (G11), ailesinin çocukları kabul etmeyişi aşağıdaki şekilde dile getirmiştir:

“Ailem akrabalarım da çocuklarımla beni kabul etmediği için sığınmaevlerini de bilmediğim için yıllardır katlandım. Sürekli eziyet çektim çocuklarımı bırakmadığım için...Ailem Erzincan'da yaşıyordu. Onlar çağırdılar ama çocukları kabul etmediler. Maddi yönden de kimse destek çıkmadı. Ekonomik sorunlar da vardı, borçlar üst üsteydi. Zaten ben çalışmaya başladıktan sonra işten, her şeyden elini eteğini çekmişti (eşi).”(G11)

Eşinden boşanarak ailesi ile birlikte yaşamını sürdüren görüşmecinin (G21), ailesi ile yaşadığı sorunlar nedeniyle sığınmaevine gelişi de, şiddetle mücadele stratejisi olarak kendi ailesi yanına sığınan ve aile desteği ile yaşamını sürdürmeye çalışan kadınların yaşadığı zorlukları, çocuklarının istenmeyişi ortaya koymaktadır:

“Annem ve teyzem; psikolojik şiddet uyguladı, istemediler çocuklarını. 1 yıldır aile ile yaşıyorum. Bazen odama kapandım. Ailemin aforoz etmesi... Beni sevmadılar. Evi terk edip amcamlara gittim, gece 12'den sonra annem aradı. Nerede olduğumla ilgilenmediler bile..”(G21)

İkinci kez sığınmaevine gelen başka bir görüşmeci (G16), aile desteğinden yoksunluğunu şu sözlerle ortaya koymuştur:

“Eşimden boşandım. Yalnız yaşıyordum, işsiz kaldım. İş için Antalya'ya geldim. Buradan önce de Ankara'da yaşıyordum. Ailemden hiçbir destek olmadığı için buralara kadar sürüklendim.”(G16)

Taşdemir Afşar, Görgün Baran ve Koca Arıtan (2017)'ın yaptıkları araştırma da, araştırmanın verilerini destekler niteliktedir: Kadınlar şiddet ortamından kurtulmak için kendi ailesi yanına sığınsa da, ailesi çocuklarına iyi davranmadığı için eşlerine dönmek zorunda kalmaktadırlar.

Aile üyeleri tarafından şiddet ortamına döndürülme:

Daha önce de maruz kaldığı ağır şiddet nedeniyle kadın sığınmaevinde kalan ve kendi ailesi tarafından eşine döndürülen görüşmeci (G19), uzun yıllardır yaşadığı şiddeti, destek arayışlarını, kendi ailesinin tutumunu ve önceki sığınmaevi deneyimlerini şöyle anlatmıştır:

“Daha önce de çocukları yanıma almadan kadın sığınmaya gitmiştim, çocukların özlemine dayanamayıp tekrar geri döndüm. Kırıkkale'de 8-10 ay kadar sığınmaevinde kaldım. Dayaktan dolayı çok kötü depresyona girmiştim. Orada bana çok destek oldular, kendimi toparladım. Bir daha sorun çıkmayacak, bir daha şiddet de olmayacak dediler. Abimler, babamlar hepsi beni kandırdılar. Ama eve döndükten bir hafta sonra, tekrar dayak yedim. 22-23 sene boyunca sürekli şiddet gördüm. İşkence gördüm. Ağabeyim de eşimin ailesi ile işbirliği yaptı. Onlara destek verdi. Bana kayınbiraderim destek çıktı. Beni o buraya getirdi. Yetiştirme yurduna giden büyük oğlum da, küçük çocuklarıma sürekli şiddet uyguluyor. Bana da şiddet uyguluyordu.” (G19)

Yukarıda deneyimleri paylaşılan görüşmeci (G19), yaşadığı şiddeti adlandırabilmesine ve şiddet ortamından kurtulmak istemesine karşın, kendi ailesi tarafından şiddete uğradığı eve geri döndürülmüştür. Şiddetten kurtulabilmek için ikinci kez sığınmaevine başvuran kadın, kendi ailesinin erkek üyelerinin (baba, ağabey), şiddet uygulayan eşe karşı korumacı tutumunu ve aile düzeninin bozulmaması için verilen patriyarkal dayanışmayı anlatılarında ortaya koymuştur. Buna karşın ailenin kadın üyelerinden de destek alamadığı ve yine bir erkek desteği (kayınbirader) ile şiddet yaşadığı evden uzaklaşabildiğini paylaşmıştır.

Araştırma kapsamında görüşülen kadınlardan ailelerinden destek arayanların aldığı olumsuz yanıtların, ailenin toplumun temeli olduğu ve birliğin korunması gerektiğine, erkeğin de evin reisi olup, kadın üzerinde hak sahibi olduğu inancına dayandığı söylenebilir. Tarihsel süreçte, geleneksel ataerkil aile yapısının, evin reisinin (erkeğin) kadını ve çocukları satış ve öldürme dahil sınırsız egemenliğe sahip olduğu bir evlilik kurumu (Maine, 1861) olduğunu düşünürsek; modern ailede de kadınları erkeklere tabi olarak gören anlayışın hakim olmasından dolayı şiddete boyun eğmeleri gerektiğine olan inancın patriyarkal sistemle uyumlu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (1861:122).

Nitekim Parsons (1956)'ın toplumsal cinsiyet rollerine dayanan işlevci yaklaşımında, toplumun temeli olan anne-baba ve çocuktan oluşan çekirdek ailenin görünürlüğünü sağlama ve aileyi bir arada tutma rolü kadınlara aittir. Ataerkil toplumsal yapıda, geleneksel kadınlık rolünün evlilik birlikteliğini sürdürmedeki başarısına, çocuklarına ve evine karşı sorumluluklarını yürütmesine sıkıştırılmış olmasının; analık ve eşliğin kadının birinci ve asli görevi olarak görülerek; erkeğin evin direği, kadının ilişkilerde idare eden taraf bu nedenle de kadının yerinin kocasının yanı olması, böylelikle aile birlikteliğinin korunması gerektiğine dair inancın (Mavili Aktaş, 2016: 41-44), şiddet gören kadının ailesi tarafından da şiddet gördüğü evde kalmaya/eve döndürmeye zorladığını söyleyebiliriz.

Mor Çatı Kadın Sığınağına başvuran kadınların da ilk önce ailelerine başvurdıkları; buna karşın ailelerin ya “kocandır döver de sever de” ,“ne yaptın da seni dövdü” anlayışlarıyla şiddeti destekledikleri ya da kadının “kötü yola” düşmesi endişesiyle boşanıp dul kalmasına karşı çıktıkları, şiddeti desteklemeyen annelerinin ise kadının tek başına yaşam kurmasını mümkün görmediği için şiddete katlanarak, yuvasını bozmaması gerektiğini söyledikleri, kadının eve dönüşünü kabul eden ailelelerin ise çocukları istemediklerine ilişkin sonuçlar araştırmamızla paralellik göstermektedir (Mor Çatı, 1996: 41-42).

Sığınmaevine çocuklarla gelebileceğini bilmediği ve çocuklarını bırakmadığı için evden ayrılamama:

Daha önce de şiddete maruz kalan fakat ilk kez destek alan 10 görüşmeciden 2'sinin sığınmaevlerinden haberdar olmadığı, 3'ünün ise çocuklarla birlikte sığınmaevine gelebileceğini bilmediği için başvurmadığı ve bu nedenle de 2 görüşmecinin çocuklarını babada bırakarak sığınmaevine geldikleri anlaşılmıştır.

“Böyle bir kuruluşun olduğundan haberim bile yoktu. Kadın sığınmaevi denince sadece kadınlar için zannediyordum, çocukları aldığını bilmiyordum. Çocuklarımı kötü ellere bırakıp gitmek istemediğim için, sadece kadınevi olduğunu zannettiğim için yardım istemedim.” (G4)

Çocuklarını babalarının yanında bırakarak gelen görüşmeci (G11), uzun bir süre şiddet görmesine karşın, sığınmaevine çocuklarını da getirebileceğini bilmediği için sığınmaevine başvurmadığını belirterek, şiddet deneyimini ve şiddetle mücadele için başvurduğu yöntemleri şöyle anlatıyor:

“Eşim peşimi bırakmadığı için, boşanmayı kabul etmediği için yatılı bir iş bulmuştum. Eşim orayı da buldu. Eşim sürekli alkol alıp, işte üstüme sigara basma, bıçaklama, işte bir yerlerimi yaralama, tecavüz etme gibi bir sürü şey yapıyordu. Sürekli şiddet uyguluyordu. Ailem akrabalarım da çocuklarımla beni kabul etmediği için, sığınma evlerini de bilmediğim için yıllardır katlandım. Sürekli eziyet çektim, çocuklarımı bırakamadığım için. Daha önce de defalarca polis çağırdım. Ama sonra çocuklarıma ne olacak diyordum. Çocuklarımla birlikte sığınmaevine gelebileceğimi bilmiyordum. Evde eşimin çocukları da vardı. 4 çocuk ne olacak diye düşünüyordum. Eşime uzaklaştırma verilse, hem kendim çalışmadığım zamanlar bize kim bakacak bu sefer diyordum. Şimdi de asgari ücretle çocuklara bakamayacağım için, çocukları yalnız bırakıp işe gidemeyeceğim için onları bırakmak zorunda kaldım.”(G11)

Kadınlar çocuklarından ayrı kalmamak ve aile bütünlüğünü bozmamak, çocuklarını babasız bırakmamak için de gördükleri şiddete katlanmaktadırlar (Owen ve Owen, 2008: 15). Görüşülen kadınların anlatılarından, şiddetten kurtulmak için sığınmaevine başvuramamaktaki nedenlerden birinin, Mor Çatı Vakfı'nın (2015), Taşdemir Afşar, Görgün Baran ve Koca Arıtan (2017) yapmış olduğu çalışmada olduğu gibi, kadınların sığınmaevlerinin varlığını ve sığınmaevinde çocuklarıyla birlikte kalabileceklerini bilmemeleri olduğunu görüyoruz. Kadınlar gidecek yerleri olmadığı ve çocukları olduğu için şiddete katlanmaktadırlar.

Aynı görüşmecinin (G11)'in şiddet ortamını terk edemeyip, eşinin şiddet davranışlarını durdurabilmek, şiddetle başedebilmek için polis çağırma yöntemine başvurduğu görülmektedir. Görüşmecinin (G11)'in içinde bulunduğu şiddet ortamından sosyo-ekonomik yoksunluk nedeniyle kurtulamadığı; bu bağlamda, sosyal refah sistemi politikalarının, kadının şiddet ortamında sıkışıp kalmasında etkili olduğu görülmektedir. Uzun yıllardır çalışıyor olmasına karşın hem evi geçindirme, hem de çocukların (eşinin çocukları dahil) bakımını yürütme sorumluluğunu, asgari ücretle tek başına karşılayamayacağı için çocuklarından ayrılmak zorunda kalması, devletin çocukların bakımını annenin üzerine yüklemesi ve kamu hizmeti olarak sunmamasıyla doğrudan bağlantılıdır.

Ailedeki şiddetten kaçış:

Uzun süre şiddete maruz kalan görüşmeci (G9), şiddete ilk kez karşı çıkarak sığınmaevine başvurma hikayesini şöyle anlatmıştır:

“Babam, bana, ablama, anneme, evdeki tüm kadınlara... bir şeye kızdığında, giyim kuşamım, işte kiminle görüşeceğime, arkadaşlarımıza dışarı çıkmamıza, herşeye sinirlenirdi. Herhangi bir şeye, kendisi başka bir şeye sinir olsa bize şiddet uyguluyordu. Kendimi bildim bileli bu böyle. Ama ilk defa karşı çıktık buna.”(G9)

Açık tahakküm ilişkilerine karşı çıkmak kısmen daha kolayken, üstü kapalı sembolik şiddet aracılığıyla tahakküm güçlenerek varlığını sürdürür. Açık baskı itaatle yürürken; tahakküm ikna ile tabiiyet sağlar (Bourdieu, 2014: 55). “Kadınsal itaatin doğal bir tercümesi ise eğilmede; boyun eğmede” (Bourdieu, 2014: 46) kendini gösterir. Ataerkil toplumsal yapı içerisinde yetişmiş olan kadınlar toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmekte, eril tahakküm ile belirlenmiş olan sınırlı yaşam alanı içerisinde çıkmakta zorlanmaktadırlar. Eril tahakküm altında varlığını sürdürmeye çalışan kadın, normalleşen şiddet karşısında dişlerini sıkarak şiddete katlanmaya çalışmaktadır.

Ataerkil sistem, kadına cinsellikten haz almayı öngörmez; sadece erkeğin cinsel ihtiyacını karşılama, üreme, bakım ve analık gibi hayvani işlevleri yükler (Millett, 2011: 196). Böylelikle kadının romantik ilişkiler içinde cinselliği yaşaması doğal hakları içinde görülmemekte; kadın da içselleştirdiği cinsiyet rolleri bağlamında dayatılan davranış kalıplarının dışına çıktığında, özümsemişi ataerkil bakış açısı ile önce kendi kendini yargılamaktadır. Yaşadıklarını, içinde bulunduğu durumu kadına yönelik şiddet olarak adlandırmayan ve evlilik dışı gebelik yaşaması nedeniyle yalnızca kendini suçlayarak, gebelik sürecinde ailesinin verdiği tepkilerde haklı olduklarını düşünen görüşmeci (G14) durumunu şöyle açıklamıştır:

“Tabi ailem de böyle olunca istemediler haklı olarak. Bu nedenle buraya sığındım. Peki ailenizden bir şiddet gördünüz mü? Hayır kesinlikle her zaman arkamda oldular bu sefer de affedecekler ama; belki biraz zaman gerekiyor (Ağlıyor). Kimseye suç bulmuyorum . Bütün suç bende.”(G14)

Kendi aile üyelerinden şiddet gören görüşmecinin (G9) uzun yıllar şiddete boyun eğdiği, diğer görüşmecinin ise (G14) ailesinin kendisine karşı tutumlarını haklı bularak şiddet olarak dahi algılamadığı görülmektedir. Bu durumun, geleneksel aile yapısı içinde, çocukların da bağımlılık nedeniyle evin reisi olan ve tüm aile üyelerine egemen olan babaya tabi

olmalarına dair geleneksel ataerkil düşünce sistemi ve kültürel kodlanmalara dayandığı söylenebilir. Ailenin ataerkil toplumda denetim görevini yüklenip kendi içindeki bireyleri mevcut düzene uymaya yöneltmek cinsel rol, ruhsal yapı ve toplum içindeki yer konusundaki tutumlarla çocukların patriyarkal ideolojiyi benimsemesini sağladığı (Millett, 2011: 60-65) düşünüldüğünde, görüşmecinin (G9) şiddete boyun eğmesi ve diğer görüşmecinin (G14) ise geleneksel değerleri benimseyerek baskıyı içselleştirmesi, geleneksel aile yapısının gereği olmaktadır.

3.8.3. Sığınmaevinin Özelliklerine ve Aldığı Hizmete İlişkin Değerlendirmeleri / İhtiyaçlarının Karşılanma Düzeyi

Bu bölümde, araştırmaya katılan kadınların sığınmaevinden aldığı hizmetten memnuniyetleri ve yaşadıklarını anlamlandırma, şiddetin etkilerinden uzaklaşma konusunda, sığınmaevi sürecinin kadınlar üzerindeki etkileri, kadınların anlatılarından değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Buna göre, çalışanların kadınlar üzerinde yarattığı etkiler, fiziksel koşullar hakkındaki değerlendirmeleri, sığınmaevinin kadınlar için anlamı, kendilerine sunulan sığınmaevi ortamı hakkındaki görüşleri, aldıkları hizmetler hakkındaki düşünceleri ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Daha önce başka sığınmaevlerinde de kalan kadınların şu anda bulunduğu kurumu; Antalya Büyükşehir Belediyesi Sığınmaevini diğerlerine göre daha olumlu değerlendirdikleri görülmektedir. Burada kendileriyle birebir ilgilenen uzmanların, kadınların deneyimledikleri olumsuz süreci atlatmalarında ve yeni bir hayat kurmalarında yardımcı olduklarını belirtmişler, manevi destekten bahsetmişlerdir.

3.8.3.1. Çalışanlar Hakkında Duygu ve Düşünceler

Yapılan görüşmelerde en yüksek memnuniyet yönetim ve çalışanlar hakkında bildirilmiş, olumsuz görüş bildiren olmamıştır. Çalışanların güler yüzlü, içten, şefkatli ve yardıma açık tutumları en çok belirtilen memnuniyet sebebi olmuştur. Çalışanlarla ilgili olarak;

“Çalışanlar çok iyi, yönetim işini çok iyi yapıyor, çalışanlar güler yüzlü”(G1), “Çalışanlar iyi, samimi davranıyorlar”(G2), “İnsanlar güler yüzlü, iyi insanlar.” (G4)“Burada insanlar cümle kurarken bile dikkat ediyorlar.”(G20)

ifadeleri kullanılmıştır. Kadınlar sığınmaevi çalışanlarının kendilerine ailelerinin ve eşlerinin göstermediği ilgi ve alakayı gösterdiklerini aşağıdaki ifadelerle anlatmışlardır:

“Burada güvenliğinden mutfak çalışanına, yöneticisine kadar tüm çalışanlar beni o kadar iyi karşıladılar ki, bir anne şefkatiyle yaklaştılar. Ve neden daha önce bu hizmeti bilmiyordum diye kendi kendime kızdım.” (G8)

Kadınların çalışanların tutumları hakkında yaptıkları değerlendirmeler, çalışanların yaklaşımlarının kadınlara kendilerini iyi hissettirdiklerini düşündürmektedir.

“Buranın personeli olsun, yöneticisi olsun herkese çok nazik davranıyorlar. Gözlerinin içine bakarak konuşuyorlar. Benim geldiğim yerde böyle değildi, benim adımı bile söylemezdi eşim, beni adıyla çağırmazdı.” (G5)

Katılımcılardan G5’in “...çok nazik davranıyorlar. Benim geldiğim yerde böyle değildi, benim adımı bile söylemezdi eşim...” ifadesi, uzun süre şiddete maruz kalarak bu süreci normalleştiren bir kadının, sığınmaevi öncesi ve sığınmaevi sürecindeki yaşam deneyimlerini karşılaştırdığını ortaya koymaktadır. Bu farkındalık durumunun, kadının şiddet ortamına geri dönmemesinde etkili olacağı düşünülebilir:

“İnsanlar çok güzel davranıyor. Burası çok güzel bir yer. Burası, buradaki hocalar olsun, hemşireleri olsun, güvenlikler olsun herkesin yaklaşımı çok iyi. Burada kendimi rahat hissediyorum, baskı altında hissetmiyorum.” (G13)

Özellikle G13’ün “...rahat hissediyorum, baskı altında hissetmiyorum.” ifadesi, kadının yaşadığı şiddet sürecinin etkisinden kurtulması ve şiddetsiz bir yaşamın da mümkün olabileceği inancının gelişmesi noktasında çok önemli görülmektedir.

“Kurumda çalışan herkes sanki burası için özellikle eğitim görmüş de çalıştırılıyor gibi, hepsi gerçekten çok mükemmel çalışıyor.” (G8)

“Çalışanlarından çok memnunum. Bilinçli yaklaşıyorlar. Mesela yargılamıyorlar, bu benim için çok önemli. Söylediğiniz bir şeyin altında herhangi bir şey aramıyor, önyargısız yaklaşıyorlar. Güzel şeyler bizim için bunlar.” (G6)

Bazı kadınların, çalışanların yaklaşımlarını profesyonel buldukları görülmektedir. Özellikle ‘önyargısız’ yaklaşımlar, kadınların ‘yargılanmaması’, ‘kızmama’ gibi tutumlar şiddetsiz bir ilişki kurulduğunu anlatmaktadır.

“Burada herkes iyi, herkes yardım etmeye çalışıyor. Daha önce kaldığım sığınmaevinde mesela bir şey söylesem hemşireler kızarlardı. Ama burada öyle değil, sana hiç kızmıyorlar, her şeye yardımcı olmaya çalışıyorlar. Herkes anlayışlı.” (G10)

“Yönetim çok iyi manevi desteği yetiyor. Çalışanlar çok güler yüzlüler, tüm personeli, mutfak personeli, güvenlik personel de dahil herkes... kadın ilk kabule gittiğimde ben nereye düştüm demiştim.” (G16)

“Diğer sığınmaevleri bir hapisane gibi, suçlu muamelesi yapılıyor çoğu kurum kadınların psikolojisini bozuyor.” (G12)

Daha önce kaldıkları başka sığınmaevleri ve kadın ilk kabul merkezinin çalışanları hakkında bildirdikleri olumsuz görüşler, bazı sığınmaevlerinin kadınlar üzerinde yarattığı olumsuz etkiye dikkat çekmektedir.

Feminizmin patriyarka ile mücadelesinin sonucunda kurumsallaşan kadın sığınmaevlerinin temel işlevi, ataerkil erkek şiddetine maruz kalan kadınların yaşadıkları travmalarla mücadele ederek güçlendirilmesidir. Kadınlığı tahakküm altına alan, kadının hareketlerini kısıtlayan ve erkeğin yönetiminde şiddet içeren ilişkiler ağında ataerkil bir düzen içerisinde yaşam sürmenin bir zorunluluk olmadığı; şiddetten uzak, kendi kararları doğrultusunda kendi yaşamını şekillendirebileceği yaşam biçiminin mümkün olduğu ve böyle bir yaşamın kurulup sürdürülebileceği düşüncesinin geliştirilmesi odağında çalışmalarını yürütmesi gerekmektedir.

3.8.3.2. Fiziksel Koşullara İlişkin Görüşler

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde, sığınmaevinin fiziksel koşullarından herhangi bir memnuniyetsizliği olan görüşmeci olmamış, bütün kadınlar memnuniyetini ve sığınmaevinin konforunu dile getirmiştir. Kadınların, sığınmaevinden memnuniyetlerinin, fiziksel koşulların kadınların ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim Avrupa Birliği Projesi Kapsamında inşa edilmiş olan Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde kadınların kaldıkları yatak odaları, varsa çocuklarıyla birlikte kalmalarına imkan verecek biçimde bireysel oda şeklinde düzenlenmiştir. Bireysel odalarda sunulan imkanların yanı sıra, kadınların

sosyalleşebilecekleri ortak alanların genişliğinin ve ferahlığının, kadınların her türlü insani ihtiyaçlarının karşılanabileceği fiziksel olanakların olmasının, kadınların fiziksel koşullardan memnuniyetinde etkili olduğunu söylemek mümkün.

Görüşmeciler sığınmaevinin fiziksel koşullarına ilişkin görüşlerini;

“Buranın fiziksel koşullarından çok memnunum” (G6), “Odaların tek kişilik olması çok güzel.”(G1), “Şu anda burada çok rahatım, burada rahatız, her istediğimiz karşılanıyor.” (G2)

şeklinde ifade etmişlerdir.

“İlk defa geldiğim bir yer burası. Ama geldiğimde, odanın kapısını açtım ve inanmadım. İhtiyacınızı karşılayabilecek herşey var, yatağiniz, dolabınız, buzdolabınız, televizyonunuz, içinde tuvaletiniz banyonuz, çok nadir çalsa da bir telefonunuz. Kimse kimsenin odasına giremiyor. Her yerde kameralarımız var, takipte, yanlış bir şey bile olsa hemen uyarabiliyorlar. Hatta biz bahçede lafa daldığımızda, çocuğumuzu göremediğimizde bir de gidip güvenliği sorup yerini öğreniyoruz.” (G4)

“Kral dairesi gibi burası. Diğer kaldığım yerler nereden... Çok kalabalıktı. Burada odalar çok güzel. Sıcak su, buzdolabı, televizyon, her şey var. İnsanın morali yüksek oluyor.” (G3)

Bir görüşmeci (G3) daha önce kaldığı sığınmaevlerinde aynı rahatlığı bulmadığını, bu sığınmaevinin koşullarının konforlu oluşunun kadınların psikolojik durumu üzerinde olumlu etki yarattığını dile getirmiştir. Çok kötü koşullardan sonra sığınmaevine geldiğini belirten görüşmeci yaşadığı memnuniyeti;

“Buraya geldiğimde ben burayı 10 yıldızlı otel gibi gördüm. Zaten bir hafta boyunca sokakta kalmıştım, çok kötü durumdaydım tamam ama ...” (G8) şeklinde anlatmıştır. Ayrıca “Burada fiziksel koşullar da çok iyi, sıcacık, kaloriferler çalışıyor burada kreş var.” (G1), “Odaları süper, yemekleri çok güzel”(G13), “Güvenli bir yer. Çok konforlu.” (G16)

sözleriyle görüşmeciler sığınmaevinin yemeklerinin güzel olmasına, konforuna ve kreşin bulunmasına da dikkat çekmişlerdir.

Kadınların anlatımlarından, sığınmaevinin fiziksel koşullarını, beklentilerinin üzerinde konforlu olarak değerlendirdikleri ve bireysel alanlara sahip olmaları nedeniyle kendilerini daha iyi hissettikleri ve olumlu etkilendiklerini ifade ettikleri gözlenmiştir. Kadınlar, odaların tek kişilik bireysel odalar olması ve her odada kişiye özel mutfak, banyo wc, buzdolabı, tv, klima olmasını, kendilerine ait alanların dışında birlikte vakit geçirebilecekleri ve faaliyetler

yürütebilecekleri faaliyet odalarının olmasını, binanın kaloriferli olup, çocuklar için oyun alanları ve kreş, dört öğün yemek olmasını konfor olarak adlandırmaktadırlar. Kadınların konfor olarak gördüğü bu özellikler aslında bir sığınmaevinin taşıması gereken özelliklerdir. Uzun süre şiddete maruz kalmış olmak, yoksulluk kısır döngüsünde sıkışmış bir yaşam sürmek (hatta bazen sokakta yaşamak zorunda kalmak), bazı kadınlar için ise farklı kadın sığınmaevlerinde olumsuz şartlarda barınmış olmak, normal olması gerekenleri kadınların sıradışı ve lüks/konfor olarak görmesinde etkili olabilmektedir. Kadınların beklentilerinin üstünde bir sığınmaevinde barınıyor ve temel ihtiyaçlarının sığınmaevi öncesi yaşamdan daha üst koşullarda karşılanıyor olması, kadınlarda sığınmaevinin /devletin kendileri için tüm imkanları sunduğu algısı yaratarak devletten yüksek beklentiler içinde olmamalarında etkili olabileceği söylenebilir. Nitekim sonraki bölümde görüleceği gibi tüm kadınların beklentileri insanca yaşam kurup sürdürebilmenin hayalinden öteye geçmemiştir.

3.8.3.3. Sığınmaevinin Anlamı: “Sığınmaevi” Deyince Düşündükleri/Hissettikleri

Kadınların sığınmaevlerinden beklentileri, kadının içinde bulunduğu duruma ve ihtiyaçlarına göre değişebilmektedir. Sığınmaevi süreci, bazı kadınlar için ekonomik kaygılardan, nasıl geçineceklerini düşünmekten uzaklaştıkları bir barınak, bazıları için yaşamdan kopmadan ihtiyaçlarının karşılandığı kalacak bir yer, bazıları için sorunlarından uzaklaşıp huzura erdikleri bir liman, bazıları için kurtuluş yeri, bazıları için şiddet uygulayan kişiden korundukları güvenli bir sığınak, bazıları içinse sadece barınacak bir yer olmaktadır:

Barınma

İkinci kez aynı sığınmaevi gelen (G15) daha önce çözüm bulamayarak eşiyle barışıp sığınmaevinden ayrıldığı için sığınmaevinin anlamı, kalacak yer olarak ifade bulmaktadır: “*Sadece barınacak, kalacak yer. Sadece bu.*” (G15). Başka bir görüşmeci (G22) için ise gidecek bir yeri ve kalacak kimsesi olmadığı için sokakta kalmaktan kurtulmuş olmak, kalacak yer olma açısından “*Burası olmasaydı nereye gidecektim bilmiyorum.*” (G22) şeklinde anlam bulmaktadır.

Sorunlardan uzaklaşma yeri

Uzun süre şiddete maruz kalan ve şiddet tehdidi altında yaşayan başka bir görüşmeci (G23) için sığınmaevi, şiddete uğrama kaygısından kurtulduğu huzur bulma yeridir ve “*Burada düzeldim. İyi geldi. Burada huzur buldum evde uyuyamıyordum. Mesela gece gelecek bir şey olacak bir olay olacak*” (G23) şeklinde kelimelerde ifade bulur.

Orta yaşın üstünde olması nedeniyle işsizlik ve yoksullukla karşı karşıya olan (G2) için ise sığınmaevi, yoksullukla ilgili sorunlarından uzaklaşmak anlamına gelmektedir.

“Buraya gelince sorunlardan uzaklaştım; nerede kalacağım, kiramı, faturalarımı nasıl ödeyeceğim, yakacak odun vs. Nasıl yaşayacağım, nasıl geçineceğim, sürekli bunlarla mücadele ediyordum.” (G2)

Sığınmaevine kadar geçen süreçte üzerindeki yüklerden yorulan başka bir görüşmeci de (G4), kendisi ve çocuklarından başka hiç bir şeyden sorumlu olmamanın rahatlığını ifade etmiştir:

“Sığınmaevi deyince; akşam hiçbir şey düşünmeden çocuklarım yanında huzurluca uyuyabileceğim bir yer. Telefonumuz yanımızda değil, yemek saatlerimiz, telefonda konuşma saatlerimiz, dışarı çıkma saatlerimiz belirli; ama kafamızı yastığa koyduğumuzda hiçbir şey düşünmüyoruz, dışarıdaki dünya umrumuzda olmuyor. Tek derdimiz buraya geldikten sonra çocuklarımız”(G4).

Şiddete maruz kaldığı için boşanma sürecinde olan bir görüşmeci (G24) de, eşinden boşanmasının tek yolunun, boşanma sonuçlanana kadar sığınmaevinde kalmak (kurumsal çatı altında/devlet korumasında) olduğunu düşünmekte; bu nedenle sığınmaevini şiddet uygulayan kocaya karşı kurtarıcı olarak anlamlandırarak sığınmaevini *“Burası benim kurtuluş yerim.”* (G24) diyerek nitelemektedir.

Güvenli bir yer

Bazı kadınlar ise ‘sığınmaevi’ deyince özellikle gizlilik ve güvenlik konusunu vurgulamıştır. Uzun süre şiddet ve tehdit altında yaşayan kadınların; zarar görmeyeceğinden, yerinin bulunmayacağından ve korunduğundan emin olduğunu hissetmeye, şiddetten uzak yaşamaya duydukları ihtiyaç görülmektedir. Kadınlar düşüncelerini;

“Burada güvende hissediyorum. Buranın içindeyken güvende hissediyorum. Buradan bu kapının önünden geçse bile bana bir şey yapamayacağını biliyorum.” (G6), “Kendimi güvende hissediyorum. İyi geliyor bana. Çalışıyorum da aynı zamanda.” (G13) ve “Güvenilir bir yer. Ortam iyi. Diğer tarafa bakarsan; yani diğer kuruma, burası daha iyi. Hastaneye gidebiliyorsun, ilgileniyorlar.” (G10)

şeklinde dile getirmişlerdir. Yine kadınlardan (G10)’nun, daha önce kaldığı kurumla kıyaslama yaparak değerlendirme yaptığı, daha önce kaldığı kuruluşun kendisini olumsuz etkilediği söylenebilir.

“Burası gerçekten güvenli bir yer, öyle kimsenin de elini attığında bulabileceği bir yerde değil. Gizlilik konusunda öyle dağ başında veya şehrin bir ucunda bir yerde de değil merkezi bir yerde. Şehir merkezinin içinde olması hastane, banka, resmi işlerimiz için kolaylık.” (G4)

Sallan Gül (2011), Türkiye’de farklı sığınmaevlerinde kalan 103 kadınla yaptığı araştırmada da, sığınmaevini kadınlar için anlamı %30 oranında “güvenli bir yer” olarak ifade edilmiştir (Sallan Gül, 2013: 167). Oysa sığınmaevlerinin anlamı, şiddete maruz kalan kadınların ve çocuklarının korunaklı ve güvenli bir çatı altında kalmalarından çok daha öte, maruz kaldıkları şiddetin yarattığı travmanın etkilerinden kurtulabilmeleri ve özgüvenlerini yeniden kazanarak, yaşamlarına kendilerinin yön verebildiği bağımsız bir hayatı kurabilmeleri konusunda desteğin sağlanmasıdır ve kadına yönelik şiddetle mücadelede hayati role sahiptir (Eyüboğlu, 2007: 29,30).

3.8.3.4. Sığınmaevi Ortamı Hakkındaki Değerlendirmeleri

Yapılan görüşmelerden sığınmaevinin kadınlar üzerinde olumsuz etki yaratacak bir ortamının olmadığı, genel olarak memnun oldukları, ufak tefek sıkıntıları, çalışanlardan destek alabildikleri ve sorunlar çözümlendiği için önemsemedikleri; fakat en çok aktivite yetersizliğinden, boşluktan ve bu nedenle sıkılmaktan yakındıkları görülmektedir. Her ne kadar sunulan olanaklar çerçevesinde kendilerini dinleme ve rahatlama imkanı bulduklarından söz etseler de, yine de zamanı geçirmekte zorlanmanın kadınlarda boşluk duygusu yarattığı anlaşılmaktadır.

Her türlü imkan var

“Ortam güzel her türlü imkan sağlanıyor. Çocukların aralarında anlaşmazlıklar var gruplaşmalar oluyor önce gelenlerin (kadınlar) hüküm kurması gibi bazen olumsuzluklar oluyor. Onun dışında ortamımız iyi” (G2)

Her türlü imkanı bulduğunu ifade eden G2’nin, imkanlardan temel ihtiyaçların karşılanmasına işaret ettiği düşünülmüştür. G4’ün ise, günlük rutinini müdahale olmadan yaşayabilmekten ve rahat hareket edebilmekten duyduğu memnuniyet ifadelerinden anlaşılmaktadır:

Bahçede oturabiliyoruz. Akşam aktivite odasında oturabiliyoruz. Televizyon seyredebiliyoruz. Müzik dinleyebiliyoruz; yani yinede kafamızı dağıtabileceğimiz seçeneklerimiz var. Yani kafamı dağıtmak için, kafamı dinlemek için, kafamı toplamak için güzel bir yer.” (G4)

Sığınmaevi kadınlara televizyon seyretmek, müzik dinlemek ve aktiviteler yapmak için seçenekler sunsa da, kadınlar vakit geçirme konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirterek erkenden uyumak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler.

Vakit geçmiyor

“Burada diğer bayanlarla birbirimize şakalaşarak, konuşarak burada vakit geçiriyoruz. Yoksa burada sabahtan akşama vakit geçmez. Yani burada vakit hiç geçmiyor, bir uğraşımız yok.”(G4)

Araştırma kapsamındaki kadınlardan bazıları, sığınmaevinde gündelik yaşamın sıkıcılığına deyinmiştir. Kadınların anlatılarından, sığınmaevi günlük rutinleri dışında kadınlara yönelik etkinliklerin yeterli olmadığı sonucun çıkarmak mümkündür.

“Kurum ile ilgili herhangi bir olumsuzluk yok; ama biz burada çok sıkılıyoruz tek derdimiz o: zaman geçmiyor, yapacak hiçbir şey yok. Aktivite odasında geçireceğimiz zaman kısıtlı. Akşamları bahçede oturamıyoruz. 10:30 da yapacak hiçbir şey olmadığı için herkes uyumuş oluyor. Buradaki hepimizin ortak sıkıntısı bu. Sabah 4.30 beşte kalkıyoruz hepimiz. Odanın içine Sabah 8 olmasını kahvaltı saatinin gelmesini bekliyoruz. Cumartesi pazar dışarı çıkmamız yasak, telefon yasak. Bu nedenle çok sıkılıyoruz.” (G8)

Sığınmaevinde vakit geçirmede zorlanan kadınlar bu durumun kurumdan kaynaklanmadığını belirterek aktivite odasında ve bahçede geçirilen zamanın kısıtlı olmasına dikkat çekmektedirler. Ayrıca dışarı çıkış saatlerindeki sınırlamaların, kadınların kendilerini kısıtı hissetmelerine sebep olduğu anlaşılmaktadır.

Baskı yok/ Çok huzurluyum

Görüşmeciler, sığınmaevinde sakinlik ve güven aradıkları gibi aileleri ve eşlerin uyguladıkları baskı nedeniyle sığınmaevine başvurdıkları için kaldıkları sığınmaevinde baskı altında tutulmak istememektedirler ve kaldıkları sığınmaevini bu anlamda oldukça beğenmekte ve daha önce sığınmaevi deneyimi olanlar kıyaslama yaparak mevcut sığınmaevini bu yönde oldukça olumlu değerlendirmektedirler. Kadınlar sığınmaevi ortamının kendileri için olduğu gibi çocukları için de oldukça konforlu ve rahat olduğuna da dikkat çekmektedirler. Konuya ilişkin birkaç örnek anlatı aşağıda sunulmaktadır.

“Bir kere bu kurum çok sakin. Üzerinde herhangi bir baskı yok, istediğin zaman çayını alıp bahçeye çıkabiliyorsun. Baskı altında veya bir şey yapmak zorunda hissetmiyorum. Çocuklarım için de aynı şekilde onlar da burada çok rahat hareket edebiliyorlar.”(G6)

Araştırmaya katılan G6'nın ifadelerinden, şiddet ortamından kurtulduktan sonra, sığınmaevi içinde sakinliği bulduğuna ve kendi isteği doğrultusunda hareket edebildiğine ilişkin ifadesi; sığınmaevinde ihtiyaç duyulan rahatlığa ve baskıdan uzak ortama ilişkin veri sağlamanın yanı sıra, maruz kalınan şiddetin türüne ilişkin bilgi de vermektedir.

“Çok çok huzurluyum. Oğlum bile burada çok güvende hissediyor kendini. Önce evimize niye gitmiyoruz dedi adapte olamadı, sevemedi, ama sonra benimsedi. Şimdi o kadar huzurlu ki” (G20)

“İlk kabul cezaevi gibiydi. Ama burası rahat. Her şeye yardım ediyorlar. Kendi işimi kendim yapmak, yemeğe vs işlere yardım etmek, aktive odalarının olması kendi evindeymiş gibi rahat hissettiriyor.” (G9)

Katılımcıların kendi bakım gereksinimlerini kendilerinin karşılaması ve günlük yaşam aktivitelerini yerine getirebilmeleri, kendilerini ev ortamında hissetmelerini sağlamaktadır.

“Buradaki ortam tam çocuklarıma göre. Tek kişilik odalar.. Belediyenin sığınma evleri çok güzel. Sadece maaş verilmiyor bu kötü. Burada kurallar da çok iyi. Diğer kurumlarda hiçbir şeye izin verilmiyor. Kurumlardaki bu tip engeller, kurallar psikolojimi bozuyor.” (G12)

Katılımcılardan G12'nin, sığınmaevinin yatak odalarının bireysel odalar olarak düzenlenmiş olmasının, sığınmaevini çocuklara uygun olarak değerlendirmesi dikkat çekmiştir. Katılımcının ifadesinden, koğuş tipi yatakhanelerden oluşan sığınmaevlerinin çocuklara uygun olmadığı çıkarılabilir. Ayrıca sığınmaevlerinin katı kurallarla yönetilmesinin de kadınlar üzerinde olumsuz etkiler yarattığı da söylenebilir. Bunun yanı sıra G12'nin ifadesinden, araştırmanın yapıldığı belediye sığınmaevinde halen harçlık sorununun çözümlenmediği görülmektedir.

“İyi burası, bakanlık kurumunda bir gün kaldım; çocuklarım anne buradan gidelim diye ağladı. Ağladım burada kalacağıma o sokakta yatarım dedim.” (G15)

Daha önce birden çok kez sığınmaevi deneyimi olan bir görüşmeci (G3) kaldığı Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi için olumlu yorumlar yaparken özellikle ‘Her yer için söylemiyorum sadece burası için’ şeklinde vurgulaması, bazı kadın görüşmecilerin (G4, G9, G12, G15) daha önce kaldıkları sığınmaevleri hakkındaki olumsuz yorumları ve üzerlerinde bıraktıkları olumsuz etki diğer kadın sığınmaevi ortamının ve

koşullarının kadınların ihtiyaçlarını karşılamak bir yana psikolojik durumunu olumsuz etkilediğini düşündürmektedir.

Sallan Gül (2011)'ün Türkiye genelinde Bakanlık, Belediye ve STK'lara bağlı sığınmaevlerinde yaptığı araştırmada da, Bakanlık sığınmaevinde kalan 8 kadın ile Belediye'ye bağlı sığınmaevinde kalan 4 kadının 'kapalı cezaevi' benzetmesi yaptığı görülmektedir. Ayrıca aynı çalışmada sığınmaevinden memnuniyetsiz olan %37 oranındaki kadının, çalışanların ilgisizliği ve kötü muamelesi ile sığınmaevinin kalabalığından şikayetçi olduğu görülmektedir (Sallan Gül, 2013: 172-174).

Sığınmaevlerinin olumsuz imajı

Kadınlar sığınmaevinden oldukça memnun olmalarına karşın sığınmaevi öncesinde, sığınmaevleri hakkında olumsuz düşüncelere sahip olduklarını; ancak burada kalmaya başladıktan sonra fikirlerinin değiştiğini söylemişlerdir. Görüşmeciler kadınlar (G11 ve G20) , sığınmaevine gelmeden önceki görüşlerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Buraya gelmeden önce çok araştırdım, çok tereddüt ettim; nasıl bir yer olduğunu bilmiyordum. Sığınmada kalan kadınların fuhuş yaptığını, sığınmaevinde insanların yerlerde yattığını, aç kaldıklarını, böyle yorumlar okumuştum. Öyle olmadığını gördüm”(G11)

“Karakolda, kadın sığınmaevi yarı açık cezaevi gibi bir yer, ev sahibinle konuş, kirani bir şekilde idare etsin, kadın sığınmaya gitme dediler. Buraya gelince hiç de öyle olmadığını gördüm. Kadın sığınmaevi hakkında hep olumsuz şeyler duymuştum ama hepsinin yalan olduğunu gördüm burada.” (G20)

Taşdemir Afşar, Görgün Baran ve Koca Arıtan (2017: 145) 'ın, şiddete maruz kalarak sığınmaevine yerleşen kadınlarla yaptıkları görüşmelere dayanan araştırması, sığınmaevi hakkında olumsuz söylemlerin yaygınlığını destekler niteliktedir: Görüşülen kadınlar, karakola gittiklerinde polislerin sığınmaevinde kalan kadınların “kötü” kadın olduğuna, sığınmaevinin “iyi”, “ahlaki” bir yer olmadığına ilişkin söylemlerde bulunduklarını belirtmişlerdir.

Ayrıca görüşmecilerin (G11 ve G20) sığınmaevi öncesindeki düşünceleri daha önceden olumsuz sığınmaevlerini deneyimleyen kadınların diğer sığınmaevleri hakkındaki olumsuz görüşlerinden de (cezaevi gibi) etkilenmiş olabilir.

3.8.3.5. Verilen Hizmetler Hakkındaki Düşünceler

Görüşmelerde kadınlar, ihtiyaçların karşılanması noktasında hizmetlerden genel olarak memnuniyet ifade etmişlerdir. Öyleki bazıları otel gibi ifadesine yer vermiş, tüm ihtiyaçların karşılandığı ve tüm seçeneklerin sunulduğunu, kurum içinde temel ihtiyaçların karşılandığını ve kurum dışında sorunların çözümüne yardımcı olunduğunu belirtmişlerdir. Bu durumu görüşmeciler;

“Tüm ihtiyaçlar karşılanıyor sanki otel gibi. Her imkan sunuluyor.” (G16), “Burada sağladıkları imkanlar çok güzel. Burada ikinci ara öğünü bile var. Ben buradaki hizmetlerden çok memnunum.” (G6), “İhtiyaçlarımız karşılanıyor fiziksel olarak yeme, içme, giyim...” (G12)

şeklinde ifade etmişlerdir. Görüşmeciler sığınmaevi dışındaki ihtiyaçlarının da gereği gibi karşılandığını kendilerine rehberlik ve danışmanlık desteklerinin verildiğini belirtmişlerdir (G14):

“Beni hastaneye götürdüler, bana refakat ettiler. Bütün işlemlerimi yaptılar. Her ihtiyacımıza cevap veriyorlar. Bir şeye canımız sıkılsa, psikologa çıkabiliyoruz. Kafanıza birşey takıldığı zaman gelin konuşalım diyor. Hemşirelerimiz de sağolsun çok ilgili, ilaçlarımı zamanında veriyorlar.” (G14)

Bir görüşmeci (G20), sorunlarının çözümü için sığınmaevi yararlanıcısı olmanın özellikle kurum dışı başvurularda sağladığı önceliğe *“Burada insanlara öncelik tanıyorlar. İŞKUR'a yönlendiriyorlar. Doktora gidiyorsunuz, kurumdan geldiğiniz için öncelik tanıyorlar, nereye giderseniz öncelik tanıyorlar.”*(G20) şeklinde dikkat çekmiştir.

İhtiyaçlarının karşılandığını ifade eden bir görüşmeci (G4) ise, sığınmaevinden çıktıktan sonra bu ihtiyaçların karşılanamayacağına ilişkin farkındalığını ve bundan duyduğu kaygıyı dile getirmiştir:

“Çocuk bezi, çocuğa kıyafet gibi şeyler veriliyor, ihtiyaçlarımız karşılanıyor ama buradan çıkınca ne olacak?... Çocuğumun yaşı çok küçük olduğu için kreşe ben pek bırakamıyorum ama bazen birlikte gidiyoruz, gittiğimiz zaman orada eğleniyor. (G4)

Haklarını öğrenme, hukuk desteği, rehberlik ve yönlendirme ile psikolojik destek aldığını belirten kadınların üzerinde bu hizmetlerin olumlu etki yarattığına ilişkin ifadeleri şöyledir:

“Psikolog desteği alıyorum. Haftada iki gün psikologumla görüşüyorum. Ayrıca grup çalışmaları da yapıyor, çok rahatlıyoruz, çok memnunum.”(G8)

Katılımcılardan G9'un ifadesinden, sığınmaevinde hizmet veren psikolog desteğinden kadınların yarar sağladığı anlaşılmaktadır.

"Haklarımı öğrendim, her konuda yardımcı oluyorlar, bizi çok aydınlattılar, bize güç veriyorlar; yapabileceğimize inanıyoruz. Destek buldum burada." (G9)

G9'un anlatılarından, Kadınların yalnızca hakları konusunda bilgilenme ve destek görme ile dahi özgüvenlerinin geliştiği görülmektedir.

"İş bulma konusunda İŞKUR'a yönlendirdiler, oradan iş buldum. Boşanma işlemlerinin nasıl yapılacağı anlatıldı; devlet tarafından bana avukat verileceği söylendi." (G13)

Kadınların hukuksal alanda ve istihdam alanında desteklenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü G13'ün ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Özellikle (G16)'nın psikolojik destek konusundaki ifadeleri, şiddet ortamından kaçarak sığınmaevine gelen kadınların öncelikle psikolojik destek alarak maruz kaldıkları şiddetin etkilerinden kurtulmaya duydukları ihtiyacı, bu ihtiyaç karşılanmadan şiddetten uzak yeni bir yaşam düzeni kurma planları yapamadıklarını açıkça ortaya koymaktadır:

"Hemşireler, yönetim, psikolog sürekli destek sağlıyorlar, manevi çok büyük desteği oldu, psikiyatriden randevu aldılar. Sosyal sanatsal faaliyetler çok iyi geliyor. İŞKUR'dan destek alıyoruz, ama sonuç alamadık, olumsuz sonuç geldi. İşe başlamadan önce biraz daha toparlanmam için destek veriliyor şu anda. Çok destek oluyorlar. Güler yüzleri bile yetiyor. Yaşadığım sıkıntılardan dolayı çok kendimde değilim, en büyük destek kendimi yeniden bulmam için elimden tutmaları; psikolojik destek. Kendimi bulursam, her şeyi kendi çabamla yaparım ayaklarımın üstünde dururum." (G16)

Kadınların sanatsal faaliyetleri gerçekleştirebilecekleri mekanlar mevcut olup, Belediye bünyesinde yürütülen kursların sığınmaevinde de açıldığı ve kadınların bu kurslarda 'rahatlama' anlamında memnun oldukları, şiddetin etkisinden kurtulmalarında destekleyici etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Kadınların yaşadıklarını anlamlandırma ve maruz kaldığı şiddetin ayırımına vararak, şiddetten uzak bir yaşamın da mümkün olduğunu fark edebilmesinde temel role sahip olan psikolojik destek ve grup çalışmalarının eksik olması, kadının kendine inancını elde ederek güvenini kazanması ve hayatı hakkında önemli kararları tek başına alabilme noktasına gelemeyen sığınmaevinden ayrılmasına, çoğu zaman şiddeti yaşadığı ortama geri dönmesine

ya da yeniden sığınmaevine ihtiyaç duyacak duruma gelmesine yol açabilecektir. Bu anlamda kadınların aldıkları psikolojik destekten yarar sağladıkları görülmektedir.

Sığınmaevlerinin kadınlara yaklaşımı, şiddeti sonlandırmayı, kadınlar eşlerinden ayrılışlar da ayrılmasalar da kendilerini şiddet içeren ilişkilerden ve erkeklerin denetiminden uzaklaştırmayı sağlayacak bir niteliğe sahip olmalı; psikolojik destek süreci, kadınları ve çocukları güçlendirmeye yönelik plan ve hedefleri içermelidir (Eyüboğlu, 2007: 29-30).

Çocuğu olan ve kreş (oyun odası) desteğinden yararlanan kadınlardan yaşadıklarını anlamlandırma ve şiddetin etkisinden kurtulma aşamasında olup; henüz iş bulma ve yeni bir yaşam düzeni kurma odağında olmayan kadınların hizmetten memnun oldukları görülmektedir.

“Büyük oğlum kreşe gidiyor, orada çok rahatlıyor. Bu olaylardan en çok etkilenen o oldu. Şu anda orada kafasını dağıtıyor, gününü geçiriyor. Benim için de iyi oluyor, sürekli yanında durup bir şeyler isteyen, huysuzluk yapan bir çocukla birlikte olmak yerine... O da kreş de iyi zaman geçiriyor. Bazen kızımı da bırakıyorum kreşe; en küçüğünü de uyutuyorum, kendime zaman ayırabiliyorum. Ben kendime hiç zaman ayıramamışım bu zamana kadar. Bu bana çok iyi geldi. Yemekleri de çok güzel, ara öğünler de veriyorlar, çocukları da düşünüyorlar. İyi ki de buraya gelmişim diyorum.” (G6)

Buna karşın; kadınlardan iş kaygısı taşıyanların ise, kreş (oyun odası) hizmetinden memnun olduklarını belirtmelerine karşın, iş saatleri ile kreş saatleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ev dışında çalışan kadınların ihtiyaçlarının karşılanması noktasında yetersizlikler olduğu anlaşılmaktadır:

“Buraya gelmeden önce çalışıyordum ama; buraya geldikten sonra çocukların bakıcı problemi olduğu için çalışamıyorum. Çocukların bakıcı problemi olunca, işten çıkışı almak zorunda kaldım.....Kreş desteği çalışmayan bayanlar için yeterli. Ama çalışmak isteyen ve çalışan bayanlar için yeterli değil. Oyun odasında, çocuk gidiyor oynuyor kafasını dağıtıyor eğleniyor rahatlıyor. Ben çocuk yanımda yokken kendime zaman ayırıyorum. Ben dinleniyorum. . Ama çalışan insan için yeterli değil.” (G4)

Çalışmak isteyen, ilkokul çağında çocuğu olan kadınlar, kendisi çalışırken okul sonrasında çocuklarıyla kimin ilgileneceği konusunda çaresizlik yaşamaktadır:

“Daha önce de 45 gün burada kaldım. O zaman da, sen ne yaptın, iş buldun mu, ne yapacaksın... bunlar bile baskı geliyor insana. Diğer kadınları da görüyordum. Burada bir çare yok. Nasıl yapacağım çocuklarla deyip eşime dönmüştüm. İŞKUR'a gönderiyorlar, iş bulmak için yardım ediyorlar destek oluyorlar ama iki çocuk var evde bırakıp nasıl işe giderim. Kızım hiperaktif, okuldan sonra evde nasıl kalırlar?” (G15)

Oysa sığınmaevleri, şiddete uğramış kadınların ve çocukların kendilerine özgü ihtiyaçlarını cevaplamaya uygun bir sisteme sahip olmalıdır (Eyüboğlu, 2007: 29).

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin temelini oluşturan sığınmaevleri, şiddete maruz kalan ve hayati tehlikesi olan kadınların can güvenliğinin sağlanmasının yanı sıra, kadınların özgüvenlerini kazanmaları ve kendi ayakları üstünde durabilmelerini sağlayıcı destek mekanizmaları geliştirmelidir. Şiddete maruz kalan kadınların, şiddetin sürekli tekrarlayan döngüsünden çıkabilmeleri için; psikolojik ve fiziki güvenliğin sağlanacağı geçici barınma ihtiyacının karşılanmasından sonra, kaynaklar ve hakları konusunda bilgilendirilme, desteklenme ve güçlendirilme, küçük yaşta çocuğu olan kadınların çalışmalarını sağlamak amacıyla kreş ihtiyaçlarına cevap bulmaları gerekmektedir (Şahinoğlu, 2000: 29-33).

Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde kalan kadınların fiziksel ve psikolojik açıdan kendilerini güvende hissedebilecekleri bir ortama kavuştukları, çalışanlardan aldıkları desteğin güçlenmelerine önemli katkı sağladığı ve özgüvenlerini yeniden kazandıkları; buna karşın çocuk bakımı ve ekonomik destek mekanizmaları konusunda yeterli desteği sağlayamadıkları anlaşılmaktadır. Oysa kadınların yeni bir yaşam düzeni kurabilmek için ekonomik açıdan güçlenmeye, çalışabilmek için de çocuklarını emanet edebilecekleri güvenli ve ücretiz kuruluşlara ihtiyaçları vardır. Kadın Sığınmaevleri ve Danışma/Dayanışma Merkezleri 2. Kurultay Sonuç Bildirgesinde; kadın sığınaklarında kalan kadınlar için kreş/anaokulu/gündüz bakımevlerine ayrılan kontenjanların arttırılmasına; (Mor Çatı, 2012: 25) 9. Kurultay'da ise kadınların okul çağındaki çocuklar için öğretmen, okul öncesi çocukları için 'kreş desteği' verilerek kadınların güçlendirilmesine dikkat çekilmiştir (Mor Çatı, 2012: 87).

3.8.4. Sığınmaevi Süreçlerinin Yaşamınlarına/ Güçlenmelerine Katkısı Konusundaki Değerlendirmeleri

Sığınmaevlerinin barınma imkanı sağlamaktan öte, yaşamları üzerinde kendi kararlarını alabilmeleri ve yeni yaşam planları yapabilmesi için kadınların güçlendirilmesine yönelik işlevleri olmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için de kadınların sığınmaevi sürecinde suçlanma ve yargılanmaktan, baskılardan uzak; değer verilen ve desteklenen bir ortamda ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir.

Kadınların büyük çoğunluğu sığınmaevinde kalmaya başladıktan itibaren, sığınmaevi çalışanlarının desteği ve sığınmaevi sürecinin katkılarından dolayı güçlendiğini belirtmişlerdir. Kadınlardan bazılarının, daha önce birçok kez sığınmaevinde kaldıkları; fakat gerek

şeklinde dile getirmişlerdir. Uzun süre maruz kaldığı şiddetin etkilerini yoğun biçimde yaşamakta olduğu gözlemlenen ve sığınmaevine kısa süre önce gelen, ilk kez sığınmaevinde kalan bir görüşmeci (G6) sadece evden ayrılarak sığınmaevine gelebilmiş olmaktan; kendini ve çocuklarını şiddet ortamından kurtararak güvenli bir barınağa sığınabilmiş olmaktan dolayı bile kendini güçlü hissettiğini ifade etmiştir:

“Bazen gece yattığımda; ‘Ben gerçekten burada mıyım?’ diye düşünüyorum, heyecanlanıyorum; yani olumlu anlamda. Kurtuldum diyorum. Korkularım da var ama yine de istediğim her şeyi başarabileceğini düşünüyorum şu anda. Burası çok yardımcı oldu. Mesela buraya değil de, annemin evine gitseydim veya bir arkadaşımın evine, kendimi bu kadar güven ve huzur içinde hissetmeyecektim. Gece bile uyuyamazdım. Gelecek beni bulacak diye düşünürdüm ama burada hiç böyle bir şey düşünmüyorum, güvende hissediyorum. Evden çıkmış olmak, benim güçlü hissetmemi sağladı; bunu başarmak... Çünkü ben bunu çok uzun zamandır düşünüyordum. Acaba ayrılısam nasıl yaparım? Çocuklarla nasıl çıkarım? Acaba çocuklarım bıraksam? Ama çocuklarımı o evde bırakamazdım. Güçlü müyüm? Evet güçlüyüm herhalde. Çocuklarım da yanımda olduğu için güçlüyüm. Sadece kafam çok karışık bazı şeyleri iyi düşünemiyorum o kadar... Ben kendimden önce çocuklarımı o evden çıkarabildiğim için çok mutluyum. Çünkü ben zaten her koşulda o evden çıkabilirdim. Önemli olan çocuklarımı çıkarabilmektir. Çünkü çocukları sana vermem diyordu bana..” (G6)

Sığınmaevlerinin şiddete maruz kalmış kadın ve çocuklara sağlaması gereken en önemli olanak, kadın ve çocukların güvenlik içinde yaşama hissini ve özgüvenlerini yeniden kazanmaları; kendi hayatlarına yön vermeleri için sağlanacak destekle güçlenmeleridir (Eyüboğlu, 2007:12). Kadınların güvenli bir ortamda şiddetsiz bir yaşamın da mümkün olduğunu deneyimlemeleri, kendilerine dayatılmış olan rollerin yaşamlarına yansımalarını fark ederek, uzun süre tabi kıldıkları eril tahakkümden sıyrılma, güçlenmelerini ve bağımsızlaşmalarını sağlamada en önemli faktörlerdendir.

İlk kez sığınmaevine gelen ve hamile olması nedeniyle doğum yaparak bebeğini bir süre büyütmeye kadar sığınmaevinde kalmayı planlayan; bu nedenle yaşam düzeni kurma aşamasında olmayan (G14), sığınmaevinden sağladığı yararı *“Burada biraz iyi oldum. Biraz kendimi topladım. Evdeyken sağlıklı düşünemiyordum, geleceğimi nasıl planlayacağımı bilmiyordum.”* (G14) şeklinde dile getirmiştir:

Görüşmecinin (G14) toplumsal cinsiyete dayalı kuralları ihlal etmiş olması yani “namusunu koruyamaması” nedeniyle ailesine karşı hissettiği suçluluk duygusu ve yaşadığı psikolojik baskının etkilerinden, sadece evden ayrılmakla uzaklaştığı ve böylelikle geleceğini planlayabilecek duruma geldiğini ifade ettiği dikkat çekmektedir.

Aynı şekilde kendi ailesinden şiddet gören (G21), sığınmaevine geldikten sonra yaşamına ilişkin kararlarını tek başına alabildiğini, güçlendiğini şöyle belirtmiştir:

“Hayata tutunma yeri burası. Çocuklarımla iletişimimiz kuvvetlendi, sosyalleşme sağlanıyor, film izlenebiliyor, güvenlikle psikologla konuşuyoruz. Kendimi güçlü hissettim. Özgüvenim arttı. Kendi hayatımın yönetimi bana geçti. Sorumluluklarım beni güçlendirdi. Sosyalleşmemi de sağladı. Burada çocuklarımla daha çok ilgilendim; aylar sonra ilk kez çocuklarımla ders çalıştık.” (G21)

Daha önce sığınmaevinde kalarak yeni bir yaşam düzeni kuran (G16) da, sığınmaevinden aldığı desteği ve sonraki süreci şöyle anlatıyor:

“Daha önce de babam evden atmıştı, kalacak yerim olmadığı için Erzurum'da belediyenin kadın sığınmaevinde kalmıştım. Deniz Feneri yardımı ile ev kurmuştum. 7 yıl önceydi; 4 yıl boyunca sığınmaevinde kaldım.” (G16)

Sığınmaevinde daha önce de kalan 2 kadın, çocuklarını yanına alamadığı için eşine dönmüş ve tekrar şiddet yaşayarak sığınmaevine gelmiştir. Uzun yıllar ağır fiziksel şiddete maruz kalarak daha önce sığınmaevine başvuran ve çocuklarını alamadığı için eşine dönen ve yeniden şiddete maruz kalarak ikinci kez sığınmaevi deneyimi yaşayan (G19), sığınmaevi süreçlerinde şiddetin etkilerinden uzaklaşma konusunda aldığı destek ve bu desteğin kendisine ve çocuklarına katkılarını dile getirmiştir:

Ailemden görmediğim şeyleri burada gördüm/Eskisi gibi değilim/Rahatladım

“Ailemden görmediğim şeyleri burada gördüm. Çocuklarıma destek oluyorlar. 1 ayda burada çocuklarım çok düzeldi. Çocuklarımla da hastaneye götürüyorlar. Benim de her türlü tedavimi yaptırıyorlar; her şeye baktırıyorlar. Çocuklarımla benden alacaklar diye korkuyorum.”(G19)

Çocuklarını babalarında bırakarak sığınmaevine gelen ve sığınmaevinde hukuksal destek alıp İŞKUR kanalıyla işe başlayan (G13), sığınmaevinin kendisine katkısını ve daha fazla güçlenmek için ihtiyaç duyduğu ekonomik birikimi dile getirmiştir:

“Eskisi gibi değilim. Artık kendimi kimseye karşı ezdirmeyeceğim. Sadece yeni yaşam kurmak için biraz daha zamana ihtiyaç var; biraz daha kendimi toplamaya, birikim yapmaya ihtiyacım var. Boşanma davası açtım, çocuklarımla almak istiyorum, bir ev düzeni kurmak istiyorum.”(G13)

Daha önce de sığınmaevinde kalan, ailesi ve eşinin baskıları sonucu eşiyle barışarak sığınmaevinden ayrılan, tekrar yaşadığı şiddet sürecinden sonra sığınağa başvuran (G24) ise, sığınmaevinin katkılarını kendi davranışları üzerinden değerlendirmiştir:

“Evdeyken çocuklarıma her şeye bağıryordum. Buraya geldikten sonra sakinleştim; hatta çocuklarıma hiç bağırmıyorum. Eşimin yaptıklarının sinirini çocuklarımdan çıkarıyordum herhalde. Ama şimdi bayağı bir toparlandım. Korku içindeydim, artık eşimin tehditlerinden korkmuyorum, rahatladım.”
(G24)

Yarar sağlamadım/Destekliyorlar ama yeterli değil

Sığınmaevinin kendilerini güçlendirdiğini belirtenler yukarıdaki görüşmecilerin yanı sıra; desteklerin yeterli gelmediğini belirten görüşmeciler de bulunmaktadır. 4 yıldır sürekli olarak yer değiştirerek (nakil) sığınma evlerinde kaldığı, küçük çocuklarıyla birlikte bir yaşam düzeni kurma konusunda destek alamadığı için sığınmaevinde kalmaya devam ettiğini belirten görüşmeci, içinde bulunduğu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Şu ana kadar yeni yaşam kurmak için hiçbir desteği olmadı buraların, daha çok engellendim. Daha çok kapılar kapandı yüzüme. Sığınmaevinde kalmak başımı sokacak yer ve koruma dışında bana hiçbir destek sağlamadı, işlemler için hiçbir yardımı olmadı.”(G12)

Daha önce de sığınmaevinde kalan 7 görüşmeciden 2’sinin, küçük yaşta çocuklarıyla birlikte yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda sığınmaevinden destek/yarar sağlayamadığını düşünerek eşine döndüğü anlaşılmıştır.

İhtiyaçları karşılanmazsa ekonomik gücü, ailesi ve arkadaş çevresi gibi sosyal destek sistemleri olmayan kadınların, şiddet ortamına dönme riskleri arttığı daha önce yapılmış araştırmalarda da belirlenmiştir (Murray, 1988: 78-79.)

Yalçın (2014), Ankara’da Bakanlık Konukevleri ve Yerel Yönetimlere bağlı farklı sığınmaevlerinde yaptığı araştırmanın sonucunda; kuruluştan güçlenme sürecini tamamlayarak ayrılan kadın sayısının oldukça az olduğunu; mükerrer defa giriş-çıkış yapan kadınların, yeterli hizmet alamaması nedeniyle bunu bir yaşam tarzı haline getirdiği ortaya koymuştur. Sığınmaevinden yeterli desteği ve ihtiyaç duyduğu hizmeti alamayan kadınların şiddetten uzak bir yaşam kuramadan ayrıldığı, bunun sonucunda da yeniden şiddete maruz kalarak sığınmaevine başvurduğu anlaşılmaktadır.

“Bir keresinde büyük kızım ve büyük oğlumla kaldım sığınmaevinde, hamileydim. Yurtdışına dönmek istedim. Ama çocuğunu alacaklar dediler. O yüzden eşimle barıştım. O da zaten arıyordu sığınmaevindeyken. Çocuğuma da el koyacaklardı istemiyordum devlete vermek.” (G7)

Kadınların şiddetten uzak bir yaşam kurma noktasında çocukları temel odağını oluşturmakta, çocuklarından ayrı kalmayı göze alamadıkları için şiddet ortamına geri dönmek zorunda kalabilmektedirler.

“Tamam her konuda çok yardımcı oluyorlar; ama bizden beklentileri çok yüksek. Bir şey ha deyince olmuyor. Asgari ücretle.... İki çocuğa 1000 TL bakıcı para istiyorlar.. Yoksa ben hep çalıştım; zaten iş bulmak sorun değil. Yani her şey iyi ama benim sorunumu çözmiyor ki! İnanın burada kalıyoruz; ama yediğim her lokma boğazımda. Her gün, bir hafta geçti, sürem dolunca ne yapacağım diyorum. Sağ olsunlar çok iyiler, görüşüyorum, sen yaparsın, sen halledersin diye güc veriyorlar ama nasıl? İş bulmak için yardım ediyorlar destek oluyorlar ;ama iki çocuk var ...Anne baba yok, kardeşlerimin durumu belli, onlar da asgari ücretle kira ödüyorlar. Gidecek yerim yok... Bir yaşam kurabilecek maddi imkanım yok. İyi bir işim yok. Çocuklarıma bakacak birisi yok veya onları bırakabileceğim bir yer yok. Çocukları babalarına vermeyi bile düşündüm.” (G15)

Sosyal ve ekonomik destekten yoksun olması, asgari standartların üstünde gelir sağlayabileceği bir mesleğe ve işe sahip olmaması ve küçük yaştaki çocuklarının bakımını sağlayabilecek sosyal destekten yoksun olduğu için bakıcı tutmaya ihtiyacı olup bunu da sağlayamaması nedeniyle eşine dönen; fakat yeniden şiddete maruz kalarak sığınmaevine gelen görüşmecinin (G15)'in çıkmazda olduğu, yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda ihtiyaçlarını karşılayamadığı anlaşılmaktadır.

Daha önce 2 kez sığınmaevinde kalarak yeni bir yaşam düzeni kuran ve eski eşinin ısrarlı takipleri nedeniyle yeniden sığınmaevine gelen (G18), araştırma konusu sığınmaevinde, okul öncesi çağıdaki çocuğu için tam zamalı bakım/kreş ihtiyacına uygun hizmet modeline ulaşmasından kaynaklı yaşadığı çıkmazı aşağıdaki gibi dile getirmiştir:

“Fazla imkan yok. Ben işe gidiyorum, çocuğumu emanet edecek insan yok. Hadi emanetçi bulsam, cumartesi pazar emanet edecek insan yok. Çok karışık ya burası için söylüyorum. Ben Ankara'da Bursa'da böyle bir şey yaşamadım. Burada benim çok tuhafıma gitti açıkçası. Destek veriyordu çalışın çalışın iş bulun. Eee ben iş buluyorum saatleri uymuyor. Saatleri uysa çocukla olmuyor. Böyle köşeye sıkışıp kalmış durumdayım. Çocuk bakımı konusunda yeterince destek alamıyoruz. Yani bu sadece benim düşüncem değil herkes için geçerli. Şu ana kadar üç aydır ben buradayım hiçbir destek almadım. Ben kendimi idare ediyorum. Zaten öyle mahkemelik, şu, bu bir işim yok.” (G18)

Yukarıdaki görüşmecinin (G18)'in anlatılarından, daha önce kaldığı sığınmaevlerinde, işte olduğu saatlerde çocuğunu bırakabilceği gündüzlü bakım (kreş) hizmetine ulaşarak yaşamını kurabildiği, çocuk bakım sorununu, araştırma konusu Antalya ilinde Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan yola çıkarak, sığınmaevinde verilen hizmetlerin ve şiddete maruz kalan kadınlara verilen desteklerin, her ilde ve her sığınmaevinde aynı olmadığı söylenebilir.

Sığınmaevinden sağladığı psikolojik desteği ve sığınmaevi sürecini olumlu değerlendiren bir görüşmeci (G9) ise, yeni yaşam düzeni kurma konusunda verilen destekleri yetersiz bulmaktadır:

Yeterince yardımcı oldu mu yani bu kurum size? Yardımcı oldu, ama yeterli değil. İŞKUR'a yönlendirdiler. Orada bize birkaç iş alternatifleri sunuldu; sabah 7,30'dan 10'a kadar olan işler buldum; ama servis yoktu. Bu koşullarda bir işte çalışmaktan korkarım açıkçası. Çok ağır koşullarda işler. Yufka paketleme işi yapacaktık; günlük 15 saat çalışacağız ve 1700 lira maaş . O maaşla geçinmek de zor.” (G9)

Yeni bir yaşam düzeni kurma odağında olan (G1) de, sığınmaevinden çıkarak yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda verilen destekleri yetersiz bulduğunu belirtmiştir:

“Karşılıyor ama yeterli değil. Psikolojik destek yeterli değil. Nakit yardımlar yeterli değil. Evimizi kurmak için yapılan yardımlar yeterli değil. Bir göz oda da olsa benim evim olsun istiyorum. Nnakit yardımı olsa, evimi kurmak istiyorum. Sadece ev tutmak zor, depozito peşinat ve benzeri bunlar gerekiyor kira ve eşya yardımı istiyorum.”(G1)

İlk kez sığınmaevine gelen ve yaşadığı şiddet sürecinin etkisinde olan veya şiddetin etkilerinden sığınmaevi süreci sayesinde kurtulmaya başlayıp; henüz yeni yaşam düzeni planlayabilecek düzeye gelmemiş kadınların, genellikle, sığınmaevinden destek aldığına ilişkin olumlu yanıtlar verdiği; buna karşın yaşadığı şiddet deneyiminin etkisinden kurtularak yeni yaşam kurma planları yapabilme aşamasına gelmiş; fakat çözüm sağlayamadığı için çaresizlik yaşayan kadınların destekleri yetersiz bulduğu söylenebilir. Daha önce yapılmış çalışmalar da, bu verileri doğrular niteliktedir. Nitekim Açikel (2009)'ın yaptığı araştırma sonucunda da, şiddete maruz kalarak sığınmaevine gelen kadınların, şiddet deneyiminin yarattığı travmalarla mücadele ederken, aynı zamanda yeni bir yaşam kurmanın iş bulma, para kazanma, ev tutma, çocukların bakımı vb güçlükleriyle karşı karşıya kalmanın kadınlar için stres kaynağı haline geldiğini ortaya koymuştur (Açikel, 2009). Kadınların anlatıları ve taleplerinden oluşturulan ‘Bağır Herkes Duysun’ çalışmasında da, şiddete maruz kalan

kadınların, şiddetten kurtulmak için her şeyden önce başını sokacak bir ev, çocuğa bakacak olanak, karnını doyuracak para bekledikleri (DKDK, 1988); Mor Çatı'ya başvuran kadınların da, kendilerine şiddetten uzak bir düzen kurmak için iş bulma ve ev tutma konusunda destek bekledikleri (Mor Çatı, 1996) belirlenmiştir.

Güvencesiz yaşam, işsizlik, çocuklarının yanında olması ve çocuk bakım sorununun çözümlenememesi, aile desteğinden yoksunluk gibi sorunlarla karşı karşıya olan kadınların, bu sorunların giderilmesi konusunda yeterli destek alamadıkları, bu durumun da yeni yaşam planları kurmayı engellediği anlaşılmıştır.

3.8.5. Sığınmaevi Sonrası Hayalleri, Planları

Sığınmaevinde kalan kadınların sığınmaevinden sonraki planları, ya kendi ailelerinin yanına dönmek, ya süresi dolunca süresini uzatmak veya başka bir sığınmaevi gitmek ya da ev tutup sığınmaevinden ayrılmak şeklinde olmaktadır. Kadınlar, sığınmaevinin fiziksel koşullarından, çalışanların tutumları ve ortamdan yüksek memnuniyet gösterecek de yaşamlarının önemli bölümünü sığınmaevinde geçirmek değil; kendilerine ait yaşamlarını kurmayı istemektedirler. Yapılan görüşmeler sonucunda, sığınmaevinden hizmet alan kadınların; bir iş bulup çalışarak, bir ev düzeni kurmakla ilgili ortak hayallerinin olduğu, çocuklu kadınların ise, ortak yaşam hedefinin çocuklarıyla mutlu/huzurlu bir aile yaşamı sürdürmek olduğu belirlenmiştir.

İş, ev, eşya ve çocuklar

Bütün kadınların ortak hayali geçinebileceği bir iş bulmak, kendine ait bir ev düzeni kurmak ve çocuklarıyla birlikte bir yaşam sürmek. İş saatlerinde de çocuklarının güven içinde kalacağı bir yer; kreş..

“Öncelikle eşimden kurtulmak, güzel bir iş bulmak. Küçük bir ev alayım istiyorum, bana ait. Kimse benden kira parası istemesin. Çocuklarımı yanıma alayım.” (G11)

“Bir ev kurmak isterdim. Bana eşya verilsin isterdim. Buzdolabı olsun, çamaşır makinesi olsun. Çocukların bakımı için yardım edilmesini isterdim, kreş verilsin isterdim. Okumayı isterdim, eğitime devam etmek isterdim.” (G13)

Uzun süredir sığınmaevinde kalan veya birden çok sığınmaevinde kalmış olan kadınların, sığınmaevinden bir an önce ayrılmak için destek beklediği ve sığınmaevinde geçirdikleri süreleri yaşamlarında kayıplar olarak görmeye başladıkları, kendilerine ait bir

yaşamın hayallerini kurdukları belirlenmiştir. Sığınmaevinde kalmaya başlayalı 1 ayı geçmemiş olan kadınların ise; henüz yeni yaşam planları kurma aşamasına gelmediği görülmüştür. Bazı kadınlar, tek başına bir yaşam düzeni kurabilecek seviyeye gelmeyi, gerçekleşmeyecek bir hayal olarak gördüklerini, bazılarıysa yeni yaşam düzeni kurmak için yeterince destek alamadıklarından, hayal kuramadıklarını ifade etmişlerdir. Hayallerine ulaşmada ve planlar yapmada önlerindeki engelleri ifade etmişlerdir. Okul öncesi ve ilköğretim çağında çocuğu olan bazı görüşmecilerin (G12, G3, G18, G4, G6, G15), çocuklarının bakımı konusunda destek bulamadıkları için yaşamlarını planlamada güçlük çektikleri ve bu nedenle hayal kırıklıkları yaşadıkları görülmektedir:

Ben yetiştirme yurdunda büyüdüm onları da yurda vermek istemiyorum.

Bir görüşmeci (G15), çocuklarına bakamamak ve bu nedenle yetiştirme yurdu verilmesinden duyduğu kaygıyı dile getirmiştir:

“Hayalim çocuklarımla mutlu, huzurlu, dağ başında da olsa bir ev. Babalarına veririm, yine de yurda vermem. Ben çalışırım. Hep çalıştım ama hiçbir desteğim yok. Eşim anlaşmalı boşanmaya yaşıyor ama nafaka, tazminat hiçbir şey vermem diyor. Ne yapacağımı bilmiyorum..” (G15)

Artık sığınmaevinde kalmak istemiyorum/Sosyal yaşama dönmek istiyorum

Hamileyken kadın sığınmaevine başvuran ve gidecek yeri olmadığı, küçük çocuklarına bakacak kimse olmadığı ve bu nedenle çalışamadığı için sığınmaevinden bir yaşam düzeni kurarak ayrılamayan (G12), sürekli yer değiştirerek farklı sığınmaevlerinde kalmaktan dolayı yaşadığı çaresizliği ve hayallerini şöyle dile getirmiştir:

“... doğum yapana kadar İstanbul'da kaldım sığınmaevinde. ... tek sıkıntım çocuklarımla toplu yerde yaşamak çok zor. 4 yıldır sürekli nakil ve yer değiştire değiştire farklı sığınmaevlerinde kaldım. Artık sığınmaevinde kalmak istemiyorum, kendime ait bir ev düzeni kurmak istiyorum. Derdim yemek yiyip yatmak değil, artık oturmak istemiyorum... Sosyal yaşama dönmek istiyorum. Dört dörtlük bir ev düzeni isterdim. En iyi şartlarda çocuklarımla okullara gitmelerini isterdim. Mutlu olmalarını isterdim. Çalışıp işten döndükten sonra çocuklarıma hediyeler almak isterdim. Kimseden destek görmedim ki kendimle ilgili ne hayal edeyim.” (G12)

Ben muhtaç oldum, çocuklarımla muhtaç olmasını istemiyorum

Okul öncesi çağda çocuğu olan ve bu nedenle çalışamadığı için ev düzeni kuramayan (G3)’ün de hayali, kimseye muhtaç olmadan ve çocuklarını kimseye muhtaç etmeden geçimini sağlayabilmektir:

“Benim hayallerim; çocuklarım yanımda olsun istiyorum, çocuklarıma gelecek sağlamak istiyorum. Çocuğumu kreşe vermek, kendim çalışmak istiyorum. Evlatlarım yanımda, mutlu olmak istiyorum. Çocukların büyüsün, kendi işlerini kursum. Benim hayalim evimizde olmak, çocuklarımla bir aile olmak istiyorum... Durumum iyi olursa çocuklarıma hesap açtırmak, para biriktirmek istiyorum. Ben muhtaç oldum, çocuklarımla muhtaç olmasını istemiyorum. Benim çektiğimi çocuklarım çekmesin” (G3)

Hayal kuramıyorum

Daha önceden sığınmaevi deneyimi olan, çalışmak istediği ve iş bulduğu halde, okul öncesi çağıdaki çocuğunun bakımı konusunda destek alamadığı için, yaşam planlarını hayata geçiremeyen bir görüşmeci (G18) hayal kurmadaki engellerini şöyle ifade etmiştir:

“Vallahi şu an hiçbir hayalim yok. Hayal kuracak aşamada değilim çünkü şu an. Kurumdan düzen kurarak ayrılmak için destek olunmuyor. Çocuğumu bırakacak yer yok. İşe nasıl gideceğim? Evin elektriğini, suyunu nasıl ödeyeceğim. Şimdi ben çocukla çalışmıyorum, 3 ay sonra kalış sürem dolduğunda bana hadi diyecekler ben ne yapacağım? Hadi buradan çıkayım başka sığınmaevine gideyim orada da aynı şey olacak. 6 ay ben burda yatayım kalkayım, öbür tarafa gideyim, 6 ay da orada yatayım kalkayım öbür tarafa gideyim.. Ye iç yat aynı şey. Ee??” (G18)

Bana buradan çıkmak çok uzak geliyor

Çocuklarının bakımı konusunda ailesinden de kurumdan da destek alamayan ve bakmakla yükümlü çocuklarını bırakabileceği bir yer olmadığı için iş arayamayan (G4), yaşadığı hayal kırıklığını dile getirmiştir:

“Sadece oğlumun, kızımın ve benim üçümüzün olduğu güzel bir ev, sadece bizim olan. Annem bize istediğimiz her şeyi, ihtiyacımız olan her şeyi verdi diyebilirim istiyorum. Ama bakıcı için de para lazım. Ev tutmak için emlakçı, 3 aylık 5 aylık kira peşinatı ,depozito parası lazım. Bu yüzden şu anda bana buradan çıkmak çok uzak geliyor. ...ailem bana destek olur, çocuklara bakıcı buluruz, iş bulurum hemen düzenimi kurarım diyordum; ama sonra bakıcı işini araştırdık 8-9 saat çalışırsan 900 TL istiyorlar, 12 saat olunca bu 1200 liraya çıkıyor. Zaten asgari ücrette çalışacağım, o zaman çalıştığımın ne anlamı kalacak! O yüzden planladığım gibi olmadı. Yani içerdesin paran yok, dışarı çıkıyorsun çalışacaksın bu sefer çocuklara bakıcı parası verince yine paran yok.” (G4)

Aslında çok şey var kafamda ama gerçekten hayal geliyor hepsi

Hepsi okul öncesi dönemde 3 çocuğu olan (G6)'nın de, çocuklarıyla birlikte bir ev düzeni kurma hayali olmasına karşın, gerçekleştirmek için planlar yapamamakta, bu nedenle hayallerine kavuşmak kendisine çok uzak görünmektedir:

“Düzenli bir işim olsun, çocukların okula gitsin isterim. Oğlumun normal anaokulunda, kızımın kreşe gitmesini isterim. Rahat rahat çalışabileceğim bir iş isterim. Bedensel olarak yorulabilirim belki; ama zihinsel olarak yorulmayacak, akşam evime rahat rahat gidip çocuklarımla ilgilenebilecek, evimde mutlu huzurlu bir gün geçirmek isterim. Çok uzak geliyor ama şu anda” (G6)

Boşandıktan sonra ailemin yanına gideceğim

Bir görüşmeci (G24) ailesinin kendisine destek olacağına ilişkin güvencesi, yaşamını kurmada planlar yapmasını sağlamaktadır. Buna karşın ailesi tarafından eşiyle barıştırılma riskine karşı, boşanma süreci tamamlanana kadar sığınmaevinde kalmayı istemesi dikkat çekmiştir:

“Boşandıktan sonra ailemin yanına gideceğim. Çocuklarım tek yanımda olsun. Burada bir süre kendimi toparlayacağım. Kendimi toparlamadan gidersem, hem bana sorun olacak hem aileme sorun olacak. Hem çocuklar sorun olacak. Ailem zaten tek başıma yaşam kurmama izin vermez bırakmazlar. Ancak şöyle olabilir yakınlarında bir ev tutabilirim. İşimi düzenimi kurarım çalışırım. Büyükler okula gider, küçükleri de kreşe vermeyi düşünüyorum zaten. Eşimden çocuklar için nafaka da alacağım.”(G24)

Bir görüşmeciyle (G24) yapılan görüşmeden, daha önce sığınmaevinde kalırken ailesinin yanına dönüp, ailesi tarafından eşiyle barıştırıldığı bilinmektedir. Daha önce yapılan bir araştırmanın sonucuna göre, şiddet sonrasında kendi ailesine sığınan kadınların geleneksel aile anlatılarına ve baskılarına dayanamayarak şiddet ortamına geri gönderildikleri ortaya çıkmıştır (Kelebek, 2016). Yukarıdaki görüşmecinin (G24) de aynı durumla yeniden karşılaşmamak için önlem almaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca anlatımlarında *“Ailem zaten tek başıma yaşam kurmama izin vermez bırakmazlar”* şeklindeki ifadesi geleneksel aile yapısında kadının bağımsız biçimde erkeksiz bir yaşam kurmasına izin verilmediği ve eril baskılardan kurtulamadığı görülmektedir.

Ekonomik Güvencenin Sağladığı Özgüven

Yaşamı boyunca herhangi bir işte çalışmamış olan bir görüşmecinin (G19), kendisine de çocuklarına da bağlanacak yetim maaşıyla yeni bir yaşam düzeni kurmayı planladığı

görülmektedir. Burada da yine kadının, erkeksiz yaşam kurabilmesinin erkeğe bağımlı gelir elde etmeye bağlı olduğunu görmekteyiz. Bu şekilde geçimini sürdürebilmeyi planlayan görüşmecinin (G19), yetim maaşı nedeniyle ekonomik açıdan kendini güvende hissettiği, yeni yaşam düzeni için plan yapabildiği ve hayallerini gerçekleştirmede engel görmediği dikkat çekmiştir:

“Bana ailem destek olacak. Bu yaştan sonra param olacak. Babamın emeklisi vardı onu alacağım. Büyük abim var 60 yaşında, o gelip ev tutacak burada. Bir evim olsun istiyorum, maaşımı alayım istiyorum. Çocuklarımla birlikte yaşayayım istiyorum. Çocuklarımla aynı çatı altında olmak istiyorum. Benim yaşayamadıklarımı onlar yaşasın istemiyorum. Hiçbir zaman bana ait bir şeyim olmadı. Çocuklarımın psikolojisi çok bozuk, onların düzelmelerini istiyorum. Babamdan maaş alacağım çocuklarda babalarından yetim maaşı alacak bu bize yeter.” (G19)

Bir mesleği, çalışma deneyimi, işi ve daha önce kurduğu kendine ait bir yaşamı olan bir görüşmecinin (G14), diğer kadınlara göre daha rahat yaşam planları kurabildiği, engelleri aşma konusunda kendine güvendiği, sahip olduğu ekonomik gücün, tek başına sorunları çözme konusunda özgüven sağladığı görülmektedir:

“Çocuğum artık benim hayalim, onu büyüteceğim. Zaten evdeyken her şey benim üzerime idi elektrik, su, evin geçimi, kız kardeşimi okutuyordum, şu anda Yüksek lisans yapıyor. Çocukluktan beri böyle gülerek gitmiştik neyin ne olduğunu biliyorum. O yüzden babama çok destek çıktım maddi anlamda. Bu yüzden Evelallah üstesinden geleceğim. Tek başıma ayaklarımın üstünde durabilirim. 1 yaşına geldikten sonra çocuğumu kreşe veririm, ben gider çalışırım.” (G14)

Firestone (2013) kadınların baskı altına alınışının ve savunmasız hale gelişinin temelini biyolojik üreme farklılıkları olduğunu ve bunun patriyarkanın yarattığı cinsiyete dayalı işbölümünün kaynağı olduğunu savunur (Firestone, 2013: 18-20). Annelik ve çocuk bakımı da sadece kadınlara özgü doğal yetiler olarak toplumsal açıdan kurgulanmaktadır (Ramazanoğlu, 1998: 103). Ülkemizdeki geleneksel değerler çerçevesinde temellenen aile odaklı sosyal refah politikalarının, çocuk bakımını kamusal hizmete dönüştürmeyerek annelerin görevi olarak görmesi ve kreş ve gündüz bakımevlerinin özelleştirilmesi, tek ebeveynli ailelere mensup kadınların, asgari ücretli bir çalışan olarak kreş ücretini karşılamasının mümkün olmayışıyla, bağımsız yaşam kurması da mümkün görünmemektedir.

Araştırma kapsamında görüşülen, küçük yaşta çocuğu olmayan veya çocuksuz olan kadınların hedefi de geçinebilecekleri düzgün bir iş sahibi olup, kendi evleri olmasıdır:

“Artık yeniden hayal edebiliyorum. Buradan birilerinin çıkıp yeniden yaşamlarını kurduğunu görmek de motive edici oldu. Akşam 5 olduğunda herkes evine gidiyor o zaman biz burada birbirimizi motive ediyoruz; bizim işimiz olacak, evimiz olacak, biz de işten çıkınca evimize gideceğiz diye.” (G8)

Sığınmaevi sürecinin kadınlara katkılarından biri de, sağladıkları kadın dayanışması ve şiddetten uzak bağımsız bir yaşam kurabilmenin mümkün olduğuna dair örneklerle karşılaşarak özgüven kazanmalarındır.

“Eğitim ihtiyacım var önce eğitim olmayınca düzgün iş olmuyor. Önce bir iş bulmak, kurslara gitmek ileride de kendi işimi kurmak istiyorum; bir kafeterya açmak istiyorum. Kendi evimi satın almak istiyorum.” (G9)

Bağımsız bir yaşam kurabilmek için iyi gelir sağlayacak bir işe sahip olmak, bunun için de bir meslek sahibi olmak gerektiğinin farkında olan G9, eğitim ihtiyacını dile getirmiştir. Eğitim alma, iş kurma ve ev satın alabilme konusunda hayal kurabilmesi noktasında G9’un sığınmaevi sürecinden yarar sağladığı söylenebilir.

“Gelir olmayınca plan da yapamıyorum, hayal de kuramıyorum. Yatılı yaşlı bakım işi olursa... Tabii o da beni beğenirlerse, ağırsın yapamıyorsun yaşlısın demezlerse.” (G2)

Sığınmaevinde destek alan kadınların hepsi genç olmayıp çalışma yaşının üstünde olanlar da bulunabilmektedir. Ekonomik yoksunluk nedeniyle yaşam planları kurmakta güçlük çeken ve orta yaşın üzerinde olması nedeniyle iş kaygısı da taşıyan (G2), hem kalacak yer hem de geçinme sorununu birlikte çözmek için yatılı iş aramaktadır.

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına ve kadının formel istihdama katılımlarının sağlanarak güçlendirilmesine dönük politikaların yetersizliğinden kaynaklı kadın yoksulluğundaki artışın sonucu olarak, toplumda dezavantajlı durumdaki şiddete maruz kalmış kadınların, kendi ayakları üzerinde bağımsız ve müreffeh bir yaşam kurması zorlaşmaktadır. Hali hazırda ataerkil kültürel değerler içinde yetişmiş ve yaşamış kadınların tek başına erkeksiz bir yaşamın planlarını oluşturması yeterince zorluyken, bu duruma eklenen işsizlik ve düşük ücretli işler, çocuk bakım ücretlerinin yüksekliği, kira ve faturalardaki fahiş rakamlar, kadınların hayallerini gerçekleştirmek üzere adımlar atma konusundaki cesaretlerini kırmaktadır.

Kadınlar, sığınmaevinden aldıkları hizmetten her ne kadar memnun olsa ve tüm ihtiyaçları karşılansa dahi, kendine ait bir ev düzeni hayali kurmaktadır. Bir ev düzeni kurmak, kendilerini geçindirebilecek ve çocukları olanların çocuklarının ihtiyaçlarını

karşılayabilecekleri bir gelir sahibi olmak, çocuklu kadınların çocuklarının bakım ve/veya eğitimlerinin karşılanması, kendilerinin çalıştığı saatlerde çocuklarının güvenli bir yerde olması hayallerini oluşturmaktadır.

Buna karşın, işsizlik yaşayan, çalışma deneyimi ya hiç olmayan ya da çok az olan kadınlar, tek başına bir yaşam kurma hayalini gerçekleştirmenin kolay olmadığını, bunun için karşı karşıya oldukları engellerin farkındadırlar. Şiddete maruz kalmış olan kadınların aslında insanca bir yaşam için yerine getirilmesi gereken bu mütevazı beklentilerinin hayallerde kalması, sosyal devletin gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin göstergesi olmaktadır.

Mevcut destek mekanizmalarının yetersizliğinden yakınan kadınlar, içinde bulundukları çaresizliği, kendilerine sunulmasını istediği alternatif destekleri ve beklentilerini dile getirmişlerdir.

3.8.6. Hayallerini Gerçekleştirme Konusunda Kaldığı Kuruluştan, Ailesi ve Sosyal Çevresinden, Devletten Beklentileri

Sığınmaevlerinde kalan kadınlar, içinde bulundukları korku, kaygı, ümitsizlik durumundan kurtulma, özgüvenlerini kazanarak güçlenme ve şiddetsiz bir yaşam kurabilmek için kendi ayaklarının üzerinde durabilecek yeterliliğe ve olanaklara kavuşma, iş, gelir sağlama, konut sahibi olma ve çocukları için gelecek sağlama ve kamusal alanda korunma konusunda destek ve yardım beklemektedirler.

3.8.6.1. Ailesi ve Sosyal Çevresinden Beklentileri

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların büyük çoğunluğu, ailelerinden beklentileri olmadığını ifade etmişlerdir. Çünkü daha önce de şiddete maruz kalan ve uzun süredir şiddetle mücadele eden kadınlar, şiddeti yaşadıklarında birçok kez aile üyeleriyle paylaşmış, hatta birçok kez evden ayrılarak ailelerinin yanına gitmesine karşın; aile birliğinin bozulmaması adına aileleri onları şiddet gördükleri ortamlara yeniden göndermişlerdir. Bu nedenle eşiyle barışan kadınlar tekrar şiddet gerekçesiyle sığınmaevine başvurmuşlardır.

Ailemden beklentim yok

Sığınmaevi sonrası süreçte aile desteği konusunda bazı görüşmeciler (G1 ve G21), ailelerinin onların sorunlarını ve koşullarını bildikleri halde bugüne kadar bekledikleri desteği vermedikleri için, ailelerinde destek beklentilerinin olmadığını;

“Ailemden bir şey beklemiyorum, kardeşlerim zaten bugüne kadar hiç destek olmadı, durumları iyi olduğu halde para göndermiyorlar.”(G1) “Ailemden hiçbir beklentim yok. Çocuk bakımı ile ilgili de ailemden bir şey bekleyemiyorum. Yaptıkları zaman başıma kalkıyorlar” (G21)

sözleriyle anlatmışlardır. Ailesinden gördüğü şiddet nedeniyle sığınmaevi gelen bir görüşmeci (G9) ise *“Ailemden hiçbir beklentim yok.”(G9)* şeklinde düşüncelerini paylaşmıştır.

“Ailem var ama teyzemle konuştum mesela, herkes beni yargılıyor. Ben yargılanmak istemiyorum. O yüzden kimseden destek istemiyorum. Dışarıdan müdahale edilmesini istemiyorum hayatıma. Sonuçta bu benim hayatım. Buna ben karar verdim. Bu yüzden sorumluluğunu ben kendim almak istiyorum. Özgür yaşamak istiyorum. Ben istemiyorum çocuklarımın yanında birileri beni eleştirsin.” (G6)

Yukarıda anlatısına yer verilen görüşmecinin (G6) uzun süre maruz kaldığı şiddetten aile ve yakınlarının haberdar olduğu, fakat eşini kendisi seçtiği için suçlayıcı tutumlarla yaklaşıldığı ve ayrılma kararına da destek bulamadığı anlaşılmakta olup, görüşmeci, yargılama ve eleştirilerin gücünü azaltacağına farkında olduğu ailesinden uzak durmaya çalıştığını belirtmektedir. Uzun süre sistematik şiddete maruz kalan kadınların beklediği en önemli yaklaşım; yargılamadan uzak, özgüven sağlayıcı ve destekleyici güçlendirme yaklaşımıdır. Buna karşın, eril tahakküme dayalı patriyarkal sistemde kadınların kendi yaşamları üzerinde kararlar almaları mümkün olmadığından, eş seçimine de eşinden ayrılmaya da karar verme noktasında (G6) geleneksel değerler çerçevesinde aile meclisi karar vermektedir.

“Şimdiye kadar bana hiç imkan sağlanmadı, çalışmama engel olundu. Annem hastaydı (şizofren), hep onunla ilgilendim. Bu yüzden de zaten geç evlendim. Çalışır işe gidersem anneme bakamam diye, çalışmam engellendi. Ben de ‘Bugüne kadar engel olduğunuz bugünden sonra ayaklarımın üstünde durmak zorundayım’ diyerek evden ayrıldım. Zaten kendimi onlara kanıtlamak istiyorum. Aileme yük olmak istemiyorum..”(G17)

Kendi ailesinden şiddet gören görüşmecinin (G17) anlatılarından, cinsiyete dayalı işbölümü çerçevesinde kız evlat olarak uzun yıllardır hasta olan annesine bakmaktan sorumlu tutulduğu, çalışmasına engel olunduğu ve ailesiyle sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle ailesinden ayrı kendi başına bağımsız bir yaşam kurma hayalinde aile desteğini istememektedir. Bu örnekte de görülmektedir ki, aile temelli refah politikalarının kamu hizmeti olmaktan çıkarak bakım sorumluluğunu (çocuk, hasta, yaşlı) kadına yüklemesi, kadınların istihdama katılımını engelleyerek bağımlı yaşam sürdürmelerine neden olmaktadır.

Ataerkil toplumsal düzende, kendi potansiyellerini gerçekleştirme olanağından mahrum bırakılan kadınlara toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü; neyi yapıp yapamayacağını, eğitime ne kadar katılabileceğini, hane içi bakım sorumluluğunu ve hane içi bakım sorumluluğuyla çalışma isteği arasında çözümü kendisinin bulması gerektiğini dayatmaktadır. Kadınların hane içerisindeki bu konumu onları dezavantajlı konuma iterken; kadının kendini gerçekleştirebilmesi, seçimlerini özgürce yapabilmesi, yaşam hakkını sürdürebilmesi, diğer temel hak ve özgürlüklerini bilebilme ve kullanabilmesi; ataerkil toplum düzeni içerisinde kadınların bedenleri ve emeklerini kontrol altında tutarak engellenmektedir (Atasu Topçuoğlu, 2017:95).

Ailem destek vermeli

“Ailem olsun, devlet olsun bana her türlü desteği vermeleri gerekir. En azından bir müddet. Ben bir düzen kurana kadar. Ailem seni özledik diyorlar, sevdiklerini söylüyorlar ama sonuçta ben buradayım.” (G4)

“Bir boşanma işin olsun konuşuruz, ailemden aldığım cevap. Boşanma da bir türlü olmuyor sürekli uzuyor uzuyor uzuyor sonuçlanmıyor. Ailem (baba) de diyor ki kal orada bir 6 ay daha uzatma isteriz. O zaman olacak 2 yıl, çok büyük bir zaman kaybı. Ben zaten 11 yılımı geçirmişim bomboş. Ben daha buradan çıkacağım da, iş bulacağım da, işe adapte olacağım da...” (G5)

Bazı aileler kadınlara (G4 ve G5) manevi destek olup yanlarında görünmelerine karşın, yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda sorumluluk almadıkları, çocukların bakımı, ev tutma vb. konularda kadınlara yardımcı olmadıkları anlatılardan ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bir görüşmecinin (G5), eril şiddetten kurtulmasına karşın patriyarkal baskılardan kurtulamadığı, eşinin soyadını taşıdığı müddetçe kendi yaşamını kurma noktasında başlangıç yapması; iş bulup çalışmaya başlaması babası tarafından engellendiği anlaşılmaktadır. Sığınmaevinde kaldığı süreçte çalışıp sosyal yaşama uyum sağlama ve deneyim kazanma, çalışıp para biriktirme imkanlarını kullanamadığı; buna karşın boşanma sonrası aile desteği alabileceğinin de garanti altında olmadığı görülmektedir.

Aileden Beklenen Manevi Destek

Kadınlar her ne kadar farklı nedenlere bağlı olarak ailelerin yanında kalamasalar dahi, ailelerin psiko-sosyal desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Onların güçlenip yeniden yaşama

tutunabilmeleri için maddi bir destek vermeseler de, kadınlar ailelerinin manevi bir destek olarak onları arayıp sormaları beklenmektedir.

“Annem yanımda olsaydı dünyanın en mutlu insanı olurdum. Ama babam onu bırakmaz kendine çalıştırır. Ailemden manevi destek istiyorum. Çocuklarımla buralarda kalmasın diye düşünmesini isterdim. Babamı zaten Allah bildiği gibi yapsın. Kardeşlerimin de huzurunu bozmak istemiyorum.” (G12)

Babam, ablam, abim, kardeşim hiç biri arayıp sormuyor. Ailem benimle ilgilenir, arayıp sorsun, destek olsun isterdim. Erzurum'da ailem olduğu halde yapayalnızdım. Bu yüzden oraya gitmek istemiyorum.” (G16)

Destek oluyor, çocuğuma bakıyor

Ailelerinden destek gördüklerini belirten görüşmeciler (G16 ve G17) çocuk bakımı konusunda annelerinden destek almakta ve bu destekten de memnun oldukları belirterek bu desteğin devam etmesini beklediklerini *“Ben ailemden sadece çocuğumla ilgilenmelerini istiyorum. Gözüüm arkada kalmasın istiyorum. Zaten şu anda da ilgileniyorlar.”*(G17) ve *“Ailemden sadece annem destek oluyor, çocuğuma bakıyor, arıyor soruyor.”*(G16) şeklinde ifade etmektedirler.

3.8.6.2. Kaldığı Kuruludan (Sığınmaevi) Beklentileri

Kadınların kaldıkları sığınmaevinden beklentileri şüphesiz içinde bulundukları duruma; can güvenliği sorunu, küçük yaşta çocuk, işi veya çalışma deneyimi, gelir kaynağı olup olmamasına bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Her şey karşılanıyor

“Burada ellerinden geleni yapıyorlar. Daha ne isteyebilirim ki bu kurumdan.”(G14)

Bir görüşmeci (G14) ün kurumdan beklentisinin olmamasında, içinde bulunduğu bağımlı durumu (hamile olması ve hamilelik ve sonrasını geçirebileceği bir yer) atlatıncaya kadar kalacak bir yere ihtiyacı olup, sığınmaevini sadece temel ihtiyaçlarının karşılandığı bir barınak olarak görmesi; bir meslek sahibi olup çalışma ve bir evi geçindirme konusunda deneyimli olması etkilidir. Kuşkusuz ekonomik bağımlılığı olmayan kadınlar için sığınmaevinin anlamı bir süre barınacakları bir sığınaktır ve bu durumu;

“Bu kurumdan da bir beklentim yok, her şey karşılanıyor.” (G2)

şeklinde ifade etmiştir. Görüşmecinin (G2) küçük yaşta çocuğunun olmaması ve uzun yıllardır yalnız yaşayarak geçimini sürdürmekte olması ve 2022 sayılı yasaya bağlı olarak az miktarda da olsa maaşının olması, sığınmaevini geçici barınma yeri olarak görmesinde ve günlük yaşamın ihtiyaçlarının karşılanması konusunu değerlendirmesinde etkili olmaktadır.

Bilgilendirme/Yönlendirme

Sığınmaevinde kalan bazı kadınların kendilerini çıkmazda hissederek daha fazla destek ve yönlendirilmeye ihtiyaç duydukları;

“Haklarımız konusunda bizi bilgilendirsinler, yönlendirsinler, nasıl çözüm sağlanır bilmiyorum.” (G15)
ve *“Önce bize bir yol göstermeleri lazım. Bak sen bunu bunu yaparsan daha iyi olur demesi lazım bize ki, biz de dediği yoldan gidelim.” (G15)*

şeklinde sözlerinden anlaşılmaktadır.

Harçlık/Ekonomik destek

“Bana ömür boyu bakmalarını beklemiyorum. Ama bir süre hem maddi hem manevi destek vermeli. Çünkü buraya gelen insanlar zaten sudan çıkmış balık gibi. Elinde bir birikim varsa o da gidiyor. Sigara içen bir insanı düşünün, çocukları olan bir insanı düşünün. Çocuklar abur cubur her şeyi istiyor. Mesela buraya bazen çok güzel yemekler gelmiyor, biz yiyebiliyoruz, ama çocuklar yemiyor ve onlara bir şeyler almak zorunda kalıyoruz. Buraya geliyor sudan çıkmış balığa dönüyor, buradan çıkınca tekrar sudan çıkmış balığa dönüyor. Dışarıdan gelip buraya adapte olmak, buradan çıkınca tekrar dışarıya adapte olmak zor.” (G4)

“Buradan bir yere çıkacağım, cebimde param yok. Yani kendimi kalkındıracak kadar değil ama en azından bir el harçlığı olacak kadar, iş aramaya adapte olabilmek için el harçlığı istiyorum.” (G17)

Bazı görüşmecilerin (G4 ve G17) maddi güçlüklerle de karşılaştıkları anlaşılmakta olup, anlatılarından sığınmaevlerinde halen harçlık sorununun devam ettiği anlaşılmaktadır. Oysa 5 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe giren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik'in 23. maddesinde “Harçlıklar, Belediye, İl Özel İdaresi ve Sivil Toplum Kuruluşlarına bağlı konukevlerinde kalan kadınlara

ve beraberindeki çocuklara a) Bakanlığa ait konukevlerinde Bakanlık bütçesinden, b) Belediyelere ait konukevlerinde belediye bütçesinden, c) İl Özel İdarelerine ait konukevlerinde İl Özel İdaresi bütçesinden, ç) Sivil toplum kuruluşlarına ait konukevlerinde ise Bakanlık bütçesinden karşılanır” denilmektedir. Buna karşın kadınlardan bazıları harçlık aldığını, bazıları ise almadıklarını belirtmiş; harçlık aldığını belirtenlerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından maddi yardım aldığı anlaşılmıştır.

Çocuk bakımı/bakıcı-kreş desteği

Çocuklu kadınların çalışmalarının önündeki en önemli engellerden biri, onlar çalışırken çocuklarının bakımının nasıl sağlanacağı konusunda ortaya çıkmaktadır. Aşağıda görüşleri sunulan kadınlar, çocuklarını kreşe bırakacak olanaklara sahip olmadıkları için çalışmalarının güç olduğunu vurgulayarak bu konuda desteğe ihtiyaçları olduğunu belirtmektedirler.

“İşe gitsem saatler çocuğa uymuyor. Cumartesi, pazar bırakacak bir yer yok. Şimdi ben çocukla çalışmıyorum 3 ay sonra kalış sürem dolduğunda bana hadi diyecekler ben ne yapacağım. Tamam her şey çok güzel koruyup kolluyorlar insanları ama destek yok. Manevi destek oluyorlar. Esas ekonomik destek lazım”(G18)

“Aslında her kadın sığınmaevinde belli bir meblağ ücret ödeyerek de olsa çocukların bakımını üstlenecek bir bakıcı, birileri olmalı; yani evin içinde çocuklara bakabilecek birileri olmalı. Ben şimdi çalışıyor olsam, en kötü ihtimal 8’de işe başlayacak olsam, 6.30- 7’de buradan çıkmam gerekiyor. 5’te 6’da bile işi bırakacak olsam, yine buraya gelişim 8:00. Yani 12-13 saat çocuklara bakacak ilgilenecek birine ihtiyacım var.” (G4)

Sığınmaevinde kalan kadınların, sığınmaevi sonrası yaşamda ihtiyaç duydukları çocuk bakım desteğini daha sığınmaevindeyken dahi karşılayamadıkları, kaldıkları sığınmaevinin kreşinin (oyun odası) olmasına karşın, çalışma saatleri ile sığınmaevi kreş saatlerinin uyumlu olmaması nedeniyle kadınların çalışma yaşamına katılabilmeleri için yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

“Sığınmaevlerinde kalırken çocuk yardımı için müracaat ettiğimde, önce ev tut dediler ama, ev tutmak için önce 1 ay çalışmam lazım. Çocukları bırakıp nasıl çalışacağım? Kreş imkanları sağlanmıyor. Bu kurumdan bir kreş desteği olsaydı.”(G12)

Başka bir görüşmeci (G12) ise, çocuklarının yaşının küçük olması ve çocuklarını emanet edebileceği kimsesi olmaması nedeniyle, ASPB Sosyal ve ekonomik destek biriminden çocukları için yardım bağlanması için müracaat ettiğini buna karşın kurum bakımı altındayken bu yardımların bağlanmaması kuralı nedeniyle ev tutması gerektiği söylenerek bu kez maddi yardım alamadığı için ev tutamadığını, çalışıp kirasını kazanmak istediğinde de sığınmaevinde kreş imkanı olmaması nedeniyle çalışamadığını anlatmıştır. Ancak 5 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe giren “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik”te konukevinde sunulacak hizmetler başlığında kreş, çocuklar için burs desteği belirtilmektedir.

İş

Sığınmaevinde kalan kadınların yapmak istediği şey, iş bulup çalışmak ve kendi hayatları üzerinde söz sahibi olmak. Sığınmaevinden iş bulup çalışıp, hatta bir süre birikim yaparak ayrılmak istediklerini belirtmişlerdir.

“Bir iş bulma konusunda yardımcı olunsaydı, çocuklarım her defasında okulsuz kalmasaydı. Çocuklarımın psikolojileri daha çok bozulmasaydı. Param olsaydı, onların ihtiyaçlarını alabilseydim. Çocuklar sonuçta onlar da burada kapalı kaldılar. Çocuklarımın okul masrafı.. Para sıkıntısı” (G7)

Sığınmaevine yeni gelen, fakat daha önceden sığınmaevi deneyimi olan bir görüşmecinin (G7), yeni bir yaşam kurmak için iyi şartlarda bir işe sahip olmayı beklediği görülmektedir:

“Benim beklentim sağlam bir iş. İş olursa, gerisi gelir. Saatleri belli olan, 8 saat çalışabileceğim. Çünkü asgari ücretle geçinmek zor. Kira mı ödeyeyim nasıl geçineyim? Bu yüzden geliri iyi olan bir iş lazım.” (G16)

Hali hazırda ekonomik açıdan erkeğe bağımlı ve yoksul olan kadınların şiddete maruz kalma sonrasında istihdamını sağlamak, kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırma konusunda önem taşımakta, bu anlamda sığınmaevindeki kadınların işe yerleştirilmesi sığınmaevinin güçlendirme işlevinin en önemli öğelerinden biri olmaktadır. Öyle ki kadınlar “İş bulunmasını istiyorum. İş bulmak istiyorum çok iş arıyorum ama iş bulamıyorum.” (G17) ve “Kurumdaki (sığınmaevi) kadınlara büyük öncelik sağlanmalı, iş bulma konusunda daha fazla destek olunmalı.” (G21) sözleriyle bu durumu özellikle vurgulamaktadırlar.

Mesleki eğitim/kurs

Kadınlar, eğitim düzeylerinin ve iş konusunda tecrübesiz olmalarının, kendilerini geçindirebilecek ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmadığı bu nedenle de mesleki eğitime ihtiyaç duyduklarının farkındadır. Sığınmaevinden bu konuda mesleki eğitim programlarına dahil edilmeleri için destek beklemektedirler.

“Hergün şu kapının önünde sabah bir araç gelse. Oradaki kadınları alsa bir kursa götürse günlük de 20 lira bize harçlığınızı verse. Ve oradan çıkınca da bir işe girsek. Mesleğimizi kazansak. Böyle yapılan kadın sığınma evleri var. Burada da olmasını arzu ederdim.16-17 aydır bir birikim yapardım, bir meslek de edinmiş olurum. Burası da günlük bağlasa aylık bağlasa. Geriye dönüp baktığımda boşu boşuna geçen 16-17 ay aslında. Evet ben burada bir şeyler yaptım tatlılar yaptım el işleri yaptım. Kitap okudum ama bunun benim geleceğim için bir faydası yok ki. Ben vakit geçiriyorum resmen bu vaktimi nasıl çabuk geçiririm diye. Ama bir kursa gitseydim elimde sertifikam olsaydı ona göre daha kolay işe girerdim.” (G5)

Kadınların sosyal ve sanatsal faaliyetleri gerçekleştirebilecekleri mekanlar mevcut olup sığınmaevi bünyesinde el sanatlarına yönelik kursların açıldığı ve kadınların bu kurslarda ‘rahatlama’ anlamında memnun olmasına karşın geleceğine hiçbir katkısı olmadığından yakınlıkla, mesleki eğitime ve iş sahibi olmaya dönük kurslar talep ettikleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla herhangi bir mesleği olmayan kadınların işgücüne katılmaları için büyük önem taşıyan mesleki eğitimin sığınmaevinde sağlanmadığı, eğitimi ya da mesleği olmayan kadınların, çalışma yaşamına katılabilmeleri için gereken mesleki eğitimi almalarına yönelik hizmetin sağlanmadığı ortaya çıkmaktadır. Görüşmeciler düşüncelerini;

“Kurumdan beni kurslara göndermesin istiyorum bilgisayar kursuna İngilizce kursuna gitmek istiyorum.” (G9) ve Mesleki yönlendirme konusunda psikologlar anket yapabilir. Meslekle ilgili psikologların yönlendirme yapmasını isterdim.” (G21)

şeklinde dile getirmişlerdir.

Sığınmaevinin işlevlerinden biri, kadınları işle ilgili konularda desteklemek; kadının, çalışıyorsa işine devam edebilmesini, çalışmıyorsa bir iş bulması ya da vasıflarını artırmak için cesaretlendirerek bir eğitim programına kaydolmasını sağlamaktır. Ayrıca kadınların iş başvurusuna hazırlanma sürecinde rol oyunları vb. desteklenmesi sağlanmalı, istihdam programlarıyla işbirliği yapılmalıdır. Bazı ülkelerde kadınlar için özel hizmetler ya da programlar vardır (Mor Çatı, 2007: 60-61).

“Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik”in, sunulacak hizmetler başlığında da iş bulma konusunda destek, mesleki eğitim kursu hizmetlerinin verilmesine değinilmiş; fakat kadınların anlatılarından bu hizmetleri yeterince alamadıkları anlaşılmıştır.

Sallan Gül (2011)’ün çalışmasında sığınmaevinde kalan kadınların yaklaşık üçte birinin mesleki eğitim kurslarına yönlendirildikleri, buna karşın işe yerleşme desteği bakımından bu oranın %5’te kaldığını ortaya koymuştur (Sallan Gül, 2013: 163-164).

Destek olacak personeller çalışsın

4 yıldır sürekli nakil ve yer değiştirerek Bakanlık ve Belediyelere ait farklı sığınmaevlerinde kalmış olan bir görüşmeci (G12), özellikle sığınmaevi çalışanları konusunda genel bir değerlendirme yapmış, yıllardır karşı karşıya kaldığı psikolojik baskılardan yakınmıştır:

“Bu kurumlarda çalışan insanlardan bizlere insanca muamele yapmalarını bekliyorum, kendilerini gardiyan sanarak davranmasınlar. Sığınmaevlerinde gardiyan gibi davranan personeller, özellikle de güvenlik görevlileri çalıştırılmasın. Bize destek olacak, insan olduğumuzu bilen çalışanlar olsun. Kalan kişilerden istismarcıları çıkarsınlar, kurunun yanında yaş da yanmasın.”(G12)

Görüşmeci (G15) de, şiddete maruz kalarak sığınmaevine yerleştiği ilk gün dinlenmeye dahi fırsat bulamadan, kendisine verilen ev görevinin yarattığı aşağılanmayı;

“Bakanlık kurumunda daha gider gitmez elime bir süpürge verdiler. Sokaktan gelmiş kadın muamelesi yaptılar.” (G15)

sözleriyle dile getirmiştir. Kadın sığınmaevleri, ev içi şiddet ile ilgili profesyonellere yönelik eğitim programları hazırlayıp, etkinlikler düzenleyerek, sahadaki etkinliklere katılma yoluyla kamusal bir işlevi de yerine getirmelidir. Şiddete maruz kalan kadınlara desteğin amacı, güçsüzlüğün üstesinden gelmek ve kadınları, hayatlarına kendi kararları doğrultusunda yön verebilmeleri yönünde güçlendirmek olmalıdır. Şiddete maruz kalan kadınları “hasta” ya da “dertli” olarak nitelendiren yaklaşımlar, kadınları güçlendirmek bir yana, bilişsel ve psikolojik anlamda daha da zayıflatacaktır. Şiddete maruz kalmış kadınlarla çalışanların ve kurumların bu zayıflıkları kadınların özellikleri olarak algılayan ve kadınları hastalıklı vakalar olarak gören yaklaşımları kadınların destek alma sürecini baltalamaktadır (Mor Çatı,2007: 31-32).

Araştırma kapsamındaki görüşmeci G15'in daha önce kaldığı sığınmaevinde çalışanların, kadına yönelik şiddet ve şiddetin yarattığı travmanın etkileri konusunda yeterli eğitime ve duyarlılığa sahip olmadığı görülmektedir.

Kalış süresinin uzatılması

Görüşmecilerden birisi (G17) sığınmaevini, yeni bir yaşam kurabilmek amacıyla bir süre çalışıp para biriktirebilmek için bir araç olarak gördüğü ve bu nedenle bir süre daha burada kalmayı istediği anlaşılmaktadır:

“Kendimi kalkındırabilecek, bir ev kurabilecek kadar para biriktirebilmek için bir süre kurumda kalmak istiyorum. Ayakta durabilecek kadar bir birikim elde edebilmek için, 2 ay olur 3 ay olur, burada bir süre daha kalmak istiyorum. Çalışıp biraz elimde bir kaç kuruş olmasını, ev kurup eşyaların verilmesini, çocuğumu yanıma aldığım zaman ona bir şeyler alabilmeyi istiyorum. Kurumdan burada biraz daha kalmayı istiyorum.”(G17)

Herkesin durumuna uygun çözümler

Bir görüşmeci (G20) standart sosyal yardımların, kadınların ve özellikle sığınmaevinde kalan kadınların ihtiyaçlarını karşılamadığı konusunda önemli ipuçları vermekte, sığınmaevinde kalan kadınların yaşam kurmasına dönük sosyal politika, sosyal hizmet ve yardım modellerine duyulan ihtiyaca dikkat çekmektedir.

“1 aylık kira, bir iki parça koltuk eşya ile hadi git diye kurumdan biz gönderilirsek, birkaç ay sonra aynı sorunlarla tekrar geri döneriz gibi geliyor. Bence standart yardımlar değil de, herkesin durumuna uygun çözümler olmalı. Hiç kimse gelip de keyfi olarak burada kalmaz. Kimse Sabah 8, akşam 5, hafta sonları çıkamazsın olan bir yere gelip sığmaz durduk yere. Ne kadar güven ve huzur olursa olsun. Bir artı sıfır bir evde bile yaşasanız size aittir. Kimse size karışmaz, kimse size bir şey söyleyemez. Küçük çocuğunuzla burada yaşıyorken sabah sekizde kahvaltı etmek zorundasınız mesela. Buradan çıkınca ne yapacağınızı düşünüyorsunuz.” (G20)

Sesimizi üst makamlara duyursunlar

Uzun süredir farklı kurumlarda kalmasına karşın, sorunlarını çözüme ulaştıramayan bir görüşmeci (G12), sığınmaevinden bir düzen kurarak ayrılabilme konusunda destek alamamış ve içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulamamış olması nedeniyle, mevcut çözümsüzlüğün sığınmaevini aşan, daha üst düzey politikalar geliştirilmesi gereken bir durum olduğunu farkında vararak şu sözleri söylemiştir:

“Kaldığım kurumlardan ihtiyaçlarımızın üst makamlara, bakanlığa duymalarını istiyorum. Sesimizi duyursunlar istiyorum. Artık kimseden hiçbir şey bekleyemez hale geldim kimseden umudum yok.” (G12)

3.8.6.3. Devletten Beklentileri

Kadınlar ailelerinden, kaldıkları sığınmaevinden destek bekledikleri gibi devletten bazı konularda destek beklemektedirler. Bunların başında da onların işgücüne katılmalarını sağlayacak mekanizmaları harekete geçirmeleri gelmektedir.

Kadınlar, kendilerine bir yaşam kurabilmek ve temel ihtiyaçlarını karşılamak için, düzenli gelir sağlayarak kendilerini ve çocuklarını geçindirebilecekleri bir işe ihtiyaçlarının olduğunu farkındadır. Bu nedenle sığınmaevinde kaldıkları süreçte, bu konuda devletten şiddete maruz kalmış kadınların işgücüne katılımına yönelik daha fazla destek ve öncelik beklemekte;

“Devletten de iş ve meslek edinme ile ilgili kurumdaki kadınlara öncelik sağlayacak çalışmalar yürütmesini isterdim.”(G21)

diyerek bu durumu vurgulamaktadırlar. Bunun için aşağıdaki görüşmeci pek çok yolu denediğini milletvekillerine, meclise gittiğini belirtmektedir:

“Devletin işle ilgili önceliği kadın olmalı. Özellikle kadın sığınma. Kadın sığınmada olan kadınlar için bir düzen kurmaları lazım bize. Bizde bu devletin vatandaşıyız bizde bu devletin kadınıyız. Bizim de çocuklarımız var, onları yetiştireceğiz büyüteceğiz asker edeceğiz, okutacağız, öğretmen edeceğiz..” (G5)

“Elimden tutmadılar, devlet kapılarına çok gittim. Bütün milletvekillerine gittim, meclise gittim, iş istedim, çalışmak istedim. Ama düzgün bir işim hiç olmadı sağlam düzgün bir iş istiyorum. Elimden tutan olsaydı, bugün bu hale gelmezdim. Ağzlarından çıkacak iki kelimeye bakıyordu.” (G16)

İş kurmak için maddi destek

Mesleki bilgisi olan bir görüşmeci de (G24) kendi işini kurabilme konusunda, hem belge alma, hem de ekonomik anlamda destek beklediğini;

“İş kurabilmek için bir terzi dükkânı açabilmek için belgeye ihtiyacım var, paraya ihtiyacım var bunlar için destek beklerim. Ne kadar çalışsam da bir dükkân açacak parayı toparlayamam.”(G 24)

sözleriyle ifade etmektedir. Orta yaşın üstünde olan ve beden işçisi olduğu için çalışma performansının düşmesi nedeniyle iş bulmakta güçlük çeken başka bir görüşmeci de (G2), kendini geçindirecek küçük çaplı bir işi,

“Devlet bana belki bir simit tezgahı bir şey verirse bana oradan bir gelir sağlasam.” (G2)

şeklinde tarif etmektedir. Şiddetin ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin kaynağı patriyarkaya dayanmakta; bu nedenle toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikleri göz ardı ederek yapılan politika ve programlar şiddeti ortadan kaldırmada yeterli olmamaktadır. Nitekim CEDAW, Pekin Deklarasyonu ve en son imzalanan İstanbul Sözleşmesi gibi uluslararası anlaşmalar şiddeti önleme ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama görevini devletlere yüklemekte; bu bağlamda kadınların eğitimi ve istihdama katılması için gerekli tedbirlerin alınmasını öngörmektedir. Kadınların şiddetten uzak bir yaşam kurabilmeleri için ekonomik açıdan güçlenmeleri, ekonomik güçlenme için de geçerli ve gelir getirici işe sahip olmaları, istihdama katılabilmeleri için ise gerekli temel ve mesleki eğitimleri almaları gerekmektedir.

İstanbul Sözleşmesinde (Madde 6, 12/3(3), 18/3 (3)) taraf devletler, kadınların güçlendirilmesine yönelik etkili politikalar geliştirmeyi ve uygulamayı; program ve faaliyetleri arttırmak amacıyla gerekli önlemleri almayı, şiddete maruz kalanların koruma ve desteğe ilişkin alınan önlemlerin, kadınların güçlendirilmesi ve ekonomik bağımsızlığını hedeflemesini taahhüt etmişlerdir (İstanbul Sözleşmesi, 2011).

Çocuk bakımı/Kreş

Kadınların işgücüne katılımını engelleyen en önemli faktör, küçük yaşta çocuklarının olmasıdır. Kadınlar yalnızca sığınmaevinde kaldıkları süreçte değil, sığınmaevinden ayrıldıktan sonra da kreş desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Kreş desteği konusunda özel kreşlerden ASPB için ayrılmış %3 kontenjan dışında herhangi bir hakka sahip olmayan kadınların, hali hazırdaki nüfusa yetmeyen kontenjanlardan yararlanamadıkları, yararlanabilseler dahi özel kreşlerde verilen hizmetin saatleri, sosyal destekten yoksun yalnız yaşayacak kadınların iş saatleri ile uyuşmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca ilkökul çağında 10 yaşından küçük çocuğu olan kadınlar da, çalışmaya başladıklarında çocuklarının evde nasıl yalnız kalacağı endişesi taşımaktadırlar. Sosyal destekten yoksun yalnız yaşayacak kadınlar çocuk bakım sorununun çözümsüzlüğünden;

“Keşke devlet 24 saat çocuklar için bakım evleri açsa.”(G21), “Çocukların okuldan sonra gideceği güvenli bir yer olsa.”(G15), “Çocuğumu yanıma almak istiyorum. Çocuğumu imkan istiyorum, kreş imkanı. Çocuğum iyi yetişsin istiyorum. (G17) “Bakıcı param karşılansa..” (G11)

sözleriyle yakınmışlardır. Hem çocukların bakımını yürütmek hem de evi geçindirmenin tek başına yürütülmesinin zorluğunun farkında olan (G6), çocuklarını devlet korumasına vermeyi düşünme aşamasına kadar gelmiştir:

“En kötü ihtimal buradan çıktıktan sonra aynı sorunlar devam ederse çocuklarımı devlete bırakmayı düşünüyorum. Şu an istesem de dışarıda tek başıma çalışamam. Çocuklarım çok küçük bakıcı tutayım desem, hem çalışıp hem bakıcının parasını nasıl ödeyeyim? Başkasına da bırakmam çocuklarımı. Babalarına zaten bırakmak istemiyorum. Ben devletimize güveniyorum. Benimle beraber rezil olacaklarına en azından devlette olurlar.”(G6)

Kadınların şiddetten uzak bir yaşam kurabilmesinde; toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde uygulanacak kadın istihdamının artırılması politikalarının ülke genelinde yaygınlaştırılmasının ve bu politikaların uygulanmasında çocuk bakımının analık değil ebeveynlik sorunu olarak ele alınmasının hayati önem taşıdığı söylenebilir. Nitekim Barcelona’da toplanan Avrupa Komisyonu, 2010 yılında 3 yaş üstü çocukların yüzde 90’ına bakım hizmetleri verilmesini hedef koymuştur. (European Commission 2005; akt: Dedeoğlu, 2009). Birleşmiş Milletler Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı’nda (1995) kadının güçlendirilmesine yönelik olarak kadın ve erkeklerin işlerinde ve mesleklerinde gelişme ve ilerleme beklentilerinden fedakarlık etmelerini istemeden çalışma saatlerinin değiştirilmesine yönelik düzenlemelere imkan veren uygun önlemleri, ilgili hükümet organlarını, işçi ve işveren derneklerini de kapsayacak biçimde almak; işyerinde çocuk bakımı merkezleri ve esnek çalışma düzenlemeleri gibi destek hizmetler ve kolaylıklar sağlamak; cinsiyet eşitliği ve kadınla erkeğin aile içinde klişeleşmiş olmayan cinsiyet rolleri konusunda bilinci artırmak için, kampanyalar, eğitim programları hazırlamak ve geliştirmek için hükümetlere çağrıda bulunmaktadır (Global Compact, 2014).

Ekonomik yardım

Şimdiye kadar işgücüne katılmamış ve tek başına hayatını idame ettirememiş, babasından aldığı yetim maaşı ile geçinmenin zorluklarını yaşamış olan bir görüşmeci (G3) devlet yardımlarının artırılmasını beklemektedir. Burada da görülmektedir ki, görüşmeci devlet yardımlarına bağımlı bir yaşam planı yapmakta, beklentileri de bağımsızlaşma ve kendi

kendine yetebilme üzerine değil, bağımlılık üzerine şekillenmektedir. Bu durumu da en güzel “Bunlar hepsi para **kadın başıma** nasıl yaparım”(G3) sözleriyle vurgulayarak geleneksel değerler çerçevesinde kadınların erkekler olmaksızın tek başlarına pek çok şeyi başaramayacaklarını hatırlatmaktadır.

“Ev düzeni kurma konusunda olsun çocuk bakımı ile ilgili olsun ekonomik destek bekliyorum. Benim maaşım yetim maaşı, bana yetmiyor, devlet bana yardımcı olsun istiyorum. Giyinemiyorum. Benim gibi insanlara sahip çıksınlar, biraz rahatlık istiyorum, evin kirası, faturam. Bunların hepsi para, kadın başıma nasıl yaparım.” (G3)

Ataerkil aile yapısında, eril tahakküm altında, erkeğin bakım ve korumasında ve erkeğe bağımlı biçimde yaşamayı benimsemiş kadınların, kendi kararları doğrultusunda yaşamına yön verecek özgürleştirici güçlenme sürecinden geçmemesi sonucu “devlet baba”nın kendisine “sahip” çıkmasını beklediği görülmektedir.

Ev/kira ve eşya yardımı

Bir yaşam düzenini sıfırdan kurmak herkes için zorken, yoksulluk sınırında yaşayan ve şiddete maruz kalan kadınlar için bu çok daha zordur. Bütün kadınlar bir ev düzeni kurabilmek için sosyal yardımlardan yararlanmayı, kendilerine ya bir süre ücretsiz veya düşük ücretli kalabilecekleri bir ev sağlanmasını ya da bir süre kira yardımı ve tüm ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde eşya yardımı verilmesini beklemektedirler:

“Kira yardımı, eşya yardımı ve erzak yardımı yapılacağı söylendi. Belediye bu yardımları yapıyor ama kira yardımı çok az, 2 aylık. Devlet en az 6 aya kadar kira yardımı yapsa. Çünkü maaşlar da zaten çok düşük.” (G9)

Kadınların sığınmaevinden ayrılabilmesi için ayrılma sürecinde ve sonrasında düzenli bir gelire (maaş ve/veya sosyal yardım) kavuşma, kadına güvenli bir ev, çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerin (okul, kreş, yurt, yatılı bölge okulu vb.) planlanması konusunda destek sağlanması önem taşımaktadır (Eyüboğlu, 2007). Buna karşın görüşülen kadınların anlatılarından bu desteklerin kendilerine ulaşamadığı anlaşılmaktadır:

“Ankara’da Valilik, sığınmaevinden ayrılan kadınlara 1 artı 1 TOKİ evi veriyor. Mesela burada öyle bir şey olmalı. A’dan Z’ye bütün eşyasını veriyor kadınların. Aylık 100 TL karşılığı evini de veriyor. Belediyeye Kaymakamlığa gittim araştırdım, kirayı bir kere veriyor. Ben şimdi gittim evimi tuttum bana bir kira yardımı yaptı ben o evin içine gireceğim. Çocuğumu bırakıp nasıl çalışacağım? Evin elektriğini

suyunu nasıl ödeyeceğim? En kötü bir sene ekonomik destek olması lazım. He gelecek bakacak kendini toplamış mı? Toplamıyorsa da ona göre yardımı kesecek.. Ya da bana desen ki bir yıl boyunca burada kal, elektriğini suyunu öde ama her ay ben de sana bir destek yapacağım ama sana yaptığım destek senin şu fonunda birikecek. 1 sene sonra diyecek ki hadi kendi düzenini kur. Ev tutarken benden depozito istiyor, 2 ev kirası istiyor, elektrik su açtırmak gerekiyor. En azından benim elimde birikmiş bir para olacak.” (G18)

Görüşmecilerden G18’in anlatlarından, TOKİ evlerinin Ankara ilinde hayata geçmesine karşın, şiddete maruz kalan ve sığınmaevinden ayrılan kadınların TOKİ evlerinden yararlandırılmasına yönelik genel bir mevzuattan yoksunluk nedeniyle, uygulamanın ülke geneline yayılamadığı, her ilde hayata geçemediği, yöneticilerin inisiyatifine kaldığı anlaşılmaktadır.

2006 yılında düzenlenen Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri 9. Kurultay Sonuç Bildirgesinde; yerel yönetimler ya da merkezi yönetim tarafından sığınmaevinden ayrılan kadınlara, belli bir süre için de olsa ucuz ya da kira ödemedi kalabilecekleri konutlar sağlanması önerilmiş (Mor Çatı, 2012: 87); fakat bugüne kadar bu yönde herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Şiddetten uzaklaşmak ve tek başına yaşam kurabilmek için 6284 Sayılı Kanun kapsamında, kaymakamlıklardan “geçici maddi yardım” başlığında; geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmesi halinde, 16 yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır, denmektedir. Ayrıca Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’na sosyal yardım alabilmek bir defaya mahsus ya da düzenli para, kira, yakacak, eğitim, gıda yardımları ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’ndan alabileceği yönetmeliklerle belirlenmiş ayni (gıda, eşya vb.) ve nakdi destek, bakmakla yükümlü olunan çocuklar için ([https://www.morcati.or\(1\)tr/tr/ana-sayfa/8-mor-cati-kadin-siginagi-vakfi/3-siddete-ugradiginizda;erisim](https://www.morcati.or(1)tr/tr/ana-sayfa/8-mor-cati-kadin-siginagi-vakfi/3-siddete-ugradiginizda;erisim) tarihi: 18.05.2018) belirlenmiş olup, çocuksuz kadınları kapsamamakta, ödenen miktarlar ise çalışmaya başlayıncaya kadar, kadının çocuklarıyla birlikte geçinmesini sağlamamaktadır.

6284 sayılı kanun ve yönetmeliklere rağmen, kadınların asgari standartlarda bir yaşam sürebilmek ve insani koşullarda bir ev düzeni kurabilme odağındaki beklenti ve hayallerinin gerçekleşmekten uzak olduğu görülmektedir. Kadınların sığınmaevinden ayrılabilmesi, kendine yeni bir yaşam düzeni kurabilmesi için verilen desteklerin yetersizliğini dile getiren görüşmecilerden G5 de, sığınmaevinde sağlanan imkanlarla, sığınmaevinden ayrıldıktan sonra

sağlanan yardımları kıyaslayarak çelişkileri ortaya koymuş ve sığınmaevinden ayrılmaktan duyduğu kaygıyı dile getirmiştir:

“Buradan çıkan kadınlarımıza eşya kira yardımı yapılıyor, yapılan yardım; 2 çekyat, iki halı, iki perde, iki battaniye.. Benim iki çocuğum var, böyle bir evde nasıl yaparım onlarla? Buzdolabım, çamaşır makinem, ocağım, tüpüm yok. 1 aylık kirayı veriyorlar ama sonra... Ben gideyim eşya taksitine gireyim o zaman kirayı nasıl çıkartacağım? Çocuklar var. Tek başıma olsam kuru ekmeği yer otururum. O evin elektriği, suyu, ısınması var. Kurum (sığınmaevi) çok güzel, kaloriferlerimiz çalışıyor, klimamız çalışıyor, odamızda televizyonumuz, yiyeceğimiz içeceğimiz her şeyimiz önümüzde. Ama ben bu kapıdan çıktıktan sonra ne olacağım. Devletin en azından bir süre kiramızı ödemesi lazım.”(G5)

Görüşülen kadınlardan G20, kadınların sığınmaevinden ayrılarak düzen kurabilmesi ve tekrar sığınmaevine ihtiyaç duymamaları için izlenebilecek yöntemler konusunda önerilerde bulunmuştur:

“Belli anlaşmalar yapılabilir. Bir kadın, sığınmaevinden sonra verilecek desteğe rağmen eğer çalışmıyorsa, kadın düzenini kurmuyorsa, o zaman sığınmaevinden bir daha yararlanmasına izin verilmeyebilir mesela. Çünkü ben görüyorum, kadınlar işte gelmiş defalarca sürekli değişik kadın sığınmaevlerinde kalmış. Demek ki çözüm bulamamış. Benim 1 aylık kiram, ödendikten sonra yine destek alamazsam yine aynı duruma düşeceğim. Bana yapılan yardımın hiçbir faydası olmayacak o zaman hem kurum yıpranmış olacak, hem ben yıpranmış olacağım.” (G20)

Erkek denetim stratejisinin bir parçası olarak kadının paraya ya da bağımsız bir gelire ulaşımını engellediğinde, kadınlar ve özellikle de küçük çocuğu olanlar, yoksulluk ihtimaliyle karşı karşıya kalmakta; kadınlar bütçelerine uygun kalacak bir konut bulmakta zorlanmaktadırlar. Bu konuyla ilgili yasaların, şiddete maruz kalmış kadınların ve çocuklarının sığınmaevi sonrası bu konuda yardım alması gerekir. Yetkililer, konut bürolarıyla şiddete uğramış kadınlar için işbirliği önermeli; kamu kuruluşları kadınlara derhal düşük kiralı geçici bir yer bulma (Örnek:Viyana konut programı) sorumluluğunu taşımalıdır (Eyüboğlu, 2007: 60). 20. Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayında; yoksul kadınların cüzi bir miktar ödeyerek ya da hiç ücret ödemededen geçici olarak kalabileceği sosyal evler sağlanması önerilmiştir (Mor Çatı, 2017: 133).

3.8.6.4. Toplumdan Beklentileri

Toplumun ataerkil yapısı ve aileye verilen önem, her koşulda ailenin varlığının ve birliğin korunmasını savunmakta ve birliğin korunmasında kadını sorumlu görmektedir.

Kadına atfedilen kadınlık rolleri de, bu bağlamda eş ve çocuklara karşı görevlerden oluşmakta; kadının maruz kaldığı şiddet karşısında dahi toplum kadını suçlu görme eğiliminde olabilmektedir. Sığınmaevinden yararlanan kadınların anlatılarına yansıyan toplumsal dışlanmanın, toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkil aile yapısından kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim görüşülen kadınlardan G1 “Toplumdan, bu durumda olanları dışılamamasını istiyorum.” (G1) şeklinde yaşadığı dışlanmayı; G21 ise;

*“Toplumdan da acımamalarını ve yanlış gözden bakmamalarını bekliyorum. Artık bu **dul kadın algısının yıkılmasını** istiyorum. Çocuğumuz var diye 2. sınıf vatandaşı değiliz.”(G21)*

şeklinde ‘dul kadın’ etiketlenmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirirken, G9 ise yaşamaktan korktuğu cinsel tacizi vurgulamıştır:

*“**Toplumdan korkuyorum** açıkçası, ortalıkta çok fazla sapık var. Nerede yalnız bir kadın görseler... Biraz da ondan korkuyorum.” (G9)*

Görüşmecilerden G16, toplu yaşam sürdürdükleri sığınmaevinde, kadınların ortak sorunları olduğu için sağladıkları dayanışmayı toplumda bulamadığını, hoşgörü beklediğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Burada ortak dertlerimiz olduğu için anlaşıyoruz. Dışarıda bu yok. İnsanların hoşgörülü davranmasını bekliyorum. Toplum bize hoşgörü ile yaklaşsın.”(G16)

Toplum içinde yaşadığı küçümsenmeyi dile getiren G2 ise, toplumdan izole bir yaşamı tercih etmektedir:

“Toplumdan ümidimi kestim, insanlardan ne kadar uzakta olursam o kadar iyi, insanlar hep küçümsüyor, hep aşağılıyor.” (G2)

Kadını evlenmeden önce babanın, evlendikten sonra kocanın malı olarak gören geleneksel ataerkil toplum yapısı, kadını aile içinde konumlandırmakta, boşanarak yalnız yaşayan kadının etiketlenerek olumsuz “dul kadın imajı” yaratmaktadır.

3.8.7. Yeni Bir Yaşam Düzeni Kurma Konusunda İhtiyaç Duyduğu Koşullar ve Destekler

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların, çocuksuz olan veya yaşı büyük çocukları olanlar dışında, yaşam planlarını ve hayallerini çocukları odağında kurdukları dikkat çekmektedir. Sığınmaevinde kalan kadınlar, başka kalacak yerlerinin olmaması ve ev düzeni kurabilecek ekonomik kaynaklara sahip olamamaları nedeniyle tek başına hayatını kurabilme gücünü kendinde bulamamaktadırlar. Kadınlara hangi koşullar oluştuğunda yaşamlarını kurabilecekleri sorulmuştur. Bu koşullar hemen hemen tüm kadınlarda ekonomik koşula bağlanmış, çocuklu kadınlar için ise ya çocuğu ile beraber çalışabileceği bir iş bulmaya ya da çocuğunun bakım sorununu ücretsiz olarak çözebilmeye bağlanmıştır:

“Çocuklarıma bakabileceğim maddiyatı güzel olan bir işe ihtiyacım var. Buradan çıktıktan sonra bir ev tutmak şart. 2 tane çocuğumla birlikte bu devirde bir başkasının yanında yaşama şansım yok. Kreşlerin ücretleri belli, ben asgari ücretle çalışacağım 2 çocuğun bakıcı ücreti bir asgari ücretle kafa kafaya geliyor zaten. Ben asgari ücretle kirayı mı ödeyeceğim kreş ücretini mi karşılayacağım? İstedğim kriterde bir bakıcı bulsam buradan çıkardım o zaman rahatlıkla. Burada bize şöyle bir imkan sunulsa, burada el işleri yapsak, bir şeyler üretsek ve yine buradaki yöneticilerin aracılığıyla satsak bir gelir sağlasak. Ve çocukları olanlar için annelerin çalıştığı süre boyunca bir bakıcı olsa. Çocuk olmasa yaşamınızı da kurarsınız, işinize gidersiniz, paranızı biriktirirsiniz, hayatınızı kurarsınız. Ama çocuğunuz olunca hiçbiri olmuyor.” (G4)

Kadınların güvencesiz bir yaşam sürmeleri, geçerli bir mesleklerinin ve iş deneyimlerinin olmayışı, asgari ücretle geçinmekten duyulan kaygılar, çocuklarının yanında olması ve çalışmak için çocuklarını bırakabilecekleri bir yer ve kreş/bakıcı ücretlerini karşılayabilecekleri gelirlerinin olmaması, kreş ücretlerinin asgari ücrete yakın olması ve özel sektörün iş saatleriyle uyumlu olmaması, ücretsiz kreş kontenjanlarından yararlanamamaları, aile desteğinden yoksunluk kadınların şiddetten uzak yeni bir yaşam düzeni kurma hayallerini gerçekleştirmesinde engellerdir.

“En azından böyle bir yerden çıkan kadına destek vermek istiyorlarsa cumartesi pazar da kreşi olan bir yer yapsınlar. Geç saatte kapanan, annenin iş saatine uygun. Bana deseler ki sana sadece kreş desteği veriyoruz. Başka bir şey vermiyoruz ben de ona göre evimi kreşin yanında tutarım.” (G18)

Görüşülen kadınlardan (G6) da, bir meslek sahibi olabilmek için devlet tarafından sağlanan imkanlardan yararlanmak ve çalışmak istediğini; fakat küçük yaştaki çocuklarını bırakabileceği bir yer olmadığı için meslek ve iş edinemediğini belirterek devletten tek

beklentisinin ücretsiz çocuk bakımı/kreş imkanlarından yararlanmak olduğunu dile getirmiştir:

“Çocuklarım çok küçük, onları bırakabileceğim bir yer yok. Meslek edinmek istesem çocuklarıma bakacak birileri lazım. Çalışmak istesem yine çocuklarıma bakacak biri lazım. Biliyorum devletin verdiği imkanları. Meslek edindirme kursları da var, iş olanakları da var, ama çocuklar.. Devletten tek beklentim çocukların bakılması olur. Çalışmak isteyen insanlar için çocuklarını bırakabilecek bir yer olsaydı. Yani ücretsiz bakılabilecek bir yer. O zaman zaten çocuklarıma çalışır bakardım..”(G6)

Kadınlar, kreş imkanlarından yararlanamamaları ve küçük yaşta çocuğu olan bir anne olarak durumuna uygun iş olanaklarına kavuşamamaları nedeniyle çocukları ile birlikte çalışabilecekleri ve aynı zamanda kira sorununu çözebilecekleri iş arayışına girmektedirler. Bu durumla ilgili görüşülen kadınlardan (G12) ve (G3) içinde bulunduğu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Çocuklarımı kabul edecek yatılı bir iş bulmaya ihtiyacım var. Çünkü çocuklarımı bırakıp çalışmak istemiyorum. Gündüzlü bir iş bulsam, kreş saati sınırlı kreş saatine göre iş bulmam lazım, o da mümkün değil. Destek sağlansaydı yaşamımı kurardım. 4 yıldır devletim bana sahip çıkıyor ama benim gibi küçük çocukları olan kadınlara..” (G12)

“Evimin kirası, elektriği, suyu.. her zaman ihtiyaçlarım karşılansa.. Böyle yerler bir yere kadar, çocukların ev düzeni ve anne şefkatine ihtiyaçları var. Çocuğum büyüyene, ben çalışabilecek hale gelene kadar bana destek olsalar, geçinmek için devletten yardım istiyorum. Çocuğum küçük olduğu için iş bakamıyorum. Oğlumla birlikte gidebileceğim bir iş olsa..” (G3)

Bu durumda sığınmaevinde küçük yaşta çocuklarıyla birlikte kalan kadınların ev düzeni kurabilmeleri genellikle devletin desteğini almaları, çalışma saatlerinde çocuklarının bakım sorununun çözülmesi koşulunda söz konusu olabilecektir. Bu nedenle kadınlar mevzuatın ve sığınmaevindeki uygulamaların mevcut durumunda kendi başlarına hayatlarını kurabileceklerini düşünmemektedirler.

Bazı kadınlar, yalnızca kendilerine ve çocuklarına (çocuklarının bakım ücreti dahil) yetebilecekleri bir işe sahip olabildikleri takdirde tüm hayallerini gerçekleştirebileceklerini düşünmekte; devletten bu konuda destek beklemektedirler:

“Sağlam işim olursa, güvenceli ve garantili huzurlu bir hayatım olurdu. Düzenli sağlam düzgün geliri olan bir iş. Ancak bu sayede çocuğumu yanıma alıp düzenimi kurabilirim. TOKİ evlerine başvururdum, devletin desteği ile bir ev almak isterdim.” G(16)

Görüşülen kadınlardan G17 de, kadınların kendi ayakları üzerinde dik durabilmelerinin ve çocuklarına bakabilmelerinin bir meslek ve iş sahibi olarak ekonomik açıdan güçlü olmalarına bağlı olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Kadınlara iş olanakları sağlansın. Kadınlar kendi ayakları üzerinde durabilsin, çocuklarını yanlarına alıp onlara bakabilsinler. Hayata karşı dik dursun, ailesine karşı bile pasif zayıf durmasın. Karşıdaki kişinin yeteneğine göre iş bulsunlar. Yeteneği yoksa temizlik yapar, bulaşık yıkar, yaşlı bakmak öğretilir onu yapar. Kendi halinde bırakılmasın kimse. Bir anne çocuğuna gelecek sunamazsa, o çocuk da anneden daha kötü bir duruma gelir. Ben her şeyi yapabilirim demen lazım. Bunun için de maddi destek lazım, az da olsa. Ben buradan nasıl ayrılabilirim? İşimin olması gerekir. Devlet ev vermese bile, benim küçük bir ev kurabilmek için bir işimin olması gerekir. Devlet eşyaları karşılayacak ama sonuçta yiyeceğim, içeceğim, elektriğim, suyum, telefon faturam...” (G17)

Bunun yanı sıra kadınlar, devlet tarafından bir süre kira yardımı yapılması, ihtiyaç duyulan tüm ev eşyasının verilmesini, fatura vb masraflara bir süre destek olunmasını beklemektedirler. Görüşülen kadınlardan G9 devletten bu konudaki beklentilerini:

“Kira, eşya, erzak yardımı gibi yardımlar yaparsa o zaman yaşam kurabilirim diye düşünüyorum. Devlet en azından kiramızı 6 ay ödeseydi, faturalara, giderlere de destek olsa..”(G9) şeklinde belirtmiş hatta bir süre maaş bağlanmasına ilişkin beklentisini; *“Tek başına bir evde yaşamak çok zor. Benim için en büyük engel eğitimsiz olmam. Maaş bağlasalardı mesela çok iyi olurdu. (G9)”* diyerek dile getirmiştir. Aynı şekilde G8; *“Hayata tutulabilecek hale gelene kadar bana 300-500 lira da olsa bir maaş bağlanması olabilirdi...(G8)”* şeklinde ekonomik destek beklentisini belirtmiştir.

Uzun süre şiddete maruz kalmış ve sosyal destekten yoksun olan kadınlar için sığınmaevi çoğu zaman beslenme ve barınma gibi maddi ihtiyaçların karşılandığı bir mekan olmaktan öte güvenlik ve duygusal desteğin de sağlandığı bir liman olmaktadır. Kadınlar güçlenme aşamasında sığınmaevinden ayrıldıktan sonra tek başına yaşama tutunma cesaretlerinin artması için bir süre daha destek almaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu konuda G9 beklentilerini:

“Mekanlar sağlansa: Sığınmaevinden çıkan kadınların güvenliğini sağlasalar, bir süre daha güvenli bir yerde kalsak. Sığınmaevinden çıkınca kadınların takibi yapılsa..Destek olmaya devam etseler. Kendimi yalnız hissetmezdim en azından.” (G9)

şeklinde anlatmıştır. Görüşmecilerden G9'un sığınmaevi sonrası bir süre daha kalabileceği korunaklı geçiş evi beklentisi, Kuzey Carolina'da Mitchell ilçesinde yalnız yaşanacak yeni bir hayatla, sığınmaevi arasına bir ara basamak olarak (Alpago, 2006) uygulanmaktadır. Bu "Geçiş Evleri", kadınların sığınmaevinden ayrılır ayrılmaz hayata karışmalarının zorlu bir süreç olduğu fikriyle, sığınmaevinden ayrılan kadınların varsa çocuklarıyla birlikte 1-2 yıl süre ile ücretsiz ya da düşük ücret ödeyerek kalabildiği ve bu süreçte kadın danışma merkezinden destek almaya devam edebildikleri evlerdir (Tosun ve Öztürk, 2010).

Sosyo-ekonomik destekten yoksun olan, güvencesiz beden işçisi olup şu an hamile olan G20 de, sığınmaevinden ayrılabilmesi için ihtiyaç duyduğu koşulları ve devletten beklentilerini dile getirdiği anlatılarında, geleneksel ataerkil toplumda yalnız kadın olarak yaşam kurup sürdürebilmenin zorluklarını ortaya koymuştur:

"Burada hangi koşullarda yaşıyorsak o yaratılmalı bize. Burada kiramız yok, elektriğimiz yok, suyumuz yok. Ne yiyeceğiz derdimiz yok. Hani o güven var ya. Yemeğimiz de var yatacak yerimiz de var. Dışarıda bir ay kirayı ödemezsem kapıdayım; 'sen zaten kadınsın tek başınasın yapacağın buydu'... Burada huzur içindeyiz. Aynı huzuru dışarda bulmak istiyoruz. Gelip burada kurumda kalmaktansa, aynı düzen dışarıda sağlanabilir. Mesela bir süre maaş bağlansa ayakta durabiliriz. Kurumdan faydalanmaktansa, kendi evimizde, kendi düzenimiz. Destek sağlanabilir. Bir sınır konulabilir. 'Sen hamile misin, şu kadar süre sana destek olunacak. 1 yıl boyunca alacağın destek bu, ondan sonra işini bulacaksın' denilebilir. Belli bir süre kiram ödense veya insanlara 6 ay maaş bağlansa.. Bu şartlarda (hamile) mümkün değil çalışamam. Ben daha 5-6 aylık hamileyken temizliğe gittiğim kadınlar ben senin bu şartlar altında çalıştıramam diyordu. Şimdi birkaç ay sonra bebeğim doğacak, onunla birlikte hiç çalışamayacağım.." (G20)

Geleneksel ataerkil gelenekler üzerine kurulu aile yaşamı içerisinde toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünde, çocuk bakım sorumluluğunu en temel görevi olarak içselleştiren kadınlar 'annelik' görevinden kaynaklanan sorumlulukla kendilerini çocuklarına adanmakta ve tüm yaşam hedeflerini çocuklarına iyi bir yaşam vermek üzerine kurmaktadırlar. Özellikle kamusal alanda bireysel bir varoluş gerçekleştirememiş ve her yönden erkeğe bağımlı bir yaşam sürdürmüş, kendi yaşamının kararlarını alamamış kadınların; tek başına yaşamını yönlendirme, yaşam kurmak için kararlar alma ve kendi yaşamına sahip olmak için önemli adımlar atması zor olsa da yapılabilir olduğu gözlemlenmekte ve sığınmaevi sürecinde kadınlardan beklenmektedir. Ailenin toplumun temeli ve kadının yuvayı kuran olarak görüldüğü geleneksel ataerkil toplumların ahlaki değerleri, 'dul' kadının, yaşamında bir

erkeğin varlığı ve desteği olmaksızın tek başına düzen kurma ve sürdürme, bağımsız yaşama adım atma cesareti gösterebilmesini zaten zorlaştırırken; şiddete maruz kalmış, bir mesleği veya iyi gelir getirici bir işi olmayan ya da hamilelik- çocuk bakımı vb. sebeplerle iş yaşamından uzak kalan ve geçimini erkeğe bağımlı olarak sürdüren kadınların, yanlarında küçük yaşta ve bakıma muhtaç çocuklarıyla birlikte şiddetsiz bir yaşama adım atabilmesinde devletin güçlendirici sosyal refah politikaları hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle şiddetten uzak yaşam kurma aşamasında devletin ve sosyal yardım mekanizmalarının desteğine ihtiyaç duymaktadırlar.

Düşük eğitim seviyesindeki kadınlar işgücü pazarına girdikleri zaman, daha düşük ücretlerle ve daha olumsuz koşullarda istihdam olanağı bulabilmekte, sosyal güvenceye de çok düşük düzeyde ulaşabilmekte ve temel ihtiyaçlarını karşılayamama hususlarında cinsiyetlerine bağlı ayrımcılıkla karşı kaşıya kalmaktadırlar (20. Kurultay: Atası Topçuoğlu: 203). 20. Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı (2017)'ında; kadın yoksulluğunun yapısal bir sorun olarak ele alınarak, yoksul kadınlar için sosyal yardımın sürekli ve düzenli gelir haline getirilmesi; şiddete uğramış ve şiddetsiz bir hayat kurmaya çalışan kadınların konut sorunlarının çözülmesi, kendilerine ve çocuklarına ücretsiz eğitim ve sağlık olanakları sağlamada ve işe yerleşmede öncelik tanınması önerilmiştir (Mor Çatı, 2017: 21).

1995 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı'nda kadının güçlendirilmesine yönelik olarak, belirlenen stratejiler arasında; kadınların istihdama, uygun çalışma koşullarına, kaynaklara ve ekonomik kaynakların kontrolüne, düşük gelirli kadınların iş bulabilmelerine yönelik hizmetlere, mesleki eğitim ve iş piyasalarına erkeklerle eşit şekilde ulaşmasını kolaylaştırmak ve kadının ekonomik kapasitesini güçlendirmek yer almaktadır (Global Compact, 2014).

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015)'nda ise, “Şiddete uğrayan kadınlara hizmetlerin (koruma, barınma, tedavi, meslek/iş edindirme, güçlendirme, yasal haklar, çocuk/yaşlı bakımı ve rehabilitasyon vb.) daha etkili verilmesi, yaygınlaştırılması, gerekli altyapı ve personel temininin sağlanması, şiddet mağduru kadınların sosyal yaşama katılımlarının sağlanması amacıyla gerçekleştirilecek projelere öncelik tanınması, ekonomik zorluk içerisindeki şiddet mağduru kadınların ve konukevlerinde kalan kadınların istihdam garantili meslek edindirme kurslarından öncelikli yararlanmalarının sağlanması, ekonomik yoksunluk içindeki şiddet mağduru kadınlar ve sığınma evlerinde kalan kadınların, kendi işlerini kurabilmeleri için eğitim, danışmanlık ve finans hizmetleri

aracılığıyla desteklenmeleri, finansal okur yazarlık yeteneklerinin geliştirilmesi, ekonomik yoksunluk içindeki şiddet mağduru kadınlar ve/veya sığınma evlerinde kalan kadınlara mikrokredi uygulamalarında kontenjan ayrılması” şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan kadınların sosyo-ekonomik olarak güçlendirilmesini sağlama hedefine dönük olarak belirlenen stratejilerdir (KSGM, 2012).

Tüm bu belirlenen stratejilere karşın, sığınmaevi sürecinde kadınların, sosyal yardımlardan yararlandırılma, istihdama dahil edilmesindeki engellerin kaldırılması ve çocuk bakımı konusunda desteklenmesi, sığınmaevi sonrası izleme ve destek çalışmalarının da sürdürülerek kadınların bilişsel, psikolojik, eğitimsel, ekonomik ve toplumsal alanlarda güçlendirilerek şiddetten uzak bir yaşam kurup sürdürmelerinde engeller devam etmekte, şiddete maruz kalarak sığınmaevine yerleşen kadınlar insanca bir yaşam için gerekli olan sosyal refah düzeyine erişememektedirler.

SONUÇ

Şiddete maruz kalarak sığınmaevine yerleşen kadınların sığınmaevi sonrası yaşam planlarının, gelecek beklentilerinin ve ihtiyaçlarının neler olduğunu anlamak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada; sığınmaevinde kalan kadınların beklentilerinin hangi durumlarda nasıl şekillendiğine, mevcut durumda sığınmaevi sonrası planlarının ve beklentilerinin neler olacağına yanıtlar aranırken; sığınmaevinde yapılan güçlendirme çalışmalarının, sığınmaevi sürecinde ve sonrasında alacakları desteklerin, kadınların yaşam planları ve beklentileri üzerinde doğrudan etkili olduğu varsayımından hareket edilmiştir.

Araştırma; kadını güçsüzleştiren, haklarını elinden alan ve özgürlüğünü kısıtlayan şiddete maruz kalması sonucu sığınmaevine yerleşen kadınların, şiddetten uzak yeni bir yaşam düzeni kurmaya ilişkin planlarını ve beklentilerini feminist yöntembilim kapsamında ele almıştır. Kadınların içselleştirdikleri ve normalleştirdikleri deneyimlerini ifade etmeleri nedeniyle sığınmaevi sürecine ilişkin yaşam deneyimleri ve yeni bir yaşam düzeni kurma konusundaki motivasyonları araştırmanın başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda sığınmaevinde kalan kadınların şiddet deneyimleri, sığınmaevine gelmeden önceki şiddetle mücadele yöntemleri, güçlendirilmelerine yönelik olarak sığınmaevi sürecinde aldıkları destekler, sığınmaevi koşulları ve sığınmaevi çalışanları hakkındaki görüşleri, sığınmaevinden ayrılarak yeni bir yaşam düzeni kurma konusundaki planları ve beklentileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile elde edilmiştir.

Araştırma kapsamında, kadınların sosyo-demografik özelliklerinin şiddetle baş etmede ve şiddetten uzak bir yaşam kurmada etkili olduğu varsayımından hareket edilerek kadınların sosyo-demografik özellikleri araştırılmış; genç ve orta yaş aralığında bulunan ve her eğitim düzeyinden kadının şiddete maruz kalarak kadın sığınmaevine başvurduğu, sığınmaevinde kalan kadınların büyük çoğunluğunun çocuklu olup, çocuklarıyla birlikte sığınmaevinde kaldıkları ve çocukların da genellikle okul öncesi ve ilköğretim çağındaki yani bakım ve gözetime muhtaç bir yaş döneminde oldukları belirlenmiştir. Kadınların şiddetten uzak bir ortamda güçlenmeleri sürecinde çalışıyor olmaları önemli bir unsur olmasına karşın araştırmaya katılan kadınların %87,5'i ücretli bir işte çalışmadığını %71'i ise daha önce ev dışı bir işte çalıştığını anlaşılmıştır.

Sığınmaevinde kalan kadınlar daha önce ücretli bir işe sahipken, şiddet nedeniyle sığınmaevine geldiklerinde çalıştıkları işlerinden ayrılmak zorunda kalmışlardır. Özellikle

küçük yaşta çocuğu olan kadınlar (%62,5), çocuklarını bırakacak kimse olmadığı ve sığınmaevi sürecinde çocuk bakım sorununu çözemedikleri için işlerine devam edememişlerdir. Daha önce ücretli bir işe sahip olup hamilelik, yaşı küçük çocuğunun olması, bakıcı sorunu nedenleriyle işlerinden ayrılmaları kadınların sığınmaevi sürecinde çocuk bakımına ilişkin sorunlarının çözülmediğini ortaya koymaktadır. Kadınlara sığınmaevi sürecinde işgücüne katılımlarını sağlamaya yönelik destek verilmesi beklenir. Nitekim araştırmaya katılan kadınlar iş bulma konusunda sığınmaevinden destek aldıklarını belirtmelerine karşın, kadınların çalışacakları işlerin saatleriyle çocuğa bakım hizmeti verecek kreşlerin saatlerinin uyumlu olmaması ve ayrıca mesleki eğitimlerinin olmaması nedeniyle düşük gelirli işlere yönlendirilmeleri ve bu işlerden sağlayacakları asgari ücretle çocuk bakım ücretlerini karşılamalarının mümkün olmaması nedeniyle iş arayamadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan kadınların ebeveyninden yetim maaşı ve 3 ayda 1 engelli maaşı alan 3 kadın dışında hiç birinin gelirinin olmadığı ve henüz boşanmadığı eşinden veya babadan SGK'lı olan 2 kişi dışında hiç kimsenin sosyal güvencesinin olmadığı anlaşılmıştır. Şiddete maruz kalan ve sosyoekonomik yetersizlik içinde olan kadınların, sığınmaevi hizmetine ve şiddetten uzak bağımsız bir yaşam kurabilmeleri için sığınmaevi sürecinde sosyal yardımlara ve ekonomik güçlenmeye; sosyal destekten yoksun olan kadınların çalışma saatlerinde çocuklarını bırakabilecekleri güvenli ve ücretsiz kuruluşlara ihtiyaç duydukları ifade edilebilir.

Araştırma kapsamında, kadınların şiddet deneyimleri ve şiddetle mücadele stratejileri değerlendirilmiştir. Ev içinde ve evlilik sürecinde sistematik olarak şiddete farklı biçimlerde ve genellikle şiddet türlerinin tümüne iç içe geçmiş biçimde maruz kalan kadınların şiddet deneyimleri uzun bir sürece dayanmaktadır. Kadınların şiddeti yaşadıkları eşten ve evden ilk anda ayrılması her zaman mümkün olmamaktadır. Kadınların sığınmaevine gelmeden önce şiddetle baş etmek için, şiddet uygulayanın her dediğini yapma, şiddet uygulayanın davranışlarını durdurmak için polis çağırma ve koruma kararı isteme gibi yöntemlere başvurdıkları ve sığınmaevine başvurmalarını geciktiren bariyerlerle karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Nitekim araştırma kapsamındaki kadınların % 96'sı sığınmaevine ilk kez başvurmuştur. Oysa birçoğu daha önce de şiddete maruz kalmışlardır.

Kadınların kendilerini geçindirecek ve çocukların masraflarını karşılayabilecek gelir kaynağına sahip olmamalarından kaynaklı ekonomik yoksunluk da şiddet ortamını terk edememelerinde etkili olmaktadır. Araştırma kapsamındaki kadınların büyük çoğunluğunun küçük yaştaki çocuklarını tek başına büyütebilecek ekonomik güce sahip olmadığı için şiddet

ortamını terk edemediği ortaya çıkmıştır. Bazı kadınların ise sığınmaevi desteğinden veya sığınmaevinde çocukları ile birlikte kalabileceklerinden habersiz olduğu, sığınmaevi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. Aile birliğinin devamı ve çocukların anne-baba ile birlikte büyümesi gerektiğine ilişkin geleneksel değerler ile kadının kocasının dediklerine uyması gerektiğine dair geleneksel inanç nedeniyle şiddete uğrayan kadının sosyal destekten yoksun kalmasında etkili olmaktadır. Araştırma kapsamındaki kadınların aile, akraba gibi sosyal çevresinden yardım aradığı; buna karşın çocukları babaya verme koşulunda yardım etmeyi kabul ettikleri, ailesi çocuklarını kabul etmediği için şiddete katlanmak durumunda kaldığı ya da kendi ailesi tarafından şiddet gördüğü eşe geri döndürüldükleri belirlenmiştir.

Araştırmanın saha çalışmasının yürütüldüğü Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinin özellikleri ve kadınların ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi kadınların değerlendirmeleri doğrultusunda incelenmiştir. Eril şiddetle mücadelenin araçlarından biri olan kadın sığınmaevleri, kadının yaşadıklarını anlamlandırması, şiddetsiz bir yaşamın da mümkün olduğuna ilişkin farkındalık kazanması, güçlenerek tek başına şiddetten uzak bir yaşam kurabileceğine ilişkin bilinç ve özgüveni kazanarak özgürleşebilmesi konusunda destek alabildiği güvenli bir ortam sunmalıdır. Barınma, yeme içme vb. temel insani ihtiyaçların en iyi şekilde karşılanması ve kendilerini güvende hissetmeleri de şiddetin etkilerinden kurtulmalarında, kendilerini değerli hissetmelerinde etkili olmaktadır. Kadınların şiddetin etkilerinden kurtulabilmeleri, özgüven kazanabilmeleri için psikolojik desteğe ve yeni bir yaşam kurabilmeleri için kaynaklar ve hakları konusunda bilgilendirilmeye, sosyo-ekonomik açıdan desteklenmeye ihtiyaçları vardır. Küçük yaşta çocuğu olan kadınların, iş arayabilmek için çocuklarını bırakabilecekleri kreş ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik'in 19'uncu maddesinde konukevlerinde verilecek olan hizmetler güvenlik, danışmanlık, yönlendirme, psikolojik destek, hukuki destek, tıbbi destek, geçici maddi yardım, iş bulma konusunda destek, kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için burs, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın yapıldığı Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinden hizmet alan kadınların ve çocuklarının barınma ve temel ihtiyaçlarının, olması gereken insani koşullarda sağlandığı ve bu durumu kadınların "konfor" olarak adlandırdıkları (kalorifer, sıcak yemek, düzenli temiz oda, kreş, oyun odası, ortak alanlar) sonucuna varılmıştır. Sığınmaevinde kalan kadınların çoğunluğunun, şiddet ortamında uzun süre insani koşullardan

uzak bir yaşam sürdürdüğü ve ekonomik yoksunluk çektikleri, bu nedenle sığınmaevinin fiziksel koşullarını beklentilerinin üstünde değerlendirdikleri sonucuna ulaşılabilir.

Araştırma kapsamındaki kadınlar için sığınmaevinin anlamının, kadınların içinde bulunduğu durum ve ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Sığınmaevi, yoksulluk nedeniyle gidecek yeri olmayan kadınlar için, nasıl geçineceğini düşünmekten geçici olarak kurtuldukları bir barınak; kimileri için ihtiyaçlarının karşılandığı bir yer; sürekli şiddetin yarattığı korku-kaygı-huzursuzluğu yaşayan kadınlar için bu sorunlardan uzaklaştıkları güvenli bir liman; can güvenliği sorunu olanlar için gizlilik ve güvenliklerinin sağlandığı korunaklı bir yuva olmaktadır. Kadınların anlatılardan, Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınma evinde, kadınların ihtiyaç duydukları fiziksel koşullara ulaşabildikleri ve özellikle gizlilik ve güvenliklerinin sağlandığı sonucu çıkmaktadır.

Kadınların kaldıkları sığınmaevinde baskı olmadığını, rahat olduklarını ve huzur bulduklarını vurgulamaları, çalışanlar ile hizmet alan kadınlar arasında ön yargılı olmayan ilişki geliştirilmiş olduğu sonucuna götürmektedir. Ayrıca kadınların anlatılarından sığınmaevi yaşantısına katılımlarının sağlandığı; sosyal, psikolojik, tıbbi ve hukuksal destek aldıkları, sosyal hizmetlere erişimi için yönlendirildikleri belirlenmiştir.

Uzun süre şiddete maruz kalarak şiddeti normalleştiren ve değersizlik duygusu içinde özgüvenini kaybeden kadınların, sığınmaevi sürecinde çalışanların tutumları ve aldıkları psikolojik destek sonucunda, yaşam deneyimlerini karşılaştırarak şiddetsiz bir ortamın mümkün olduğuna ilişkin farkındalık kazandığı belirlenmiştir. Bu etkinin kadınların şiddet ortamına geri dönmemesinde etkili olacağı sonucuna ulaşılabilir. Kadınların fiziksel ve psikolojik açıdan kendilerini güvende hissedebilecekleri bir ortama kavuştukları, çalışanlardan aldıkları desteğin güçlenmelerine önemli katkı sağladığı; fakat çocuk bakımı ve ekonomik destek konusunda yeterli desteği sağlayamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sığınmaevinde çalışanların, alanında uzman kişilerden oluşması ve kadınlarla ilişki-iletişim biçimlerinin kadınlar üzerindeki etkisi araştırma bulgularına kadınların anlatılarından yansımıştır. Şiddete maruz kalmış kadınların önyargıdan ve ayrımcılıktan arınmış ilişkiler içinde yargılanmadan hizmet almalarının; şiddeti hak etmedikleri, değerli oldukları algısını geliştirebilmeleri ve güçlü yönlerini fark edebilmeleri üzerindeki etkisi, araştırma kapsamındaki kadınların hizmet aldıkları sığınmaevi çalışanları hakkındaki değerlendirmelerinde ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi kadınların güçlendirilmeleri sürecinde yalnızca barınma hizmeti vermenin ötesinde şiddet mağduru kadınlara gereken psikolojik desteğin sağlanması, tek başına şiddetten uzak bir yaşam

kurabilecekleri konusunda özgüven kazanmalarında etkili olmaktadır. Bu bağlamda profesyonel destek hizmetlerini sağlamak üzere her sığınmaevi için toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip, şiddet ve travma konularında eğitilmiş ve yeterli sayıda meslek elemanlarına ihtiyaç vardır.

Kadınların güçlenmeleri için, uygun fiziksel koşullarda barınma ve psikolojik destek hizmetlerinin yanı sıra yeterli maddi desteğin de sağlanması gerekmektedir. Çoğunlukla geçerli bir mesleğe ve düzenli-güvenceli bir işe sahip olmayan ya da düşük ücretli işlerde çalışan kadınların asgari ücretle geçim sürdürmesi yoksullukla mücadelesini gündeme getirirken, özellikle bakım ve koruma gerektiren yaşta çocuğu olan ve sosyal destek sistemlerinden yoksun olan kadınların ücretli ve güvenceli bir işte çalışabilmesi için çocuk bakım sorunu ile karşılaşması şiddetten uzak bağımsız bir yaşam kurmada engel olarak karşılırlarına çıkmaktadır. Nitekim bazı kadınlar, çocuklarını babaya veya devlet korumasına vermeyi düşünmekte ya da kendi yaşamını kuramadığı için uzun bir süreci sığınmaevinde zaman geçirmek durumunda kalmaktadırlar.

Araştırma yapılan sığınmaevinde kreş olmasına karşın, oyun odası olarak hizmet verildiği, çocuk bakım hizmetinin yürütülmediği, çalışma saatleri ve çalışan personel sayısı yönünden ücretli bir işte çalışan kadınların ihtiyacını karşılamada yeterli olmadığı için, ücretli bir işte çalışan kadınların çocuklarını sığınmaevi kreşine bırakmadığı ve kadınlardan bazılarının çocuklarını diğer kadınlara emanet ettikleri anlaşılmıştır. Daha önce de aynı sığınmaevinde kalan bir kadının ise yeterli gelir sağlayacağı bir iş bulamaması ve çocuk bakım desteği sağlayamaması nedeniyle eşiyle barışarak sığınmaevinden ayrıldığı; fakat yeniden şiddet görerek sığınmaevine başvurduğu, aynı çözümsüzlüğü yaşamaya devam ettiği gözlenmiştir. Çalışan kadınların çocukları için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik'in 50 inci maddesinde "Kuruluşların kapasitelerinin %3'ü, il müdürlüğünce tespit edilecek çocukların ücretsiz yararlanması için ayrılır." "Ücretsiz kontenjan kapsamında değerlendirilebilecek çocuklar şunlardır:...tek ebeveyni ile yaşayan çocuklar, ... kadın konukevinde bulunan veya ayrılan kadınların çocukları." hükmüne göre ücretsiz kreş imkanı sağlamaktadır. Ayrıca, 6284 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde "Korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması" hükmü yer almaktadır.

Buna karşın araştırma kapsamındaki kadınların hiç birinin kanun ve yönetmelik kapsamındaki haklardan yararlanamadıkları belirlenmiştir. Ayrıca kadınlardan okul çağında (7-11 yaş dönemi) çocukları olanların da çoğunlukla sosyal destek sistemlerinden yoksun oldukları, bu nedenle çocuklarını tek başına evde bırakmaktan duyduğu kaygı nedeniyle iş arayamadıkları belirlenmiştir. Okul çağındaki çocukların okul sonrası saatlerde güvenli bir ortamda kalabilmesine yönelik olarak olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın çocuk kulüplerinden %3 kontenjan ayrılması dışında belirlenmiş bir mevzuat; sığınmaevi sonrası çocuk bakımına ilişkin destek mekanizması bulunmamakta, mevcut mevzuattan da kadın sığınmaevinde kalan kadınların tamamı yararlanamamaktadır. Bu durum da kadınların çocuklarıyla birlikte daha uzun süre kadın sığınmaevlerinde kalmasına; uzun süreler sığınmaevinde kalmak ise kadınların ve çocuklarının hem toplu yaşamdan kaynaklanan sorunlara uzun süre maruz kalmalarına ve kendine ait bir ev düzeni yoksunluğundan kaynaklı aidiyet duygusu bozukluğuna neden olabilmekte, hem de uzun süre toplumsal yaşamdan uzak kalmalarına sebep olmakta ve bağımsızlaşmasını ertelemektedir. Unutmamak gerekir ki sığınmaevleri aslında ev değil şiddetten korunmak ve güçlenmek için geçici barınma yerleridir.

Araştırma kapsamındaki kadınların sığınmaevi sonrası planları, hayalleri ve bu hayalleri gerçekleştirmede sığınmaevinden, ailesi ve sosyal çevresinden, devletten beklentileri araştırmanın temel odağını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki kadınların sığınmaevi sonrası planları ya kendi ailelerinin yanına dönmek, ya süresi dolunca süresini uzatmak ya başka bir sığınmaevine gitmek ya da ev tutup sığınmaevinden ayrılmaktır. Aslında bütün kadınlar kendine ait bir yaşam düzeni kurmayı istemekte, bunun için gerekli desteği bulamadıkları için diğer yollara başvurumaktadırlar.

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların büyük çoğunluğunun daha önce şiddeti yaşadıklarında ailelerinden birçok kez yardım istediği; fakat aile birliğini bozmamak adına yeniden eşiyle barıştırıldıkları, daha önce ailesinde aradığı desteği bulamadığı için aile ve sosyal çevreden destek beklemediği, bazı kadınların ise ailesinden destek aldıklarını ya da alacaklarını belirtmesine karşın, bu desteğin yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda yeterli olmadığı, ataerkil toplumsal yapının aile desteğinden yoksunlukta önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kadınlar sığınmaevi koşullarını olumlu değerlendirse de yaşamlarını sığınmaevinde geçirmek değil, bir an önce ev tutarak buradan ayrılmayı istemektedirler. Bir iş bulup çalışmak, bir ev düzeni kurmak, varsa çocuklarıyla mutlu/huzurlu bir aile yaşamı sürdürmek

kadınların ortak hayalleridir. Araştırma sonuçları, şiddete maruz kalmış olan kadınların aslında sosyal devletin karşılayabileceği ne kadar mütevazı beklentiler içinde olduklarını göstermektedir. Buna karşın hayallerine ulaşmada engellerle karşılaşmakta, yeterli destek alamamaktadırlar. Normal insanca bir yaşam için bu gerekliliklerin sığınmaevinde kalan kadınların hayallerinde kalması acı bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sığınmaevi sürecinde ve sığınmaevinden ayrılabilmeleri noktasında en fazla vurgulanan şey ekonomik yardımların yetersiz olduğu, kadınların anlatılarından ortaya çıkmaktadır. Kadınlar, sığınmaevinden ayrılabilmek için en çok ev tutma ve eşya konusunda yardım beklemekte, bir süre kiralarının ödenmesini veya ücretsiz/düşük ücretli olarak kalabilecekleri 1+1 konut tahsis edilmesini beklemektedirler. Mevzuatta sığınmaevinde kaldığı süreçte kadınlara harçlık bağlanmasına hükmedilmiş olmasına karşın, araştırma kapsamındaki sığınmaevinde harçlıkla ilgili sorunun devam ettiği kadınların anlatılarından çıkan sonuçlardandır. Bunun yanı sıra; sığınmaevinden ayrılma aşamasında ve sığınmaevi sonrasında, kadınlara yardım bağlanmasına mevzuatta yer verilmemesi; mesleği ve yüksek gelir getirici işi olmadığı için geçim kaygısı taşıyan kadınların şiddetten uzak bağımsız bir yaşam kurmak için desteklenmeleri ve toplumsal yaşama bağımsız olarak katılımlarının sağlanması yerine, sığınmaevine bağımlılık geliştirerek, kalış sürelerini sürekli uzatmalarına ve çocuklarını sığınmaevinde büyütmelerine yol açmaktadır. Nitekim araştırma kapsamındaki kadınlardan hamilelik sürecinde sığınmaevine yerleşen kadınların, çocuklarıyla birlikte bir ev düzeni kurma konusunda yeterli destek alamadığı için kalış süresini uzatarak ve nakillerle uzun yıllar sığınmaevinde kaldığı; yine küçük yaşta çocukları olanların çocuklarına bakıcı bulma sorunu ile karşı karşıya kaldığı ve ekonomik destek alamadığı için iş arayamadığı belirlenmiştir.

Şiddete maruz kalmış kadınlar için özel destek sistemleri mevzuatla belirlenmemiştir: Kadınların sığınmaevinden güçlenerek ayrılabilmeleri için ve sığınmaevinden ayrıldıktan sonraki süreç için alabileceği aynı- nakdi -geçici ve süreli yardımlar mevcut sosyal hizmet mevzuatı içindeki asgari geçim tutarı ile belirlenen sosyal yardımlar olup; toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dönük pozitif ayrımcılık içeren, sığınmaevinden yararlanan veya şiddete maruz kalan kadınların güçlendirilmesi kapsamında belirlenmiş yardımlar değildir. Bu anlamda, kadınların sığınmaevinden çıktıktan sonra şiddetten uzak yeni bir yaşam kurabilmesi için ihtiyaç duyduğu desteklerin belirlenmesine yönelik mevzuatta ve uygulamada eksiklik bulunduğu; kadınların hangi kurumlardan, ne şekilde ve ne kadar miktarlarda ekonomik destek alacağını mevzuatta şiddete uğradığı süreç için belirlenmesine karşın, sığınmaevinden

çıkarak yeni bir yaşam düzeni kurabilmesi için belirlenmediği, ekonomik yardımların yetersiz olduğu gözlenmektedir.

İstanbul Sözleşmesi, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kadının ikincil konumuna ve insan hakları ihlallerine neden olduğu, kadın-erkek eşitliğinin önünde büyük bir engel oluşturduğu göz önüne alınarak; kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak üzere şiddete maruz kalanlara yardım edilmesi için kapsamlı politikaların geliştirilmesini, kadınlara şiddetten arındırılmış bir yaşam hakkı tanımak için gerekli yasal ve diğer tedbirlerin alınmasını ve ayrıca toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan kadınlara özel önem atfedilmesini öngörmektedir. İstanbul Sözleşmesiyle taraf devletler, kadınların güçlendirilmesine yönelik politikalar geliştirerek bunları etkili bir şekilde uygulamayı taahhüt etmektedir. Ayrıca kadına yönelik şiddetle bütüncül mücadele için; etkili ve kapsayıcı politikaların ülke genelinde ilgili tüm organlar, kurumlar, sivil toplum dahil tüm örgütlerle işbirliği içinde eşgüdümlü olarak uygulanması yönünde yasal ve diğer tedbirleri alarak, mali kaynakları ve insan kaynaklarını tahsis etmeyi taahhüt etmiş olmaktadır (İstanbul Sözleşmesi, 2011).

Özellikle iş bulma, mesleki eğitim, kreş ve çocuklar için burs desteklerinin sağlanabilmesi noktasında işbirliği yapılacak ve sorumlu olacak kuruluşların mevzuatla belirlenmemiş olmasının, mevzuatın uygulamaya geçmesinde güçlükler yarattığı, kuruluşlara sorumluluk yüklemeye yaptırımların yetersiz olduğu söylenebilir. Bir mesleği, işi ve çalışma deneyimi olmayan ve sığınmaevi sürecinde de mesleki eğitimden yararlanamayan kadınlar ve çoğunluğu düşük eğitim düzeyinde olan kadınlara şiddetsiz bir yaşam hedefine dönük iş ve meslek projeleri geliştirilmemekte, kadınlar genellikle düşük ücretli ve düşük statülü işlere yerleşebilmek için mevcut sistemde iş bulma yarışına dahil olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dönük olarak kadınların istihdama dahil edilerek güçlendirilmelerine dönük politikaların yetersizliği sonucu kadınlar zaten toplumda dezavantajlı durumdayken, şiddete maruz kalarak beraberinde küçük yaşta çocukları ile yaşam kurma aşamasında destek alamamaları, kadınların şiddet kısır döngüsünde kalmalarına yol açmaktadır. Ataerkil toplum yapısının sosyal değerlerinden sıyrılıp tek başına yaşam kurma cesareti gösteren kadınların, işsizlik ve düşük ücretli işler ile çocuk bakım sorunu ve ülkedeki genel ekonomik sorunlar karşısında sosyal devletin gerekliliği olan destekleri alamamaları, kadınların hayallerini gerçekleştirmelerinde engeller olarak karşılarına çıkmaktadır.

Sığınmaevinde kalan kadınlar, yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda belirli koşullara ve desteklere ihtiyaç duymaktadırlar. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların, başka kalacak yerlerinin olmaması ve ev düzeni kurabilecek kaynaklara sahip olamamaktan dolayı sığınmaevinden ayrılarak tek başına hayatını kurabilmek için kendinde yeterli gücü bulabilmelerinin ekonomik koşula, yani devletten sağlanacak sosyal yardımlara bağlı olduğu sonucuna varılmıştır. Çocuklu ve özellikle küçük yaşta çocuğu olan kadınlar yaşam planlarını ve hayallerini çocukları odağında kurmakta; ya çocuğu ile beraber çalışabileceği bir iş bulmayı ya da çocuğunun bakım sorununu ücretsiz olarak çözebilmesi durumunda yaşamını kurabileceğini ifade etmektedir.

Kadınların geçerli bir mesleklerinin ve iş deneyimlerinin olmayışı, asgari ücretli ve vasıfsız işlere yönlendirilmeleri, yanlarındaki küçük yaşta ve bakım-gözetime muhtaç çocuklarını bırakabilecekleri kreş/bakıcı ücretlerini karşılayabilecekleri gelirlerinin olmaması, kreş saatlerinin özel sektörün iş saatleriyle uyumlu olmaması, ücretsiz kreş kontenjanlarından yararlanamamaları, sosyal destekten yoksunluk, kadınların şiddetten uzak yeni bir yaşam düzeni kurma hayallerini gerçekleştirmesinde engellerdir.

Kadınların şiddetten uzak yeni bir yaşam kurabilmeleri için, bir süre kira veya ücretsiz/düşük ücretli barınma yardımı, tüm ev eşyasının karşılanması, güvenceli ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri düzeyde gelir getirici bir meslek ve iş sahibi olma, çalışma saatlerinde çocuklarının bakım sorunlarının çözülmesi koşullarının yerine getirilmesine ihtiyaçları vardır.

Aile içi şiddetin önlenmesinde sığınmaevlerinin, şiddet oluştuktan sonra ve kadınlar şiddeti durdurmak için tüm çareleri denedikten sonra kadınların başvurduğu son yer olduğu, mevcut yasal düzenlemenin ve uygulamanın, İstanbul Sözleşmesinde taahhüt edilen düzeyde olmadığı; yalnızca kadının şiddeti yaşadığı andaki olayın durdurulmasına ve kadının evden uzaklaşarak şiddetten ve şiddetin etkilerinden kurtulmasına imkan verdiği; fakat şiddetin yeniden tekrarlanmasının, dolayısıyla gerekli destekler sağlanıp kadının güçlendirilmesi ve şiddetten uzak bir yaşam kurması suretiyle şiddetin önlenmesi için yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Kadınların sığınmaevi sonrası hayallerini gerçekleştirebilmeleri sığınmaevi sürecinde güçlenmeleriyle doğrudan ilişkilidir. Uluslararası standartlar doğrultusunda çalışma ilkeleri belirlenen sığınmaevlerinde güçlendirme çalışmaları, kadınların geçmişte maruz kaldıkları şiddetin etkilerini azaltarak, yeni bir yaşam kurma konusunda kadını hazırlamaktan oluşmalıdır. Şiddete maruz kalan kadınların varsa çocuklarıyla birlikte şiddetten uzakta bir yaşam düzeni kurabilmesinin koşulu sığınmaevlerinden güçlendirilerek çıkmalarıdır.

Hali hazırda ataerkil toplumsal yapı kadınların tek başına yaşam sürdürmesini zorlaştırırken; mesleği ve gelirin olmaması nedeniyle geçimini erkeğe bağımlı olarak sürdürmüş olması, şiddete maruz kalmış kadınların bakıma muhtaç yaşta çocuklarıyla birlikte bağımsız yaşama tek başına adım atma cesareti gösterebilmesini daha da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle özellikle kadınlarının bilişsel, psikolojik ve ekonomik güçlenmesi, toplumsal potansiyelini sınırlandıran, toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargılarla ilgili sorgulayıcı bakış açısı geliştirerek farkındalık kazanmaları, bilgi ve becerilerini geliştirmeleri yönünde sığınmaevindeki çalışmaların artırılmasının yanı sıra, kadın danışma merkezlerinin de aktif hale getirilerek, bu çalışmaların kadın sığınmaevinde kalmayan ve kadın sığınmaevinden ayrılan kadınlar için de yaygınlaştırılması, kadınların şiddetten uzak bir yaşam kurmasında ve sürdürmesinde önemli bileşenlerdendir. Kadınların şiddetsiz yaşamı sürdürmesinde önemli role sahip olmasına karşın yürütülmeyen sığınmaevi sonrası izleme ve destek çalışmalarının bir an önce hayata geçmesi gerekmektedir.

Kadınların şiddetten uzak yaşam kurması aşamasında devletin sosyal yardım mekanizmalarının işlevselliği büyük önem taşımaktadır. Şiddete maruz kalan kadınların aldıkları yeme, içme, barınma, korunma, psikolojik destek ve sosyal yardımlar sığınmaevi sürecinde kalmamalı, sığınmaevi sonrası süreçte şiddetin önlenmesine ve kadının güçlendirilmesine ilişkin olarak da yardım ve destek süreci devam etmeli; kadınları güçlendirmenin sağlanması yönünde eğitim, mesleki eğitim, istihdama katılım programları geliştirilmeli ve bu programlar şiddete maruz kalmış ya da maruz kalma riski olan kadınların ihtiyacını karşılayacak biçimde uygulanmalıdır.

Sığınmaevi sürecinde kadına yönelik bireysel düzeyde yapılan güçlendirici mesleki çalışmaların yanı sıra, kadının toplumsal yaşamda güçlendirilebilmesi için sosyal politikaların uygulanmasına da ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal politikaların, sığınmaevi sürecinde ve sonrasında verilen desteklerin her kadının bireyselliğine ve özel ihtiyaçlarına uygun olarak, kadınların güçlendirilmesine yönelik pozitif ayrımcılık içerecek biçimde düzenlenmesi ve

uygulanması kadınların güçlendirilmesinde önem taşımaktadır. Sığınmaevine başvuran kadınların büyük çoğunluğunun düşük eğitim düzeyi ve yoksulluğu dikkate alındığında; kadınların sosyal ve ekonomik yaşama katılımının engellenmesinin kadına yönelik şiddete ve şiddetin sürekliliğine sebep olması bakımından kadınların güçlendirilmesinin yani bilişsel ve psikolojik güçlenme yanında, eğitim ve istihdama katılımlarının şiddetten uzak bir yaşam kurmalarında hayati önem taşıdığı tartışmasız kabul edilen bir gerçekliktir. Kadının eğitim ve istihdama katılımının, böylelikle güçlenmesinin sağlanabilmesi için toplumsal ve ekonomik alanda var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve kadına yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması, eşitliği sağlayıcı ve güçlendirmeyi hızlandırıcı pozitif ayrımcılık içeren politikaların hayata geçmesi gerekmektedir.

6284 sayılı kanunun uygulanmasında yaşanan aksaklıklar giderilmeli, paydaş kurumlar kendi mevzuatlarını düzenlemeli ve iyileştirmelidir. Sığınmaevi sürecinde ve sığınmaevi sonrasında kadınların iş bulmaları ve ev kurmaları konusunda sığınmaevlerinin destekleri yeterli gelmemekte, bu konuda devletin sorumluluğunun ve desteklerinin artırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kadının şiddetten uzak bir yaşam kurma ve sürdürmesinin en önemli ayağı ekonomik güçlenme, ekonomik güçlenmenin koşulu da kadının istihdama katılımıdır. Kadınların istihdama katılımında en büyük engellerden biri ise, çocuk bakım sorumluluğunun kadının görevi olarak görülmesidir. Bu engelin kaldırılması yönünde, çocuk bakım konusunun kurumsallaşması, yani ücretsiz kreşlerin açılması yönünde devletin gerekli mevzuat ve uygulamayı hayata geçirmesi acil olarak gerekmektedir. Bakım hizmetlerinin aile içinde kadın tarafından sağlanmasına yönelik anlayışın değişmesi ve devletin ücretsiz kurum bakım hizmetlerinin artırılarak yaygınlaştırılması, kadının güçlendirilmesi yönünde sağlanacak önemli gelişmeler olacaktır.

Kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği konularında eğitimlerin kurumsal düzeyde yaygınlaştırılması ve bu eğitimlerin toplumsal cinsiyet alanında uzman kişilerce verilmesi sağlanmalıdır.

Sığınmaevlerinin; işleyiş, sunulan hizmetler ve yapılan çalışmalar açısından değişiklik gösterdiği, farklı sığınmaevlerinde kalan kadınların anlatılarına yansımıştır. Bu farklılıkların belirlenmesi için ülke genelinde geniş çaplı araştırmalar yapılmalı ve sığınmaevlerinin uluslararası standartlar doğrultusunda işletilmesi yönünde yaptırımlar uygulanmalıdır.

Kadın sığınmaevleri ve danışma merkezlerinin; kadınların bilişsel, psikolojik, eğitsel, mesleki ve ekonomik güçlendirilmelerinde etkinliğini ve işlevselliğini değerlendirecek ve

ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadının güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi yönünde mevcut mevzuata ve mevzuatın uygulanmasındaki eksikliklerin belirlenmesine yönelik araştırmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AAK - Aile Araştırma Kurumu (1995). *Aile İçi Şiddet Sebepleri ve Sonuçları*. TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Ankara.
- Acar Savran, G. (2013). *Beden Emek Tarih: Diyalektik Bir Feminizm İçin*. Kanat Kitap, İstanbul.
- Açıkel, S. (2009). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevi Önlemi: Türkiye Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, G. (2013). “Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak”. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1): 53- 72.
- Altınay, A. G. (2016). “Bedenimiz ve Biz: Bekaret ve Cinselliğin Siyaseti”, *90’larda Türkiye’de Feminizm*. Aksu B., Asena G. (drl.). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Altınay, A.G. ve Arat, Y. (2007). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. Punto Baskı Çözümleri, İstanbul.
- Alpago, C. (2006). *Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri Olgusu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ASPB, 96559647-605.01-E.108181sayı ve 17.10.2017 tarihli yazısı.
- Atasu Topçuoğlu, R. (2007). *Türkiye’de İnsan Ticareti: Müracaatçı Profili, Sığınmaevi Hizmetleri ve Sosyal Hizmet Önerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atasu Topçuoğlu, R. (2017). “Sığınaklar Nedir, Neden Sığınaklara İhtiyacımız var?” 20. *Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezleri Kurultayı Kitabı*. 11-13 Kasım 2017 – Antalya, 200-206.
- Aydın, S. (hızl.). (2010). *Sığınmaevi ve Danışma Merkezi Çalışanları için Mağdurlarla İletişim, Danışmanlık ve Kriz Yönetim Rehberi*. İç İşleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Bayrakçeken Tüzel, G. ve Gediz Gelegen, D. (2010). “Evim, Güzel Evim: Bir Sığınmaevinde Feminist Yapı Çözümü” *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, Ankara Üniversitesi Kasaum, 2(1):43-57.
- Ben-Porat, A. ve Itzhaky, H. (2008). “Factors That Influence Life Satisfaction Among Battered Women In Shelters: Those Who Stay Versus Those Who Leave”, *J Fam Viol*, 23: 597-604.

- Bınar, E. S. (2011). *Sığınmaevinde Kalan Kadınların Algıladıkları Sosyal Destek İle Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Umut Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi, 1993.
- Bourdieu, P. (2014). *Eril Tahakküm*. (Çev.). B. Yılmaz, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Buz, S. (2009). “Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20(1):53-65.
- Bybee, D. ve Sullivan, C. M. (2005). “Predicting Re-Victimization of Battered Women 3 Years After Exiting A Shelter Program”. *American Journal of Community Psychology*, Vol. 36 (1/2): 85-97.
- CEDAW- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme, 14.10.1985. (2015) *Kadın Hakları Mevzuatı*, Antalya Barosu Kadın Hakları Kurulu.
- Champell, R., Sullivan, C. M. ve Davidson II, W. S. (1995). “Women Who Use Domestic Violence Shelters Change in Depression Over Time”. *Psychology Of Women Quarterly*, 19: 237-255.
- Connell, R.W. (2016). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. (Çev. C. Soydemir,), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Coop Gordon, K., Porter L. ve Burton S. (2004). “Predicting The Intentions Of Women İn Domestic Violence Shelters To Return To Partners: Does Forgiveness Play A Role?”, *Journal of Family Psychology*, 18(2): 331-338.
- Cresswel, J. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. M. Bütün, S. B. Demir), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Çiftçi, Ö. (2007). *Yaşadıkları Şiddet Nedeniyle Sığınma Evlerine Başvuran Kadınların Umutsuzluk, Depresyon ve Üreme Sağlığı Durumlarının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çaha, Ö. (1996). *Sivil Kadın*. Vadi, Ankara.
- Dedeoğlu, S. (2009). “Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye’de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı”. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2: 41-54.
- Demir, Z. (1997). *Modern ve Postmodern Feminizm*. İz Yay, İstanbul.
- Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A User-Friendly Guide for Social Scientists*. Routledge Publications, London.

- DKDK- Dayaa Karşı Dayanışma Kampanyası. (1988). "Bağır Herkes Duysun". Kadın Çevresi Yayınları, İstanbul.
- Dobash, R. Emerson ve Dobash, P. Russell (1992) *Women, Violence and Social Change*, Routledge Publications, London and New York.
- Donovan, J. (2015). *Feminist Teori*. (Çev. A. Bora, M. Ağduk Gevrek ve F. Sayılan), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Doyran, A. (1996). "Şiddet Erkekler Dünyası ve Toplumsal Kurgular". *Evdeki Terör*, Mor Çatı Yayınları, İstanbul, 72-82.
- Erdem A. (2009). *The Politics Of Sheltering Women: The Case Of Şçek*. Master of Arts, Bogaziçi University Institute for Graduate Studies in the Social Sciences, İstanbul.
- Erdoğan, S., Aktaş, A. ve Onat B., G. (2009) "Sığınmaevinde Yaşayan Bir Grup Kadının Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Yaklaşımları: Niteliksel Bir Çalışma", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1): 807-824.
- Ermış, E. (2013). *Kadın Sığınma Evinde Kalan ve Kalmayan Kadınlarda Benlik Saygısı, Depresyon Düzeyi ve Psikosomatik Belirtiler: Bursa İli Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ertürk, Y. (2015). *Sınır Tanımayan Şiddet: Paradigma, Politika ve Pratikteki Yönleriyle Kadına Şiddet Olgusu*. Metis Yayınları, İstanbul.
- Eyüboğlu, B.(ed.). (2007). *Şiddetten Uzakta Bir Sığınak Nasıl Kurulur? Nasıl Yürütülür?* Mor Çatı Yayınları, İstanbul.
- Firestone, S. (2013). *Cinselliğin Diyalektiği*. (Çev. Y. Salman), Payel Yayınevi, İstanbul.
- Global Compact, (2014). *Türkiye Kadının Güçlenmesi Çalışma Grubu Ön Rapor*, (20 Kasım).
- Grossman, Susan F., Lundy, M., George, Christine C. ve Crabtree-Nelson, Sonya. (2010). "Shelter And Services Receipt For Victims Of Domestic Violence in İllinois". *Journal of Interpersonal Violence*, 25 (11): 2077-2093.
- Gökmen, D. (2009). *Kadın Sığınma Evi'nde Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar İle Eşiyle Birlikte Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar Arasındaki Psikolojik Dayanıklılık ve Bağlanma Durumlarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güler, E. (2012). *Sığınma Evinde Kalan Kadınların Yaşadıkları Şiddet İle Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Güler, N., Tel, H., Özkan ve Tuncay, F. (2005). “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2): 51-56.
- Güneri, F. Y. (1996). “Aile İçinde Kadına Yöneltilen Şiddet”. *Evdeki Terör*. Mor Çatı Yayınları, İstanbul, 87-92.
- Hacettepe Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı. (2015). *Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Cinayetleri Bildirisi*, Ankara.
- Hartmann, H. (2016). “Marksizimle Feminizmin Mutsuz Evliliği”, *Kadının Görünmeyen Emeği- Maddeci Bir Feminizm Üzerine*. G. Acar Savran ve N. Tura Demiryontan (derl.). Yordam Kitap, İstanbul.
- Hooks, B. (2014). *Feminizm Herkes İçindir: Tutkulu Politika*. (Çev. E. Aydın, B. Kurt, Ş. Özgün, A. Yıldırım), Bgst Yayınları, İstanbul.
- Işık, S. N. (2016). “1990’larda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Hareketi İçinde Oluşmuş Bazı Gözlem ve Düşünceler”, *90’larda Türkiye’de Feminizm* A. Bora ve A. Günel (derl.), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Işık, S. N. (2001). “ Kadın Hareketi Açısından Anlamı İş ve İşlevleri ile Kadın Danışma Merkezleri ve Kadın Sığınmaevleri”, *İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet: Prof. Dr. Nesrin Koşar’a Armağan* K. Karataş ve Ç. Arıkan (derl.), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını, Ankara.
- İçağasıoğlu Çoban, A. (2013). “Kadın Sığınma Evlerinde Sosyal Hizmet Uygulamaları”. *Kırıkkale Üniversitesi Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 16 Mayıs 2013, Kırıkkale, 73-80.
- İlkkaracan, P. (1996). “Uluslararası Stratejilere Bir Bakış”, *Sıcak Yuva Masalı Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*. İlkkaracan, P., Gülçir L., Arın C. (derl.). Metis Yayınları, İstanbul.
- İstanbul Sözleşmesi - Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 08.03.2012 (2015) *Kadın Hakları Mevzuatı*, Antalya Barosu Kadın Hakları Kurulu.
- Karagöz, B. (2008). “Türkiye’de 1980 Sonrası Kadın Hareketinin Siyasal Temelleri ve ‘İkinci Dalga’ Uğrağı”. *Memleket Siyaset Yönetim*, 3(7): 168-190.
- Karataş, S., Şener, Ü., ve Otaran, N. (hızl.).(2008). *Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu*, TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kazancı, D. (2010). *Evliliklerinde Maruz Kaldıkları Şiddet Nedeniyle Kadın Sığınmaevlerinde Barınan Kadınların Kaygı ve Depresyon Düzeyleri*.

- Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kelebek, G. (2016). *Aile İçi Şiddete Maruz Kalarak Boşanmış Kadınların Yaşam Deneyimleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Khosla, AH, Dua D, Devi L, ve Sud S.S (2005). “Domestic Violence in Pregnancy in North Indian Women”. *Indian J Med Sci* 59(5):195-198.
- Kılınç Salman G. (2015). *Kadın Konukevinde Kalan ve Şiddete Uğramış Kadınların İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtma Düzeylerinin Travmatik Stres, Depresyon ve Umutsuzluk Düzeyleri İle İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- KKE Yönetmeliği (Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, 5 Ocak 2013)”, (2015). *Kadın Hakları Mevzuatı*. Antalya Barosu Kadın Hakları Kurulu.
- KSGM - Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). “*Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*” Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, KSGM. Ankara.
- KSGM - Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2012). “*2012-2015 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı*”. KSGM. Ankara.
- Kocacık, F. (2004). “Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet, Türkiye’den Örnekler”. *Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları*, 93.
- Korkmaz, M. (2012). *A Feminist Standpoint Analysis Of Women’s Shelters: A Case In Turkey*. The Degree Of Master. The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, Ankara.
- Krane, J. ve Davies, L. (2002). “Sisterhood Is Not Enough: The Invisibility of Mothering in Shelter Practice With Battered Women”. *Affilia, Peled ve Dekel*, 2010. 1(2): 167-190.
- Kümbetoğlu, B. (2016). “Kadınlara İlişkin Projeler”, *90’larda Türkiye’de Feminizm*. A. Bora, A. Günal (drl.). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Lin, Nan (1976) *Foundations of Social Research*. USA: Mc Graw-Hill
- Lerner, G. (1986). *The Creation of Patriarchy*. Oxford University Press.
- Lundgren, E. (2009). *Şiddetin Normalleştirilme Süreci*. (Çev. Ekal, B.), Rengarenk Sanatevi, İstanbul.
- Lynne, S. (1990). *Gelecek Kadın mı?* (Çev S. Öncü), Alfa Yayınları, İstanbul.
- Maine, S. H. (1861). *Ancient Law (Eski Yasa)*, Murray, Londra.

- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. O. Akınhay ve D. Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Mavili Aktaş, A. (2014). *Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*. Elma Yayınevi, Ankara.
- Maybek, S. D. (2017). “Şiddet Mağduru Kadınların Sığınmaevi Sonrası Deneyimleri”, *Sosyoloji Konferansları*, 55 (2017-1), 153-179.
- Millett, K. (2011). *Cinsel Politika*. (Çev:S. Selvi), Payel Yayınevi, İstanbul.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (2012). *Sığınaksız Bir Dünya*, Sığınaklar ve Dayanışma/Danışma Merkezleri Kurultayı. Ekal B., Taylı Ü. (hzrl.) Mor Çatı Yayınları, İstanbul.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (1996). “Kadına Yönelik Şiddetin Bilgisi” *Evdeki Terör*, Mor Çatı Yayınları, İstanbul.
- Murray Susan, B. (1988). “The Unhappy Marriage of Theory and Practice: An Analysis of a Battered Women's Shelter”, *San Jose State University SJSU Scholar Works, NWSA Journal*, 1(1) :75-92.
- Ovadia, S. (1996). “Egemen Kültüre Somut Karşı Çıkışlar: Mor Çatı”. *Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet*. Mor Çatı Yayınları, İstanbul, 175-178.
- Ömek, H. (2013), *Kadına Yönelik Şiddet ve Din İlişkisine Sosyolojik Bir Yaklaşım: Ankara'daki Kadın Sığınmaevleri Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özar, Ş. Yakut-Çakar B. (2015). “Kamu Politikaları Piyasa ve Toplumsal Normlar Kısacasında Türkiye’de Erkeksiz Kadın Olmak”, *2000’ler Türkiye’sinde Sosyal Politika ve Toplumsal Cinsiyet*. S. Dedeoğlu, A. Yavuz Elveren (derl.) İmge Kitabevi, Ankara.
- Özateş, Ö. S. (2009). “Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi Olarak Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın Sorununda Feminist Etik Yaklaşım”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20(2): 99-107.
- Öztunalı Kayır, G. (1996). “Kadınlar ve Psikolojik Şiddet”. *Evdeki Terör*. Mor Çatı Yayınları, İstanbul, 93-95.
- Öztürk, E. (2011). *Feminist Teori ve Tarihsel Süreçte Türk Kadını*. Rağbet Yayınları, İstanbul.
- Parla, A. (1996). “Anlatılar, Duvarlar ve Direniş Sesleri: Aykırı Bir Mekan Olarak Mor Çatı”. *Evdeki Terör*, Mor Çatı Yayınları, İstanbul, 55-56.

- Parsons, T. ve Bales, R.F. (1956). *Familiy Socialization and Interaction Process*. Routledge, Londra.
- Punch, Keith F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş*. Siyasal Kitapevi, Ankara.
- Ramazanoğlu, C. (1998). *Feminizm ve Ezilmenin çelişkileri*. (ev: Mefkure Bayatlı), Pencere Yayınları, İstanbul.
- Reinharz, S. (1992). *Feminist Methods in Social Research*. Oxford University Press, New York.
- Sallan Gül, S. (2013). *Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri: Erkek şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?* Bağlam Yayıncılık, Ankara.
- Sallan Gül, S. (2015). “Eril Refah Rejimi, Kadına Yönelik Aile İçi şiddet ve Kadın Sığınmaevleri”, 2000’ler Türkiye’sinde Sosyal Politika ve Toplumsal Cinsiyet. S. Dedeoğlu ve A. Y. Elveren (derl.). İmge Kitabevi, Ankara.
- Sencer M ve Sencer Y. (1978). *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*. TODAİE, Ankara.
- Sezgin, H. (2007). *Partneri Tarafından şiddet Görmüş ve Kadın Sığınma Evinde Barınan Kadınların Kullandıkları Başetme Yöntemleri İle Algıladıkları Sosyal Desteğin Ruhsal Sağlıkları İle İlişisinin İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü. İstanbul.
- Shneidman, S. E. (1970). “Orientations Toward Death”. S. E. Shneidman, N. L. Farberow ve R. E. Litman (Eds.), *Science House*. Inc, New York, 145-155.
- Smith, A. ve Douglas, M. (1990). “Empowerment As An Ethical Imperative”. H. Lerman and N. Porter (Ed.). *Feminist Ethics and Psychotherapy*. Springer Publishing, New York, 43-50.
- Somerville, J. (2000). *Feminism And The Family: Politics And Society In UK And USA*. Palgrave Macmillan, London.
- şahin, D. (2013). *Cezaevindeki şiddet Failleri ve Sığınma Evinde Kalan şiddet Mağdurlarının şiddete Bakış Açıları İle Suçluluk Utanç Duygularının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- şahinoğlu, A. (2000). “Sığınaklar Nedir, Neden Sığınaklara İhtiyacımız var?” *Kadın Sığınakları I. Kurultay Kitabı*. 21-22 Kasım 1998, İstanbul. 29-33.
- şÖNİM Yönetmeliği (şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik 17 Mart 2016). (2015) *Kadın Hakları Mevzuatı*. Antalya Barosu Kadın Hakları Kurulu.

- Taşdemir Afşar, S., Görgün Baran A. ve Koca Arıtan C. (2017). “Şiddet Gören Kadınların Sığınmaevlerine Erişimini Engelleyen Etmenler”, *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 9 (1):134-150.
- Timisi, N. ve Gevrek, M. N. (2016). “1980’ler Türkiye’inde Feminist Hareket Ankara Çevresi”, *90’larda Türkiye’de Feminizm*, Bora A. ve Günel A. (derl.). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tortamış, B. (2009). *Sığınma Evinde Kalan Kadınlarda Şiddet Öyküsü Açısından Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Benlik Saygısı ve Beden Algısının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- TNSA -Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2003). Hacettepe Üniversitesi IPS ve Makro Int., Inc, TNSA. Ankara.
- Tosun, Z. ve Öztürk A. B. (hızl.). (2010). *Kadın Sığınmaevi Modelleri: Türkiye ve Çeşitli Ülke Uygulamalar*, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Tosun, Z. (hızl.) (2010). *Belediyeler için Kadın Sığınmaevi, Kadın Danışma Merkezi ve Şiddet Başvuru Hattı Uygulama Rehberi*, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Uçar, S. (2002). *Kadın Sığınma Evlerinde Halkla İlişkiler Uygulamaları ve Sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Usta, B. (2006). *Küçükçekmece Kadın Sığınma Evinin Antropolojik Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- VAKAD. (2005). *Van’da Kadın İntiharları ve Nedenleri*. VAKAD, Van.
- Yalçın, M. (2014). *Aile İçi Şiddet Nedeniyle Kadın Konukevinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınlar İle Kurulmuş Görev Yapan Meslek Elemanlarının Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yeniocak, N. (2011). *Şiddet Bağlamında İncelenen Üç Kadın Grubunun Başa Çıkma Biçimleri ve Bu Bağlamda Çocuklarında Algıladıkları Sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Yıldırım, A. (1996). *Sığınaklarda Kalan Kadınların Uğradığı Şiddetin Boyutları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, E., Bal, Ö. ve Binbir, S. (2015). “Kadına Şiddetin Adı: Mor Halkalar”. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1): 139-161
- Yılmaz, S. (2015). *Muhafazakar Politikalar Feminist Perspektif ve Kadın Sığınmaevleri: Çankaya Belediyesi Sığınmaevi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Yoshihama, M. (2002). “Battered Women’s Coping Strategies and Psychological Distress: Differences by Immigration Status”. *American Journal of Community Psychology*, 30(3): 429-452.
- Yüksel, Ş. (1996). “Kadınların Kendilerini Şiddetten Koruması Neden Zor” *Evdeki Terör*. Mor Çatı Yayınları. İstanbul, 96-112.
- Walby, S. (2016). *Patriyarka Kuramı*. (Çev: H. Osmanağaoğlu), Dipnot Yayınları, Ankara.
- 6284 sayılı Kanun (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 20 Mart 2012) ”, (2015) *Kadın Hakları Mevzuatı*. Antalya Barosu Kadın Hakları Kurulu.

İnternet Kaynakları

- Abbak, A. C. “Nitel Araştırma Yöntemlerinde Örneklem Seçimi” <https://www.slideshare.net/canabbak/nitel-arastirma-yntemlerinde-rneklem-sem> (erişim tarihi: 08.06.2018)
- Anderson, D. K. ve Saunder, D.G.” Leaving an Abusive Partner. Trauma, Violence and Abuse”, 2003, 4(2): 163-191.
<https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/90017/Anderson-DKSaunders>, (erişim tarihi: 04.03.2016).
- Çakır, S. (2007). “Türkiye’de Kadının Kurtuluş Hareketi”, Haber Bülteni Dosya, Haber <http://www.jmo.org.tr/>, (erişim tarihi: 17.03.2016).
- Doğan, M. (2003). “Türk Medenî Kanunu'nun Evliliğin Genel Hükümleri Bakımından Getirdiği Yenilikler” 93-129 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/280/2540.pdf>, (erişim tarihi: 29.05.2018).
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. “2013 Yılı Faaliyet Raporu” <https://www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/faaliyet-raporlari>, (erişim tarihi: 29.05.2018)

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. “2017 Yılı Faaliyet Raporu”

<https://www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/faaliyet-raporlari>, (erişim tarihi: 29.05.2018)

TCK (26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu). Resmi Gazete.

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, (erişim tarihi: 26.05.2016).

TMK (22/11/2001 tarih 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu)

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm>, (erişim tarihi: 26.05.2016).

Özel Kreş ve Çocuk Kulüpleri Yönetmeliği,

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150430-4.htm>, (erişim tarihi: 15 Mart 2016)

“Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995)” TBMM.

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>, (erişim tarihi: 26.05.2016).

UNICEF (2001), https://www.unicef.org/publications/index_4285.html, (erişim tarihi: 18.03.2016).

WHO- World Health Organization. (2002). *World Report on Violence and Health, Geneva (Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu: Özet.)*. WHO Genova.

http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/introduction.pdf, (erişim tarihi: 18.03.2018).

WHO- World Health Organization. (2005). *Multi-country Study on Women’s Health and Domestic Violence Against Women Initial Reports on Prevalence, Health Outcomes and Women’s Responses, Geneva*. <http://www.comminit.com/en/node/221950/38>, (erişim: 28 Aralık 2015).

<https://www.morcati.org.tr/tr/ana-sayfa/8-mor-cati-kadin-siginagi-vakfi/3-siddet-ugradiginizda>, (erişim tarihi: 18.05.2018)

https://notus-asr.org/wp-content/uploads/2016/05/WAVE_CR_TR_FINAL_7March2016-2-2.pdf, (erişim tarihi: 8 Mart 2018).

www.wave-network.org (erişim tarihi: 14.04.2016).

<https://tr.esdifferent.com/difference-between-content-and-thematic-analysis>

EK 1- SİĞİNMAEVİNDE KALAN KADINLARA İLİŞKİN VERİLER

	Yaş	Eğitim Durumu	Çalışma Deneyimi	Çalışıyor mu?	Medeni durumu	Çocuk Sayısı	Yanında Çocuk sayısı	Yanındaki çocukların yaşları	Daha önce şiddete maruz kalma	Sığınmaevi deneyimi
G1	53	Lise	Var	Evet	Boşanmış	2	-		Evet	İlk
G2	56	Ortaokul terk	Var	Hayır	Boşanmış	-	-		Evet	İkinci
G3	40	Ortaokul	Yok	Hayır	Boşanmış	2	1	1,5 yaş	Evet	İkinci
G4	23	Lise terk	Var	Hayır	Evli	2	2	4yaş ,6 yaş	Evet	İlk
G5	29	Lise	Hayır	Hayır	Evli	2	2	8 yaş ,9 yaş	Evet	İlk
G6	26	Lise	Var	Hayır	Evli	3	3	5 yaş, 2yaş, 1yaş	Evet	İlk
G7	37	Lise	Yok	Hayır	Evli	4	4	18 yaş, 9 yaş, 7 yaş, 1,5 yaş	Evet	Dördüncü
G8	48	Ortaokul	Yok	Hayır	Boşanmış	1	-		Hayır	İlk
G9	20	Ortaokul	Var	Hayır	Bekar	-	-		Evet	İlk
G10	30	Ortaokul	Yok	Evet	Evli	2	1	4,5 yaş	Hayır	İkinci
G11	40	İlkokul	Var	Hayır	Evli	3	-		Evet	İlk
G12	40	Lise	Evet	Hayır	Bekar			3 yaş (ikiz)	Hayır	Dörtten fazla
G13	20	İlkokul	Var	Evet	Evli	3	-		Evet	İkinci
G14	26	Önlisans	Var	Hayır	Bekar	Hamile	-		Hayır	İlk
G15	32	İlkokul	Var	Hayır	Evli	2	2	6 yaş, 8 yaş	Evet	İkinci
G16	35	Lise	Var	Hayır	Boşanmış	1	-		Evet	İkinci
G17	41	Ortaokul	Yok	Hayır	Evli	1	-			İlk
G18	37	Ortaokul	Var	Hayır	Boşanmış	2	-	6 yaş	Evet	Üçüncü
G19	47	İlkokul	Yok	Hayır	Dul	6	-	4 yaş, 5 yaş, 7 yaş	Evet	İkinci
G20	42	Lise	Var	Hayır	Evli	1 + hamile	-	5 yaş, (hamile)	Hayır	İlk
G21	30	Lise	Var	Hayır	Boşanmış	2	2	6 yaş, 7 yaş	Evet	İlk
G22	37	İlkokul	Var	Hayır	Evli	1	-		Evet	İlk
G23	40	Lise	Var	Hayır	Evli	-	-			İlk
G24	28	Ortaokul	Var	Hayır	Evli	4	4	6 yaş, 4 yaş, 1,5 yş, 6 aylık	Evet	İkinci

EK 2- YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Antalya’da Kadın Konukevlerinde Kalan Kadınlara İlişkin Görüşme Formu

Merhaba, benim adım M. Çisem ÇINAR HANEDAR. Antalya Büyükşehir Belediyesinde sosyal hizmet uzmanıyım. Aynı zamanda Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans bitirme tezim kadın sığınmaevinde kalan kadınların sığınmaevi sonrası yaşamlarına ilişkin ihtiyaç, beklenti ve gelecek planlarının neler olduğunun belirlenmesidir.

Aşağıda siz, aileniz ve şu anda bulunduğunuz kuruluş hakkında çeşitli sorular sorulmuştur. Elde edilen bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır ve sadece bilimsel amaç için kullanılacaktır. Bu nedenle sorulara olabildiğince açık ve doğru yanıtlar vermeniz bizim için büyük önem taşımaktadır. Yardımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Sosyo-demografik özellikler

1. Yaşınız: 20’den küçük () 20-40 () 40’dan büyük ()
2. Eğitim Durumunuz: Okuma-yazma yok () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Yüksek lisans() Doktora ()
3. Çocuğunuz var mı? Evet () Hayır ()
4. Eğer varsa yaşını belirtiniz 1. Çocuk Yaşı..... 2. Çocuk Yaşı..... 3. Çocuk Yaşı..... 4. Çocuk Yaşı..... 5. Çocuk Yaşı.....
5. Şu anda kadın sığınmaevinde sizinle birlikte kalan çocuğunuz var mı? Evet () Hayır ()
6. Çalışıyor musunuz? Evet () Hayır ()
7. Daha önce çalıştınız mı Evet () Hayır ()
8. Sosyal güvenceniz var mı? Evet () Hayır ()
9. Gelir Durumunuz Nedir? Maaş () Asgari Ücret () Nakdi Yardım/SYDV () Eşle Bağımlı () Aileye Bağımlı () Gelirim Yok () Diğer ()
10. Maruz kalınan şiddet türü

Şiddet Öyküsü

11. Biraz bahseder misiniz buraya gelmeden önce neler yaşadınız? Nasıl karar verdiniz buraya gelmeye? (Maruz kalınan şiddet türü, daha önce de şiddete maruz kalıp kalmadığı, ilk kez olduğunda neler hissettiği ve şiddetin yarattığı etkiler)
12. Daha önce hiç yardım aldınız mı? (Daha önce şiddete maruz kaldıysa nasıl mücadele etti? Daha önce kadın sığınmaevinde kalmış mı?)

Kuruluştaki Alınan Hizmet ve Katkıların Değerlendirilmesine İlişkin Sorular

13. Kuruluşun fiziksel özelliklerini ve bulunduğunuz ortamı, yaşadığınız şiddetten uzaklaşma ve şiddetin etkisinden kurtulma açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

14. Yaşadığınız şiddetten uzaklaşma ve kuruluştan ayrıldıktan sonra yeni bir yaşam düzeni kurma konusunda kuruluştaki yardım/destek aldıysanız yaşamınıza katkısını nasıl değerlendiriyorsunuz? İhtiyacınızı karşılıyor mu?
 - 14.1.Karşılıyorsa nasıl bir destek ihtiyacınıza cevap verirdi?
15. Kuruluştaki kalmaya başladıktan sonra hayatınızda neler değişti? Kadın konuk evinin size katkılarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Ne gibi bir değişim/dönüşüm yaşadınız / yaşamaktasınız? Kendinizde ne gibi farklılıklar olduğunu düşünmektensiniz?
16. (Kadına yaşadıklarını adlandırma, yalıtılmışlıktan, sosyal desteksizlikten kurtulma ve şiddete maruz kalan tek kadın olmadığını fark edebilme olanağı sağlayan kadın konukevlerinin temel amacı, kadınların kendi hayatları üzerinde bağımsız karar verebilmeleri ve şiddetten uzakta yeni bir yaşam planı yapabilmeleri için onların güçlenmesini desteklemektir) Kaldığınız kuruluş sizin güçlenmenize yardımcı oldu mu?
17. Kadın konuk evinde yaşadığınız olumsuzluklar var mı? Nasıl olmasını isterdiniz?
18. Kadın konuk evinden ayrılarak şiddetten uzak bir yaşam kurma konusunda size ne gibi çözüm sağlandı? Bu konuda kadın konuk evinden beklentileriniz nelerdir?

Kadın sığınmaevi sonrası planlar, hayaller, beklentilere ilişkin sorular

19. Yeni bir yaşamla ilgili hayalleriniz, gelecek planlarınız nelerdir?
20. Kendinizi tek başınıza yaşamınızı kurabilecek güçte görüyor musunuz?
 - 20.1.Hissediyorsanız, hangi koşullar bunu sağladı?
 - 20.2.Hissetmiyorsanız, ne olsa kendinizde bu gücü bulabilirdiniz? Bunun için nelere ihtiyaç duyuyorsunuz?
21. Kuruluştan ayrıldıktan sonraki sosyal yaşama uyum sağlama konusunda kendinizi hazır hissediyor musunuz?
 - 21.1.Hissetmiyorsanız, hangi koşullara sahip olsanız hazır hissederdiniz?
22. Şiddetten uzak yeni bir yaşam kurma konusunda hangi koşullara ihtiyaç duyuyorsunuz? (Hayallerinize ulaşmada gördüğünüz engeller nelerdir?)
23. Size hayallerinize ulaşmada önünüzdeki engelleri kaldıran koşullar sunulsa hayallerinizi ne yönde belirlerdiniz?
24. Şiddetten uzak yeni bir yaşam kurma konusunda ihtiyaçlarınız ve bu ihtiyaçları sağlamada size ailenizin, sosyal çevrenizin, kurumların, devletin ve toplumun ne gibi çözümler sunmasını beklersiniz?
 - 24.1.İş ve gelir konusunda beklentiler
 - 24.2.Meslek edinme konusunda beklentiler
 - 24.3.Çocuk bakımı ve konusunda beklentiler
 - 24.4.Ev düzeni kurma konusunda beklentiler
 - 24.5.Ekleme istediğiniz diğer beklentiler
25. Bu beklentiler karşılandığında hayalleriniz ve gelecek planlarınız nasıl olurdu?

EK 3 - AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ
KURULU**

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Katılımcı / Gönüllünün Protokol Numarası:

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

a. Araştırmanın Adı: Sığınmaevlerinde Kalan Kadınların, Sığınmaevi Sonrası Gelecek Planlarının, Beklentilerinin, Hayallerinin Belirlenmesi: Antalya İli Örneği

b. Araştırmanın İçeriği:

Antalya il sınırları içerisindeki kadın konukevlerinde kalan kadınları kapsamaktadır.

c. Araştırmanın Amacı:

Sığınmaevlerinde kalan kadınların, sığınmaevi sonrası gelecek planlarının, yaşam beklentilerinin, hayallerinin neler olduğunun; kalmakta olduğu süreçte ve sonrasında sığınmaevinden, diğer kurumlardan, aile ve sosyal çevresinden barınma, iş, gelir, çocuk bakımı, eğitim, psiko-sosyal destek ve rehberlik vb. alanlarda beklentilerinin neler olduğunun belirlenmesidir.

d. Araştırmanın Nedeni:

() Bilimsel araştırma

(X) Tez çalışması

e. Araştırmanın Öngörülen Süresi: 1 yıl

f. Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 50

g. Araştırmada İzlenecek Deneysel İşlemler:

Çalışmada niteliksel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme tekniği kullanılacaktır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılacaktır.

2. Gönüllünün/Katılımcının Uygulama Sırasında Karşılaşabileceği Riskler ve Rahatsızlıklar:

Yukarıda açıklanan araştırma sırasında uygulanacak olan işlemlerin bana aşağıda belirtilen riskleri ve rahatsızlıkları getirebileceğinin bilincindeyim:

Araştırmanın gönüllü ve katılımcılar açısından herhangi bir risk ya da zarar taşımamaktadır.

3. Gönüllüler/Katılımcılar İçin Araştırmadan Beklenen Yarar:

Yapılacak çalışmayla şiddete maruz kalarak sığınmaevlerine gelen kadınların şiddetten uzak yeni bir yaşam kurabilmesi için ihtiyaç duydukları koşulların, desteklerin ve hizmetlerin neler olduğunun belirlenmesine ve bu yolla oluşturulacak sosyal politika ve düzenlemelere ışık tutacağı beklenmektedir.

4. Araştırma Konusundaki Soruların Cevaplandırılması:

Araştırmanın yürütülmesi sırasında olası yan etkiler, riskler ve zararlar ile haklarım konusunda bilgi almak için aşağıda belirtilen kişiyle bağlantı kurmam yeterli olacaktır.

Adı- Soyadı: M. Çisem ÇINAR HANEDAR Telefon:0506 505 96 82

5. Zararların Karşılanması:

Bu çalışmaya katıldığım için zarar göreceğim olursam, gerekli olan tıbbi bakımın sorumlu araştırmacı tarafından yerine getirileceği, uygulanan işleme bağlı olarak gelişebilecek her tür hasara (sakatlanma ve ölüm dahil) karşı güvencede olduğum, masraflarımın M. Çisem ÇINAR HANEDAR tarafından karşılanacağı bana bildirildi.

6. Araştırma Giderleri:

Araştırma kapsamındaki bütün işlemler için benden ya da bağlı bulunduğum sosyal güvenlik kuruluşundan hiçbir ücret istenmeyecektir.

7. Gönüllülük, Çalışmayı Reddetme ve Çalışmadan Çekilme Hakkı, Çalışmadan Çıkarılma:

- Araştırmaya hiçbir baskı ve zorlama altında olmaksızın gönüllü olarak katılıyorum.
- Araştırmaya katılmayı reddetme hakkına sahip olduğum bana bildirildi.
- Sorumlu araştırmacıya haber vermek kaydıyla, hiçbir gerekçe göstermeksizin istediğim anda bu çalışmadan çekilebileceğimin bilincindeyim.
- Çalışmanın yürütücüsü olan araştırmacı ya da destekleyen kuruluş, çalışma programının gereklerini yerine getirmedeki ihmalim nedeniyle ya da araştırma prosedürüne bağlı olarak onayımı almadan beni çalışma kapsamından çıkarabilir.

8. Gizlilik:

Çalışma süresince tutulan bütün kayıtlar ve dosya bilgileri gerektiğinde, ...firması ve yöneticilerine ulaştırılacaktır. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler, verilere gereksinimi olan öteki ülkelerin hükümetlerine ve ilgili birimlerine iletilebilir. Çalışmanın sonuçları bilimsel toplantılar ya da yayınlarda sunulabilir. Ancak, bu tür durumlarda kimliğim kesin olarak gizli tutulacaktır.

9. Çalışmaya Katılma Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce gönüllüye / katılımcıya verilmesi gereken bilgileri gösteren Aydınlatılmış Onam Formu adlı metni kendi anadilimde okudum ya da bana okunmasını sağladım. Bu bilgilerin içeriği ve anlamı, yazılı ve sözlü olarak açıklandı. Aklıma gelen bütün soruları sorma olanağı tanındı ve sorularıma doyurucu cevaplar aldım. Çalışmaya katılmadığım ya da katıldıktan sonra çekildiğim durumda, hiçbir yasal hakkımdan vazgeçmiş olmayacağım. Bu koşullarla, söz konusu araştırmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum. Bu metnin imzalı bir kopyasını aldım.

Gönüllünün / katılımcının Adı- Soyadı:

Yaş ve Cinsiyeti:

İmzası:

Adresi (varsa telefon ve/veya fax numarası):

Tarih:

Velayet ya da vesayet altında bulunanlar için;

Veli ya da Vasinin Adı- Soyadı:

İmzası:

Adresi (varsa telefon ve/veya fax numarası):

Tarih:

Açıklamaları Yapan Araştırmacının

Adı- Soyadı: Melek Çisem ÇINAR HANEDAR

İmzası:

Tarih:

Onam alma işlemine başından sonuna kadar tanıklık eden kuruluş görevlisinin

Adı- Soyadı:

İmzası:

Görevi:

Tarih:

EK 4 - ÖRNEK GÖRÜŞME FORMU

Kaç yaşındasınız? 37

Eğitim durumunuz: Ortaokul

Çalışıyor musunuz? Hayır

Daha önce çalıştınız mı? Evet

Çocuk var mı? 2 tane biri 19 yaşında o Ankara'da babaannesinde. Diğeri 6 yaşında yanımda.

Çalışanlar, Kurumu'nun fiziksel koşulları, hizmetler nasıl değerlendiriyorsunuz?

Allah razı olsun hepsinden çok memnunum. Hepsi güler yüzlü tatlı dilli. Daha önce kaldığım Ankara'daki Bursa'daki sığınmaevinin fiziksel koşulları da burasıyla aynıydı. Bina yastığından yorganına kadar herşey aynıydı.

Burayla ilgili yaşadığınız olumsuzluklar var mı? Olumsuzluk yok Allah'a şükür. Ama bir çözüm de yok. Sokakta kalmaktansa, tabii ki burada kalmak çok daha iyidir.

Daha önce de kadın sığınmaevinde kaldınız mı? Ankara'da kaldım bir buçuk iki seneye yakın kaldım. 6 aylık hamileydim girdiğimde 2 seneye yakın kaldım.

O zaman kaldığınızda size sorunlarınız için çözüm sağlandı mı? Evet sağlandı. Orada bizim kurumun içinde kreş vardı, kreş akşam 9.00'a kadar açıktı. Çalışan anneler çocuklarını kreşten alıyorlardı. Böylelikle rahatlıkla çalıştım, paramı biriktirdim, evimi tuttum. Çocuğumu kreşe yazdırdım; Bakanlığın kreşine. Evimi düzenimi kurdum.

Sonra ne oldu peki? Sonra eşim bizi buldu, evini falan dağıttı. Yeniden sığınmaevine gittim. Bu kez Bursa'ya gittim. Orada da aynı şekilde kreş vardı. Kreş kurumun içinde değil de dışında. Ama çocuklar sabah gidip akşam geliyordu. Orada da çalıştım, paramı biriktirdim, ama Ankara'ya dönüp evimi kurdum. Uzun zaman bu şekilde geçindim. Eşim yine buldu. Bu kez buraya geldim. Ama burada bir şey yapabileceğimi zannetmiyorum açıkçası; 3 ay geçti üç aydır zaman kaybettim.

Daha önce kaldınız kuruluşlarda şiddetten uzak yeni bir yaşam kurumunuzda destek olundu ve bunu başardınız; fakat eşiniz sizi buldu bu yüzden düzeninizi bozuldu. Bu bağlamda kadın sığınmaevi deyince aklınıza ne geliyor şu anda genel olarak? Güzel kadınları düşündükleri için. Ama Fazla imkan yok. Ben işe gidiyorum Çocuğumu emanet edecek insan yok. Hadi emanetçi bulsam cumartesi pazar Emanet edecek insan yok. Çok karışık. Yani burası için söylüyorum. Ben Ankara'da, Bursa'da böyle bir şey yaşamadım, burada benim çok tuhafıma gitti açıkçası. Destek veriyorlar. Çalışın çalışın iş bulun. E ben iş

buluyorum saatleri uymuyor. Saatleri uysa çocukla olmuyor. Böyle köşeye sıkışıp kalmış durumdayım. Çocuk bakımı konusunda yeterince destek alamıyoruz. Yani Bu sadece benim düşüncem değil herkes için geçerli.

Başka konularda ne tür destekler alıyorsunuz burada sorunlarınızın çözümü ile ilgili? Şu ana kadar üç aydır ben buradayım; hiç bir destek almadım. Ben kendimi idare ediyorum. Zaten öyle mahkemelik şu bu bir işim yok. Diğer yönlerden de kendim hallettim, işimi kendim buldum. Buraya bir sıkıntı yapmadım. Zaten bir sıkıntım yok.

15 gün kadar sonra başladım.

O zaman çocuğun bakım işini nasıl çözdünüz? Burda kalan C. çocuğuma bakıyordu, ona günlük 10 lira veriyordum. O baktı. Sonra da olmuyor bakamıyorum deyince işten ayrılmak zorunda kaldım.

Kurumdan ayrılarak yeni bir yaşam kurma konusunda yeterince destek olunduğunu düşünüyor musunuz? Hayır düşünmüyorum, olunmuyor.

Nasıl olmalıydı peki nasıl olmasını isterdiniz? Neler beklersiniz?

Ankara'da Valilik sığınmaevinden ayrılan kadınlara 1+1 TOKİ evi veriyor. Mesela burada öyle bir şey olmalı. Salı günleri orada Valiliğin halk günü oluyor. Vali bir hafta sıradan halkla görüşüyorsa, bir hafta da sadece kadın sığınmaevinde kalan kadınlarla görüşüyor. Sıfırdan A'dan Z'ye bütün eşyasını veriyor kadınların. Aylık 100 TL karşılığı evini de veriyor. Ben Ankara'ya dönmeyi düşünüyorum. Çünkü burada hiçbir şey yapamayacağım. Mümkün değil. Çünkü hiçbir yerden destek yok. Bir yer bilmiyorum. İşe gitsem saatler çocuğa uyumuyor. Cumartesi pazar bırakacak bir yer yok. Burada bir düzen kurarsam çok zorlanırım.

Ankara'ya tekrar dönerseniz benzer sorunları yeniden yaşamayacak mısınız eşinizden dolayı? Yaşayacağım belli ama; mecbur, burda yapamam, nasıl yapam, burada hiç bir destek yok. 1-2 tanıdığım olsa, yine onlardan destek alarak yaparım. En azından çocuğa bir hafta biri bakıyorsa bir hafta başkası bakar; ama burada o da yok. Ben işe gitsem o da benimle birlikte sürünecek.

Yaşamınızla ilgili hayalleriniz neler? Vallahi şu an hiçbir hayalim yok. Hayal kuracak aşamada değilim çünkü şu an.

Öncelikli olarak çözmek istediğiniz şey peki? Ev Belediyeye Kaymakamlığa gittim araştırdım, kirayı bir kere veriyor. Ben şimdi gittim evimi tuttum, bana bir kira yardımı yaptı. Ben o evin içine gireceğim. Çocuğumu bırakacak yer yok; işe nasıl gideceğim? Evin elektriğini, suyunu nasıl ödeyeceğim. Destek olmayınca tek başına olmuyor.

Başka neler olmalıydı peki? En azından böyle bir yerden çıkan kadına destek vermek istiyorlarsa, cumartesi pazarı da kreşi olan bir yer yapsınlar. Geç saatte kapanabilir annenin iş saatinde uygun olabilir. Bana deseler ki sana sadece kreş desteği veriyoruz, başka bir şey vermiyoruz, ben de ona göre tutarım evimi, kreşin yanında tutarım. Şimdi ben çocukla çalışamıyorum. 3 ay sonra kalış sürem dolduğunda, bana hadi diyecekler, ben ne yapacağım? Hadi buradan çıkayım başka sığınmaevine gideyim. Orada da aynı şey olacak Değişen hiçbir şey yok. 6 ay ben burda yatayım yatayım kalkayım, öbür tarafa gideyim. 6 ay da orada yatayım kalkayım öbür tarafa gideyim. Ye iç yat aynı şey. Eee böyle hiç verimli bir şey yok ortada. Tamam her şey çok güzel, koruyup kolluyorlar insanları. Ama destek yok. Manevi destek oluyorlar; ama ben manevi desteği her yerden bulurum. Esas ekonomik destek lazım. En kötü 1 sene ekonomik destek olması lazım. He gelecek, bakacak, kendini toplamış mı? Toplamıyorsa da, ona göre yardımı kesecek. Sadece benim için değil, burada kalan herkes için bu lazım. Hamile arkadaşım var mesela şimdi gitti. Ama tek kira yardımı yapılıyor. İki gün sonra doğumunu yapsın, başı sıkışınca tekrar dönüp dolaşıp yine buraya gelecek. Ee ne anladım ben bu işten.

Peki size bu koşullar sunulmuş olsaydı? Bana bu koşullar sunulmuş olsaydı, ben daha buraya geldiğim ilk 1 ayında evini tutmuş olurdum. Şimdiye kadar da yavaş yavaş kendimi toplamaya başlamış olurdum. Çocuğum kreşe gittikten sonar, cumartesi pazar da kreşte olduktan sonra. Ben bulaşıkçılık yapıyorum, cumartesi veya pazar izinliyim. Hasta ve yaşlı bakım sertifikam var, çocukla onda da çalışamıyorum. Çünkü gece vardiyası var, saatler yine uymuyor. Çok karışık.

Sizin sorunlarınıza devletin nasıl çareler üretmesini beklerdiniz? E hani yok. Bu sığınmaevleri yeni yerler değil ki. Şimdiye kadar hiç bir şeye çözüm olamadılar. Şimdiye kadar hiç bir kimse de çözüm yok, bende de yok, başkasında da yok. Ben buradan çıkıp başka sığınmaya gitmek istemiyorum. Çünkü yoruludum artık. Bilmiyorum. Zor çok zor. Devlet buraya destek versin hiç ummuyorum. Bizden önce Suriyeliler var, şimdi onlara daha fazla önem veriyorlar. Ben bu topraklarda yaşıyorum ama onlar kadar değerim yok. Bakarsın takip edersin bu çalışıyor mu? Verilen yardımlar yerini buluyor mu? Baktın ki yan gelip yatıyor, kesersin yardımları. Baktın ki keyfinde zevkinde geziyorsa, çek geri yardımları. Gider bakarsın, kadın çalışıyor, çabalıyor, mücadele veriyor, daha çok destek verirsin. Kadınların arkasında bir destek olsa, onlar da daha çok motive olur. Ben Günlüğü 50 liraya çalışıyorum 10 lirasını bakıcıya veriyorum 10 lirasına kart dolduruyorum, sigara alıyorum, illaki çocuğun siparişleri oluyor, zaten para bitiyor. Ben günlüğü 10 liraya çalışmış oluyorum. Boşa yani.

Ankara'da hasta ve yaşlı bakım kursuna gittim, hijyen kursuna gittim, garsonluk kursuna gittim, bir sürü sertifikalar aldım. Devlet o zaman bana işte buldu, hasta ve yaşlı bakımında; ama gece vardiyası var. Çocuğu bırakamadığım için bana uymuyor. Gündüzü hallettim geceyi nasıl halledeceğim? Her şekilde çıkmaz bir sokağa sapıyorum. Ağzına bir parmak bal çalıyorsa kepçeyle geri alıyorlar. Tek başına mücadele etmek çok zor. Ailem var mı var. Ama onlar bana destek olsa zaten ben burada olmazdım. Ya buraya birçok insan keyfi de geliyor olabilir, onu da araştırsın o zaman. Senin evine baksın kocasını araştırsın. Ben kocamdan boşandım, buraya geldim. Gerçekten sorun yaşadığım için geldim. Yoksa buranın imkânlarından yararlanmak için mi geldim tabii bunu da araştıracak. Burada dört dörtlük imkan sunulsa sokakta kadın kalmaz, herkes buraya gelir. O yüzden tabii bunun da iyi araştırılması lazım. Ben demiyorum ki devlet elektriği, suyu her şeyi ödesin. Sadece bir kira... Devleti paraları nerelere vermiyor ki? Ankara'daki gibi bir artı bir evde yapılabilir. Burada biz de bizim kaldığımız odalar bir artı bir bize yetmiyor mu yetiyor. Ben her gün diyorum, bu kadar bir yerim olsa bana yeter; hergün kapısını kendim açık kapatayım. Ayda 100 lira olmaz da kirası 300 lira olur.Yeter ki bunu sunsun. Ya da bana desen ki sana bir yıl burayı veriyorum. Bir yıl boyunca burada kal. Elektriğini suyunu öde ama; her ay ben de sana bir destek yapacağım. Ama sana yaptığım destek senin şu fonunda birikecek. Bir sene sonra diyecek ki hadi kendi düzenini kur. Ev tutarken benden depozito istiyor, iki ev kirası istiyor, elektrik su açtırmak gerekiyor. En azından benim elimde birikmiş bir para olacak. Bir kira yardımı verdiler sadece 1 aylık, onu bile bir ayda verdiler kadının burnundan getirdiler. Devlet bana dese ki burada 3 ay boyunca kalacaksın, 3 ay boyunca sana aylık 500 lira para vereceğiz ama bunu kullanmayacaksın. Burada yiyip, içiyorsun, yatıyorsun, her şey bedava, ihtiyacımız karşılanıyor. Allah razı olsun. O parayı dokunamayacaksın dese. Günün bitince bana hadi çık dediğimde birikmiş bir param olur. Ya da çıkınca 1 sene sana destek olacağım bir seneden sonra hiçbir şekilde destek olmam desin. Benim oğlum Burada hastalandı 40 derece ateşlendi ilacını alamadım. Cepte beş kuruş yok. Sonra buranın bir fonu varmış, oradan verdiler. Sonra ben onu çalışıp geri ödedim. Bir de buraya borç ödedim.

EK 5- SAHA ÇALIŞMASI İZNİ VE BAŞKANLIK OLURLARI (12 SAYFA)

Page 1 of 1

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KADIN ÇALIŞMALARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı / Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisiyim. "Sığınaklarda Kalan Kadınların Sığınak Sonrası İhtiyaç Beklentisi ve Gelecek Planları" adlı tezimle ilgili çalışmalarımı, Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Antalya Kadın Konukevi'nde gerçekleştirmek istiyorum. Halen Antalya Büyükşehir Belediyesi'nde Sosyal Hizmet Uzmanı olarak görev yapmaktayım.

Bu kapsamda çalışmamın yapılabilmesi için İç İşleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nden (Anıkarı) gerekli izin alınması hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Uygundur
 Prof. Dr. Hacer ADAK
 Başkan

21.10.2016

Adres: Antalya Büyükşehir Belediyesi

Melek Çisem Çınar Hançerler

Demre Hizmet Birimi

20155246044

Demre / ANTALYA

Tel: 0506 505 5682

Evrak Tarih ve Sayısı: 21/10/2016-E.115310

T.C.
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı
Başkanlığı

Sayı : 88568232-302.14.04-115310
Konu : Araştırma İzni

21/10/2016

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ana Bilim Dahimiz Yüksek Lisans Öğrencisi Melek Çisem Çınar Hançedar'ın "Sığınaklarda Kalan Kadınların Sığınak Sonrası, İhtiyaç Beklenti ve Gelecek Planları" konulu tez çalışması için Antalya Kadın Konukevi'nde araştırma yapabilmesi için gerekli iznin alınmasını istemesine ilişkin yazısı ekte gönderilmiştir.

Danışmanı tarafından da uygun görülen bu çalışma için İç İşleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nden gerekli iznin alınması konusunda gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Nürşen ADAK
Anabilim Dalı Başkanı

Ek:Dilekçe

Adres: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Kampüs / Antalya
Telefon: 21 242 227 78 57 Faks: 21 242 227 78 56
e-Posta: sbe@akdeniz.edu.tr Elektronik Adres: www.sosyalbilim.akdeniz.edu.tr

Bilgi için: Duygu SOZERİ
Unvanı: Sekreter
Tel No: 3206

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/10/2016-E.118363

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 39189507-302.99
Konu : Melek Çisem ÇINAR HANEDAR

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına)

Enstitümüz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi 20155246004 numaralı Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın, "Sığınaklarda Kalan Kadınların Sığınak Sonrası Yaşamlarına İlişkin İhtiyaç, Beklenti ve Gelecek Planları" konulu tez çalışması kapsamında Antalya Kadın Konukevi'nde araştırma yapabilmesi için İç İşleri Bakanlığı- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü'nden izin alınması gerekmektedir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. İhsan BULUT
Müdür

Ek: 1 Adet Yazı ve Eki (2 sayfa)

Adres: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Kampus / Antalya
Telefon: 33 242 227 78 57 Faks: 33 242 227 78 56
e-Posta: tbb@akdeniz.edu.tr Elektronik Ad: www.sosyalbilim.akdeniz.edu.tr

Bilgi için: Tuğçe ÖZ
Unvanı: Bilgiayar İşletmeni
Tel No: 310 19 18

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 10/11/2016-E.32932

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 50913635-302.99
Konu : Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın
Tez Çalışması

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA
(Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü)
Bakanlıklar/ANKARA

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 20155246004 numaralı öğrencisi olan ve halen Antalya Büyükşehir Belediyesi'nde Sosyal Hizmet Uzmanı olarak görev yapmakta olan Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın "Sığınaklarda Kalan Kadınların Sığınak Sonrası Yaşamlarına İlişkin İhtiyaç, Beklenti ve Gelecek Planları" konulu tez çalışması kapsamında araştırmasını Genel Müdürlüğünüze bağlı Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde yapabilmesi için bilgilerinizi ve gereğini izninize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Ahmet ÖGKE
Rektör Yardımcısı

- Ek:
1- Sosyal Bilimler Enstitüsü MÜD.'nün yazısı
2- Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı Bşk.'nin yazısı

BELGENİN ASLI ELEKTRONİK İMZALIDIR

10.11.2016

Nezmiye ÇINAR
Memur

Adres: Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Kampüsü / Antalya
Telefon: 0242 227 44 00/1300 Faks: 0242 310 15 09
e-Posta: oicb@akdeniz.edu.tr Elektronik Ağ: http://oicb.akdeniz.edu.tr - Pin
Kodu: 77781

Bilgi için: Arzu Lökler
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 2422274400

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

Sayı : 71188846-000-E.26096
Konu : Tez Çalışması

28/11/2016

ANTALYA VALİLİĞİNE

Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 10/11/2016 tarihli ve 32932 sayılı yazısı ilgisinden dolayı ilişikte gönderilmiştir.
Bilgilerinizi rica ederim.

M Emin BİLMEZ
Bakan a.
Genel Müdür V.

EK: Yazı ve ekleri (4 Sayfa)

29.11.2016
103821
349
A.S.

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (dwdBP1-6F+GKL-PkFy9N-TeVgH8-dRvg6zJz) kodunu yazınız.

İnönü Bulvarı No:4 06644 Bakanlıklar/Ankara
Telefon No: (312)422 43 48 Faks No: (312)425 17 91
e-Posta: İnternet Adresi: www.icisleri.gov.tr

Bilgi için: Fidan ÇELİK
VERİ HAZIRLAMA VE KONTROL İŞLETMENİ
Telefon No:

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Mahalli İdareler Müdürlüğü

GÜNLÜDÜR
30/11/2016

Sayı : 62844594-349-39839
Konu : Tez Çalışması

ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

İlgi : İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün 28.11.2016 tarihli ve 71188846-000/26096 sayılı yazısı.

Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü, Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığının 10.11.2016 tarih ve 32932 sayılı yazısında yer alan Tez Çalışması ile ilgili İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünden alınan ilgi sayılı yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mustafa ÖZKAYNAK
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK: 5 Sayfa

SOSYAL HİZMETLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI	
TARİHİ 06.12.2016	SAYI 7775
Sosyal Yardımlar Şube Müdürlüğü	
Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü	
Yaşlı Hizmetleri Şube Müdürlüğü	
Aile ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü	1361 (819)
Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Şube Müdürlüğü	
Arge ve Yapılandırma Şube Müdürlüğü	

K. Gencel
Sı. Aydemir
07/12/2016

T.C. ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI YAZI İŞLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	
BELGENİN	Kayıt Tarihi 05.12.2016
	Kayıt Sayısı 81214
	EK 5
HAVALE	Sorumlu Birim Sosyal Hizmetler
	İlgili Birimler

T.C.
ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Aile Ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü

Sayı : 61403193-819-E.1016

29.12.2016

Konu : Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın tez çalışması

BAŞKANLIK MAKAMINA

İlgi : a)Antalya Valiliği'nin 30/11/2016 tarih ve 62844594-349-39839 sayılı yazısı.
 b) Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın 20.12.2016 tarihli dilekçesi.

İlçe Hizmetleri Dairesi Başkanlığına bağlı Demre Hizmet Birimi Şube Müdürlüğünde Sosyal Çalışmacı olarak görev yapan aynı zamanda Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı / Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi olan Melek Çisem ÇINAR HANEDAR Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalına 21/10/2016 tarihinde vermiş olduğu dilekçesinde; “Sığınaklarda Kalan Kadınların Sığınak Sonrası İhtiyaç, Beklenti ve Gelecek Planları” adlı tezi ile ilgili çalışmalarını **Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevinde ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Antalya Kadın Konukevinde** gerçekleştirmeyi ve bu hususta İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünden ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünden gerekli iznin alınmasını talep etmiştir.

Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı 10/11/2016 tarih ve E32932 sayılı yazı ile İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünden adı geçen tez çalışmasını Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı bünyesindeki Kadın Sığınmaevinde yapabilmesi için gerekli iznin verilmesini istemiştir. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü de 28/11/2016 tarih ve 71188846-000-E.26096 sayılı yazı ile Antalya Valiliğine adı geçen dilekçesini ilgisi nedeniyle göndermiştir.

Antalya Valiliği Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın tez talebini içeren dilekçesi ve konu hakkında yapılan tüm yazışmaları İlgi (a) yazı ekinde Başkanlığımıza göndermiştir.

Adı geçen Başkanlığımıza vermiş olduğu İlgi (b) dilekçesinde; Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü vasıtasıyla Başkanlığımıza bildirilen tez çalışmasında gerekli örneklemeye ulaşabilmesi için (30 kadın) Daire Başkanlığımıza bağlı Kadın Sığınmaevinde kalan kadınlarla Ocak-Şubat-Mart aylarında Salı günleri saat 08.30-17-30 saatleri arasında mülakat yapabilmek hususunda gerekli iznin verilmesini talep etmiştir.

Bu kapsamda Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı / Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi ve aynı zamanda Belediyemiz Demre Hizmet Birimi Şube Müdürlüğünde Sosyal Çalışmacı olarak görev yapan Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın ilgi (b) dilekçesindeki talebine istinaden Daire Başkanlığımıza bağlı Kadın Sığınmaevinde kalan kadınlarla Ocak-Şubat-Mart aylarında Salı günleri saat 08.30-17-30 saatleri arasında çalışmakta olduğu İlçe Hizmetleri Dairesi Başkanlığına bağlı Demre Hizmet Birimi Şube Müdürlüğünden yasal izinlerini almak kaydıyla tez çalışmasını yapabilmesi hususunda;

Olurlarınızı arz ederim.

e-imzalıdır

Aile Ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürü
 Sayı: 61403193-819-E-1016
 Tarih: 29.12.2016 13:21
 Dosya Numarası: 2016-5932

Ayşe ÜSTÜNDAĞ
 Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı

Ek :

- 1-Antalya Valiliğinin 30/11/2016 tarih ve 62844594-349-39839 sayılı yazı ve eki yazılar
- 2- Dilekçe

Uygun Görüşle Arz Ederim
 29.12.2016

e-imzalıdır

Sanem ÖZTÜRK
 Genel Sekreter Yardımcısı

OLUR

29.12.2016

e-imzalıdır

Birol EKİCİ
 Genel Sekreter

Yüksekalan Mah. Adnan Menderes Bulvarı, No:20 Muratpaşa/ANTALYA
 Telefon No: (0242) 249 50 00 Faks No: (0242) 249 52 75
 e-Posta: Internet Sitesi: www.antalya.bel.tr

Bilgi için: AYŞE AYSUN AYDEMİR
 İşçi
 Telefon No : 02422495430

Sayfa 2 / 2

u belge 5070 sayılı elektronik imza kanuna göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

tn://belge.antalya.bel.tr/ImzaliBelge/Sorgulama adresinden Doğrulama Kodu : C3A57E54 Belge No: 61403193-819-E-1016 ile doğrulayabilirsiniz

Antalya Büyükşehir Belediyesi
Aile Ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü
Sayı: 61403193-819-E.390
Tarih: 12.06.2017 00:00
Dosya Numarası: 2017-107219

T.C.
ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

Sayı : 61403193-819-E.390
Konu : Tez çalışması

12.06.2017

BAŞKANLIK MAKAMINA

İlçe Hizmetleri Dairesi Başkanlığına bağlı Demre Hizmet Birimi Şube Müdürlüğünde Sosyal Çalışmacı olarak görev yapan aynı zamanda Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı / Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi olan ve Melek Çisem ÇINAR HANEDAR 21/10/2016 tarihinde vermiş olduğu dilekçesinde; "Sığınaklarda Kalan Kadınların Sığınak Sonrası İhtiyaç, Beklenti ve Gelecek Planları" adlı tezi ile ilgili çalışmalarını Daire Başkanlığımız bünyesindeki kadın sığınmaevinde Ocak-Şubat-Mart aylarında Salı günleri saat 08.30-17-30 gerçekleştirmeyi talep etmişti. Makamınızın 29/12/2016 tarih ve 61403193-819-E.1016 sayılı oluru ile de uygun görülmüştü.

Adı geçen personel verilen süre içerisinde tez çalışmasında gerekli örneklemeye ulaşamaması nedeniyle söz konusu tez çalışmasını Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında haftada 2 gün yapmayı talep etmektedir.

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı/ Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi ve aynı zamanda Belediyemiz Demre Hizmet Birimi Şube Müdürlüğünde Sosyal Çalışmacı olarak görev yapan Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın ilgi dilekçesindeki talebine istinaden Daire Başkanlığımıza bağlı Kadın Sığınmaevinde kalan kadınlarla Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında haftada 2 gün 08.30-17-30 saatleri arasında çalışmakta olduğu İlçe Hizmetleri Dairesi Başkanlığına bağlı Demre Hizmet Birimi Şube Müdürlüğünden yasal izinlerini almak kaydıyla tez çalışmasını yapabilmesi hususunda;

Olurlarınızı arz ederim.

e-imzalıdır

Ayşe ÜSTÜNDAĞ
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı

Uygun görüşle arz ederim.
12.06.2017

e-imzalıdır

Sanem ÖZTÜRK
Genel Sekreter Yardımcısı

Antalya Büyükşehir Belediyesi
Aile Ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü
Sayı: 61403193-819-E.390
Tarih: 12.06.2017 00:00
Dosya Numarası: 2017-107219

OLUR
12.06.2017
e-imzalıdır
Birol EKİCİ
Genel Sekreter

Yüksekalan Mah.Adnan Menderes Bulvarı No:20 Muratpaşa/ANTALYA
Telefon: 0(242) 249 50 00 Faks: 0(242) 249 52 75
İnternet Sitesi : www.antalya.bel.tr

Bilgi için: AYŞE AYSUN AYDEMİR - İşçi
Telefon No: (0 242) 249 54 30

Sayfa 2 / 2

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanuna göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
<http://ebelge.antalya.bel.tr/ImzaliBelge/Sorgulama> adresinden Doğrulama Kodu : 8E68A9A3 Belge No: 61403193-819-E.390 ile doğrulayabilirsiniz.

Antalya Büyükşehir Belediyesi
Aile Ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü
Sayı: 61403193-020-E.741
Tarih: 06.11.2017
Dosya Numarası: 2017-200042

T.C.
ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

Sayı : 61403193-020-E.741

06.11.2017

Konu : Melek Çisem ÇINAR'ın izin talebi

BAŞKANLIK MAKAMINA

İlgi : 29/12/2016 tarih ve 61403193-819-E.1016 sayılı olur.
12/06/2017 tarih ve 61403193-819-E.390 sayılı olur.

İlçe Hizmetleri Dairesi Başkanlığına bağlı Demre Hizmet Birimi Şube Müdürlüğünde sosyal çalışmacı olarak görev yapan aynı zamanda Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı / Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi olan Melek Çisem ÇINAR HANEDAR'ın Daire Başkanlığımız bünyesindeki Kadın Sığınma Evinde tez çalışması yapılabilmesine ilişkin 20/12/2016 tarihli dilekçesindeki talebi Makamınızın ilgi (a) oluru ile uygun görülmüştü. İlgili 07/06/2017 tarihli dilekçesi ile tez çalışmasında gerekli örnekleme yapamaması nedeniyle söz konusu tez çalışmasını Haziran Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında haftada 2 gün yapmayı talep etmiş ve Makamınızın ilgi (b) oluru ile de söz konusu talebi uygun bulunmuştu. Melek Çisem ÇINAR HANEDAR bula dilekçesi ile tez çalışmasında halen gerekli örnekleme yapamadığını gerekli örnekleme yapmak için Kadın Sığınma Evinde haftada 1 gün kadınlarla görüşme yapmak üzere gerekli tez çalışmasını yapabilmeyi talep etmektedir.

Söz konusu personelin İlçe Hizmetleri Dairesi Başkanlığına bağlı Demre Hizmet Birimi Şube Müdürlüğündeki görevini aksatmamak ve yasal izinlerini almak kaydıyla ve İlçe Hizmetleri Dairesi Başkanlığının uygun göreceği günlerde haftada 1 gün Daire Başkanlığımız bünyesindeki Kadın Sığınma Evinde 08.30-17.30 saatleri arasında tez çalışmasını yapabilmesi hususunda;

Olurlarınızı arz ederim.

e-İmza

Ayşe ÜSTÜNDAĞ
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı

Uygun görüşle arz ederim.
06.11.2017

e-İmza

Sanem ÖZTÜRK
Genel Sekreter Yardımcısı

Antalya Büyükşehir Belediyesi
Aile Ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü
Sayı: 61403193-020-E.741
Tarih: 06.11.2017
Dosya Numarası: 2017-200042

OLUR
06.11.2017
e-imzalıdır
Birol EKİCİ
Genel Sekreter

Yüksekalan Mah. Adnan Menderes Bulvarı No:20 Muratpaşa/ANTALYA
Telefon: 0(242) 249 50 00 Faks: 0(242) 249 52 75
İnternet Sitesi : www.antalya.bel.tr

Bilgi için: AYŞE AYSUN AYDEMİR - İşçi
Telefon No: (0 242) 249 54 30

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanuna göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. ^{Sayfa 2 / 2}
<http://ebelge.antalya.bel.tr/ImzaliBelge/Sorgulama> adresinden Doğrulama Kodu : 3F2808FD Belge No: 61403193-020-E.741 ile doğrulayabilirsiniz.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Melek Çisem ÇINAR HANEDAR
Doğum Yeri - Tarihi	Antalya - 13.10.1982
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Lisesi
Lisans Diploması	Hacetepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara, 2006
Yabancı Dil	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Ekim 2005- Ocak 2006 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Konsültasyon Liyezon Psikiyatri Bilim Dalı Şubat 2006- Mayıs 2006 Sosyal Hizmetler Antalya İl Müdürlüğü Şubat 2006- Mayıs 2006 Antalya Zübeyde Hanım Çocuk Sitesi
Çalıştığı Kurumlar	2007- 2009 Sosyal Hizmet Uzmanı - Adalet Bakanlığı Ceza Tevkif Evleri Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Müdürlüğü 2009- 2010 Sosyal Hizmet Uzmanı - Özel İkinci Bahar (Mukaddes Aksoy) Bakım Merkezi 2010- 2012 Sosyal Hizmet Uzmanı/Huzurevi Birim Sorumlusu – Muratpaşa Belediyesi Huzurevi 2012- 2014 Sosyal Hizmet Uzmanı – Kadın Sığınmaevi Birim Sorumlusu – Antalya Büyükşehir Belediyesi Kadın Sığınmaevi 2014-..... Sosyal Hizmet Uzmanı/ Sosyal Yardımlar – Antalya Büyükşehir Belediyesi Demre Hizmet Birimi
E-Posta	cisem1712@hotmail.com